

קלקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת וארא

עיר	ירושלים	בני ברק	מודיעין ע.	חיפה	ב. שמש	אלעד	ב"ש	צפת	ביתר ע.
כניסת שבת	16:20	16:35	16:29	16:26	16:19	16:28	16:39	16:27	16:20
יציאת שבת	17:35	17:36	17:35	17:34	17:36	17:36	17:38	17:32	17:36
ר"ת	18:13	18:09	18:11	18:08	18:12	18:10	18:14	18:04	18:13

בס"ד לקראת שבת מלאכתא

הלימוד השבועי לנבחני דרשו

פרשת בא כז - טבת - ד שבט | דף היומי - שבועת מן - עבודה זרה ה | משנה ברוה - סימן רצ"א טעף הו עד סימן רצ"ז טעף ב | מוסר - חומת דת פרק י"ח ומצא לפי זה בפשיטת עד מאמר שני " ויש עוד שיחשבו" | קנין הכנה - פרק ב משנה טו יצי שמתן אומר עד משנה יז יצל מעשיך יהיו לעם שמים

יום המישי כ"ד טבת תשע"ח | פניני פרשת וארא | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה

מאמר מדי שבוע למנויי חוברת כל העלונים

Dirshu
דרשו ד' ועוזו

קרן עולמית לחינוך ועידוד לימוד התורה

היה אחד שאמר שקרים בשמי, והייתה לי תרעומת גדולה עליו. אבל אח"כ חשבתי, מה יצא לי מזה שלא אמחול לו? גם דנתי אותו לכף זכות, שהוא לא היה משקר במזיד, אלא כיון שהיה רגזן בטבעו, ממילא לא שמע טוב

מרן הגראי"ל שטיינמן זיע"א על הכעס ואיך ניצלים ממנו

מוחל לו במחילה גמורה, שינוח בשלום על משכבו".
כשציערו את רבינו בענין מסוים אמר: "יכול להיות לי כעס בלב, וע"ז אני עובד בימים אלו, שאף כעס הלב לא יהיה".
ושח הרמ"ש: "בזכרוני מלפני יותר משלושים שנה, שסיפר לי א' מגדולי תלמידיו של רבינו, שכשדיבר עמו רבינו בענין מידת הכעס, אמר 'כבר עשרים שנה שאני מנסה לעקור מעצמי מידה רעה זו'. ופ"א אמר להר"י לוינשטיין: 'לפעמים כשאומרים לי דברים שמכעיסים אותי, אני אומר איזה 'וויץ' כדי להסיר ממני את הכעס".

מאות תעניות

כתוב ב'מעלות התורה' שעל כעס צריך מאה עשרים תעניות ע"פ האריז"ל, וא"כ אין לדבר סוף אפי' כל החיים לא יספיק. בדור האחרון התיקון ע"י התורה, אין כח לצום, ויש להבין, למה אז לא היה מספיק תורה? וי"ל. והנה אם הוא יודע שאם יתענה מאה וחמישים יום ודאי שיכעס שוב, מה ירוויח?

בספר 'עץ החיים' (ק"ד), מובא על אדם שעושה תעניות. שאלו את הרב ז"ל, אם בעת התשובה יאכל מים עם גריסים מבושלים? השיב לו: "אם יודע בנפשו שיכול להסתפק בלא חמין ותבשיל, אז טוב יותר שיסתפק בפת ומים, כי אם יתיר לו איזה תבשיל אזי יהיה מנוסה בזה, כי לפעמים התבשיל שלא כרצונו, או שלא יהא מבושל או באיזה ענין אחר, עד ששיגהו היצר בענין קפיא וכעס ח"ו, ויתפסנו לא פחות בלבו ח"ו, עכ"ל.

המיוחד בכעס, כמו שכתוב (נדרים כב) ש"כל הכועס כל מיני גיהנום שולטים בו", כי זה מביא להרבה עבירות. כמש"כ באגרת הרמב"ן, ש"הכעס היא מידה רעה להחטיא בני אדם", ורבינו יונה בשע"ת (ש"א אות ט"ז) כתב: "ובעל הכעס עלול לפשעים ומופקר לנזקים".

מניעת הכעס

מטין בשם הגרי"ס שאמר שמי שכועס וחפץ להסיר כעסו, יחשוב כך: דהנה בדרך כלל מה שאדם כועס, הוא בגלל שלא עשו רצונו, והרי מי שיש בו יר"ש דבריו נשמעים, ואם לא שמעו ע"כ שהוא בעצמו ירא שמיים, וא"כ אין לו לכעוס כי אם על עצמו...

להנצל מהכעס

פלוני שאל את רבינו זיע"א, אם שייך בכלל להפטר מכעס? והשיב לו: "אם יגידו לך שאם לא תכעס תקבל מיליון דולר, ואפילו אלף דולר, וודאי לא תכעס, אלא שברגע שאדם רוצה לכעוס שוכח מהכול וחושב שנשאר בלי

המשך בעמוד 11 <<<

"ויט אהרן את ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע" (וארא ה', ב')

כתב ה'ברכת פרץ': "פרש"י ז"ל צפרדע אחת הייתה, והיו מכין אותה והיא מתזת נחילין נחילין, וכ"ה במדרש תנחומא שהיו המצריים מכין אותה והיא צפרדעים הרבה, הלא הדעת נותן שצריכים להפסיק מלהכותה, כדי שלא להרבות השרצים הללו.

"אבל מה מידת הכעס אומרת: אדרבה, מכיון שמוסיפה להתז, כל שכן וכ"ש שצריכים להוסיף להתנקם ממנה, ולהכותה ככל האפשר. וכל שהוסיפה להתז, הוסיפו לכעוס וחמתם בערה

בהם, וכך חזר חלילה הם הוסיפו להכות ולהתנקם, והיא הוסיפה להתז נחילין נחילין, עד כי 'ותכס את ארץ מצרים'. וכך הוא בכל מקום שכועסים, כי אם ישמעו חרפתם ולא ישיבו, ישתק הדבר לאט לאט, אבל כשמשיבים לשכנגדו, הרי הוא מוסיף להשיב לעומתו כהנה וכהנה, וכל מה שיוסיף להתנקם, גם הלה יוסיף לעומתו ככל האפשר. ואם כן הדעת נותן שטוב ויפה לו לא להיטפל עם זה שציערו, ולעבור בשתיקה עד יעבור זעם. אבל מידת הכעס אומרת: 'וכי אנוכי אשתוק על זאת?', ומתחיל להשיב או להתנקם, וגם שכנגדו הולך ומוסיף, ומידת הכעס שלו אומרת שיש להשיב מנה אחת אפיים וכך לעולם, וסופו כמכת הצפרדעים במצרים,"

עכ"ד הברכת פרץ.

נביא כאן כמה עניינים והדרכות מרבינו להינצל ממידת הכעס:

הכועס שומע דברים אחרים

שח רבינו: "היה אחד שאמר שקרים בשמי, והייתה לי תרעומת גדולה עליו. אבל אח"כ חשבתי מה יצא לי מזה שלא אמחול לו? גם דנתי אותו לכף זכות, שהוא לא היה משקר במזיד, אלא כיון שהיה רגזן בטבעו, ממילא לא שמע טוב. אדם שהוא בכעס בטוח שהוא צודק, ואינו מדקדק ושם אל ליבו למה שאחרים אומרים לו [וכמו שמצינו בגמ' (שבועות כו, א) דמר מישתבע דהכי אמר ומר מישתבע דהכי, דכל אחד היה משוכנע דכך שמע]. (ואמר: "אני

במקום שנקבע לפגישה המתין סבא הסטייפלער למדוברת, אולם הם התאחרו, ועל כן החליט להפיג את עייפותו - קרא קריאת שמע, בירך 'המפיל', והנה הודיעוהו כי הנערה הגיעה... מה עשה? כדי שלא תהיה ברכת 'המפיל' לבטלה, סימן להם בידו שעליו לשכב לשינה מועטת

הרבנית ר. צביון על סבא הסטייפלער וסבתא שבנו את ביתם

'ויקה עמרים את יוכבד דדתו לו לאשה' (שמות ו', כ')

'פתק עם מחיר גבוה'

לאחר הפגישה בין סבא לסבתא לא מיהרה סבתא לענות תשובה חיובית. החזון איש, שהכיר בגדלותו של הבחור, כתב לה בלשונו הציורית: "לכל דבר בעלם מוצמד פתק שבו נכתב מחירו; המחיר שכתוב על הפתק המוצמד לסטייפלר היה גבוה מאד..."

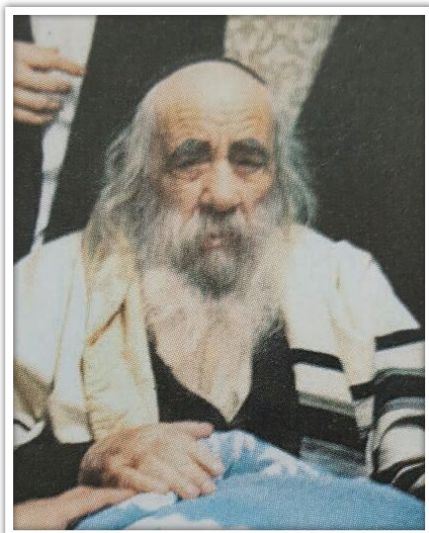
החזון איש הוא שיום את השידוך, והוא שדחף ועודד את אחותו להשיב להצעה בחיוב.

בפגישתם סיפר סבא לסבתא כי הוא לוקה בשמיעתו (הליקוי היה עדיין

קל, וסבתא עצמה לא חשה בו). סבתא שאלה את אחיה החזון איש האם יש לחשוש מכך, והוא השיב לה: "הוא אכן אינו שומע היטב, אך 'עוד ישמעו לו'..."

מובן כי כל ענייני השידוך התנהלו בין משפחת קרליץ לבין הסטייפלר עצמו, שהרי אביו נפטר שנים רבות קודם לכן, ואמו התגוררה ברוסיה שמעבר לגבול.

בחודש אב תרפ"ו, נערך בוילנא מעמד כתיבת התנאים של סבא וסבתא קנייבסקי. מסתבר של'צד החתן' - שכלל רק את החתן עצמו

- לא היה לתת דבר להוצאות החתונה...

קיים מכתב מהחזון איש לסבא, שבו כותב החזון איש כי משפחת הכלה מתעדת לשלוח לו כסף לשם תפירת המלבושים העליונים, ואילו בהכנת שאר הבגדים יעסקו הם בוילנא ובקוסובה, על פי המידות שישלח להם. נראה שהחזון איש חשש כי הסטייפלר, בהיותו נובהרדוקאי, יזלזל בבגדים, ועל כן כתב לו כי יקפיד על 'חייט מומחה ביופי התבנית המודרני'. הוא הוסיף לבאר כי באומרו 'מודרני', כוונתו לדברים הנהוגים גם בבגדי תלמידי חכמים. החתונה התקיימה בסוף חורף תרפ"ז, והשתתפו בה חבריו של סבא הסטייפלר מיישיבת נובהרדוק בביאליסטוק. אחד החברים היה בחור בשם מתתיהו זאבת שצ'יגל. כיתר המשתתפים נחשף הוא לראשונה לדמותו של החזון איש, שעשתה עליו רושם כביר. להיכרות זו הייתה השפעה מרחיקת לכת.

מסדר הקידושין היה הגאון רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצ"ל, רבה של וילנא. רבי חיים עוזר הכיר את הסטייפלר והעריכו מאד. כאמור, שנתיים קודם לכן כתב רבי חיים עוזר הסכמה לספרו הראשון 'שערי תבונה'. זמן מסוים אחר החתונה למד סבא הסטייפלר בכולל של רבי חיים עוזר, שהתבטא עליו כי הוא ואברך נוסף הם המצוינים ביותר בכולל.

(מתוך הספר הנפלא 'בית אמי')

כשהגיעו לסבא הסטייפלר את בתו הצעירה של הרב מקוסובה, כבר הייתה משפחתה של המדוברת מוכרת לו. שנים מספר קודם לכן, כאשר הוזמן לוועדת הגיוס של הצבא הפולני, פקד הסטייפלר את בתיים של גדולי התורה בפולין, וקיבל את ברכתם לשחרורו. בעוברו בברנוביץ' נכנס אל הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל, והם שוחחו ביניהם בדברי תורה. לבקשתו של רבי אלחנן, למד עמו סבא בסדר טהרות. הלימוד בחברותא נמשך מספר ימים, שבהם עמד רבי אלחנן על גדולתו בתורה. לאחר מכן, כשפנה סבא להמשיך בדרכו, הציע לו רבי אלחנן שידוך, אולם סבא השיבו כי עתה אין הוא פנוי לשידוכין, ואם ישוב מן הצבא בשלום, ידונו בדבר שנית.

כעבור מספר שנים הציעו לסבא את בתו של הרב מקוסובה. רבי שמריהו יוסף קרליץ נפטר תשע שנים קודם לכן, ובניו הגדולים טיפלו בהצעות השידוכים של אחותם היתומה. עתה נזכר סבא בהצעתו של רבי אלחנן: 'אחת מבנותיו של הרב מקוסובה, צנועה וחסודה, גדושה ביראת שמים', וענה בחיוב להצעה

ירא שמים מרבים

כבר מהרגע הראשון נוכחה משפחת קרליץ ביראת השמים המופלגת של סבא הסטייפלר. לאחר שהוצע השידוך נקבעה פגישה בין סבא למדוברת. סבתא הגיעה למקום הפגישה, וגילתה לתדהמתה כי הבחור, שהקדים לבוא, פורש זה עתה לשינה...

מאוחר יותר התבררה הסיבה לדבר: הסטייפלר היה רגיל לסדרי לימוד ארוכים שנמשכו שעות רבות. פעמים רבות היה נותן תנומה לעפעפיו רק לאחר יומיים של לימוד, כלומר יום ולילה ויום רצופים. אף קודם שיצא לפגישה עם סבתא ישב ולמד שעות ארוכות, כשהוא מתכנן לעצום את עיניו במהלך הנסיעה ברכבת, אולם כשעלה לרכבת, גילה כי המושבים מרופדים. סבא חשש שמא יש בהם שעטנז, ועל כן עמד במשך כל הנסיעה, כשהוא ממשיך לשנן את תלמודו.

במקום שנקבע לפגישה המתין סבא למדוברת, שהייתה אמורה להגיע בלוויית אחיה רבי מאיר, אולם הם התאחרו, ועל כן החליט להפיג קמעה את עייפותו הרבה - קרא קריאת שמע, בירך 'המפיל', והנה הודיעוהו כי הנערה הגיעה... מה עשה? כדי שלא תהיה ברכת 'המפיל' לבטלה, סימן להם בידו שעליו לשכב לשינה מועטת.

סבתא סיפרה כי בפגישתם זו, שח לה סבא על המכות שספג בהיותו בצבא הרוסי, משום שמיאן לחלל שבת. הוא אמר לה כי נהנה הנאה רוחנית גדולה ממכות אלו, ובחן האם היא מבינה את משמעות ההנאה ומסוגלת לחוות אותה...

מעשה אחר המבטא את זהירותו והקפדתו של סבא הסטייפלר בכל מצב, אירע בתקופת האירוסין, בחג הסוכות תרפ"ז:

הסטייפלר הוזמן להתארח בחג אצל רבי מאיר, גיסו הגדול. הימים, ועוד יותר הלילות, היו קרים במיוחד, ורק הסטייפלר ההין לישון בסוכה. מפני חששות שונים של איסור ייחוד ביקש שינעלו את דלת הסוכה מבחוץ. באמצע הלילה החלה סערה גדולה, וגשמי זעף הציפו את הסוכה. הסטייפלר נמנע מהלעיר את בני הבית הישנים - הוא נשאר בסוכה המוצפת, כשהוא הולך נורטב עד לשד עצמותיו, עד שאי-מי הקיץ משנתו ופתח לו את הדלת...

אבי היה סוחר גדול וישר כמו סרגל. אבי ואדם נוסף הצטרפו להשקעה בפטנט השוודי שנקרא 'איטונג', כשותפים, הרבה מאוד זמן עבר, ולא ראו רווחים והכנסות. הלך אבי אל מרן ה'חזון איש' וצוק"ל ואמר לו: "אני רוצה לעשות דין תורה עם השותפים שלי, ואני מבקש שהרב יהיה הבורר". אמר לו ה'חזון איש': "לא משתלם לך, לך תעשה פשרה איתם". אבי קפץ ואמר: "מה? זאת אומרת שאני לא צודק?"

הגה"ח רבי אריה שכטר על הנהגותיו של "איש אמת"

"רק אל יסוף פְרֵעָה הַתֵּל" (שמות ה', כ"ה)
אבי ז"ל היה איש נפלא.

אני רוצה להגיד לכם דברים לא כל כך מקובלים כיום, שהוא אמר לי. הוא אמר: "בשקר הראשון שאני אתפוס אותך, אני אעניש אותך מאוד מאוד בחומרה. ולמה? משום שאני לא אראה אותך כשקרן אלא כרוצח. הרוצח לא התחיל עם רצח, הוא התחיל עם שקר, ואחר כך הוא גנב, עד שהוא נעשה רוצח. אני בשקר הראשון כבר רואה אותך רוצח!". הוא היה אבא נפלא ואוהב, אבל על שקר הוא לא התפשר. "אם עשית משהו לא טוב, תבוא ותספר לי את האמת. אני, בתור אבא, חייב להוציא אותך מכל בוץ. אתה לא מלאך, בני אדם הם בני אדם. גם מבוגרים טועים ועושים שטויות, וילדים ודאי נכשלים לפעמים. תמיד אתה יכול לבוא ולספר לי את האמת, גם אם היא לא נעימה, ואעשה כל מה שאני יכול כדי לעזור לך. אבל בלי שקר! אוי ואבוי לך אם תגיד שקר".

גרנו בתל אביב בכיכר המושבות, ברחוב העליה. ביתנו היה בית של הכנסת אורחים. היינו שנים-עשר ילדים, ותמיד היה בבית ובלב מקום לאורחים. הרבה אדמו"רים באו להתאכסן אצלנו, כי אבי היה ירא שמים וישר לב. אבא ז"ל לא היה ממתין שיבואו אורחים, אלא היה הולך לחפש אותם. היה צועד לתחנה של מוניות השרות שמביאות נוסעים מירושלים, והיה מזמין את האנשים להתאכסן אצלנו.

עוד הוא אמר לי: "למה בן אדם משקר? כי הוא רוצה להתחמק. אבל זה לא יעזור לו, סוף גנב לתליה. לעומת זאת, אם הוא ילך עם האמת, הוא יחדור אפילו דרך קירות של פלדה!"

הוא היה סוחר גדול וישר כמו סרגל. עד היום, אתם יכולים לראות בדרך פתח תקווה שלט גדול, "יעקב שכטר ובניו". בן דוד של אמי הביא לארץ את הפטנט השוודי שנקרא 'איטונג', ואבי ואדם נוסף הצטרפו אליו כשותפים, הרבה מאוד זמן עבר, ולא ראו שום התפתחות בעניין ה'איטונג'. השקיעו והשקיעו סכומי כסף אדירים, ולא ראו שום רווחים ושום הכנסות. אבי הגיע למסקנה, שמדובר ב'בגדי המלך החדשים', ושגם אם ימתין עוד עשרות שנים לא ירוויח כלום. הוא רק ימשיך להפסיד כל חודש. מה עשה?

אני מסתובב בעולם כבר עשרות רבות של שנים. התגלגלתי מאות פעמים במטוסים. שליחויות על גבי שליחויות הטילו עלי. הרבה פעמים קרה לי שהעמידו אותי בפני קיר - הייתי חייב להגיד או אמת או שקר. היסוד שאבי לימד אותי, שעם האמת אפשר לחדור דרך קירות של פלדה - עובד כמו שעון! לא פעם ולא פעמיים היה נראה, שאם אגיד את האמת אני אבוד, ועל ידי שקר יסתדרו כל העניינים. אבל תמיד אמרתי את האמת, ובסוף שמחתי על שאמרתי את האמת.

הלך אל מרן ה'חזון איש'

דווקא כך דברים הסתדרו. אתה לא חייב לשפוך ולספר כל דבר. אל תהיה 'אכנע', אל תספר הכל, רק מה שאתה חייב. אבל כשאינך לך ברירה, ואתה מוכרח לענות 'כן' או 'לא', אל תגיד שקר! עם שקר לא תצליח! השקר - אין לו רגלים... במדרש מובא, שבשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לנח שיכניס שניים מכל החי אל התיבה, נכנסו כל אחד ובו זוגו עמו. בא השקר ורצה להיכנס, אמר לו נח: "אין אתה יכול להיכנס, אלא אם כן תמצא לך בן זוג". הלך השקר, ופגע בפחיתא [-פחת, הפסד], והציע לו להיות לו לבן זוג. אמר לו פחיתא: "ומה אקבל בשכרי?", אמר לו: "כל מה שאעשה הוא שלך". נתרצה לו ונכנסו שניהם אל התיבה. כיון שיצאו, היה השקר פועל ועושה, ופחיתא היה נוטל כל מה שעשה. בא השקר וחיפש את מה שיצר, ולא מצאו. כששאל את פחיתא לאן נעלמו כל מעשיו, אמר לו: "וכי לא כך וכך סיכמנו, שכל מה שתעשה אטול בשכרי?". לא היה לשקר פתחון פה, ועל זה נאמר: "והרהר עמל וילד שקר".

צוק"ל ואמר לו: "אני רוצה לעשות דין תורה עם השותפים שלי, ואני מבקש שהרב יהיה הבורר". אמר לו ה'חזון איש': "לא משתלם לך, לך תעשה פשרה איתם". אבי קפץ ואמר: "מה? זאת אומרת שאני לא צודק? אם אני לא צודק, אני אקח כסף של מישהו אחר שלא מגיע לי? חס וחלילה! לא, לכן איני מסכים לפשרה - אני מוכרח לדעת את האמת. אם אני לא צודק, אני רוצה להחזיר לאחרים, ולא ליהנות בפרוטה מכסף שלא שלי, חס ושלוש! לכן אני מבקש מהרב שיסכים לקבל אותנו לדין תורה, ואם אני לא צודק - בשמחה אציית לדברי הרב".

ה'חזון איש' שמע כך, והסכים. באו אליו לדין תורה, ופסק לרעת אבי. היה מדובר בסכום של חמישים אלף לירות שטרלינג, הון תועפות. זה היה כמעט חצי מהרוש של אבי. אתם יודעים מה הייתה התגובה של אבא שלי אחרי שפסקו לרעתו? אתם יודעים מה הוא עשה אחרי שהפסיד הפסד ענק כזה?

אני זוכר אותו רוקד משמחה במשך שבועיים! "ברוך ה'", הוא אמר, וחזר ואמר. "ברוך ה', שלא נכשלתי בלקיחת כסף של מישהו אחר". אין למה, ואין אולי. אם ה'חזון איש' אמר שהוא לא צודק, ברור לו לגמרי שהוא לא צודק! והוא מאושר שזכה לשמע את האמת, ולנהוג ביושר בהתאם לזה!

אני זוכר אותו רוקד משמחה במשך שבועיים! "ברוך ה'", הוא אמר, וחזר ואמר. "ברוך ה', שלא נכשלתי בלקיחת כסף של מישהו אחר". אין למה, ואין אולי. אם ה'חזון איש' אמר שהוא לא צודק, ברור לו לגמרי שהוא לא צודק! והוא מאושר שזכה לשמע את האמת, ולנהוג ביושר בהתאם לזה! כזה היה אבי, וכך הוא לימד אותנו.

(מתוך "אריה שאג" ימים נוראים)

באותה תקופה קנה רבינו את הקרקע שעליה עומד בית מדרש 'פרידמן', ללא שהשיג עליה עדיין שום תורם. הוא סיפר שאלו שמסייעים לו במלאכת הקודש, לא היו מרוצים מכך שהוא ניגש לבנות בלי שקיבל תרומה. כשנסע לחו"ל לדינר שערכה הישיבה, ודיבר עם נדיבים לתרום לו את קניית הקרקע, לא קיבל מהם תשובה

הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, ממחיש איך מתנהגים ב"והצנע לכת עם אלוקיך"

הגדול של הבניה. כששמע רבינו את הדברים, הוקל לו מאד. מיד כשקיבל את הבשורה, התקשר רבינו לכמה מעמיתיו בהנהלת הישיבה, וסיפר להם שהגיעה תרומה גדולה מאוד לשלם את כל תשלום הקרקע. לאחר כמה ימים התברר שהנדיב יכול לתת את התרומה רק בתשלומים, ושוב נפל העול, אמנם הזמני, על צווארו של רבינו. אמר רבינו לבחורים: "ברוך השם, גם בתשלומים זה חסד גדול מהקב"ה. אולם תדעו, שהסיבה שלא קיבלתי את התרומה בתשלום אחד, מה שהיה מקל עלי מאד, היה מפני שהתקשרתי לספר על כך והתגאיתי!".

מספר רבי מרדכי: "כאב לי לשמוע שרבינו משפיל את עצמו בסיפורים אלו לפני תלמידיו, ומיד לאחר הועד ניגשתי ושאלתי אותו: האם לא יתכן שאדם שמח בטוב שהבורא היטיב אתו ומספר זאת לאחרים?! למה רבינו אומר שהוא התגאה?! אמר לי רבינו: 'אתה צודק, אין פגם בעצם הסיפור, אדרבה זוהי הדרך האמתית, לספר על חסדי השי"ת והשגחתו הפרטית, אולם אני יודע את האמת שהתגאיתי!".

סיפור דומה מספר הרה"ג רבי צבי בויאר, שלמד עם רבינו חברותא, ופעם כשהגיע ללמוד סיפר לו רבינו בשמחה גלויה, שנתקבלה תרומה עצומה מאחד העשירים לפרויקט שעמד על הפרק באותה תקופה. למחרת אמר לו רבינו בצער שאתמול כששוחח איתו, נכשל בדיבורי 'כוחי ועוצם ידי'. מיד לאחר הלימוד התקשרה המזכירה של אותו עשיר, ואמרה שהוא משנה את אופן נתינת התרומה, דבר שהיה עיקר שמחתו של רבינו. ניכר היה בדבריו שכאב על הדיבור, שכן ראה בו קצת 'כוחי ועוצם ידי', יותר מכאבו של שינוי צורת התרומה...

נקי וצדיק

ככל שהיה הדבר נוגע להצלחת הישיבה ותלמידיה, לא היו לרבינו שיקולי כבוד או רתיעה ממעשה מסוים, בטענה של 'לא מתאים לי' ('עס פאסט נישט'). העובדה שהפעולה יכולה להרבות תורה בישראל, הסירה את מחסום ה'חשבונות הרבים שביקשו בני האדם'. הוא לא הבין כלל את השיקול. הרי כל מציאות בן תורה היא ללמוד וללמד, ואם כן מה שצריך לעשות עושים... מטבעו היה עדין נפש וביישן גדול, וכשנזקק לבקש באופן אישי ממישהו משהו, היה מתבייש ולפעמים נמנע מלבקש. כשנאלץ לבקש היו פניו מסמיקות, אולם כשהיה הדבר נוגע ללימוד התורה לא התבייש. בפרט כשנעשה ראש ישיבה, ונאלץ להסתובב על דלתי נדיבים, לא התבייש להביע את רצונו ולבקש את עזרתם, ואף יכול היה לבקש סכומים עצומים, למרות שנתקל לא אחת בסירוב, לפעמים בעדינות ולפעמים בגסות ובזלזול, למרות זאת לא נרתע מלהמשיך במרץ במלאכתו, להגדיל תורה ולהאדירה. הוא עצמו לא נטל שום משכורת מהישיבה במשך שנים רבות.

פעם כאשר מאן דהוא טען טענות שונות נגד הנהגתו בענייני הישיבה, ענה לו בשאלה: "האם אתה יודע למה קבעו שראש הישיבה ישב במזרח, ליד ארון הקודש?". הוא מקשה והוא מותיב: "כדי שארון הקודש יזכיר לו, להתנתק מנגיעות עצמיות ולעשות את מעשיו לשם שמים..."

מעלת הנקיית של רבינו הייתה מופלגת. פעמים רבות עלו למעונו ראשי ישיבות וראשי כוללים, שרצו להקים כוללים או ישיבות חדשות, ובקשו ממנו שיאות לתת שבחורים או אברכים מצטיינים מיישיבתו, ישתתפו בהקמת ישיבתם, ורבינו נענה להם בשמחה. לא אחת טענו לו רבני הישיבה: "רבינו עושה תוכניות כדי להצמיח מצוינים בישיבה, וכשהם גדלים הוא מאפשר לקחת אותם מהישיבה, ולהגדיל בהם מקומות תורה אחרים, דבר שמחליש את הישיבה. רבינו ענה שתפקידו הוא אחד ויחיד: להגדיל תורה! לכן אם ייקחו מפה מצוינים וימשיכו להפריח תורה במקום אחר, הוא אינו יכול לסרב. כשאברכים מצטיינים התייעצו אתו האם לעבור לכולל אחר, אם הבין שסיבת שאלתם היא מפני מצוקה כלכלית - חיפש דרכים לסייע להם ולהשאירם

המשך בעמוד הבא <<<

אֲצַנְעָ אֱלֹקִים הוּא" (שמות ח', ט"ז)

הגאון רבי יצחק קופלמן זצ"ל, ראש ישיבת לוצרן, היה מגדולי תלמידי הגר"ש שקאפ, ומחנך נפלא שהעמיד דורות של ת"ח באירופה. כשביקר בפעם הראשונה אצל רבינו, אמר לתלמידיו כאשר יצא מהבית: "ער איז א נסתר!" (הוא אדם נסתר). במשך כל השנים, כשהזכירו את שמו של רבינו, היה חוזר ואומר, שככל שנראה שמכירים את רבינו ואורחותיו - הוא נסתר. רבינו היה צנוע בדרכיו ובהליכותיו בצורה מופלאה. מעולם לא הכניס מאן דהוא, ואפילו לא את בני משפחתו ותלמידיו, לבית גוואי של עולמו הפנימי. הנהגות רבות שהיו לו במוסר וחסידות לא דיבר עליהן ולא הסבירן לאף אחד. רק לעיתים נדירות ניתן היה להציץ אל בין החרכים בעבודתו בקודש הפנימית.

עבודת השם שלו התאפיינה ביסודיות. דברים שקיבל על עצמו, הקפיד עליהם ללא גבול. למרות שעזו וחדוה היו תדיר במקומו, ולא היה מתוח בעבודת השי"ת, בכל אופן כשהתעוררו אצלו ספיקות בעניינים מסוימים, אם זה בעניינים הלכתיים, קבלות שקיבל עצמו, או ספק על כשרותו של כסף שנתרם לישיבה, משך את ידו מהעניין. לפעמים היו ספיקות רחוקים, וגם העניינים לא נראו חמורים, לפעמים היה כרוך בצעד זה הפסד כספי גדול, אך רבינו עמד איתן כחומה בצורה ולא שינה. ניכר היה שהדברים לא נבעו ממתח ו'נערוויך' בעשיית המצוות, אלא

מאהבת המצוות והרצון לעשות אותן באופן מושלם. למרות זאת, מעולם לא דיבר עם מאן דהו על 'הנהגותיו'. בענותותו לא ראה בדבר 'נושא' כדי לדבר עליו.

"ישם דרך אראנו בישע אלוקים"

למרות שהצניע מאוד את הליכותיו, פעמים שנפער סדק זעיר דרכו ניתן היה לראות את הסער שהתחולל ברעיוניו, עד כמה עמל בעיבוד מעשיו ומידותיו, ועד כמה מדד בפלס כל פעולה מהנהגותיו.

סיפור הרה"ג רבי מרדכי יפה, שפעם באחד הוועדים סיפר רבינו, באורח נדיר, שני סיפורים על עצמו, ובהם ראו התלמידים באיזה פלס עדין מדד את אורחותיו. ראשית סיפר, שבשבת קודש למד כמה שעות עם החברותא שלו, וזכה לחדש שתי מערכות שהיו ראויות להיאמר כשיעורים כלליים בישיבה. אולם כשהגיע החברותא, שרבינו היה מציג בפניו את מה שעומד לומר בשיעור, פרך החברותא את השיעור. התבטא רבינו ואמר, שלדעתו הסיבה שהלה הצליח לסתור את דבריו מבלי שיצליח להוכיח את צדקתו, נבע רק מכך שהסתובב בבית ואמר לכל בני המשפחה שזכה לחדש היום שני שיעורים, ולדעתו היה בזה סרך גאוה!

סיפור נוסף סיפר אז: באותה תקופה קנה רבינו את הקרקע שעליה עומד בית מדרש 'פרידמן' ללא שהשיג עליה עדיין שום תורם. הוא סיפר לבחורים שאלו שמסייעים לו במלאכת הקודש, לא היו מרוצים מכך שהוא ניגש לבנות בלי שקיבל תרומה. כשנסע לחו"ל לדינר שערכה הישיבה, ודיבר עם נדיבים לתרום לו את קניית הקרקע, לא קיבל מהם תשובה. קרוב לזמן שהיה עליו לשלם תשלום גדול, התקשרו אליו מהמשרד של הישיבה בארה"ב, שאחד הנדיבים שרבינו היה אצלו מסכים לתרום סכום נכבד, שיכסה את כל התשלום

פעם פגשתי חוקר מלומד, הרגיל להסתובב בכל העולם. אמר לו התייר: "מקפיד אני להגיע לארץ ישראל כל שנה ולהסתובב כאן, ב'מאה שערים!" לשאלתו של הרב וייס מה הוא מוצא כאן, השיב בהתפעלות עצומה: "תסתכל בעיניים של הילדים האלו, אין עיניים כאלו בכל העולם! איפה ניתן למצוא עיניים עם כל כך הרבה תמימות טהורה? - רק כאן!!!"

הרב יחיאל מאיר צוקר שליט"א על ההבדל בינינו לבין העמים

"יְשֻׁמְתֵי פֶדֶת בֵּין עַמֵּי וּבֵין עַמֵּךְ" (שמות ה', י"ט)

במאמרנו הקודמים התחלנו לנסות להעמיק בעמקו של העולם הנפלא והנפרס לפנינו, בבחירתו של הבורא בנו; הבנו, שבכך הכניע את טבע גופנו, ואיננו ככל העמים אשר חיים בחיי ה'אלא יועיל; בעצם הקרבה לפני הר סיני, שחרר אותנו מעט מן העבדות העצמית לחומר. הסופר החרדי הר"ר משה שיינפלד ז"ל, כתב על כך באחד ממאמריו, שהסיבה שאיננו מברכים בכל בוקר: 'שלא עשני חלוני', היא כיון שאנו מברכים כבר: 'שלא עשני עבד' - איננו עבדים לעולם התאוות הבלתי מוגבל, לעולם השווא והמדוחים; אנו מרוממים מעל עצמנו.

שמעתי מהרה"ג רבי חיים

שלום וייס שליט"א (משגיח בישיבת 'זכרון יעקב'), שפעם פגשתי חוקר מלומד מאוד, הרגיל להסתובב בכל העולם. לאחר שיח היכרות קצר אמר לו התייר: "מקפיד אני להגיע לארץ ישראל כל שנה ולהסתובב שבועיים כאן, ב'מאה שערים!". לשאלתו של הרב וייס מה הוא מוצא במקום, השיב התייר בהתפעלות עצומה: "תסתכל בעיניים של הילדים האלו, אין עיניים כאלו בכל העולם! איפה ניתן למצוא עיניים עם כל כך הרבה זוך, כל כך הרבה טוהר ותמימות טהורה? - רק כאן!!!"

"אם יש יום אחד שיכול לטהר בני אדם - אני נעשה חלק מהם" גר צדק מפורסם היה בצ'כוסלובקיה. הוא היה אדם אמיד מאד, שהתגייס בתקופה שאחרי מלחמת העולם הראשונה. כשכבשו הגרמנים ימ"ש את צ'כוסלובקיה, באו אליו הוריו ובני משפחתו ואמרו לו שיכולים הם להציל את גורלו המר, על ידי שיאמרו שכל גיורו היה משגעון, ושיחזור בו מגיורו וכך יינצל. הוא אמר להם שאינו מסכים לכך בשום אופן, וחפץ הוא להיות יחד עם אחיו היהודים - גורלם גורלו. כשעמד הגר במעמד הנורא - ה'סלקציה', והיהודים החלו להשלח ימינה ושמאלה, ימינה - לחיים ושמאלה - למוות, נשלח ימינה בפרוטקציה שדאגו לה בני משפחתו, אך לפתע ראוהו עוזב את צד הימין וצועד בגאווה לצד שמאל. "גורלי" - זעק - "הוא כגורל אחי היהודים!!!" כשהובילו אותו לתאי הגזים יצא בריקוד סוער: "ברוך אלקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים...". שאלו פעם גר זה, מה הביא אותו לעזוב את דתו ולהתקרב לדת ישראל? הרי יש ברומו של עולם, לא חסר היה לו מאומה, היו לו רכוש וכבוד לרוב, ומה מצא בעם הנרדף והאומלל הזה? ענה ואמר, שפעם עבר ליד בית כנסת במוצאי יום כיפור וראה שם את כל מכריו היהודים, ביניהם אנשים קשי יום, אשר פת לחמם אינה מצויה. הוא ראה את כולם יוצאים בפנים מאירות וזורחות, פניהם כפני מלאכים ממש. אמר לעצמו: "אם ביהדות יש כח כזה, שיום אחד מביא את האדם להגיע לטוהר כזה - אני רוצה להיות שייך לעם הזה!". את הזוך והטוהר הללו נתן לנו הקב"ה בעת שבחר בנו, ואנו מגדילים אותם בכח עסק התורה ובהתקדשות בה.

(מתוך 'להאיר' על סידור התפילה)

<< המשך מעמוד קודם

בישיבה. אולם כשסיבת המעבר הייתה משום שיכולים לגדול יותר במקום החדש, לא רק שלא מנעם מכך, אלא גם סייע להם בדרכם החדשה. אחד מראשי החבורות מספר, שכשהגיע לישיבה כאברך צעיר, הוא היה אברך בינוני, ורבינו בעמל והשקעה גידל רומם אותו במשך שנים, עד שמינהו לתפקיד בישיבה. פעם הוצעה לו משרה במקום אחר, והוא בא להודיע שעוזב למקום אחר. את ההודעה הודיע בלב כבד, שכן כאמור, היה חייב לרבינו וליתר ראשי הישיבה את כל צמיחתו. רבינו בירך אותו בחום על משרתו החדשה. כמובן שהחלל לא נשאר ריק ורבינו מינה מישהו אחר למשרתו. כעבור תקופה קצרה חזר לישיבה, שכן לא הצליח במקומו החדש וביקש לשוב לישיבה. לתדהמתו כאשר הודיע שהוא חוזר, טרח רבינו טרחה יתירה להשיג לו משרה כל שהיא, והודיע שיעשה כל טצדקי למצוא לו משרה דומה לזו שהייתה לו בעבר. רבינו אמר לו שאת המלגה הוא משאיר לו כפי שהייתה כשהיה במשרתו...

אז אברך מספר על כך בהתרגשות רבה. לא די שרבינו גידלו ורוממו, וכל המשרה שנתן לו מלכתחילה, הייתה גם היא במטרה לרוממו, אלא גם כשבחר לעזוב וחזר, לא הסיר ממנו את אהבתו ועמלו לגדלו ולרוממו, עד שדאג שלא יחסר משהו מהרגשתו הטובה. סיפורים דומים נשנו בפי כמה וכמה מרבני הישיבה, ראשי החבורות והמשיבים.

הזהירות מ'נגיעות' פעם פנה רבינו לתלמיד חכם וביקש להתייעץ אתו באחד מענייני הישיבה. אותו ת"ח לא הבין מדוע רבינו פונה אליו, ושאלו: "ממה נפשך? מדוע ראש הישיבה שואל אותי? אם זו שאלה לגדולי ישראל, עוד לא הגעתי לכך. ואם לא, מדוע לא מכריע ראש הישיבה בעצמו?". אמר לו רבינו שלהבנתו הוא באמת יכול להכריע בעצמו, אלא שהאחריות (כלשונו) מחייבת אותו שלא

לסמוך על עצמו, ולשאול עוד מישהו, כדי לראות אם אין לו נגיעה... פעם ביקש רבינו מאחד מחשובי האברכים, לסייע לו לבנות בית מדרש חדש בישיבה. אולם לצורך כך היה צריך האברך לעזוב משרה שעסק בה. אמר לו רבינו: "בדרך כלל אתה רגיל להתייעץ איתי, אולם בהצעה הזו יש לי 'נגיעה' שתסכים, לכן כדאי שתתייעץ עם מישהו אחר..." כך היה פעמים רבות כשטובת השואל הייתה אחרת מטובת הישיבה, אף בדברים שטרם עליהם מאוד, הכריע רבינו נגד רצונו האישי. פעם הציע לאברך בישיבה ליטול על עצמו משרה מסוימת באחד ממוסדות הישיבה, והפליג ברצונו לפתח את המוסד, והוסיף עד כמה מוכשר אותו אברך לסייע בעניין, ואיזו זכות נצחית היא עבורו. אותו אברך אמר שהוא יחשוב על כל העניין.

למחרת הגיע לרבינו ושטח בפניו את הצדדים לחיוב ולשלילה, ענה לו רבינו בנחרצות שלא ייקח את המשרה. תמה האברך, אתמול רבינו הפליג בזכות המופלגת שבדבר, והיום הוא אומר בנחרצות שלא ליטול את המשרה? ענה לו רבינו: "אתמול דיברתי על תועלת הישיבה, לדעתי אתה יכול לתרום לעניין וזו זכות גדולה. כעת שאלת שאלה אחרת מה טוב לך, לפי הנתונים שהצגת בפני, התשובה ברורה - הדבר אינו טוב בעבורך!".

פעם התפנה תפקיד מסוים שהתמודדו עליו שניים, אחד מהם היה מקרובי רבינו. רבינו סבר שהוא אכן ראוי, וקרובי המשפחה לחצו שיכריע עבורו. אולם כששמע רבינו את הנתונים החליט שהתפקיד מתאים לשני יותר מלקרובו. לכן, דאג שהתפקיד יינתן למי שהיה מתאים יותר לתפקיד. אחד הרבנים שהיו מעורבים בעניין, אמר לרבינו בהתפעלות שנראה לו שסבו, הסבא מסלבודקה זצ"ל, מתכבד במעשהו.

(מתוך 'בכל נפשך' תולדות חייו של מרן הגאון הקדוש רבי נתן צבי פינקל זצ"ל)

הייתה לו לרבינו הנהגה מופלאה, שהיה מתפלל את כל שלוש התפילות שביום לפני העמוד בישיבה. הנהגה ייחודית זו נהג עד זקנה ושיבה בכל תפילות השבוע, הן בימות החול והן בשבתות וימים טובים. רבינו כדרכו לא הסביר את הנהגותיו, אך בכל זאת בכמה הזדמנויות שמעו ממנו טעמים שונים להנהגה זו

הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצוק"ל מסביר איך עומדים לפני המלך

"וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נֶאֱמָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות ו', ה')

ידוע חידושו של הגר"ח מבריסק (חידושי ר' חיים הלוי הלכות תפילה), שאמנם כוונת התפילה בפשטות היא כוונת פרוש המילות, אבל כוונה זו לא מעכבת. אך יש כוונה והכרה שניה שהיא מעכבת, והיא הכוונה להיות עומד לפני המלך, כוונה זו מעכבת ובלי לזכרה, תפילתו היא בגדר מתעסק בעלמא. בתפילת רבינו ראו בחוש איך נראה 'עומד לפני המלך'. כשהיה מתחיל את חזרת הש"ץ היה תמיד פורץ בבכי, וכל ברכת 'אבות' אמר בקול מלא רגש ודמעות יותר מכל חזרת הש"ץ. פעם שאלוהו מה פשר הבכי דווקא בברכת 'אבות' וענה: "כאשר אני נעמד להתחיל ברכה ראשונה, אני שוכח מכל מה

שיש לי, אין לי ישיבה ואין תלמידים, לא אשה ולא ילדים, לא תורה ולא בית, אין לי כלום, וכל כולי נתון לרחמי הש"ת, אליו ניגש אני לעמוד בתפילה, איך לא אפרוץ בבכי?". והיה מביא בשם הי"ערות דבש', שלכן משתמשים בפסוק "ד' שפתי תפתח" לפני התפילה, כי כאשר האדם מתבונן לפני מי הוא עומד, הוא אמור להיות ערל שפתיים ולכן מתחננים "שפתי תפתח".

בתפילתו בחזרת הש"ץ ראו איך הוא מונה מילים, כאשר כל מילה מדודה ושקולה כמונה מעות, ברגש ובתחנונים כעני ורש המבקש בפתח, וכהגדרת ה'מסילת ישרים': "נושא ונותן ממש עמו יתברך, ולפניו הוא מתחנן ומאתו הוא מבקש בהכנעה ובהשתפכות הנפש, כבן לפני אביו וכעבד לפני אדונו שאין לו משל עצמו כלום".

בעמדו בתפילה היה מרוכז כל כולו בתפילתו. פעם בעיצומה של חזרת הש"ץ הגיע מישהו ונעמד מולו והסריטו בתפילתו לפני העמוד. למרבה הפלא ניכר היה שרבינו לא שם לבו כלל למעשהו של אותו אדם, בהיותו מרוכז בתפילתו. פעם סיפר בהתרגשות שבקהילתו של הגאון בעל ה"ט"ז, הבחינו פעם שטליתו מרופטת והציעו לקנות לו אחרת ולא הסכים, באומרו שטלית זו תוכל להעיד עליו שלא חשב מחשבת חול באמצע התפילה. כשסיפר זאת הייתה הרגשת השומעים שגם עליו ניתן לומר זאת...

התפילה לפני העמוד

הייתה לו לרבינו הנהגה מופלאה: שהיה מתפלל את כל שלוש התפילות שביום לפני העמוד בישיבה. הנהגה ייחודית זו נהג עד זקנה ושיבה בכל תפילות השבוע, הן בימות החול והן בשבתות וימים טובים. הנהגה שמדרך הטבע הקושי לעשותה בקביעות רב מאוד.

רבינו כדרכו לא הסביר את הנהגותיו, אך בכל זאת בכמה הזדמנויות שמעו ממנו טעמים שונים להנהגה זו. ניתן להניח, שחלקם לא היה הטעם העיקרי שבגינו הקפיד מאוד על הנהגה זו, ורק חלק מהם, שכן לפעמים ענה רק משום כבודו של השואל ולכן ענה בטעם כלשהו, לאו דווקא את הטעם שבגינו נהג כך.

הטעם המקובל בין התלמידים להנהגתו הוא, לפי מה שנתבאר במשנה ברורה (אור"ח קכ"ד ס"ק ה') על מ"ש הרמ"א (סעיף ד'), שאם אין תשעה מכוונים קרוב להיות שברכותיה תהינה לבטלה, מוסיף המ"ב ומביא מספר 'שולחן שלמה', שיתנה הש"ץ בינו לבין עצמו בחזרת התפילה היא בתורת נדבה. לכן עלה רבינו בעצמו ועשה כאמור התנאי, כדי לא להכשיל את העונים בברכה לבטלה.

פעם ענה לבחור ששאלו על כך: "אם יכול היית חמש פעמים ביום לדבר עם המלך, בשעה שאחרים מדברים רק שלוש, לא היית מעדיף זאת? אם אני יכול לזכות לקרבת השם יותר, למה שלא אעשה זאת?". למישהו אחר ענה, שבירושלמי נאמר (פאה ה"א) עה"פ "כבד את ד' מהונך" - מגרויך, ואם ניתן לכבדו למה לתת זאת לאחרים, ואכן תפילתו התברכה בקול ערב ובתחנונים. בפעם אחרת ענה, שהיות והוא מתפלל שחרית עם הנץ החמה בביתו, בשעה שמניין הנץ של קריית מטרוסדורף מתפללים, ומתחיל איתם שמונה עשרה כשמתחילים "גאל ישראל", לכן הוא מעוניין להתפלל תפילת שמונה עשרה ברבים ממש כש"ץ. שאלו אותו אדם: "אם כן, למה מנחה-מערב הרב מתפלל גם כן?", וענה, שבשביל להשלים מאה ברכות ביום.

אולם ככל הנראה הטעם העיקרי להנהגה זו, היה שילוב של דקדוק הלכה, עם דקדוק וזהירות מופלגת בין אדם לחברו. היות והיה סבור שתפילת שליח הציבור צריכה להיות ברורה, ואם לא הרי זה זלזול בכבוד התפילה, והיות שראה שחלק מהמתפללים לא אומרים את המילים בהגיה ברורה, סבור היה שזה לא כדון. מאידך, לא רצה לפגוע באלו שמתפללים כך ולהכריע מי ראוי שייגש ומי לא, לכן נקט בדרך זו שהוא בעצמו ייגש תמיד, כדי לקיים מחד את ההלכה כדת וכדין, בהידור לכתחילה, ומאידך להדר שלא לפגוע באיש. וכך סיפר רבי אסא ויטו, שהנהגה זו החל רבינו לנהוג לאחר שניגש מאן דהו שלא התאים לכללי ההלכה, ואז החליט רבינו שכדי שדבר כזה לא יישנה יקבל עליו קבלה זו. וכך, כל ימי חייו עבר רבינו שלוש פעמים ביום לפני העמוד, הכל כדי שלא יפגע מישהו שלא יתנו לו לגשת לפני העמוד.

כך או כך, פירוטיה של הנהגה זו השפיעו על תלמידי הישיבה לדורותיה, וכפי שמעידים תלמידים שפעמים רבות בעמדם לפני תפילה, די להם להיזכר בדמותו, עומד בהכנעה ותחנונים כעבד המתחנן לפני המלך, כדי לקבל חיזוק גדול בצורת תפילתם, שכן בזכות הנהגתו זו להתפלל לפני העמוד, זכו לראות איך מתפללים.

שערי דמעות לא ננעלו

באחת משיחותיו האריך רבינו לבאר, שיסוד חובת התפילה הוא בזמן צרה, ורק תפילה כזו כשאדם שרוי בצרה וצוקה, הוא לכונ"ע דאורייתא. יסוד זה המבואר בקדמונים מבואר בהרחבה בראשונים הרמב"ם והרמב"ן עם מקורות מפסוקים מפורשים בנ"ך. לאחר השיחה שאלו תלמידו הג"ר אהרן מרדכי שדמי, שלפי יסוד זה הרי שהתפילות שאנו מתפללים שלוש פעמים ביום אינן כצורת התפילה האמתית, שהרי בחיי היום-יום האדם לא מרגיש שהוא שרוי בצרה?

ענה לו רבינו שקיבל מבית מדרשה של בריסק (וכנראה כוונתו לרבו הגאון רבי משה הלוי סאלאוויצ'יק זצ"ל בן הגר"ח), שאכן צריך האדם לפני כל תפילה להרגיש שהוא בצרה, ומתוך מצב זה להתפלל. ואכן אם האדם מרגיש שהכל בסדר, מצבו ברוחניות וגשמיות פחות או יותר משיבוע רצון, הנחת מילדיו ברוך השם בסדר, כך גם פרנסתו, לא ראוי לגשת כך לתפילה, והדרך הראויה היא להתבונן לפני התפילה במצבו, במה הוא זקוק לישועה וכמה כלל ישראל זקוק לישועות מקיפות, ורק אז, בהיותו שרוי בהרגשת 'מן המיצר', אז לזעוק מקירות לבו את התפילה.

בשיחותיו היה מביא גם את הגמ' (ב"מ נט.) שאף על פי שנעלו שערי תפילה מיום שנחרב ביהמ"ק, מכל מקום שערי דמעות לא ננעלו, שעל ידי

בירושלים היה חסיד בויאן, רבי נטע ציינווירט זצ"ל. בשעה ארבע לפנות בוקר, כבר למד בקביעות בחברותא במשך כארבע שעות רצופות, ואז התכוון בסילודין לתפילה. פעם נערכו בחירות לנשיאות ארה"ב, רבי נטע התעטף בציצית והניח תפילין, ושאל את אחד האברכים: "יש כבר תוצאות, יודעים מי נבחר?". לא הבינו, זה לא התאים לו...

הגה"ח רבי אהרן טויסיג שליט"א על ההבדל בין ישראל לעמים

המתינו לאחר התפילה, ושאלו.

נענה ואמר: "בכל יום ויום מברך אני בשם ומלכות 'ברוך אתה השם, אלוקינו, מלך העולם'. על מה התודה והברכה? - 'שלא עשני גוי!'. על מה מודה אני? על שאני פוער רוסים מגושם? כושי מהג'ונגל? או ערבי משוק הבאטראק? לא ולא! אני שואל את עצמי: מי הגוי הנעלה ביותר, מושא של קנאה, שהגיע לפסגה. 'מושל בגבורתו עולם' בזעיר אנפין, נבחרם של מאות מיליוני בני אדם, האחראי לגורל מיליארדים. דוגמת נשיא ארצות הברית, המעצמה הגדולה בעולם. וכשהוא לנגד עיני, מודה אני ומשבח: אשרי שאיני כמוהו! תודה לך, מלך חי וקים, שיהודי אני, ואיך שאני, נעלה אני ממנו!".

בין ישראל לעמים, בין יום השביעי לששת ימי המעשה ההבדל שבין ישראל לעמים, הוא כהבדל שבין יום השביעי לששת ימי המעשה. וזהו ששינוי (בראשית רבה "א, ח'): "תני רבי שמעון בן יוחאי, אמרה שבת לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, לכולם יש בן זוג ולי אין בן זוג [כי הימים מתחברים זוגות זוגות, א-ב, ג-ד, ה-ו, ואלו השבת אין לה זוג. והרי בעולם אי אפשר להיות כי אם בזוגות (הקדמת 'דרך החיים')]. אמר לה הקדוש ברוך הוא: ישראל הוא בן זוגך". ובאורו, שהשבת מקודשת מכל הימים, כשם שישראל קדושים מכל העמים, וכלל ישראל הוא "שבת'דיג", על דרך שאמרו (זוהר ח"א נ"ט טב') שהצדיק במדרגת שבת, כך ישראל בחינת שבת ('עבודת ישראל' לפסח, ד"ה משגיח מן החלונות).

ולמה הכוונה? נספר -

הגאון הקדוש רבי אליהו הכהן מאיזמיר זצ"ל חיבר קרוב לארבעים ספרים: שבט מוסר, מדרש תלפיות, מעיל צדקה, מדרש אליהו, אגרת אליהו, אזור אליהו. וספר בספרו שהדפיס בחייו "מנחת אליהו" (פרק ה'), כמה וכמה סיפורים של הוצאת דיבוקים, וכתב את שיחותיו עם הנשמות המיוסרות. מרעישים הדברים, אך כאן נצטט רק קטע השייך לעניינינו: "שאלתי לו, כשהיו פורחים באוויר האם היה [נראה] כשהיו בחיים. והשיב: לא, אלא הכל נדמה חושך בלהבות אש, כגון גפרית וגחלי אש המבעית לראותו. רק בשבת רואים העולם באוויר זך כמו בחיים, עד זמן יציאת שלושה כוכבים, שהיא העת שמתחילים להלקותם".

נורא ואיום, הנשמות רואות במבט רוחני. ובמבט זה כל עבירה היא תבערה, והעולם אפוף בלהבות רחמנא ליצלן. הגופרית והאש של סדום היו מתבערת עוונותיהם! אבל בשבת, יש 'עלית העולמות' כידוע, הזדככות והטהרות, מעין העולם הבא. מעל לכל העברות והשרפות, הגופרית והאש!

וכך גם ישראל! נשמות ישראל, בני זוגה של השבת -

"כשושנה בין החוחים, כן רעיתי בין הבנות" (שיר השירים ב', ב'). פרש הגאון הצדיק רבי אברהם זלמנס זצ"ל הי"ד, ראש ישיבת נוברהדוק בוורשא ('חיי המוסר', י"ב), שהשושנה לעולם גבוהה מן החוחים! "אשרי נשוי פשע" (תהילים ל"ב, א') - אשרי אדם שהוא גבוה מפשעו (בראשית רבה כ"ב, ו'). כשם שהשבת מרוממת מימי החולין ומן החולין ואין הפגם מגיע אליה, כך ישראל מרוממים ומנושאים ואין הפגמים מגיעים לטורש נשמתם. ותמיד, "נשמה שנתת בי טהורה היא!"

(מתוך הגדה של פסח מגדלתו ומרוממתו)

"וְשִׁמְתִי פֶדֶת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמֻּךְ" (שמות ח', י"ט)

בבעלזא היה נהוג שביום הכיפורים, עם דמדומי חמה, היה מגיע נכרי ומדליק נרות בבית המדרש כדי שיוכלו להתפלל נעילה.

הרבנית של הצדיק הקדוש השר שלום מבעלזא זצ"ל הביעה פליאה מבחינת ההלכה (יעוין ב'נודע ביהודה' סימן ל"ג, 'חתם סופר' ח"ו סימן פה, 'שערי תשובה' תרכ"ג, א). טענה: "השקעת כה הרבה כסף בבניין בית המדרש, מדוע לא תשקיע עוד קצת בנרות ארוכים שידלקו כל ה'מעט לעת'?" אמר לה:

"שתי תשובות בדבר. האחת: חום הנרות עלול להזיק לחלושים שבין הצמים. והשניה: הרי קרבה ובאה שעת הכרעת הדין, ומי יודע מה מצבינו. שיתובב שם גוי, ויראו בשמים שלעומתו כולם צדיקים תמימים!" ('ה'חסידות' מתורת בעלזא, קכז).

וכאמור, לא רק לעומת גוי מגושם ומתבהם. גם לעומת הנעלה והמרומם שבהם, הפחות והנחות שבעם ישראל מרומם ומנושא בלי כל השוואה! ואמרו בשם המגיד הגדול ממעורטש זצ"ל: "מעולם לא ראתה חמה

פגימתה של לבנה" (ראש השנה כג ע"ב). אומות העולם נמשלו לחמה, וישראל ללבנה (סוכה כט ע"א). היהודי הפגום ביותר הוא בתכלית השלמות כלפי הגוי הנעלה ביותר! (שם, קכה) ונספר -

בירושלים היה חסיד בויאן, משרידי חסידי קמאי, מרומם על כל ברכה ותהילה, רבי נטע ציינווירט זצ"ל, ממתפללי "זכרון משה". בשעה ארבע לפנות בוקר, כבר למד בקביעות בחברותא במשך כארבע שעות רצופות, בהתמדה ובחיות, ואז, ספוג בקדושתה של תורה, התכוון בסילודין לתפילה. ואיך התפלל? אש להבה! לשמו ולזכרו תאוות נפש!

פעם נערכו בחירות לנשיאות ארצות הברית. הן בידוע שעשיו שונא ליעקב, אבל בחסדי שמים כל המצר לישראל נעשה ראש, ואז לב מלכים ביד השם ואינו מניחם להפיק זממם. ולפיכך, אין זה משנה מי בראש, כולם ככלי שרת ביד הבורא יתברך.

רבי נטע כיתף טליתו על שכמו ופנה להתכוון לתפילה. התעטף בציצית והניח תפילין, ושאל את אחד האברכים: "יש כבר תוצאות, יודעים מי נבחר?" "כן", השיבו, "רייגען ניצח". השחקן והבדרן לשעבר היה לנשיא המעצמה הגדולה בעולם.

"א דאנק", השיבו. תודה רבה לך. עכשיו הוא רגוע. יודע מי נבחר לנשיא ארצות הברית, ויכול להתפלל במנוחה... לא הבינו, זה לא התאים לו. מה זה עניינו, ובפרט עתה? - "רבי נטע, למה שאלתם?"

"נו, נו", הפטיר. אינו מדבר דברי חולין לפני התפילה...

התמיהה גברה. וכי ההתעניינות מי נבחר לנשיאות - ולא כאן, אלא במדינת הים - אינו בכלל דיבורי חולין לפני התפילה?

"רזאים ישועות! זה פשוט עובד פעם אחר פעם!"

שיחה מיוחדת עם הרב גרשון אינגבר, מחבר הספר 'קן שלמה', המוסר מדי ערב שיעורים במסכת קינים במוקדים רבים ברחבי הארץ • על כתיבת הספר, על ההיענות הנרחבת של הציבור ועל הסגולה המיוחדת שמוכיחה את עצמה פעם אחר פעם

יעקב א. לוסטיגמן

מביתי שבבני ברק, ומוסר את השיעור בשמחה. מתארגנת קבוצה, הרב דוידוביץ מעודכן, הוא מפנה אותם אלי ואנחנו קובעים את היום בשבוע, את השעה ואת המקום בו יימסר השיעור, ויוצאים לדרך. "הרב דוידוביץ הוא לא היחיד, שמעתי מאנשים רבים ששמעו מהרב אבוטבול על מעלתה של הסגולה הזאת, ולפעמים אפילו הוא מעדכן על המקום בו נפתח שיעור חדש. אני עצמי לא מכיר אותו ולא שמעתי אותו, אבל לא פעם אני שומע מהלומדים שנחשפו לשיעור דרכו. אבל כמו בכל עניין אחר, הפרסום הגדול ביותר לעניין הזה של לימוד מסכת קינים, מגיע דווקא מפה לאוזן. אנשים שלמדו ונושעו מספרים על כך לסביבתם הקרובה, וכך הולך מעגל הלומדים ומתרחב עוד ועוד."

אין הוכחה מדעית

סיפורי המופת שנשמעים מלומדי מסכת קינים רבים הם מספור. "אני כל הזמן מקבל טלפונים מאנשים שהשתתפו בשיעורים ונושעו בחסדי שמים, או אפילו סתם מאנשים שלמדו את המסכת באופן עצמאי, או השתתפו בשיעורים שלא אני קיימתי, והם- מתקשרים אלי רק כדי לחזק את ידי ולומר לי, שאכן מדובר בסגולה נפלאה, בדוקה ומנוסה."

"באחרונה סיפר לי חבר מבני ברק, שבתו נושעה ונפקדה בזרע של קיימא אחרי 15 שנות עקרות. בעלה למד מסכת קינים והם נושעו. יהודי מאחת מערי הפריפריה התקשר אלי וסיפר לי, שהוא בא לשיעור שלי רק כי הוא רצה להיפקד בילדים, וב"ה עוד הוא כבר יכול לבשר בשורות טובות. לפני כשלושה שבועות התקשר אלי יהודי מהצפון, ושאל אם אני זוכר אותו. הוא השתתף בשיעור שלי לפני כשנה, וביום שהוא עשה ברית לבנו הוא התקשר לבשר לי על כך. תכלה היריעה ולא יכלו הסיפורים, אנשים נושעו בישועות בתחומים רבים כל כך, בילדים, בפרנסה, בשלום בית ובכל תחום שהוא."

"אני שומע גם קולות אחרים", מוסיף הרב אינגבר. "אנשים שואלים אותי לפעמים איך אני יודע שכל הישועות הללו הן בזכות לימוד מסכת קינים? האם יש לי הוכחות לכך, או שאולי אין קשר בין התוצאה הזאת והסיבה של לימוד מסכת קינים?"

"אני תמיד עונה להם שאין לי שום הוכחה. כל הרעיון של סגולה הוא שהיא משפיעה באופן שנראה טבעי. זה לא שלומדים משניות ואחרי שעתיים הכל מסתדר. אם כך היו פני הדברים, היינו מאבדים את היכולת לבחור בחירה חופשית. הקב"ה לא עושה ניסים גלויים, הוא מלביש את הכל בדרך הטבע, אבל מי שיש לו אמונה, רואה איך שפעם אחר פעם אנשים נושעים. זה פשוט עובד!"

לסיום שאלנו את הרב אינגבר כיצד אפשר להתארגן לפתיחת שיעורים חדשים, או לחלופין לקבל מידע על השיעורים שנפתחים בזה אחר זה, והוא הפנה אותנו לרב דוידוביץ במספר הטלפון - 0527611122. "הוא שמח להשיב לכל פניה, ועושה כל שביכולתו כדי שיפתח שיעור נוסף במסכת קינים", מסכם הרב אינגבר.

"וְהָרִבִּיתִי אֶת אֶתְנִי וְאֶת מוֹפְתֵי" (שמות ז', ג')

בגן יבנה וברמת השרון, באשדוד ובבני ברק, בבית שמש ובפתח תקוה, בכל מקום בארץ תוכלו למצוא שיעורים במסכת קינים, מסדר טהרות שבששת סדרי המשנה. זאת, אחרי שבמשך מאות שנים הייתה המסכת הזאת מונחת בקרן זווית, ואך מעטים זכו לעסוק בה, הן בשל העובדה שמדובר במסכת קשה להבנה, והן בשל העובדה שהלכות אלו אינן מעשיות בזמן שביית המקדש עומד בחורבנו, והציבור הרחב אינו מרבה לעסוק במסכתות השונות שבסדר טהרות.

לפני למעלה מחמש שנים החליט הרב גרשון אינגבר להרים את הכפפה, ולכתוב בפעם הראשונה חיבור מיוחד על מסכת 'קנים'. "זה לא חיבור שעוסק בפלפולים", הוא מסביר בשיחה מיוחדת שקיים עמנו, "גם לא בחידודים ובבניית מערכות תלמודיות. החיבור הזה עוסק לכל אורכו בביאור הפשט הפשוט של המשנה, והוא מלווה בהמחשות באמצעות תרשימים צבעוניים וטבלאות מסודרות, שהופכות את הלימוד לנגיש ואפשרי לכל אחד."

"הספר המיוחד הזה", כך מסביר המחבר, "מבוסס למעשה על החיבור 'קן מפורשת', שחיבר רבי צבי גוטמכר זצ"ל, אשר הסתלק לבית עולמו בדמי ימיו ולא זכה להשאיר אחריו זרע של קיימא. אביו, רבי אליהו גוטמכר זצ"ל, הבטיח שכל מי שיעסוק בספר, הוא ימליץ עליו לטובה בשמי מרומים, ויתפלל בעדו. "הביאור הזה לא מדלג על אף מילה במשנה. כל מילה, כל שורה, מבוארת בשפה ברורה ונעימה. לא חסכתי בטבלאות ובתרשימים כפי הצורך, כדי שכל דבר יהיה קל ונגיש לכולם", הוא מתאר.

את החיבור כתב הרב אינגבר במשך ארבע שנים תמימות, ומתוכן הקדיש את חצי השנה האחרונה לביאורה של המשנה האחרונה במסכת, עליה כתב בעל ה'תפארת ישראל' כי היא המשנה החמורה ביותר בכל הששה סדרים!

למה דווקא מסכת קינים? אנחנו שואלים והרב אינגבר משיב: "לימוד מסכת קינים ידוע כסגולה מיוחדת להיפקד בדבר ישועה ורחמים. יש לזה מקורות מקדמוניים, כמו 'ספר החסידים' שכתב שלימוד במסכתות שהציבור בדרך כלל אינו עוסק בהן, יש לו מעלה מיוחדת. מרנא ה'חפץ חיים' הרחיב בעניין, וכתב שיש מסכתות ומקצועות בתורה שהם בבחינת 'מת מצוה', שהכל קרובים אצלו וכל אחד מחויב לעסוק בו, כי אין מישהו אחר שיעשה זאת."

"מי שפרסמה זאת בשנים האחרונות הייתה הרבנית קנייבסקי ע"ה, אנשים עשו כדבריה וראו ישועות גדולות, וכך הלך הלימוד במסכת ותפס תאוצה. יש יהודי יקר בירושלים, הרב דוידוביץ שמו, שהיה לו חבר שנושע וזכה להיפקד בפרי בטן כעשר שנים אחרי החתונה, בעקבות לימוד במסכת קינים. מאז הוא הפך את הנושא הזה למפעל החיים שלו, הוא מפיץ את הסגולה הזאת בכל מקום, וגם מארגן שיעורים, מרכז קבוצות ודואג שיהודים רבים יעסקו במסכת הזו."

מאז שסיים את כתיבת הספר, לפני כשנה וחצי, יוצא הרב אינגבר מדי ערב למסור שיעור במסכת קינים. מדובר בששה ערבים מדי שבוע, במוצאי שבתות וביתר ערבי השבוע, למעט ליל שבת קודש.

"כל מחזור לימוד כזה של המסכת נמשך כעשרים שיעורים, שכל אחד מהם מתפרש על פני שעה. אני מגיע לכל מקום שנמצא במרחק סביר

חיכיתי בקוצר רוח עד שחלפו מספר חודשים נוספים, אז הודיע לי הממונה כי כעת אוכל לקבל את אשר הבטיח לי ר' יענקל ולחזות בזיו פניו, כאשר הוא זורח ונהנה בגן עדן. לקחו אותי עד להיכלו של ר' יענקל, פתחו לי את הדלתות לרווחה... או אז חזיתי בזיו פניו המאירים המפיקים נוגה, כשהוא זורח כאור החמה בעונג שאין כדוגמתו

הרב אריה לייב סולומון על הסיפור המרטיטי, כאשר ר' אלחנן ווסרמן הי"ד דיבר עם הדיבוק

בריה...". "אז אתה, ר' יענקל, תלך לגיהנום ואני אלך לגן עדן... חחחח...", צחק אלכס, וחיכו התמידי הוסיף לזרוח על פניו.

"תראה אלכס! אחרי שיהודי משלים את ה-11 חודשים, אם הוא צריך לתקן אזי הוא מקבל שכר בגן עדן שאין דומה ולו. אינך יכול לתאר בכלל, את מה שמחכה ליהודי שעובד את בוראו בעולם הזה." - "ומה דעתך, יענקל, לעשות איתי עיסקה? אני מעונין לראות את השכר הזה שאתה מדבר עליו. אני רוצה שכשנגיע שנינו למעלה, אתה תתן לי רשות לראות את מה שמחכה לך שם...". ר' יענקל מהרהר קימעה, ולבסוף מחליט: "אני אבקש שיראו לך, ואם תינתן לך רשות תוכל לחזות בשכר המחכה לי לעתיד לבוא!". השניים תקעו כף ופנו איש איש לדרכו ולעסקיו.

"עברו הימים, חלפו השנים, הלכתי לעולמי, כך גם ר' יענקל התבקש ליישיבה של מעלה. הגעתי לפני בית הדין של מעלה, בדקו ומצאו כי הייתי גוי ישר דרך, פסקו את דיני לעולם של תוהו. שם אני חי בעולם של דמיון, בו יש לי אחוזות, סוסים, מרכבות, שדות נכסים וכל מיני תענוגים בלי סוף וגבול. אך כל זאת לא סיפק אותי. רציתי מאוד לראות מה קרה לידידי ר' יענקל. לפיכך בקשתי מן הממונים על אותו עולם, כי תקעתי כף עם ר' יענקל, שיאפשר לי לראות את השכר אותו הוא מקבל עבור מעשיו הטובים בעולם הזה. האם אוכל לראות זאת? "בינתיים אינך רשאי, היות ור' יענקל עוד לא השלים את הזיכור אותו עליו לעבור בגיהנום. כאשר ישלים את התיקון יאפשרו לך לראות אותו לרגע אחד ותו לא. חיכיתי בקוצר רוח עד שחלפו מספר חודשים נוספים, אז הודיע לי הממונה, כי כעת אוכל לקבל את אשר הבטיח לי ר' יענקל, ולחזות בזיו פניו כאשר הוא זורח ונהנה בגן עדן. לקחו אותי עד להיכלו של ר' יענקל, פתחו לי את הדלתות לרווחה... או אז חזיתי בזיו פניו המאירים המפיקים נוגה, כשהוא זורח כאור החמה בעונג שאין כדוגמתו. לא אוכל לתאר לכם כלל את העונג הרב לו הוא זוכה בכל רגע. אך אחרי שנייה לא ראיתי יותר כלום. הדלתות נסגרו ואני הוטחתי חזרה אל העולם ממנו הגעתי. 'א-נ-י-ר-ו-צ-ה-לראות שוב!!! רק ל-ר-א-ות-!!!', זעקתי אל הממונים אשר דחפוני מטה. 'לא תוכלו!', פסקו נמרצות. והחזירוני אל המקום בו שהיתי, אך אני בשלי מבקש ומתחנן: 'רוצה ל-ר-א-ות-שוב... רק לראות!!!'.

"לבסוף אחרי דין ודברים באתי לפני בית דין של מעלה, ובקשתי כי אני רוצה לראות שוב את העונג לו זוכה ר' יענקל. שקלו את בקשתי, והחליטו כי כדי לזכות לראות זאת, עלי לגרום לקידוש שם שמיים. 'אם תהיה מוכן לרדת לעולם השפל, לספר את סיפורך זה ועל ידי זה יגרם קידוש ה', אזי תוכל לשוב ולראות לרגע אחד נוסף, את אשר כבר ראיתי!'. לכן כעת נכנסתי אל גופו של האיש המוטל לפניכם, סיפרתי לכם את הסיפור כולו, וקידוש שם שמיים שנגרם על ידי יזכה אותי, כעת כאשר אני עוזב אותך, לעלות מעלה ולראות שוב לרגע קט, את המחזה המופלא אותו ראיתי. את זיו פניו של ר' יענקל כשהוא מתענן ומתענן בגן עדן...".

את המעשה הלזה סיפר אחד מתלמידי הגאון ר' אלחנן ווסרמן הי"ד, שהיה נוכח באותו מעמד נורא הוד, כאשר ר' אלחנן ווסרמן הי"ד היה אותו זקן שדיבר עם הדיבוק.

...

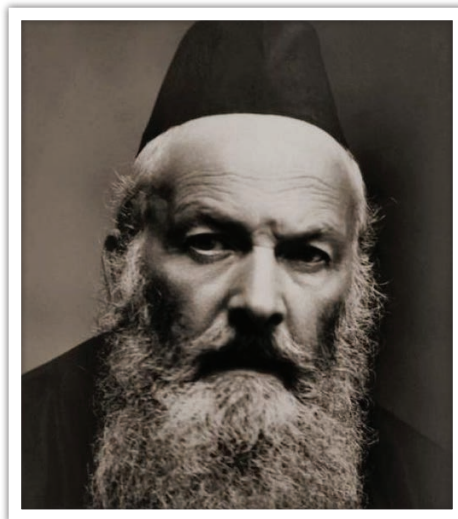
סיפור זה שופך מעט אור על גודל מעשה של איש יהודי. כעת, כאשר אנו לוקחים איתנו את אור ימי החנוכה הקדושים, אשר ערכם לא יסולא בפז, להאיר את חשכת לילות החורף אשר 'קדושת חול המועד' יש להם כפי שכבר ביארנו בהזדמנות אחרת, ומתוכם אנו יוצאים אל עבודת תיקון המידות של ימי השופרים הקדושים, הימים שכל איש ישראל יכול לזכך ולתקן בהאי עלמא, את כל מעשיו בהווה ובעבר ולהשפיע על העתיד. וכפי שמורים לנו

"וְשִׁמְתִי פֶּדֶת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמִּי" (שמות ח', י"ט)

עמדו סביבו במעגל, מרוכזים בשקט האזינו קשב רב לדברים שנאמרו מפיו של האיש שלפניהם. נדחסתי גם אני לראות... מה רואים שם? למה מאזינים? אחרי מאמצים רבים הצלחתי להשתחל פנימה. הקול היה עמום, נדחפתי עוד קצת כדי לראות במו עיני. האיש שכב שם, במרכז המעגל, ע"ג מחצלת דקיקה, עיניו בולטות מחוריהן. כל כולו אומר חוסר אונים, ומפיו נשמעות הברות צלולות וברורות, למרות שפיו אינו נע ואינו זע.

לפניו יהודי הדור פנים המדובב אותו, שואל אותו שאלות, ומאזין בקשב לדברים... "איך קוראים לך?", הוא שואל, - "אלכס", עונה לו הקול מפיו של האיש. "ומדוע באת הנה? מדוע נטפלת לאיש הזה?" - "באתי כדי לפרסם את הסיפור האישי שלי!", הוא מודיע:

"שלום ר' יענקל! מה שלומך? איך הולך לך היום?", שואל אלכס. - "ברוך הוא וברוך שמו. אינני מתלונן", עונה הלה, תוך שהוא מחניק אנחה חלושה. "מה כל כך נורא? תראה איזו שמש נעימה זורחת", מחווה אלכס ידו כלפי מעלה, מותח על פיו חיוך רחב ומדושן עונג... 'וואס פארשטייט א גוי', חושב לו יענקל. אך הפריץ איננו מרפה, "פרנסה יש לך?". - "ב"ה אינני מתלונן", הוא משיב שוב בחוסר ענין בולט. "אמנם צריך לשלם כמה הלוואות של נישואי הילדים, ועדיין לארח את הזוגות הצעירים, והנכדים. אך הכל יכול שעזר עד עתה, ימשיך ויעזור." אז

אם אינך מתלונן מדוע אתה נאנח, יענקל? תראה איך אני מסתובב זוח ושלוי, עם חיוך מאוזן לאוזן... למה שאתה לא תסתובב גם כך? האז יענקל... - "תקשיב אלכס, אני יהודי, אתה גוי! לעולם לא תוכל להבין, יהודי אף פעם איינו מרוצה מעצמו. אני רוצה להספיק ללמוד קצת יותר במשך היום, אני מעוניין שהתפילות שלי תהיינה נקיות יותר, נעלות יותר. שאיפתי שמצוות הצדקה שאני מקיים תהיה בהידור רב יותר. יש לנו מצוות סביב 24 שעות היממה, אני זקוק לעוד שעות ביממה כדי להספיק גם לסיים את המטלות הגשמיות שלי, להביא פרנסה הביתה, לדאוג לענייני היום-יום, ובנוסף שגם התפילה שלי תהיה כפי שאני רוצה באמת! אני יודע מה מחכה לי ליום פקודה?? כאשר אני אעזוב את העולם אגיע לבית דין של מעלה, שם אין חוכמות! מה שהבאתי איתי אלו הרווחים שלי! ועל הדברים שלא היו כפי שצריך... אני עתיד ליתן דין וחשבון!".

- "ומה יעשו לך?...". מקשה אלכס שאלת תם, "הן קיימת מצוות, חסד, התפללת...". - "אני יודע?? הגיהנום מספיק גדול, יש מספיק לכולם, אף אחד לא יכול להמלט משם. אם צריך לתת את הדין נותנים!".

"ומה לדעתך יעשו לי?", מוסיף אלכס להקשות, "הן אתה יודע כמה פעמים מחקתי חובות של יהודים כמוך, גם חובות שלך עצמך. מעולם לא נגעתי לרעה באיש, הקמתי משפחה מאושרת. גידלתי את ילדיי לערכים נאותים. אני גם משתדל לעשות חסד עם יהודים וגויים שאין ידם משגת. כשאני אגיע למעלה, מה יעשו? האז מה יעשו לגוי טוב כמוני?". "אה... גוי כמוך! אני בטוח שיש גן עדן שגויים מבלים שם... אין ספק. אין הקב"ה מקפח שכר

פעם הרכבתי את משקפיו של מרן ה'חזון איש' זצ"ל. הבטתי מבעד לעדשות, דרכן הביטו עיניו החודרות, הטהורות והקדושות ונחרדתי לראות את המספר הגבוה לו נזקק. ראיתי גם את הגמרא מסכת חולין ששמה את ה'חזון איש'. היא הייתה עטורה במאות הערות צפופות וקטנטנות...

הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א בסיפורים מרתקים על גדולי ישראל, ופניני הפרשה

פרט זה זכור לי בעיקר במחיצתו של איש האלוקים, מרן הסטייפלער זצ"ל. כידוע, בבחרותו סבל הסטייפלער מדלקות קשות באזניו, שנגרמו כתוצאה מהקור הנורא ששרר בעיר הולדתו הורנסטייפל ברוסיה. בעקבות כך ברבות הימים שמיעתו הלכה ודעכה, עד שבסוף ימיו כמעט ולא הצליח לשמוע כראוי. הנכנסים לחדרו לחלות את פניו, היו כותבים את משאלתם על גבי הכתב, והוא היה משיב להם בקול רם, ככבד שמיעה.

אולם דבר פלא ראינו לא אחת, כאשר היה נכנס למעונו אי מי מגדולי ישראל, או תלמיד חכם בעל שעור קומה, לפתע הצליח הסטייפלער לשוחח עמו בדברי תורה ובענייני השעה ללא צורך בכתיבה. שמע בחביבות את תוכן דבריו של האורח הרם ונהל עמו שיחה מושלמת הלך ושוב, כאלו שמיעתו תקינה לחלוטין.

כיצד יתכן הדבר?

התשובה היא כי כאשר הדבר חביב על האדם, הוא נותן את דעתו ולבו להבין ולשמוע, וכדברי חז"ל הנוכרים, שאף על פי ששני קולות אינם משתמעים, בגלל החביבות שלו לדברים הוא מצליח לשמוע!

אותו רעיון שמעתי מתלמיד חכם, שזכה להסתופף במחיצתו של מרן הרב מבריסק, הגרי"ז הלוי סולוביצ'יק זצ"ל. הוא העיד כי כאשר היו שחים לפניו דברים בטלים על דא ועל הא, לא מן הנמנע היה שלפתע היה פשוט נרדם תוך כדי שיחה, אולם כשהיו מדברים בדברי תורה, לפתע קבל עירנות מופלאה...

לאחד מגדולי ומאורי הדור, הגאון רבי חיים פינחס שיינברג זצ"ל, ראש ישיבת 'תורה אור', הייתה הנהגה קבועה: להיכנס לבית המדרש מדי יום ביומו בריצה כמו בחור צעיר, לקים דברי חכמים: "לעולם ירוץ אדם לדבר מצוה". למרות שהרב שיינברג היה בעל מזג רגוע ושליו מיוחד במינו, וכל מכיריו יעידו כי תמיד התהלך בשובה ובנחת, כאשר התקרב אל בניין הישיבה, הרי שלמרות משא הטליתות הכבד במיוחד שטטה על גופו הצנום, ועל אף גילו המתבגר הנושק למאה, היה רץ בצעדים נמרצים ומהירים, עד שצעירים ממנו בעשרות שנים דלגו פסיעות כדי להדביק את צעדיו...

כך גם סיפרו מקורביו, כי עד ימיו האחרונים ממש, כשהיו מעירים אותו, היו מזכירים לו את צמד המלים: 'זמן הנץ', מיד התנער ממתנו כנער צעיר, ובזריזות עצומה קפץ והתיישב על המטה. נכרו בו התחדשות ורענונות מופלאה, כלל לא אופיינית וטבעית לאדם בגיל כה מבוגר...

אין זה אלא שכאשר חביבין המצוות על האדם, וקיימת שאיפה נשגבה לקיימן, אזי הוא מתאמץ יותר מכדי היכולת הטבעית שלו, וממצה את כל האפשרויות הגנוזות בו, את אלו שהוא מודע להן ואת אלו שאינו מודע להן. העסקן הדגול, הרב ירחמיאל בויער שליט"א, מספר שהיה נוכח פעם בביתו של מרן ראש הישיבה הגרא"מ שך זצ"ל, בעת שהגיע רופא העיניים לבדוק את מצב תקינות ראייתו. לצורך הבדיקה הוציא הרופא מהארון את ספר 'קצות החושן', ובקש מהרב שך לקרוא בו, בנסיון לקבוע על פי אופן הקריאה את גובה המספר לו הוא זקוק.

רבי ירחמיאל סיפר בהתפעלות את אשר ראו עיניו:

"מיד כשראה הרב שך את השורה הראשונה ב'קצות' התחיל לקרוא בו בלהט ובמהירות, בלא יכולת הפסקה. אך הרופא קבע נחרצות שבהכרח הרב אינו קורא מתוך הספר אלא מתוך זכרונו, משום שהמספר שהוא שם כעת במשקפי הבדיקה נמוך בהרבה מהמספר לו זקוק הרב.

"הרופא בקש להוציא ספר אחר. הביאו את הספר 'שב שמעתתא', אך גם כאן נשנה הדבר על עצמו. הרב שך קרא בקצב מהיר, והרופא שוב שלל את תקינות הבדיקה, כי לא תתכן קריאה מהירה כל כך במספר כה נמוך במשקפים.

המשך בעמוד הבא <<<

"הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים" (שמות ו', י"ב) כשהקדוש ברוך הוא שלח את משה לבקש מפרעה להוציא את בני ישראל ממצרים, לא חשקה נפשו ללכת. הוא טען בפני הקדוש ברוך הוא טענת קל וחומר: "הן בני ישראל לא שמעו אלי, ואיך ישמעני פרעה, ואני ערל שפתיים", פרש רש"י: "זה אחד מעשרה קל וחומר שבתורה".

לכאורה טענת ה'קל וחומר' הזו טעונה באור רב; הרי הסיבה שבני ישראל לא שמעו אל משה היא, מכיון שהיו נתונים אז תחת קושי השיעבוד, וכמו שהתורה עצמה אומרת בראשית הדברים: "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה", ובשל כך לא היו מסוגלים להקשיב לדברים ולקבלם.

לעומתם פרעה ישב על כסאו בבית המלכות בנחת ובשלווה, מבלי שיעבוד שום עבודת פרך שתטריד את מנוחתו. לכן מה שבני ישראל לא שמעו אליו

עדיין אין זו הוכחה שגם פרעה לא יקשיב לו, ומה הסברא בטענה שטען משה?

הגאון רבי יצחק מוואלוז'ין זצ"ל, בספרו 'פה קדוש', מיישב את הדברים בצורה מאירת עיניים, באמצעות משל כדרכו:

משל לאדם החבוש בבית האסורים תקופה ממושכת. והנה באחד הימים נכנס לחדרו אדם

כבד פה ומודיע לו, כי הוא עומד לפעול לשחרורו. אין ספק כי למרות דבורו האיטי והמגמגם, יקשיב לו האסיר בסבלנות רבה, ויאזין לכל הגה שיוציא הלה מפיו עד לסיום דבריו. זאת משום שכל מעייניו ותקוותיו נתונים הרגע זה בו יוצאוהו לחופשי.

לעומת זאת, אם יבוא אותו אדם אל שר בית הסוהר, ויבקש לחון את האסיר, מיד כשפתח הלה את פיו בדבורו האיטי ומורט העצבים, תפקע סבלנותו של השר ולא ירצה לשמוע ממנו שום מילה נוספת. מטבע הדברים הוא יפטר במשפט זעוף: "איני מבין כלום. שלח אדם אחר לשוחח איתי ואשקול את צעדי...".

בכך מבאר רבי יצחק מוואלוז'ין היטב את טענת משה רבינו: משה רבינו אמר לקדוש ברוך הוא: "הן בני ישראל לא שמעו אלי", כוונתו לומר, הלא כשבאתי לבני ישראל לבשרם את בשורת הגאולה, למרות היותם עבדים מעונים תחת שיעבוד המצרים הנוגשים אותם, וזו הייתה כל תקוותם וצפיתם להגאל מהעבדות, נמנעו מלשמוע לי, רק מפני היותי כבד פה, אם כן קל וחומר "ואיך ישמעני פרעה", הוא היושב ברום המדרגה על כס מלכותו, בוודאי שלא ירצה לשמוע אותי, שהרי "אני ערל שפתיים"...

כל אדם יכול להבחין במושג הזה, כיצד הוא קיים אצלו ואצל אישים אחרים שבסביבותיו. פעמים רואים אדם שבאופן רגיל הוא כבד שמיעה, ואלו כשהדבר חביב אצלו הוא שומע היטב. או שאין ביכולתו לעשות דבר מסוים, אולם כשמתעורר בו רצון עז לעשות אותו, בניגוד לכוחותיו הרגילים והפשוטים, לפתע הוא מוצא את עצמו משתמש בכוחות עילאיים מעל דרך הטבע לממש את רצונותיו. זאת משום שהרצונות והשאיפות גורמים לגילוי כוחות עמוקים יותר הגלומים בו, ומפתחים בו חושים מעל דרך הטבע להוציא את רצונותיו אל הפועל.

לטעון טענה כה חזקה? - "ההסבר הוא", אמר רבי איסר זלמן, "כי אין דבר העומד בפני הרצון. אם אדם מאד רוצה לצאת זכאי בדין, הוא מסוגל להגיע ברגע אחד לדרגות רמות ביותר, גם עוזרת פשוטה יכולה לטעון טענה עמוקה של ה'נתיבות!'..."

הגאון רבי אברהם יעקב איצקוביץ שליט"א, ספר דבר נפלא אודות חותנו, מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, בעל 'שבט הלוי': בליל הסדר של שנת תשע"ג, שנתיים ימים לפני סלוקו של הרב וואזנר לגנזי מרומים, תקפה אותו חולשה גדולה, והוא התקשה לנהל את חלקו הראשון של ה'סדר' ברוב הדר כמו בשנים עברו. בקושי רב הצליח להוציא את המילים מפיו, עד שבני המשפחה היו מבוהלים לנוכח החולשה הגדולה שנכרה עליו.

אולם כאשר הגיעו ל'שולחן ערוך', השתנו פני הדברים ללא היכר, לפתע חל שנוי דרסטי במצבו. מנהגו של הרב וואזנר היה בכל השנים ללמד את הלכות קורבן פסח במהלך הסעודה, והיה מקריא אותן בעצמו בבהירות ובמתיקות מיוחדת, ועתה בעקבות חולשתו ביקש שכל אחד מהמשתתפים יקרא הלכה אחת, והצבור יקשיב.

הרב איצקוביץ מתאר כי החל מהרגע בו הקריא את ההלכות, נזרקה בו חיות. הרב וואזנר האיר הארות והוסיף חידושים ובאורים תוך כדי הדברים, והיה נדמה כי בכל רגע נעשה עירני ורענן יותר ויותר. כל המסובים בסעודה נגררו לריתחא דאורייתא שהתעוררה שם בענייני קורבן הפסח... ובזכות זאת נותר עד סוף הסדר שמח, עירני וטוב לב כבכל שנה ושנה.

"ראינו במוחש", סיים הרב איצקוביץ, "כיצד התקיימו בו, במורי חמי זצ"ל, דברי דוד המלך 'לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני'. למרות חוסר כוחותיו וחולשתו הגדולה, חביבותו ואהבתו לתורה נסכו בו כוחות מחודשים, והשפיעו עליו חיות ושמחה עצומה עד סוף הסדר. הוא שאב את כל חיותו מהתורה הקדושה".

אידי דחביבא ליה יהיב דעתיה!

והדברים תואמים היטב ללשונו של ה'אור החיים' הקדוש, על הפסוק: "ולא שמעו אל משה מקצר רוח" (שמות ו', ט'): "אולי כי לצד שלא היו בני תורה לא שמעו, ולזה יקרא קוצר רוח כי התורה מרחבת לבו של אדם..."

מפליא לראות כיצד התורה הרחיבה את לבם של חכמי התורה!

(מתוך הסדרה הנפלאה 'אוצרותיהם אמלא')

וכך חזר הדבר על עצמו גם כשהוציאו את ספרו 'אבי עזרי'. בשלב זה אמר הרופא: 'נדמה לי שבכל הנוגע לספרים תורניים, ראייתו של הרב פועלת שלא כדרך הטבע, אני מציע שיביאו עתון או ספר חולין כלשהו, דרכו יהיה נתן לאבחן בצורה מקצועית ולקבע את מצב הראיה האמתית'.

"ואכן, כפי ששיער הרופא כן היה. כשהביאו לפני הרב את העתון היומי והתבקש לקרוא בו, התאמץ רבות כדי להבחין במלים ולהשלים את המשפט, וכך הצליח הרופא לקבוע את המדה התואמת למשקפיו..."

הפשט הוא, שאהבה לדבר מוסיפה יכולת על טבעית!

כמעין פלא זה נוכחתי בעצמי בהזדמנות מסוימת: פעם הייתה לי הזכות להרכיב לזמן מועט את משקפיו של מרן ה'חזון איש' זצ"ל. הבטתי מבעד לעדשות, דרכן הביטו עיניו החודרות, הטהורות והקדושות של ה'חזון איש', ונחרדתי לראות את המספר הגבוה לו נזקק. מנגד ראיתי גם את הגמרא מסכת חולין ששמשה את ה'חזון איש'. היא הייתה עטורה במאות הערות צפופות וקטנטנות. בין דפי הגמרא היה מונח מכתב ארוך של מספר עמודים גדושים בדברי תורה, כתב קטן, בכתב ידו של אחד מחשובי תלמידי החכמים שבאו לחסות בצלו של ה'חזון איש' ולקבל לקח מפיו, הגאון רבי אברהם יעקב וינר זצ"ל.

התפעלתי עד מאד, כיצד ה'חזון-איש' שהיה קצר-ראי, עם מספר כה גבוה במשקפיים, הצליח לקרוא ולכתוב אותיות קטנות כאלה. אך כנראה שגם זה היה מכח האהבה הגדולה שלו לדברי תורה, והאהבה שקלקלה את השורה...

הגאון הצדיק רבי סנדר פריינד זצ"ל, ספר כי פעם התקיים דין תורה אצל מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, ראש ישיבת 'עץ חיים', בין בעלת בית לעוזרת שלה. רבי איסר זלמן שמע את טענות הנדונים, ונטה להכריע לטובת בעלת הבית, כאשר לפי ראות עיניו היה נראה לו כי הדין עמה.

אלא שלפתע נעמדה העוזרת, פתחה את פיה והשמיעה טענה חזקה. רבי איסר זלמן הרהר בה מעט והחליט כי אכן היא צודקת, לפי שהטענה שהיא השמיעה יש לה סמוכין בספר 'נתיבות המשפט' ובשל כך הדין עמה...

לאחר סיום הדיון, התבטא רבי איסר זלמן בהתפעלות כי יש ללמוד מכך מוסר השכל עצום: הרי ברור שמעולם לא עיינה אותה עוזרת ב'נתיבות', ויתכן שאף אינה יודעת כלל על קיומו של ספר כזה. אם כן, כיצד הצליחה

הזמן, וגם לא מדובר במכות נמרצות, שאם כן הוא מחנך את בנו להכות כמותו, הילד ילמד להכות על כל דבר, כי זו הדוגמא שראה אצל אביו, כי כאשר מכה בתקיפות ובכעס, הילד מתרגל שזה מה שקורה ברגע שאבא כועס, ואין מכך תועלת. ולכן לא שייך להכות בשעת כעס, אלא יש להמתין עד שישכך כעסו, ואז במקום הצורך ומעת לעת שייך לתת איזו מכה, שהילד ירגיש שקיבל מכה שלא מתוך שנאה אלא רק מתוך אהבה!"

צחצוח הנשמה - כיצד?

כשנפטר הגה"צ ר' אליהו דושניצר זצ"ל, אמר החזו"א למרן הגר"ח ק שליט"א, שהנפטר לא כעס מימיו, ואם נשאל מנין ידע ד"ז החזון איש? משמע שהוא ידע (היינו ברוח קודשו)... או שהכיר את הנהגותיו והבין שאדם כזה לא יכול לבוא כלל לידי כעס. ובהזדמנות אחרת הסביר רבינו, שכשאדם כועס זה עושה לו כתם על הנשמה. כנראה ראה החזו"א שנשמתו של רב' אלי' מצוחצחת, וממילא הבין שלא כעס מימיו.

(כאיל תערוג תשע"ז)

פרוטה, והעולם נחרב ומוכרח לכעוס, אבל עכ"פ זו ראייה שאפשר! וא"כ כאשר ה' אומר אינו שווה מיליון? וההצלחה בעולם הזה למי שהצליח לנצח את הכעס שווה עד מאוד, וכן השכר טוב שיהיה לו על כך מהקב"ה".

ופ"א הציע רבנו להינצל מן הכעס, שפעם ביום יזכיר לו 'יום המוות'. ושאלו את רבינו אם יש עצה אחרת, היות ויש כאלה שזכרון יום המוות 'מפחיד אותם'. חשב רבינו ואמר: "יעלה בדעתו את זכרון ה'גיהנום', וכמו שאחז"ל בנדרים דף כ"ב: 'כל הכועס כל מיני גיהנום שולטין בו, שנאמר והסר כעס מליבך והעבר רעה מבשריך ואין רעה אלא גהינום'. בחוש".

עצה להינצל

אחד שאל לרבינו עצה להינצל ממידת הכעס. בתחילה אמר רבינו: "אני גם מחפש עצות לזה", אח"כ אמר: "ללמוד בספר חרדים פרק ס"ו".

לא להכות מתוך כעס

אמר רבינו: "לפעמים יש יוצא מן הכלל שצריך להכות, אבל ברור שמה שכתוב: 'חושך שבטו שונא בנו', אין הכוונה שיש להכות בלי הבחנה כל

ישיבת מיר, הגר"ח שמואלביץ זצ"ל". הלימוד הגדול היה שכאשר רבינו מתפלל הוא מרגיש בכל מילה עם מי הוא מדבר, תמונה חיה של עבד המשיח לפני קונו, מה שהשפיע על התלמידים רבות בהבנת ערכה של התפילה.

עד כמה הרגיש בתפילה שעומד לפני המלך: פעם לאחר תפילת מנחה בשיבה, ניגש אליו אדם שנקלע לשיבה ונהנה מתפילתו ואמר לו: "ישר כח, התפילה הייתה מאוד גישמאק", השיב לו רבינו מיד: "יישר כוחכם, מקווה אני שבמתיבתא דרקייע יהנו ממנה".

(מתוך "מגדלתו ומרוממתו")

הדמעות מתעוררים רחמים ועל ידם זוכים לישועה. השל"ה כותב על גמרא זו, שאפילו כשיש דינים על האדם, גם אז דמעות יכולות לעזור, שהרי נאמר "לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה".

יסודות אלו שהשריש היו ניכרים כשעמד בתפילה לפני העמוד. ראו תמיד איך הוא חי כל בקשה בלב ונפש. סיפר אחד התלמידים שלא יישכח ממנו המחזה, כאשר עמד לידו בתפילת שחרית של ג' טבת תשל"ט. בני הישיבה עמדו והתפללו כרגיל, ואז כשהגיע רבינו בתפילתו לפני העמוד לברכת 'על הצדיקים', פרץ בבכי נורא, קולו נשנק ודקות ארוכות לא היה יכול להמשיך. "לא הבנו מה אירע לו. רק אחרי התפילה נודע לנו על הסתלקותו של ראש

הם השתרר באולם, הכל חשבו כי בפני האתגר הזה הוא לא יעמוד. אך ר' פנחס לא הוצרך אפילו לחטט בזיכרוננו, ובוודאי שלא הסמיק לרגע. כמו ממחשב אוטומטי שלף את התשובה ממוחו: "מסכת מגילה, דף ל"א"...

איך יתכן שהגאון לא התקבל באף ישיבה?

כשחז"ל אומרים 'עין רואה והלב חומד וכלי מעשה גומרים' - בדיוק לזה הם מתכוונים.

כדי לשמור טוב יותר על המערכות שלנו, על המוח, על המחשבות, על המעשים ועל הפעולות שלנו, צריך להתחיל מהשורשים, מהעיניים. כשהעיניים שמורות, כשהעיניים מתפקדות בצורה נכונה, כשאנו רואים את מה שצריך ורק את מה שצריך - המוח שלנו קולט נתונים בצורה נכונה, מתייעל, וכל גופנו פועל נכון.

לפיכך, חסד עשה עמנו אבינו שבשמיים, כשנתן לנו מצוה תמידית: 'ולא תתורו... ואחרי עיניכם'. זו הוראת הפעלה שיכולה להציל אותנו, היא נועדה לשמור על השפיות שלנו, על היכולת של המוח שלנו לתפקד נכון ויעיל, בלי להתבלבל, בלי להתערבל, בלי לאבד שליטה כתוצאה ממה שענינו רואות...

כשנחפש את הנקודה, בה"א הידיעה, במה עלינו להשקיע את הכוחות בימי השובבי"ם, נוכל למצוא את העיניים כגורם הדרמטי ביותר. כדאי להשקיע בימים אלה עוד קצת מאמץ, בחשיבה איך נשמור על העיניים טוב יותר - לראות רק מה שצריך, ולהיזהר מלהביט במה שלא צריך. ובפעם הבאה,

כשתזדמן לפנינו ראייה אסורה, העיניים שלנו יעופו מעצמן אחורנית, יברחו מהמראה הזה, כי הוא מסכן אותנו. הרבה יותר כדאי לשמור על העיניים לראות רק דברים טובים, כי דרך העיניים - המוח, החשיבה, הגוף וכל מערכותיו - כולם יעבדו הרבה יותר טוב!

מבחן בפתקאות...

שבועות מספר לפני המעמד הגדול, כבר החלו השמועות ברחבי התלמוד תורה על האירוע המתקרב. מעמד גדול ומעניין עומד לקרות, וכל הילדים החלו להתכונן לקראתו בהתרגשות עזה ובמתח גואה... הגיע יום ראשון, י"ב אב תשס"ט, הוא יום

המעמד. כבר משעות הבוקר, הסתובבו הילדים בנשימה עצורה, ממוללים באצבעותיהם פתקאות קטנות, בהן כתבו ציטוטים מדברי הגמרא, מכל קצוות הש"ס. כל ילד שמר את הפתק צמוד אליו, ולא גילה לאיש מהו המאמר שבחר לכתוב, מהו המאמר בו יבחן את הבחור הצעיר העומד לעלות על הבימה...

ואז החל המעמד, מרהיב ונורא הוד. בפני קהל עצום של 1,700 ילדי תשב"ר, ישב בחור צעיר וצנום על במה גבוהה, במרכז אולם ת"ת חשוב באשדוד. השולחן שלפניו היה ריק מכל - לא ספר ולא גמרא, לא מחשב ולא תוכנה, רק מיקרופון קטן...

שם הבחור שישב על הבמה הוא ר' פנחס ב"א, שהיה אז כבן עשרים בלבד. מולו ניצב אחד מחשובי המחנכים, שנשא את קולו מול הילדים הנרגשים: "ילדים יקרים! כעת נוכל לראות להיכן יכולה להגיע ידיעת התורה, עד כמה ניתן לזכות בשליטה מוחלטת בכל מכמני הש"ס. הנה, בשבועות האחרונים אספנו מאמרי חז"ל שונים, וכל ילד מחזיק עכשיו פתק, ובו מאמר חז"ל שבחר מכל פינות הש"ס. כעת, נאסוף את הפתקים ונקרא אותם בקול, ור' פנחס היושב עמנו, יגלה את המקור של כל מאמר ופתגם מתוך זכרוננו!"

המשך בעמוד הבא <<

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

שובו בנים שובבים!

אנו עומדים בעיצומן של הפרשות בהן נקרא על גאולת מצרים, המבטאת את הגאולה מעומק התהום והעליה לדרגות הקדושה הגבוהות ביותר, כפי שקרה במעמד הר סיני. בשבועות הללו טמון סוד הגאולה בעבר, אך האר"י הק' גילה כי גם בהווה, השבועות האלה טומנים בחובם אוצר של גאולה. השבועות האלה, הם מתנה יקרה וחד שנתית בה יש לכולנו - ככלל ישראל, וגם לכל פרט ויהודי בפני עצמו, את היכולות והכוחות לצאת מכל שעבוד ואפלה לחירות ולאורה. בשבועות האלה קיבלנו כוחות שמימיים עילאיים כדי להתנקות, להזדכך ולהתרומם לדרגות גבוהות ביותר.

לפיכך, קיבלו השבועות הללו את שמם הנודע: 'ימי השובבי"ם ת"ת', המרומזים בראשי התיבות: ש'מות, ו'ארא, ב'א, ב'שלח, י'תרו, מ'שפטים, ת'רומה, ת'צוה. אלה הפרשות בהן נקרא על הגאולה, מעומק תהום שפל הטומאה בו היינו במצרים, עד למצב בו זכינו לקבל את התורה ולבנות משכן להשם יתברך בתוכנו - המעלה הגבוהה ביותר שבן אנוש יכול לשאוף אליה. באופן מודגש, עוסקים ימי השובבי"ם בהיטהרות ובקדושה. יהודי, כל

יהודי, נשמתו היא יהלום זך ונקי, טהור ונוצץ. גם אם חוטא חלילה, הוא כמו יהלום שמתלכלך בלכלוך חיצוני, כמו מרגלית השרויה בתוך ביצה. אם ירצה היהודי - הוא יכול לשטוף את היהלום, לנקותו, להבריכו ולחדש את פניו, וראו זה פלא - היהלום יחזור לנצוץ כמקדם. בימי השובבי"ם קיבלנו כוחות ייחודיים לעשות בהצלחה את התהליך הזה. לנקות ולהסיר את הלכלוך שדבק בנשמתנו היהודית, ולזככה כדי שתחזור לנצוץ כמקדם. לפיכך, ראוי לייחד מחשבה לשאלה, כיצד מונעים מהלכלוך להצטבר על הנשמה, כיצד מנקים אותה ושוברים עליה נוצצת ומאירה...

הבה נתבונן במצלמה. המצלמה כוללת מערכת משוכללת המסוגלת לצלם רבבות פרטים בתוך דקה, ניידת ומסתובבת לכל מקום, פועלת כמעט בכל תנאי ראות ומזג אוויר, בעלת זום משתנה בלי צורך בלחיצת מקש, ומורכב עליה כרטיס זיכרון המכיל מיליוני קבצים, אותם הוא יכול לסרוק בשבריר שניה... בנוסף, כ'כרטיס הזיכרון' מובנית תוכנה ייחודית, המזינה את כל הנתונים שבמצלמה למחשב משוכלל, המפרק ומסדר את הנתונים והתמונות וגם מסיק מהן מסקנות. כל זאת בצורה אוטומטית לחלוטין, ללא חיבור לחשמל, וכמעט בלי צורך בתיקונים...

מובן, כי המצלמה המדוברת היא זוג העיניים שלנו. העיניים הן המצלמה המשוכללת ביותר שכל פלאי הטכנולוגיה לא הצליחו להתחרות בה - הן רואות, מבחינות, מסתכלות, מתמקדות, מצלמות רבבות תזוזות בשניות, משמרות ומזינות נתונים למוח, שבתוך שניה פוקד עליהן קדימה מה לראות וכיצד... זו מערכת משוכללת ביותר, שכשמשמשים בה באופן נכון - אין ערוך לאיכותה ויכולותיה. אך באותה מידה ממש, זו מערכת רגישה, רגישה מאוד... מה שהעיניים רואות - מצטלם, נשמר, מוזן למוח ומפעיל את המחשב.

פנחס לשיבה, מתוך אכזבה על הדרך בה הגיע אליה - למרות יכולותיו ולא בגללן, על אף זכרוננו הבוגדני ולא בעטיו... בקיץ שאחרי, נערכה שמחת ה'בר מצוה' של פנחס. פנחס התכונן אליה בהתרגשות, ובין היתר שהה רבות בבית הכנסת הסמוך לביתו, לומד הלכות תפילין ונערך לקראת היום הגדול. ואז קרה המפנה ששינה את חייו: לפתע מצא גיליון מודפס, שבכותרתו נכתב 'סגולות לזיכרון'. פנחס קפץ על המציאה כמוצא שלל רב - הן כל הבעיה שלו בחיים היא בתחום הזיכרון, אולי כאן, בגיליון זה, ימצא הפתרון והוא יצליח לאתר סגולה שתהפוך אותו לאדם זוכר, עם זיכרון חי ופעיל? אולי כאן טמונה ישועתו?

הוא הביט בשורה הראשונה, בה נכתב: "אמר הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק זי"ע: השומר עיניו בקדושה ובטהרה, מובטח לו שכל מה שילמד ויראו עיניו יזכור ולא תשלוט בו השכחה כלל!". פנחס קורא שוב ושוב, ואינו מאמין. הוא משפשף את עיניו, ונדהם. "מה?!", מספר ר' פנחס על תחושתו באותה עת, "אני אומר לעצמי: הרי זו הבעיה שלי, זה בדיוק הפתרון לבעיה שלי. אני סובל כל כך משכחה, אני לא מצליח לזכור כלום, היתכן כי כתוב לפני הפתרון? האם אני ניצב מול גילוי חייו?". הוא הוסיף לשבת, המום. בתוך תוכו התחוללה סערה - הרי הזיכרון הוא המצוקה שלו, הקושי המרכזי שלו בחיים, וכאן הוא עומד מול הפיתרון המובטח, מובטח, מובטח!!! ומנגד, כמה אחריות ועול ומסירות צריך כדי להיות בדרגת שומר עיניו בקדושה ובטהרה...

ההתלבטות הייתה קשה, קורעת לב. הדבר משול לאדם טובע, שמישהו מושיט לו יד להצילו אך דורש סכום עתק בגין ההצלה שאין לו מהיכן לשלם... להתחייב לשמירת עיניו ולזכות בזיכרון, או לוותר על הפתרון כי המשימה כה קשה?

הדילמה הוכרעה לבסוף, לטובת הצלת חייו, במשמעות הכי עמוקה של המילה. פנחס קיבל על עצמו במילים פשוטות וברורות: 'אני מקבל על עצמי לשמור עיני בקדושה ובטהרה מרגע זה ואילך', אמר בעיניים עצומות, ותוך סיפוק רב על ההחלטה האמיצה. 'עורני בורא עולם שאצליח לעמוד במשימה הזו ולשמור עיני בקדושה, וזכני לראות במימוש ההבטחה שלא אשכח דבר מלימודי!', התחנן בדמעות שלישי...

כשהחלטה עברה לשלב היישום, גילה פנחס עד כמה היא קשה מצד אחד, אך ממלאת סיפוק ושמחה מהצד השני. זה לא קל להתמסר ליעד, אך הוא בחר להיאבק, בנחישות, בעוצמה, באומץ ובגבורה. גם אם היו מי שהביטו בו במבט מזוהר, גם אם היה נראה לו שהוא בעצמו כבר מגזים - הוא לא ניסה להתחמק ולעגל פינות. הוא שומר את עיניו בלהט, ויהי מה!

חודשיים ימים של מאבק, בימי הקיץ בהם הניסיון קשה שבעתיים. חודשיים ימים של ניסיון מתמיד ועקשני, בו היצר מנסה ומנסה, ופנחס הודף ודוחה. לכל אורך החודשיים הוא ניסה שוב ושוב לראות אם הסגולה כבר פועלת, ולא נואש גם כשראה שעדיין זכרוננו מתעתע בו. אבל אחרי חודשיים קרה המפנה. שוב הוא למד עמוד גמרא, ושוב ניגש להיבחן. תחושה פנימית אמרה לו שמשוהו השתנה...

התוצאות הותירו אותו הלום רעם. לראשונה בחייו, זכה לראות בשולי מבחן בכתב את הציון תשעים ושבעה אחוז! לראשונה בחייו זכרוננו לא בגד בו, הוא זכר היטב את החומר וכתב אותו בנינוחות ובקלות! לראשונה בחייו השיג תוצאה שאפשר להתגאות בה! מאותו יום ואילך, כל קשיי הזיכרון שלו הפכו להיסטוריה רחוקה. ר' פנחס הפך לגאון, בחור שלומד ולא שוכח דבר. מאותו יום שקיבל על עצמו משהו השתנה, והיום - כל מה שהוא לומד פעם אחת נקלט, מסתדר, נרשם, וזכור היטב...

סיפורו של ר' פנחס מלמד אותנו, עד כמה העיניים הן רבות השפעה על המוח והזיכרון שלנו. עד כמה הן הקובעות ומכריעות את יכולות המוח שלנו. כששומרים עליהן נקיות וזכות, המוח מתנקה, מזדכך, שומר על עצמו היטב, נקי וזך... בפעם הבאה שנצא לרחוב נזכור שכל ראייה נכנסת, נרשמת, נשמרת. הראיית שאינן ראויות משבשות לנו את המוח, מחלידות את המצלמה. הרבה יותר כדאי לשמור על העיניים נקיות ולזכות לזכור באופן ברור וצלול את כל מה שחשוב באמת לזכור!

לסיום, ידידי ר' פנחס מוסיף ואומר: "אני גר בקרית גת, בסביבה לא קלה לשמירת עיניים. אבל ברגע שהחלטה הייתה נחושה ואמיצה, סופית וברורה - הצלחתי לעמוד בה, ולזכות בתועלתה. שמירת עיניים היא אולי משימה, אבל ברגע שמחליטים עליה ומתעקשים לעמוד בה - כל אדם, בכל גיל, בכל מצב ובכל סביבה יכול לשמור את עיניו, ולזכות בסייעתא דשמיא! אין סיבה להירתע, אין סיבה לדחות, היצר מאיים שזה בלתי אפשרי, אבל האמת היא

כשניתן האות, עברו המחנכים בין התלמידים ואספו את הפתקים. הצטברו פתקאות ובהן כאלף מאמרי חז"ל מכל מסכתות הש"ס, שנכתבו כציטוט מדויק אך בלי לציין להן מקור.

ואז, השתרר שקט מתוח. אחד המחנכים עלה אל הבימה וקרא את הפתק הראשון: "איזוהי עבודה שבלב, זוהי תפילה", נכתב בו. ר' פנחס ענה מיד: "תענית דף ב". מיד נקרא הפתק השני: "ארבעה דברים צריכים חיזוק", ור' פנחס גם כאן לא השתהה, ושלף מיד את המקור: "ברכות דף ל"ב". אלו היו השאלות הקלות. המתח באולם האמיר כשהגיעו למאמרי חז"ל פחות מוכרים. בכוונה תחילה הוכנסו גם 'שאלות מכשילות', כמו שאלה הנוגעת לקרבנות, שאותה בוודאי יחפש ר' פנחס במסכתות זבחים ומנחות, ולא יעלה על דעתו את התשובה הנכונה. וכך הוא נשאל למקור מאמר חז"ל "תיקנתי להם סדר קרבנות בזמן שקוראין בהן לפני, מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני"

- - -

הס השתרר באולם, הכל חשבו כי בפני האתגר הזה הוא לא יעמוד. אך ר' פנחס לא הוצרך אפילו לחטט בזיכרונו, ובוודאי שלא הסמיך לרגע. כמו ממחשב אוטומטי שלף את התשובה ממוחו: "מסכת מגילה, דף ל"א"... למעלה מאלף ציטוטים מהש"ס נערמו על השולחן ונשאלו, ור' פנחס מוצא את מקורם בשבריר שניה במוחו. באולם, ישבו המומים ונדהמים תלמידי הת"ת, לצד מחנכיהם. לא ייאמן - בחורצ"ק צעיר כבן עשרים, השולט שליטה

ואז, השתרר שקט מתוח. אחד המחנכים עלה אל הבימה וקרא את הפתק הראשון: "איזוהי עבודה שבלב, זוהי תפילה", נכתב בו. ר' פנחס ענה מיד: "תענית דף ב". מיד נקרא הפתק השני: "ארבעה דברים צריכים חיזוק", ור' פנחס גם כאן לא השתהה, ושלף מיד את המקור:

כה מלאה בכל מכמני הש"ס! כל ציטוט וכל אמירה, כל פתגם וכל מושג מהתלמוד - הוא מוצא את המקור בשברירי שניה!

המעמד המרשים הסתיים בשקט של הלם, שהפך אחר כך למחיאיות כפיים סוערות לגאון הצעיר. אך כל מי שהיה שם, וגם מי שרק שמע על המעמד הזה, נותר עם שאלה פתוחה: איך? איך מגיעים לבקיאיות כזו? האם הוא ניחן בכשרון נדיר או בזכרון יוצא דופן? ר' פנחס ניסה להיעלם אל דפי הגמרא האהובים, אך לזיכוי הרבים ניאות לשתף אותנו בסיפורו האישי, הנחשף כאן מפיו לראשונה:

גילוי לחיים!

כילד צעיר נחשב פנחס ככישרון בינוני. הוא ידע ללמוד ולהבין באופן ממוצע למדי, אך הזיכרון שלו היה חלש במיוחד. בייחוד הגיעו הדברים לידי ביטוי כשהיה צורך לסכם חומר לימודי ולסדרו לקראת מבחן - אז מוחו היה מתבלבל ומסתחרר, ובתוך

כמה רגעים נמחקו שעות לימוד רבות וידע תורני רחב.

"אני זוכר", מספר ר' פנחס, "כיצד הייתי לומד ומשנן את הנלמד בחיידר. הצלחתי להבין את החומר בקצב רגיל, הבעיה הייתה כשהתחילו להצטבר יותר מדי נתונים בסוגיא אחת - ואז הזכרון היה בוגד בי, המוח לא קלט בצורה נאותה, ולא הצלחתי לזכור דבר...". הוא ממשיך במבוכה: "אני מתבייש להראות את תוצאות המבחנים שלי מאותן שנים - כי גם אחרי לילות כימים של השקעה בלימוד ושינון וחזרה, התוצאה הייתה שלושים אחוזים, מקסימום ארבעים...".

לקראת סיום שנות לימודיו בת"ת, הגיעה תקופת המבחנים לקראת הישיבה הקטנה. פנחס השתדל מאוד, יגע ולמד אינסוף שעות, חזר ושינן בלי הפסקה, ולא עצם עין בלילה שלפני המבחן מרוב מתח וחרדה... עם שחר, השכים קום והחל להתפלל בדבקות. הוא שפך דמעות בתפילה ובתחינה, ובשעות שנותרו - שב ושינן... אך מה רבה הייתה אכזבתו ברגע המבחן. כל השעות הימים והלילות, התחנונים והדמעות - לא הועילו מול זכרונו הבעייתי כל כך. ברגע הכניסה לחדר המבחן כאילו נמחק כל דיסק הזכרון במוח, כל המאמץ והחזרה ירדו לטמיון...

הוא לא ציפה לתשובה אחרת מזו שקיבל: 'לצערנו, בנכם לא נמצא מתאים ללמוד בישיבתנו בשנת הלימודים הבאה. אנו מאחלים לכם הצלחה ובריאות', נכתב במכתב הקצר שמוען להוריו. רק אחרי שאביו הפעיל פרוטקציה התקבל

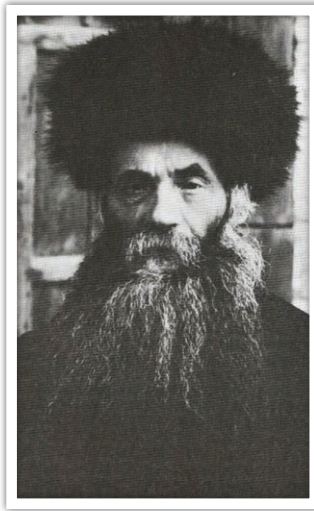
"אם הייתי מספר לרב" - ענה רבי אריה - "הרי הוא היה מקפיד על בעל הבית. העדפתי שהרב לא יבין אותי ויקפיד עלי, ולא יקפיד חלילה על בעל הבית, שחש אני כלפיו הכרת הטוב רבה"

הזמנה לבר מצווה, שגרמה לרבי איסר זלמן הרהורי תשובה ותחושת הכרת הטוב

הרב ישראל ליוש

בלימוד ע"י החברותא איתו, אבל מעקשנותו של ר' אריה הבין רבי ברוך בער שאין מה לעשות. הוא בירכו בברכת הצלחה, ונפרדו לשלום.

לימים, סיפר רבי אריה לקרוביו על מה ולמה עזב את הישיבה: "בהיותי בישיבת קמניץ, התאכסנתי בבית אחד ה'בעלי בתים' בעיירה, ויום אחד החל בעל הבית 'לזמר לי זמירות חולין', על הצורך שלי ללמוד מעט לימודי חול, ובמתק שפתיו ניסה לשכנע אותי, כי בחור מוכשר כמוני בוודאי שלימודים אלו יהיו לי לעזר בהמשך חיי. לא רציתי להתווכח עמו, כי חששתי שהוא יחליש אותי בדעותיו, והחלטתי לעזוב לאלתר את האכסניה הזו. אך כיון שמכיר אני טובה לבעל הבית, על התקופה הארוכה בה הוא אכסן אותי ודאג לצרכיי, לכן לא עברתי לגור אצל בעל בית אחר, כי הרי הדבר עלול לפגוע בו, ובמקום זאת עברתי לישיבה אחרת, כך הוא לא יפגע מעזיבתי את אכסנייתו".

שאלו אותו מכרו: "מדוע אם כן לא סיפרת על כך לרב ברוך בער? מדוע השארת אותו בספקות על סיבת עזיבתך?", "אם הייתי מספר לרב" - ענה רבי אריה - "הרי הוא היה מקפיד על בעל הבית, העדפתי שהרב לא יבין אותי ויקפיד עלי, ולא יקפיד חלילה על בעל הבית, שחש אני כלפיו הכרת הטוב רבה"...

מסופר על הגאון רבי שלום אייזן זצ"ל, שבא להזמין את הגאון רבי איסר זלמן זצ"ל לקידושא רבא שערך לכבוד בר המצווה לבנו. הוא לא חשב שרבי איסר זלמן בגילו המופלג יטריח עצמו בשבת ויבוא ממרחק כה רב, אך מפני כבודו הוא בא להזמין.

והנה, לפליאת אנשי ירושלים המכובדים שהשתתפו בקידוש, הופיע רבי איסר זלמן בבית הרב אייזן, מתנשף ומותש מעמל הדרך, המשתתפים לא הסתירו את פליאתם, ושאלו את רבי איסר זלמן מה ראה לנכון להטריח עצמו כל כך לבוא לקידוש?

רבי איסר זלמן ענה להם במילה אחת - "הכרת הטוב". "על מה ולמה?", הוסיפו לתמוה. "כי בגללו הרהרתי בתשובה" - ענה להם רבי איסר זלמן, והסביר את דבריו: "כאשר רבי שלום בא להזמין אותי לבר המצווה של בנו, הרהרתי: הוא חוגג בר מצווה לבנו, והרי זה עתה השתתפתי בחתונה שלו! הזמן עובר כה מהר, עלי להזדרז ולשוב בתשובה! ומתוך תחושות עמוקות של הכרת הטוב על הרהורי תשובה אלו, הטרחתי את עצמי לבוא לבר מצווה".

"ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן קח מטף ונטה ידך על מימי מצרים... (שמות ז', י"ט)"
מדת הכרת הטוב נלמדת מפרשתנו, שהרי במכות מצרים הקשורות ליאור או לעפר הארץ, צווה הקב"ה למשה שימנע מלעשות אותן, אלא יאמר לאהרן שיטה את ידו על מימי היאור או יכה על עפר הארץ, וזאת משום שהיאור עזר למשה, כאשר אמו הצפינה אותו שם בתיבה, ועפר הארץ הגן עליו כשהרג את המצרי, ולמדו מכאן חז"ל מדת ק"ו, אם לדומם נצטווה משה להכיר טובה, לאדם החי על אחת כמה וכמה שמצויים אנו להכיר טובה.

וביארו כבר בעלי המוסר, שמכאן אנו לומדים שמדת הכרת הטוב אינה רק משום שמן היושר להשיב טובה למי שמטיב עמנו, כי אם כן הרי היאור והעפר הדוממים, אינם חשים בטובה שעושה עמם משה, כאשר לא הוא המכה אלא אהרן, הם הרי כלל אינם מצפים להחזרת טובה מצדו של משה, אלא הכרת הטוב היא מעלה עבור מכיר הטובה, כי בזאת הוא קובע בנפשו מדות טובות.

ולפי זה אף נבין את שאמרו חז"ל: (משנת רבי אליעזר, פרשה ז'): "כל הכופר בטובתו של חברו סופו שיכפור בטובתו של הקב"ה", כי הכופר בטובתו של חברו, הרי חש הוא שחברו כלל לא עשה לו טובה, אלא זה מגיע לו, ואם כן חלילה גם כלפי הקב"ה, יקשה עליו להרגיש כי הוא חן אותו תמיד במתנת חנים, ואינו חייב לו כלום.

והדברים מבוארים בספר החינוך (מצוה ל"ג), שביאר כי מצוות כיבוד אב ואם, שורשה הוא להכיר טובה ולגמול חסד עם אביו ואמו, שהם סיבת היותו בעולם, ומסיים החינוך: "וכשיקבע זאת המידה בנפשו, יעלה ממנה להכיר טובת האל ברוך הוא, שהוא סיבתו וסיבת כל אבותיו עד אדם הראשון, ושהוציאו לאוויר העולם וספק צרכו כל ימיו, והעמידו על מתכנתו ושלמות אבריו, ונתן בו נפש יודעת ומשכלת, שאילולי הנפש שחננו האל, יהיה כסוס כפרד אין הבין, ויעריך במחשבתו כמה וכמה ראוי להיזהר בעבודתו ברוך הוא".

בצעירותו למד הגאון רבי אריה לוי זצ"ל בישיבת קמניץ, אצל בעל ה'ברכת שמואל', הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל. בחור מוכשר מאוד היה ר' אריה, וסברותיו הישירות היו לשם דבר בישיבה. ראש הישיבה, רבי ברוך בער, מאוד חיבב את רבי אריה, ומרוב אהבתו אליו אף קבע עמו חברותא מידי יום, וכך - עם חברותא שכזו - התקדם הנער להפליא.

יום אחד, בהפתעה מוחלטת, ניגש ר' אריה לרבי ברוך בער, ומודיע לו כי הוא עוזב את הישיבה ועובר ללמוד בישיבת וולאז'ין. "מה קרה?" - תמה רבי ברוך בער - "וכי אינך מרוצה מהחברותא איתי?", המשיך רבי ברוך בער להתפלל. "חלילה" - ענה לו ר' אריה - "הכל בסדר, אבל טעם כמוס עמי, ואני חייב לעבור ללמוד בישיבת וולאז'ין". רבי ברוך בער הצטער מאוד, הוא אף סבר שחבל לו לרבי אריה לעבור לישיבה אחרת, ולוותר על פריחתו

<< המשך מעמוד 9 | הרב אריה לייב סולומון

ולהתאמץ לשוב אליו. "שובו בנים שובבים", ע"י זיכור ועבודת ימי השובבים, אשר בהם זוכים ע"י 'חומר' - זה קל וחומר, 'ולבנים' - זה ליבון הלכתא, להוציא מקליפת מצרים כל הניצוצות שנפלו לשם. כל אחד לפי דרכו ודרגה דיילה, זוכים לגאולת הנפש וגאולת הגוף כהוגן. ולהרגיש נועם וקרבת ה' עוד בהאי עלמא, ובוודאי בעלמא דאתי.

(מתוך עלון 'אש החסידות'. מאמר מאת הרב אריה לייב סולומון)

תלמידי הבעש"ט הקדושים בדבריהם המאירים, איך כל אחד יכול לתקן דרכו ומעשיו ולזכות לאור באור החיים, "אור פני מלך חיים" בחיים חיות, להתעדן באהבתו ויראתו.

לזכות לכך שהמצוות שלו יהיו נעלות יותר, התפילה שלו תיראה אחרת, השבת תהיה "נועם הנשמות, עונג הרוחות ועדן הנפשות", וכל כולו ירגיש "קרבת אלוקים לי טוב". זה דורש מאמץ! נכון! זה לא בא ברגל - לתקן את הצריך תיקון. לשוב אל ה' מתוך הכרה כמה התרחקנו הימנו, ולהתחזק

ר' משה שמואל התחיל לדבר, ואף אחרי הפצרות רבות לכיוון עזרת הנשים להפסיק לדבר, הקולות והברקים לא שתקו, בעל השמחה שחרד לכבוד רבו, נעמד בצמוד לעזרת נשים ובקול גדול עמד וזעק: "הנשים מתבקשות או להשתק או לצאת!..."

הרב בנימין גולד

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן וַיֹּצִינֵם אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות ו', י"ג)
וכתב רש"י: ציוה עליו לחלוק לו כבוד בדבריהם.

והדברים מעוררים תמיהה רבתי!! הרי פרעה זה הוכה עשר מכות על מעשיו האכזריים בבני ישראל, בין עשר המכות היו מכות שמשו גרמו לו בזיון רב מאד, ולא מצינו שבמכות ניצל פרעה כדי שלא יהיה לו בזיון, כמו בצפרדעים שכרכרו בבטנו ועוד, וא"כ מדוע כאן בדברם אליו, מצווים הם להיזהר איתו בדבור ולחלוק לו כבוד!?

רואים מכאן יסוד נפלא, מאיר לנו מרן הגר"ל חסמן זצוק"ל בספרו 'אור הל', הקב"ה מדקדק עם כל אדם שמגיע לו עונש, שלא יקבל יותר מהמגיע

לו, והכל בדקדוק רב עד מאד, גם הפושע והאכזר ביותר, כמו פרעה שקבל עשר מכות שגרמו לו ולעמו בזיון רב עד מאד, אך כשבאו לדבר אתו יש לחלוק לו כבוד בדיבור, יש להיזהר מלפגוע בו.

למדנדנו! עד כמה צריכים זהירות גדולה בענין זה של כבוד הזולת, גם למי שיש לנו טענות צודקות ביותר עליו ועל מעשיו, אבל אין שום היתר לפגוע באדם יותר ממה שמגיע לו על פי דין. ועל אחת כמה וכמה בכל אדם, שיש להיזהר עד מאד שלא לפגוע בו אפילו בדיבור קל, כי כבוד האדם הוא מדרגה נשגבה שיש להיזהר בה.

התורה בכמה מקומות מדגישה לנו ענין זה, וביותר בקרבן עני, שהתורה

אומרת (ויקרא ב, א-ב) "ונפש כי תקריב קרבן מנחה וכו' והביאה אל אהרון וגו'", וכתב בעל הטורים: בעוף ובמנחה לא כתוב "לפני ה'" כמו בבקר, לפי שעניים מביאים אותם ומתביישים להביאם לפני הכל, ולכך אמר "לאהרון ובניו", שיש להביא את קרבן העני שלא לפני כולם, אלא רק לפני אהרון ובניו כדי שלא יתבזה העני.

...

בספר 'אור דניאל' מביא מעשה במרן הגאון ר' חיים עוזר גרודז'ינסקי זצוק"ל, אשר נודע בגאונותו וצדקותו וכל העול של כלל ישראל היה על כתפיו ביתו היה פתוח תדיר לכל יהודי נוקק ואביון, גם מקובל היה שקבוצות-קבוצות של בחורים נהגו להיכנס אליו ולהשתעשע עמו בדברי תורה.

פעם בעת משא ומתן בדברי הגמרא במסכת יבמות, אמר לתלמידים שיש תוס' אחד במסכת יבמות דף נ' הנוגע בסוגיה שבה התפלפלו. קם אחד מגאוני התלמידים ואמר: "סליחה כבוד רבינו, התוס' הזה נמצא בדף נא'!". "לא", ענה הרב, "זה בדף נ'". והמשיך את השיעור, אך הבחור התעקש על דבריו, ותוך כדי ויכוח קם לעבר הספרייה לפתוח את הגמרא ולהוכיח את צדקתו לעיני כל התלמידים, הרב קם ממקומו ועצר את הבחור באומרו "וכי קל בעיניך לבייש יהודי?". חיוך של ניצחון עלה על שפתי התלמיד, הנה הוא צדק. מיד בהגיעו לשיבה פתח לעיני חבריו את הגמרא להוכיח את נצחונם, לתדהמתו הרבה גילה שאכן הרב צדק, זה היה אמנם בדף נ' ולא בדף נא'. אז הבין התלמיד שהרב התכוון בעצם למנוע בושה מהתלמיד עצמו. איזו עדינות של זהירות בכבוד הזולת!!

עוד מסופר על מרן הגרמ"ש שפירא זצוק"ל, שהיה זהיר עד מאד בכבודו של כל יהודי, שפעם כשהשתתף בקידוש שערך אחד מתלמידיו לרגל שמחת בר המצוה של בנו, שבה השתתף ציבור גדול, התבקש ר' משה שמואל לשאת דברים לכבוד חתן בר המצוה ואביו תלמידו.

ר' משה שמואל התחיל לדבר, ואף אחרי הפצרות רבות לכיוון עזרת הנשים להפסיק לדבר, 'הקולות והברקים' לא שתקו, בעל השמחה שחרד לכבוד רבו, נעמד בצמוד לעזרת נשים ובקול גדול עמד וזעק: "הנשים מתבקשות או להשתק או לצאת!".

כשמע זאת ר' משה שמואל חוורו פניו, והשתתק לכמה רגעים. לאחר מכן עלה חיוך על שפתי ואמר "בעל השמחה התכוון בדבריו לומר לציבור הנשים, לצאת מהדיבור ולהכנס להקשבה...". ואז המשיך בדיבורו. כה הייתה גדולה חרדתו לכבוד הבריות, שלא הצליח להמשיך בדיבורו עד שמצא פתרון לדברי בעל השמחה, שלא תישמע מהם פגיעה בזולת...

לשאת עיניים בחופשיות כשאינני בטוח כי עיניי יישארו זכות ובטוחות?! הרבי הוסיף במתק לשונו: "הרי אם נבין כי גודל הנזק מראה לא ראוי, הוא כמו אבן הפוגעת בעדשת העין, כל בר דעת ייזהר ויישמר ולא ייקח סיכון כלשהו. והרי הנזק מראה אסורה גדול לאין ערוך!". העיניים הן כלי עדין ורגיש, כל ראייה אסורה או ספק אסורה - מסכנת אותנו. כשנצא לרחובה של עיר או כשיזדמן לפנינו עיתון כלשהו, בכל כניסה לחנות ולפני היחשפות לכלים טכנולוגיים מתקדמים, הבה נוודא כי העיניים יישארו בטוחות וזכות, שלא ייווצר בהן נזק חמור מאבן...

(מתוך הספר 'פניני פרשת השבוע' הרב קובלסקי)

<< המשך מעמוד 13 | הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

שבהחלטה ברורה ועקשנית - זה אפשרי, זה מעשי וזה מאוד מאוד כדאי! למה להשפיל עיניים בחדר המדרגות?

במשך שנים ארוכות, נהג מורי ורבי, כ"ק האדמו"ר מנדבורנה זי"ע, לעלות לביתו בעיניים מושפלות ארצה. גם כשכבר נכנס הביתה, נותר בעיניים מושפלות עד שווידא נאמנה כי אין מישהו זר בבית...

הדבר היה לפלא. ממה חושש הרבי בחדר המדרגות בבנין מגוריו? על שום מה הוא משפיל את עיניו בתוך ביתו פנימה?

לימים, שמעתי מהרבי זי"ע את הסיבה: "פעמים, מזדמנות לביתי אורחות מכל המינים והסוגים, הבאות לבקר את הרבנית. גם עוזרת הבית עשויה להיות בבית, בדיוק בשעה בה אני מגיע הביתה. איך אני יכול להרים את העיניים כשאינני בטוח שהסביבה סטרילית מכל מראה אסור? איך אני יכול

איזו אבן בורחת מחומץ? האם מותר להכניס ולהוציא בשבת מרשות לרשות ע"י מגנט?

כשיותן בתוך החומץ, ואבן עזרא ז"ל קורא אותה 'אבן הבורח מן החומץ', ואנכי ראיתיו בעיני סובב והולך בתוך החומץ ויפן כה וכה".
ועיי"ש, עוד שיש אבן אחת, כשיותן על מקום שערות האדם, כגון ראשו וזקנו, יוסר השיער ולא יגדל עוד לעולם שום שיער, וכשיתן על ראש קרחה יגדל שיער כדרך כל אדם, והוא מפליא לעשות שני הפכים בנושא אחד, יתברך האל עושה פלא וישתבח אדון הנפלאות.
וגבי אבן שנשברת על משולש ע"י ס' פרדס רמונים (לרבי שם טוב אבן שפרוט ממגורשי ספרד דף לו.), שיש אבן שכאשר תעבור על משולש תישבר [ודלא כפירוש "מחוקקי יהודה" (לר' יהודה קרלינסקי) על האבן עזרא שמות שם, שפי' שאבן זו כל מה שתשבור אותה תעלה משולשת מג' רוחתיה, אפי' אם תשבור אותה לחתיכות קטנות].

ובשו"ת חוות יאיר (לרבי יאיר חיים בכרך זצ"ל נפטר בשנת ה' אלפים תס"ב 1702 סימן רלג) השיב לאדם ששאלו בענינים התמוהים שבש"ס: "ואני תמה על תמיהתך, בתמהך על דברים שהם חוץ לטבע, וא"כ היה לך לתמוה על ענין כשפים גופיהו, ויותר היה לך לתמוה על דג 'רעמארא', שאמרו עליו שבנגיעתו מעכב ומונע לספינה גדולה מליך, אף שאינו רק זרת אורכו וזרת רוחבו כמו שכתבו החוקרים, וכן מה שמצאו דג שמרדים את יד הצד אותו, ומ"מ היה לך לתמוה על סגולות ופלאות הנמצאות בבעלי חיים וצמחים ודוממים, לאלפים ורבבות, הנראים בכל יום כמשיכת אבן השואבת ויציא אש מהאבן". [ועיי' עוד במילואים לס' אמרות טהורות חיזוניות ופנימיות לרבי יהודה החסיד, מאמר ב שהרחיב בזה - ומשם נעזרתי]

ועיי' בשו"ת הר צבי (להגרצ"פ פרנק זצ"ל או"ח ח"א סי' קלב), שדן בעובדא שהיה בברית מילה שחל בשבת, וכשהביאו התינוק על ידי נכרי לבית הכנסת, ותחבו אצל הילד גם הסכין של מילה כדי שהנכרי יכניס גם הסכין לתוך בית הכנסת, ולבסוף מצאו את הסכין שנפל ברה"ר סמוך לפתח בית הכנסת, והנכרי הלך לדרכו, והנה שם בבית הכנסת נזדמן להם מכשיר מגנטי, והורה להם בעל הוראה להניחו על סף בית הכנסת כדי שימשוך בכוחו השואב את הסכין לתוך הפתח, וטעמו ונימוקו עמו שאין זה אלא גרמא, ויש להתיר בשבת ובפרט לצורך מצוה, ועיי"ש שמצדד דהוי כמכניסו בידיים. [ועיי' שו"ת חלקת יעקב (או"ח סי' קע) שדן בזה, וכן בספר הזכרון לרבי משה ליפשיץ זצ"ל (ניו יורק תשנ"ו - עמ' תשל"א תשל"ה)]

"וַיִּקְרָא גַם פְּרֻעָה לְחֻמְמִים וְלִמְכַשְׁפִּים וַיַּעֲשׂוּ גַם הֵם חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם בְּלִהְטֵיהֶם" (שמות ז', י"א)

באבן עזרא (הפירוש הקצר) כ': "שאנשי שקול הדעת חשבו בלבם לדעת זה הפלא, שהשם הסיר יבושת המטה, ודברו על הבלוע (מטה אהרן שבלע מטוסם), דברים שבדו הם, והם לא ידעו כי חכמתם תתבלע, כי 'קדוש ישראל התוו', רק אנחנו נאמין כי כן היה, ולא נחפש איך היה, כי הנה בתולדת דברים רבים לא ידעום חכמי העולם כאבן המושכת הברזל, גם הבורחת מהחומץ, והמשמעת קול, והמלקטת תבן, והדג המרעיש", ע"כ.

ועיי' אבן עזרא (להלן כח, ט) על אבן ה"אחלמה" שבחושן, שכל מי שהאבן

היא באצבעו לעולם יראה חלומות, ואין לתמוה על זה, כי כח ימצא בתולדת כל אבן ואבן, כי יש אבן שמושכת את הברזל, והמעמדת את הדם והבורחת מהחומץ והנשברת לעולם על משולש. על אבן שמעמידה את הדם, כ' רבינו בחיי (להלן כח, טו) לגבי אבן "ישפה" שבחושן, שהיא כלולה מגוונים הרבה, אדומה שחורה ירוקה, וסגולת האבן הזאת לעצור הדם, ונתנה לבנימין [היא אבנו בחושן]

לפי שנשתנה לבו לגוונים הרבה, וחשב מחשבות במכירתו של יוסף אם יגלה הדבר לאביו אם לא, ואעפ"כ נתגבר על יצרו והיה מעצור לרוחו, ולא גלה הדבר לאביו, ולכך נתנה לו האבן הזאת [א"ה - אולי י"ל שכיון שסגולה לעצור את הדם, הייתה לו לעזור לעצור את תשוקתו ורצונו, ולא לגלות לאביו את דבר המכירה].

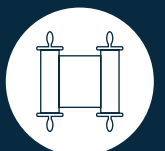
ובענין אבן שבורחת מהחומץ, כ' בספר הברית (לרבי פנחס אליהו מוילנא ח"א מאמר י"ב איכות הדומם פ"ג) "שיש אבן המתנועע והולך אנה ואנה

קבל את הגיליון ישירות למייל

<<< שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il >>>

- מדוע יש תפילות שנראה לכאורה שאינן מתקבלות?
- מה הייתה שליחותו של משה אל פרעה?
- מדוע שתק איוב, כשפרעה התייעץ עמו על השלכת ילדי ישראל ליאור?
- מי היה המצרי 'הירא את דבר ה' אשר הניס את מקנהו לבתים?

השאלות
בפרשת
השבוע

האם אפשר לעשות 'היתר עיסקא' עם מי שאינו שומר מצוות?

חובת שבועה על המתעסק אם לא הרוויח • שבועת השותפים ב'היתר עיסקא' • סעיף הנאמנות ב'היתר עיסקא'

דף מה:

יסודות 'היתר עיסקא'

האם התחייבות להישבע נחשב ריבית ויש לדון לפי השיטה שלא תקנו שבועת השותפים בעיסקא, א"כ ב'היתר עיסקא' המקובל, שמתנה שלא יהיה נאמן אלא בשבועה, הוא התחייבות של המקבל יותר ממה שמחוייב על פי הדין, וא"כ איך מותר להתחייב כך? וראיתי בספר 'מלבושי יו"ט' (חו"מ סי' א'), שעמד בזה וכתב שלשיטת שפוטרים עיסקא משבועה, אסור להתחייב שלא יהא נאמן אלא בשבועה, שהתחייבות זו היא ריבית עבור חלק ההלוואה, שאם לא היה מלווה לו - לא היה מסכים להתחייב יותר מן הדין, אלא שהמנהג המקובל ע"פ הפוסקים שצריך להישבע על הרווח, הוא משום שנקטו לעיקר כדעת הסוברים שחייבים שבועה מתקנת חכמים כמו כל שותפים.

אכן כתב המלבושי יו"ט, שהנתיבות המשפט שם סובר שאין בזה חשש, וגם לשיטת שפטור משבועת השותפים, אין איסור אם מקבל על עצמו שלא יהא נאמן אלא בשבועה.

ונראה טעמו דמכיון שאינו מתחייב ממון בתנאי זה, שהרי בידו להישבע ולהפטר, אין חשש ריבית במה שהנותן מבטח את עצמו שלא ישקר לומר שלא הרוויח בשעה שהרוויח. להלכה, הסכמת הפוסקים ב'היתר עיסקא' הנהוגה בזמנינו, שמתחייבים שבועה על הרווח, ואם לא הרוויח אך אינו רוצה להישבע אפילו על אמת, חייב לשלם את האחוזים שקבעו, ואין זו ריבית כיון שלא מכריחים אותו לשלם, שהרי יש לו אפשרות להישבע אלא שהוא מעדיף לשלם מאשר להישבע.

'היתר עיסקא' למי שלא שומר מצוות

דנו פוסקי זמנינו, האם אפשר לעשות 'היתר עיסקא' עם מי שאינו שומר מצוות, והוא חשוד על השבועה, שכיון שבשעת נתינת הכסף ידוע שהמקבל לא יוכל להישבע, ובטוח ישלם את האחוזים שקצבו בין ירוויח ובין לא ירוויח, והנידון רק כשמלווה לאדם חשוד, אבל כשהנותן הוא חשוד מותר לעשות 'היתר עיסקא' כיון שהמקבל, שהוא שומר מצוות, יהיה נאמן בשבועה. בספר 'ברית פנחס' (פרק כ' ס"כ), כתב שנכון לא לעשות 'היתר עיסקא' עם אדם שהוא חשוד על השבועה, ובדיעבד יש למיקל על מה שיסמוך, ויעוי' שם בהערה כמה ישוים יש ע"ז, ובספר 'נתיבות שלום' כתב, שיוסיף שאם אין אפשרות להישבע יהי נאמן בהצגת ספרי חשבונות ובאישור רואה חשבון.

תקנת 'היתר עיסקא' שתקנו גדולי הפוסקים להניצל מאיסור ריבית, שהנותן מקבל אחריות על חצי מהקרן במקרה של הפסד ח"ו, והתוספת שקצבו שהמקבל יתן לנותן, לדוגמא ארבע אחוז שנתית, הוא מכלל הרווחים שהכסף המושקע אמור להניב, ולכן אין בזה ריבית, כיון שהנותן מקבל את הרווח מחלק הכסף שבאחריותו.

כדי שהנותן לא יפסיד את כספו, תקנו הפוסקים סעיף נאמנות, שהמקבל מתחייב שלא יהיה נאמן על הפסד הקרן, אלא על פי עדים כשרים. ואם יטען שלא היו רווחים ואינו נותן את האחוזים שקצבו, יהיה נאמן בלא עדים, אבל ע"י שישבע שבועה חמורה בבית דין. ובוה יוצא שגם אם לא היה רווח, ואף אם חס ושלום יפסד הקרן, עדיין חייב המקבל בכל הסכום כולל

התוספת של האחוזים שקבעו, כל זמן שלא הוכיח בהוכחות הנ"ל, עדים על הקרן ושבועה חמורה על הרווח. ואין בזה איסור ריבית, כיון שכל זמן שלא הוכיח באופן המוסכם חייב על פי דין, ואם ירצה להביא ראיות בעדים ושבועה, הרשות בידו להביא ולהפטר, ומה שמשלם מחוסר הוכחות זהו חיובו מן הדין ואין זו ריבית. זהו העיקרון של 'היתר עיסקא', וכמובן שא"א לקצוב אחוזים גבוהים שאין סיכוי שירוויח מהכסף בזמן מועט.

שבועת השותפים ב'היתר עיסקא'

עתה נבאר מסוגייתנו מהו יסוד השבועה שקבעו על מקבל העיסקא. בגמרא מבואר (דף מה:), שחכמים תקנו על שותף שעוסק בחלק השותפות שחייב להישבע שלא לקח מהעסק מעבר למגיע לו, כיון שדרך אנשים שמורים היתר לעצמם לקחת מהעסק, כיון שטרחו בו.

ונחלקו הראשונים, האם גם מי שמקבל מעות בעיסקא חייב להישבע שבועת השותפים, או כיון שמקבל שכר טירחה אינו מורה היתר לקחת שלא כדין ואינו צריך להישבע. והובא ברמ"א חו"מ (סי' צ"ג, ס"ד).

חוויה רוחנית יומית

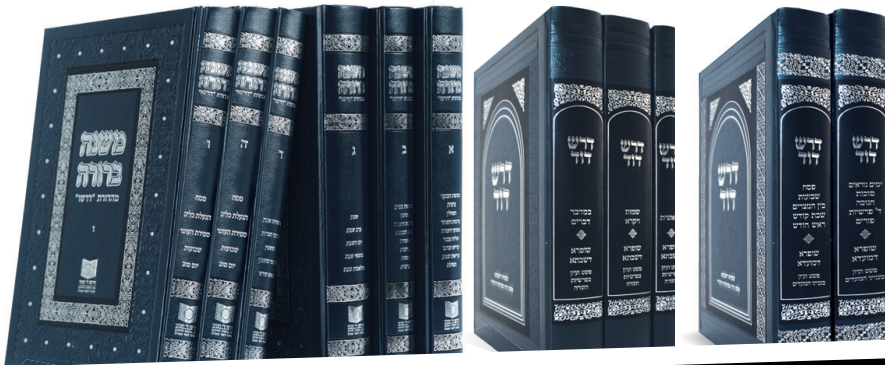
מדי יום אצלך במייל

'ניוזלטר' מלא וגדוש בתוכן תורני - הלכתי, אקטואלי ומרתק.
עם סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד...
בהגשה מקצועית עם טעם של עוד... להצטרפות שלח מייל ל-

dirshu@dirshu.co.il

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

50.000 ₪ וחבי

ארגון 'אחינו ו'דרשו' מזמינים אותך להיות שותף מגוון רחב של כלי כסף, וכל ספרי 'דרשו' עד לשווי של ובנוסף קבל כרטיסי הגרלה להגרלה

להלן מגוון אפשרויות

מתנה בשווי 533 ש"ח מסלול מס' 15	מתנה בשווי 514 ש"ח מסלול מס' 3	מתנה בשווי 508 ש"ח מסלול מס' 14	מתנה בשווי 320 ש"ח מסלול מס' 1
בתרומה ע"ס 23 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 414 ש"ח	בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 360 ש"ח	בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 360 ש"ח	בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 12X חודשים סה"כ 240 ש"ח
מקבלים:	מקבלים:	מקבלים:	מקבלים:
סט 'משנה ברורה' מהודר 'חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'	סט 'משנה ברורה' מהודר ספר 'חפץ חיים'	סט 'משנה ברורה' מהודר סט 'חפץ חיים ושמירת הלשון'	סט 'משנה ברורה' מהודר בהוצאת 'דרשו'
ספר 'חפץ חיים'	'דרש דוד מועדים' 2 כרכים	סכין לחלות מְקֻסָּף	כרטיס להגרלה הגדולה
כף הגשה לעוגה מְקֻסָּף	סכין לחלות מְקֻסָּף	2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	50.000 ש"ח
2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח		
מתנה בשווי 533 ש"ח	מתנה בשווי 514 ש"ח	מתנה בשווי 508 ש"ח	מתנה בשווי 320 ש"ח

להשתתפות וקבלת המתנות מוקד

לת מתנות מיד!

בזיכוי הרבים, ולזכות מיידית במתנות יקרות ערך: 1.052 ש"ח. על כל תרומה חודשית מ-20 ש"ח ומעלה. הגדולה בשווי 50.000 ש"ח.

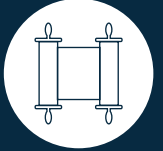
התרומות וקבלת המתנות:

<p>מתנה בשווי 1.052 ש"ח מסלול מס' 16</p> <p>בתרומה ע"ס 35 ש"ח לחודש 20X חודשים סה"כ 700 ש"ח</p> <p>מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו' סט 'חפץ חיים ושמירת הלשון' גביע יוקרתי מְקֻסָּף כף הגשה לעוגה מְקֻסָּף סכין לחלות מְקֻסָּף 7 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח</p> <p>מתנה בשווי 1.052 ש"ח</p>	<p>מתנה בשווי 1.052 ש"ח מסלול מס' 7</p> <p>בתרומה ע"ס 35 ש"ח לחודש 20X חודשים סה"כ 700 ש"ח</p> <p>מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו' ספר 'חפץ חיים' הספר החדש 'מועד לדוד' גביע יוקרתי מְקֻסָּף כף הגשה לעוגה מְקֻסָּף סכין לחלות מְקֻסָּף 7 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח</p> <p>מתנה בשווי 1.052 ש"ח</p>	<p>מתנה בשווי 650 ש"ח מסלול מס' 6</p> <p>בתרומה ע"ס 27 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 486 ש"ח</p> <p>מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר גביע יוקרתי מְקֻסָּף 4 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח</p> <p>מתנה בשווי 650 ש"ח</p>	<p>מתנה בשווי 594 ש"ח מסלול מס' 5</p> <p>בתרומה ע"ס 25 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 450 ש"ח</p> <p>מקבלים: 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו' גביע יוקרתי מְקֻסָּף כף הגשה לעוגה מְקֻסָּף סכין לחלות מְקֻסָּף 5 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח</p> <p>מתנה בשווי 594 ש"ח</p>
--	---	---	--

'אחינו' ו'דרשו': 02-5609000

סיכום שבועי בדרך היומית בהלכה

ממתי ניתן לאכול סעודה שלישית? מדוע מותר לשתות בשבת לפני שחרית ללא קידוש? איסור שתיית המים ב'בין השמשות' של יציאת השבת

סעודות שבת

- נאמר בגמרא: "כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת? שלוש... וכל המקיים שלוש סעודות בשבת, ניצול משלוש פורעניות: מחבלו של משיח, ומדינה של גיהנום, וממלחמת גוג ומגוג".
- זמן אכילת סעודת היום בשבת - מי שנהנה מהקדמת הסעודה, וכגון שהוא כבר רעב, יקדים אותה, ומי שנהנה מאיחור הסעודה, כגון שהוא עדיין שבע מסעודת הלילה, יאכל בשעה מאוחרת.
- זמן סעודה שלישית - מזמן מנחה גדולה ואילך, ולפני כן אין יוצאים ידי חובת הסעודה. ולדעת השולחן ערוך, חובה להתפלל מנחה לפני סעודה שלישית, וגם לדעת הרמ"א ראוי לנהוג כן.
- אם נמשכה סעודת הבוקר בשבת עד שהגיע זמן מנחה גדולה, שבו כבר ניתן לאכול סעודה שלישית, לא יאכל סעודה שלישית מיד לאחר הסעודה השנייה.
- יש מהראשונים שסובר שצריך לשתות יין באמצע כל סעודה משלוש הסעודות של שבת, מפני כבוד השבת. וראוי לנהוג כדבריו. ולשם כך די בשתיית מעט יין, ואין צורך בשתיית רביעית.
- בכל סעודת פת שאדם אוכל בשבת, צריך לברך 'המוציא' על 'לחם משנה', ואף אם אוכל יותר משלוש סעודות. ואם אין לו 'לחם משנה', יאכל שלוש סעודות (בלבד) ללא לחם משנה.

קידושא רבה

- מי שאין ברשותו יין, 'חמיר מדינה', או פת, לקדש עליהם: בליל שבת - אם יודע שעד חצות הלילה יוכל לקדש, ימתין; ואם לא, רשאי לאכול ללא קידוש. וכן ביום השבת - יאכל ללא קידוש.
- חובת הקידוש בשבת בבוקר, חלה רק בשעה הראויה לסעודה, ולפיכך מותר לשתות כרגיל לפני תפילת שחרית, כיון שאין זה זמן סעודה.

מאה ברכות בשבת

- דוד המלך עליו השלום תיקן לברך בכל יום מאה ברכות. בשבת מברך כל אדם לפחות שמונים ברכות, וחובה להשלים את מספר מאה הברכות על ידי אכילת מאכלים נוספים, וברכות הריח.
- אסור לגרום ל'ברכה שאינה צריכה' לצורך השלמת מאה ברכות בשבת; ובשעת הדחק ניתן לצאת ידי חובה בשמיעת הברכות בקריאת התורה וההפטרה, ואף באמירת "אין כאלקינו".

הלכות שבת שונות

- חכמינו ז"ל אסרו להתפלל בשבת על צורכי רפואה ופרנסה וכדומה. אולם, חולה שיש בו סכנה, אשר סכנתו מיידי, דהיינו ששקפת לו סכנה בשבת עצמה - מותר להתפלל עליו בשבת כביום חול.
- מעיקר הדין מותר להתענות 'תענית חלום' בשבת. אולם, יש אומרים שאין היתר זה אלא כשראה את החלום שלוש פעמים, ויש אומרים שבזמן הזה אין להתענות כלל בשבת. ובכל מקרה, היתר זה אינו אלא כשנפשו עגומה עליו מִפְּחַד החלום. ויש שהורה שבזמננו לכל הדעות אסור להתענות תענית חלום בשבת.
- אמרו חכמינו ז"ל: "לא ניתנו שבתות אלא לעסוק בהן בדברי תורה", כלומר, שאף אלו שבימות החול אינם מרבים לעסוק בתורה, יהיה להם פנאי בשבת לעסוק בה.
- יש מהראשונים שאסרו - על פי דברי חכמינו ז"ל - שתיית מים ב'בין השמשות' של יציאת השבת; ויש אומרים שהאיסור הוא רק במים שבנהרות, ולא במים שאובים שבבית, כגון מים שבבבוקים.

גיליון מס' 262 פרשת וארא
תשע"ח שנה חמישית

גליון זה יוצא לזכות ידידינו החשוב
שהרים מגדבת לבו
שיעמוד לו לזכות ולהצלחה

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

על הפרשה

"למתי אעתיר לך וגו' ויאמר למחר" (ה, ה, ו)

כ' רמב"ן שפרעה חשש שמשה יודע שעתה הזמן שצריך להסתלק המכה ולכך אמר למחר לנסותו ע"ש וצ"ע למה עלה בדעתו כן בשלמא אם משה הי' בא אליו הי' מקום לחשד אבל הרי פרעה שלח לקרוא לו כמפורש בפסוק ולמה דוקא ברגע זו צריך להסתלק המכה, וי"ל דפרעה הי' סבור דאחר שהסכים לשלח את ישראל בודאי משה יאמר לו דכשישלח יסוד המכה ואז לא הי' לו מקום להתחרט אח"כ וכששמע אמר למתי אעתיר לך והיינו לפני שישלחם עלה בדעתו שבודאי משה יודע שבלא"ה צריך עכשיו להסתלק המכה ולכן רצה לנסותו, והטעם שבאמת לא אמר כן מ"ר בכל המכות משום שאם הי' עושה כן לא הי' מקום לשאר המכות והקב"ה רצה להרבות בו המכות כמ"ש למען רבות מופתי.

(טעמא דקרא)

שו"ת מעניני הפרשה

ש. "והדגה אשר ביאור מתה" (ז, כא). במדרש רבה סימן י"ג א"ר אבין הלוי ברבי ממכת דם העשירו ישראל כיצד המצרי וישראל בבית אחד, והגיית מלאה מים והמצרי הולך למלאות את הקיתון מתוכה מוציאה מלאה דם וישראל שותה מים ומכרו המים למצרים והעשירו. צ"ב איך מותר הי' ליהודים ליטול כסף ממצרים במכת דם הרי אסור ליהנות ממעשה ניסים.

ת. אחר שזכו בזה אינו מעשה ניסים.

ש. "כי בפעם הזאת אני שולח את כל מגפותי אל לבך" (ט, יד). צ"ב במה שונה אזהרה זו במכת הברד משאר כל המכות שלא אמר לו אל לבך.

ת. כי הברד הכה על הלב.

ש. "ויאמר אליו כצאתי את העיר אפרוש את כפי אל ה' הקולות יחדלון והברד לא יהי' עוד" (ט, ט). צ"ב מדוע במכת ברד הוצרך משה רבינו לנשיאת כפים זו.

ת. בכולן נשא כפיו רק כאן הוצרך לצאת מהעיר.

(אשיהה)

"הנני משליח בך וגו' את הערב" (ח, יז) איתא בתהלים פרק ל"א, אמר ויבא ערב כנים בכל גבולם - וכן כתוב ישלח בהם ערב ויאכלם צפרדע ותשחיתם. ושמעתי מהגר"ח שליט"א דקשה הרי כנים וצפרדע היו לפני הערב ולמה הקדימו, ומיישב המגיד מדובנא זצ"ל משלה"ד לאלה שנוהגים לעשות סעודת עניים יום לפני החתונה, והנה הגיע עני' ב' פעמים ג"כ לסעודת העניים וגם למחרת לחתונה, והסביר שהוא גם קרוב וגם עני, ולכן הגיע גם לחתונה. וכאן גם הכנים והצפרדעים פעם באו בגלל עצמם ופעם הגיעו יחד עם הערב שזה מכה הכוללת כל בע"ח.

(דברך נצב בשמים)

על שי"ח

"מסכת כלה - לזיווגים"

כמידי שנה אוהו רבינו בלימוד הש"ס בבלי בתחילת סדר קדשים, כשבימים הקודמים הוא סיים את כל סדר נזיקין.

'סדר נזיקין' כולל אצל רבינו גם את לימוד כל המסכתות הקטנות שבסוף גמרא עבודה זרה, כמו אבות דרבי נתן, סופרים, שמחות, כלה, ציצית תפילין וכו'. בעבר התבטא שבלימוד מסכת כלה הוא סגולה לזיווגים, ולכן אחרי שגומר ללמוד את המסכת הוא מברך את הזקוקים לזיווג הגון.

בשונה מהשנים הקודמות, נתבקשנו מבני משפחת רבינו שליט"א שלא לפרסם את הסיום של מסכת כלה כדי שלא יביאו עמך בית ישראל הרבה שמות לברכה היות ולרבינו קשה להזכיר כל שם בפרטות, לכן הוא מברך באופן כללי את כל השמות וגם קורא את הרשימה הפרטית הקצרה שהביאו לו. (בס"ד מי שכן זכר ושלח לידינו או ל ידי הגבאים, זכה שמרן בדרך את השמות באופן פרטי.)

"מאשפות ידים אביון"

לפני תקופה כשעבר רבינו בתוך ביתו הבחין כי על יד הפח יש קופסא גדולה שהיה בה את המצות לפסח וכתוב עליה מבחזין 'למרן שליט"א', מכיון שכבר עבר פסח והמצות נאכלו, לקחו בני הבית את הקופסא והניחו בה זבל והכינו לזרוק באשפה שבחצר הבית.

רבינו עבר והוא מבחזין בזה, וכידוע הוא מזלזל בכל מיני כבוד ותוארים שנוהגים בו, חייך ואמר: הנה, מרן שליט"א בזבל... ואנו קיבלנו מושג בדברי חז"ל כל הבורח מן הכבוד...

עלי הדף

אמר אל תפרעני אלא בפני הרופאים

שבועות מ"א ב' ההוא דאמר ליה לחבריה כי פרעת לי פרעין לי באפי בי תרי דתנו הלכתא אזל פרעיה בין דיליה לדיליה איתניסו הנך זוזי אתא לקמיה דרב נחמן א"ל אין קבולי קבלתינהו מיניה דרך פקדון ואמינא ליהוי גבאי פקדון עד דמתרמו בי תרי דתנו הלכתא ומקיים תנאיה א"ל כיון דקא מודית דודאי שקלתינהו מיניה פרעון מעליא הוי אי אמרת לקיומי תנאיה זיל איתנינהו דהא אנא ורב ששת דתנינא הלכתא וספרא וספרי ותוספתא וכולא גמרא. וכתב הרמב"ם פט"ו מהל' מלוה ולוה ה"א המלוה את חברו בעדים ואמר אל תפרעני אלא בעדים בין שאמר לו בשעת הלואה בין שאמר לו אחר שהלוהו הרי זה צריך לפרעו בעדים מפני התנאי וכו' וכן אם אמר אל תפרעני אלא בפני תלמידי חכמים או בפני רופאים וא"ל בפניהם פרעתיך ואותן העדים שפרעתיך בפניהם מתו או הלכו להם למדה"י ה"ז נאמן ונשבע היסת ונפטר עכ"ל, ומקורו מסוגיין אך צ"ב מה שהוסיף הרמב"ם או בפני הרופאים שזה לא נזכר בגמ' ומה הרבותא בזה, ונראה דקמ"ל דלא נימא דדוקא אם התנה עמו שיפרענו באפי בי תרי דתנו הלכתא צריך לפרוע דוקא בפניהם כיון שהמלוה חפץ שיפרענו בפני אנשים נאמנים אבל היכא דהתנה עמו שיפרענו בפני הרופאים הלא אמרו בקידושין פ"ב א' טוב שברופאים לגיהנם [ע"ש ברש"י ובת"ר"י הזקן] וס"ד שלא נתכוין המלוה שיפרענו דוקא בפניהם אלא כונתו היתה דלא איכפ"ל שיפרענו אפ' בפני הרופאים וכ"ש שאר בנ"א קמ"ל דכיון דהתנה שלא יפרענו אלא בפני הרופאים נתכוין שיהא בדוקא כן.

(טעמא דקרא פ' משפטים ד"ה אם כסף)

לכבוד מערכת "דברי שי"ח" הנכבדה.

כמידי שבוע ביום רביעי עם אמירת לכו נרננה מתגברת הרינה אצלנו בכולל, ברינה של תורה מדברי תורתו של מרן שר התורה שליט"א אשר אתם מזכים לציבור משולחן גבוה, ובשבוע האחרון רגשו ביני עמודי מעניין טבילה בשבת.

והנה מרן שליט"א הרחיב בזה בארחות יושר סי' י"א אחר שהאריך במעלת ט"ע סיים בה וז"ל וכ"ז בחול אבל בשבת נחלקו בזה גדולי ישראל ואין בידינו להכריע, אבל אלו שטובלין בשבת צריכין ליזהר בג' דברים א' שלא יהא המקוה חמה כי זה אסור עפ"ד רק קרה או פושרין, ב' שיזהרו מאד מסחיטת שער כי זה איסור גמור והעצה לזה שלא יגעו כלל בשערות, והג' שלא ילכו עם המים ד"א ברה"ר והעצה לזה שימתינו עד שיתנגב המים או שלא יעשו הנחה משיצאו מהמקוה עד שיכנסו לבית ואז הו"ל שבות דשבות דהוי מרה"י לרה"י דרך כרמלית ובזה אפשר להקל במקום מצוה כגון שממהר להתפלל וכן נהג אאמור"ר זללה"ה.

במהדורה מאוחרת הוסיף מרן שליט"א [ועי' חזו"א אר"ח סי' ק"ג סקי"ט]. ובקונטרס עלי שיח ציין ע"ז להערת רבינו בשונה הלכות ח"ב בהערות לה' עירובין סי' שמ"ט דין י', ע"ש.

בהוראות והנהגות ממרן החזו"א הנד' באגרות וכתבים דר"א עמ' ל"ג (פ"ט אות ו') כתב מרן שליט"א וז"ל: לא הי' מרוצה שילכו למקוה בשבת (אפי' אם לא יתנגבו כלל) וכן ענה לשואל שלא יטבול (וכ"ד הגר"א עי' מ"ב סי' שכ"ו ס"ח בבה"ל ד"ה אדם) אך לא מחה לההולכים.

ובקונטרס מקוה טהרה להרה"ג ר' יעקב ישראל קניבסקי שליט"א (מק"ב ס"ה) הביא תשובת רבינו שליט"א מס' בינת שמחה מכתב ה' שכתב: לשואל השיב לנהוג כהגר"א, אבל אאמור"ר שליט"א נוהג לטבול וגם אני כן, ומרן זצ"ל ידע מזה ולא מחה. עכ"ל.

ושמעתי מא' מתלמידי מרן שליט"א בשמו דשיעור פושרין הוא כל שאין החום מפריעו, [מרן היה טובל כל השנים במקוה קרה, ובשנת תש"ס (בערך) רכש אחד מנאמניו הקרובים גופי חימום שהיו מחממים בהם את המקוה מע"ש ומכסים המים כדי שישתמר חומם קמעא, מרן היה מעיר בתחילה אם החום הפריעו עד שהצליחו לכווין השיעור]. עוד העיד ששמע מפיו דהנוהג כהגר"א שאין טובלים שבת מחשש סחיטה לא יתיר מנהגו כיון שיש בזה דעות, ואני טובל בשבת כי כך נהג אאמור"ר.

אמנם הגר"א החמיר וכ' דקשה ליזהר בסחיטה והנה הרמב"ם בת' סי' ק"מ כתב מימי לא ביטלתי טבילה זו וע"כ דטבל אף בשבת רק שידע ליזהר שלא לסחוט והגר"א כ' דקשה ליזהר אבל הר"מ שפיר ידע ליזהר. ובקונטרס מק"ט מק"ב ע"ז הביא דיש להיזהר שלא להכניס הפיאות בעודן רטובים לאחורי אזניו כמנהגו בחול רק יכניסם בעודו בתוך המים או לאחר שנתייבשו, עש"ב ראיית מרן שליט"א.

אגב מהראוי לציין בזה שמרן מאד מקפיד שלא להשתמש במגבת כלל אחר הטבילה בשבת וכמש"כ בספרו לעיל להמתין או לא לעשות הנחה, ובמק"ט אות פ' הביא ממרן בשם הקה"י דמותר להניח המגבת ע"ג השערות בנחת, וע"ש בכל הקונטרס שבירר הרבה כל פרט מהנהגת זקיני מרן שליט"א.

עוד אמר דהקה"י נהג לטבול אף בשחרית דיו"ט (וכמו שמבואר ע"פ כתבים לטבול בשבת לתוספת קדושה), וכן היה מנהג רבינו במהלך השנים.

הנה נתברר לנו תורה שלמה וטהורה ממנהגי מרן, ומגלגלים זכות ע"י זכאי, ויש"כ על התמדתכם להביא ולהפיק ניצוצי אור מתורת רבינו מרן שליט"א.

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

גלין רצ"ב
שנה ז' תשע"ח

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלט"א

תודה למשפחת קלייטן על האישור לשרתמש בתמונה

סיפורי חז"ל

מעשה ברבי אלעזר, רבי יהושע בן חנניה ורבי עקיבא שעלו לרחוץ במרחץ של טבריה. ראה אותם מכשף כופר אמר דבר כישוף, ושלושתם נדבקו בתקרת המרחץ ולא יכלו לזוז. אמר רבי אלעזר לרבי יהושע: "למה זה קרה רבי יהושע? תעשה משהו." כשרצה אותו מכשף לצאת דרך הדלת, אמר רבי יהושע דבר כישוף. מיד נדבק המכשף לשער המרחץ והיה מקבל מכה בכל פעם שפתחו או סגרו את הדלת. אמר המכשף: "תתירו את מה שעשיתם" אמרו לו: "תתיר קודם אתה את מה שעשית ואז נתיר את שלנו." התירו את הכישופים אלו לאלו. כשיצאו אמר רבי יהושע למכשף: "זה כל מה שאתה יודע לעשות?" אמר המכשף: "בואו איתי לים." הלכו כולם לים, כשהגיעו אמר המכשף דבר כישוף - והים נקרע מלפניו. אמר להם המכשף: "זה לא מה שעשה משה רבכם." אמרו לו: "כן, אבל הוא גם הלך בתוך הים ביבשה, נכון?" אמר להם: "נכון." אמרו לו: "אז תלך גם אתה" נכנס המכשף ליבשה שנוצרה בים, ומיד גזר רבי יהושע על שר הים, והמים נסגרו על המכשף והוא טבע.

(עפ"י ירושלמי סנהדרין פ"ז)

פרשת השבוע

מתחת לחלון ביתו של הגה"ק ה"חפץ חיים" זיע"א, ושמע את קולו לומד פרשת השבוע עם פירוש רש"י, עצר והטה און ושמעו קורא את הפסוק "ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים" ומפרשו בלשון המדוברת, אין אנהייב איז ארויס איין דזאבע (בתחילה יצאה צפרדע אחת) און מהאט איהם גישלאגין, איז ארויס פון איהר נאך דזאבעס, (והרביצו לה ויצאו ממנה עוד צפרדעים). און מהאט איהר גישלאגין איז ארויס נאך און נאך דזאבעס, (הרביצו לה יצאו עוד ועוד צפרדעים) איי. איי. איי. אזוי פיהל דזאבעס (איי איי איי צפרדעים כה רבים)... בהתפעלות והתפעמות, כאילו ראה לנגד עיניו את נחילי הצפרדעים שאין להם סוף. והיה הגר"ח חייקין מספר זאת לתלמידיו בהתרגשות באמרו: הנה כך צריך ללמוד חומש, כך צריך לחיות את סיפור יציאת מצרים ולקיים את הציווי "ולמען תספר באזני בןך ובן בןך את אשר התעללתי במצרים וגו' וידעתם כי אני ה'".

הוא אהרן ומשה הוא משה
ואהרן (ו' - כ"ו - כ"ז)

פירש"י, "יש מקומות שמקדים אהרן למשה ויש מקומות שמקדים משה לאהרן לומר לך ששקולים כאחד." מסופר: פעם שאלו תלמידיו את ה"חזוה" הקדוש מלובלין זיע"א, איך יתכן הדבר שיהיו שני בני אדם שקולים ושווים בכל ממש? הלא אמרו, "כשם שאין פרצופיהן שוין כך אין דעותיהן שוות?" השיב להם ה"חזוה", במה דברים אמורים כשבני אדם מחזיקים עצמם ל"יש", דעתו דעה, ממילא אינה יכולה להשתוות עם דעה אחרת, ואילו משה רבנו ואהרן הכהן, אמרו שניהם יחד "ונחננו מה", שניהם לא תפסו מקום ובעיני עצמם היו חשובים פחות מעפר ואפר, לכן יכולים להיות שקולים ושווים בדעתם ממש.

ותעל הצפרדע ותכס את ארץ
מצרים (ח' - ב')

מסופר: בעת לימודו של הגאון רבי חיים חייקין זיע"א בישיבת ראדין, עבר יום שישי אחד

זמני השבת

זמני יציאת שבת
ירושלים: 5:35 ת"א: 5:37 ר"ת: 6:13

וארא

זמני כניסת שבת
ירושלים: 4:20 ת"א: 4:34

לקט סיפורים מהרה"ק רבי זושא מהאניפולי זיע"א ליומא דהילולא ב' שבט

בשמים מכריזים כמה צריך לתת

מסופר על הרה"ק רבי זושא מהאניפולי זיע"א, שבא פעם לעיר אחת לקבץ ממון לצדקה, והלכו שני אברכים לקבץ עבורו, היה שם עשיר אחד נדיב שהיה רגיל לתת בכל פעם סכום גדול, וחשבו האברכים שכדי שלא להפסיד את אנשי העיר, רצוי ללכת אליהם תחילה ולבסוף ילכו אל העשיר, כי בין כה וכה נתינתו ברורה ובטוחה, על כן החליטו כי קודם ילכו לאנשי העיר ואחר כך לזה העשיר. הלכו וקיבצו מבני העיר חמישים זהובים פחות כמה פרוטות, ואחר כך באו אל העשיר ונתן להם סכום הפרוטות שחסר להשלים לחמישים זהובים ולא יותר, וכמה שהפצירו בו שיתן סכום גדול כדרכו לא הסכים. הם הלכו וסיפרו זאת לרבי זושא על אודות הנדיב ואיך חרה אפם עליו, אמר להם הצדיק אל תתרגו עליו, כי כל עני ואורח כשמגיע לאיזה עיר מכריזים בשמים כמה צריך לקבץ בעבורו וכמה כסף יוציא מכאן, ואני, סיים הצדיק את דבריו כשנכנסתי לעיר שמעתי כרוז שיהיה לי כאן חמישים זהובים, ומכיון שהלכו לזה הנדיב לבסוף, לא היה לו כח ורשות מן השמים לתת יותר על הסכום.

מי כעמך ישראל עם סגולה

מעשה בהרה"ק רבי זוסיא מהאניפולי זיע"א שיצא פעם בראש השנה קודם התקיעות מבית המדרש, וראה תינוק מישראל מבני עניים, לבוש קרעים ופניו רעים, שאל אותו רבי זושא, בני! האם אינך מתקנא בבני הערלים האוכלים משמנים ושותים ממתקים ולובשים מלבושי כבוד? השיב התינוק, לא, אין אני מתקנא בהם כלל, שלי גדול משלהם, ישראל אני ומאמין באלקי ישראל. חזר רבי זושא לבית המדרש ואמר: ריבון העולמים, הבט משמים וראה מי כעמך ישראל עם סגולה, תינוק מישראל אפילו כשהוא רעב וצמא ולבוש קרעים ובלואים, מקבל הכל באהבה ובלבד שישראל הוא.

צדקותו של רבי זושא

הרה"ק רבי זושא מהאניפולי זיע"א היה עני מרוד כל ימי חייו. כאשר הגיעה בתו לפרקה לא היתה בידו פרוטה לפורטה כדי להשיאה כראוי, בני ביתו הדואגים דוחקים בו

שיראה מה לעשות שישתדל ויביא טרף לביתו, ואילו הוא עצמו בה' שם מבטחו, יום אחד כששהה רבי זושא אצל רבו המגיד הקדוש ממעזריטש זיע"א, אמר לו המגיד: יודע אני שאין בידך סכום כלשהו להשיא את בתך, הא לך חמש מאות רובל ומן השמים יסייעו בידך למצוא חתן ראוי לבתך. בדרכו חזרה לביתו התעכב באחת האכסניות שבדרך, פתאום שמע קול רעש ומהומה מלווה בבכיות רמות, הסתכל הצדיק מבעד לחלון חדרו ולצערנו נוכח לדעת, שהופרה שמחת נישואיה של יתומה מאב משום שהחתן אינו רוצה לקדש את המיועדת לו, ירד רבי זושא לשאול מה קרה? מפי המזומנים לחתונה שמע, שהאלמנה אם הכלה נוכחה לדעת ממש לפני העמדת החופה, שכסף הנדונה בסך חמש מאות רובל שנאסף בעמל רב אבד, והחתן היתום הודיע באותו רגע, שאם לא יקבל את הסכום כולו לפני החופה, אין הוא אומר הרי את מקודשת לי, הבכיות של אם הכלה ושל הכלה עצמה עוררו את רחמי הצדיק, רבי זושא נכנס אל מעגל הנאספים והכריז: "מצאתי את הכסף". שמחת הנאספים היתה גדולה, אבל למרבה ההפתעה הודיע רבי זושא שהוא דורש עמלה כדמי תיווך עשרה אחוזים מערך המציאה, הקהל נדהם מחוצפתו של ההלך העני והאלמוני, והם החלו לגעור בו: אינך מתבייש, אין בלבך רחמים על כלה עניה, כך אתה רוצה לביישה ברבים? אולם דבר לא הועיל, רבי זושא עומד על שלו, או שיתנו לו את עמלתו או שאינו נותן את הכסף, הקהל שהחל לאבד את סבלנותו החל ללוות את צעקותיו גם בדחיפות, לבסוף לקחו אותו אל רב העיירה, הרב לאחר ששמע את טענת הצדדים פסק כמובן שעל רבי זושא להחזיר מיד את הכסף, הנאספים הוציאו מידיו בכח את הכסף וגרשוהו בחרפות מן העיירה. לימים עבר המגיד ממעזריטש בעיירה התלונן באזניו רב המקום על התנהגותו של הלך עני שנראה שהוא משתייך לכת החסידים, המגיד הקדוש שהבין שמדובר ברבי זושא, שאלו בהזדמנות הראשונה לפשר ההתנהגות המוזרה, השיב לו רבי זושא, כשראיתי את יגונם של בני העניים היתומים ביום חופתם, נכמרו רחמי עליהם והחלטתי להעניק להם את כל הכסף שהרבי נתן לי לנשואי בתי, אולם בדרך לחדרי כשהלכתי להביא את הכסף, ליווה אותי היצר הרע והחל להכניס בי מחשבות של כבוד: "אתה יותר גדול מאברהם אבינו" שמעתי את אותו מלך זקן וכסיל לוחש באזני, חששתי שמידת הגאווה תחדור אל לבי, גערתי ביצר הרע ואמרתי לו: "אתה רוצה להכשילני? אתה תראה שיקחו ממני את הכסף ויגרשו אותי מן העיר בחרפות".

משל ונמשל

אין גבול לשוויה של כל מצווה

משל לאדם מחוסר פרנסה שניסה את מזלו עשרות פעמים, שלח את ידו במקצועות שונים, והגיע למסקנה כי מיצה את כל האפשרויות שמקום מגוריו יכול להציע לו. הוא לווה כספים מאנשים טובים שהיו מוכנים לסכן את כספם ולעזור לו, נפרד ממשפחתו ומידידיו המועטים, ויצא לדרך ארוכה לזמן בלתי ידוע. ההצלחה האירה לו פנים במקום שאילו הגיע הוא נכנס לעסקי בשר ודגים, תחילה כשוליית קצבים, ומאוחר יותר בחנות משלו. התושבים העשירים שילמו תמיד בעין יפה ובמוזמן. האיש הלך והתעשר, העסק שיגשג ופרח, וסכומי כסף נאים נכנסו לקופת החסכונות שלו. שנים חלפו, שנים ארוכות שבהן לא היה לו כל קשר עם אשתו וילדיו. הגעגועים החלו מציקים לו, המחשבות אודות העוני שבו הם חיים, הקשו עליו גם הן. הגיע הזמן לשוב הביתה. חיסל האיש את עסקיו, והחל מתכנן את דרכו חזרה. את הכסף שצבר במשך השנים לא היה טעם לקחת עמו, לא היו אלו מטבעות עוברים לסוחר במדינתו. עליו לרכוש בכספו סחורה שיוכל לקחת עמו לארצו ולפדות אותה שם בכסף, בתקווה להרוויח עליה סכום יפה. בבשר ודגים הוא מתמצא היטב. השנים בהן עשה בעסק הבשר השכילו אותו בנושא. שם הוא ישקיע את כספו. אלפי ארגוני בשר ודגים נרכשו, עשרות פועלים עמלו להוריד את כל התכולה למחסניה של ספינת ענק שנשכרה במיוחד למטרה זו. מלווה בסחורה היקרה שבה הושקע כל כספו, יצא האיש לדרך, מצפה בהתרגשות למפגש עם אשתו וילדיו, נהנה לחשוב על שמחתם האדירה כשיראו שלא לשווא התרחק מהם, ששווה היה המאמץ, והריחוק רב השנים הביא עמו עושר מופלא. הם חיכו לו בנמל, עמדו שם לבושים בלוי סחבות, גופם רוה ופניהם חיוורות, מחכים לראות מה הביא להם, האם השתנה מולו? האם היו כדאיים ימי הניתוק הארוכים? העיירה הקטנה הייתה נרגשת. השמועות אודות "ביש המזל" ששב כאיש עשיר עשו להן כנפיים. כולם ביקשו להיות שותפים לשמחה והתגייסו לעזור בפריקת הסחורה. המחסנים נפתחו, הארגזים האטומים הועלו אל החוף ונפתחו בידים להוטות של ההמון המתגודד. הסרחון היה נורא. והבזיון היה גדול הרבה יותר. אבל ורפוי ראש נכנס האיש לביתו, נשכב על מיטתו במטרה להשיכח את צרותיו, נרדם בעייפות מתוך תקווה שששקום יתברר לו הכל כחלום רע. בעודו ישן לקחה אשתו את בגדי בעלה המאובקים לנקות אותם ולהסיר את הכתמים שדבקו בהם בדרך. מבחינתה לא השתנה דבר, מלבד הבושה הגדולה שליוותה אותה כעת. ואז הבחינה בכפתורים התפורים על בגדו. היו אלו כפתורי זהב משובצים באבני חן ועירות, שנצצו מול קרני השמש באלפי נקודות אור. תלשה אחד מהם, ורצה במהירות אל הצורף המקומי. התקווה המחודשת הפיחה רוח חיים באיבריה. היא שבה לאחר שעה קלה, מעירה את בעלה מתרדמתו העמוקה: "נושענו! התעשרנו!" קראה בקול, מחזיקה בידה את כפתור הזהב, "הצורף טוען שמדובר באבנים יקרות ביותר". האיש התעלף. כשהתעורר מירר בכפי: "המקום שממנו באתי מלא באבנים אלו. מושלכות הן בחוצות כאילו היו אבני חצץ, במקרה קניתי מעיל משובצים בכפתוריו כמה מאלו. אילו רק ידעתי?"

והנמשל: כאן בעולמנו מתגלגלות המצוות, ויש רק צורך להרימן. שם, בעולם האמיתי, אין גבול לשוויה של כל מצווה, לערכו של כל מעשה טוב.

(מתור מאמר)

לא תלין פעולת שכיר אתך

הרה"ק רבי משולם זושא מהאניפולי זיע"א, היה כידוע עני ואביון. מסופר: פעם החליט הצדיק לשמח את זוג' הרבנית ולקנות לה שמלה חדשה. חסך פרוטה לפרוטה וכשהצטבר אצלו סכום מתאים, נתנו לאשתו לתפור לה שמלה, שמחה הרבנית, קנתה בד ומסרתו לחייט. החייט שהיה אף הוא עני מרוד ובתו עמדה להינשא, עמל על השמלה במשך שבוע ימים, סיימה ובא למוסרה, ראתה הרבנית שפני החייט נפולים, ושאלה אותו לסיבת הדבר, נאנח ואמר לה, כשעסקתי בתפירת השמלה נכנס אלינו חתננו המיועד, ובראותו את השמלה היה בטוח שהיא בשביל כלתו, עכשיו שלקחתה למוסרה לרבנית, נפלו פניו ועצב עטף אותו. נכמרו רחמיה של הרבנית על החייט האביון ונתנה לו את השמלה במתנה עבור בתו. כשמע ר' זושא את המעשה שאל: ואת שכר עבודתו שילמת לו? תמדה הרבנית, והרי את השמלה כולה נתתי לו. השיב רבי זושא, מה ענין מתנה לשכר, האביון הזה הלא ישב ועמל שבוע ימים לא בשביל בתו אלא בשבילך, וציפה בכליון עיניים לקבל את שכר עבודתו, כדי לקנות לחם לילדיו, וכי משום שנתת מתנה לבתו, מותר לנו עתה לקפח את שכרו? מיד הלכה הרבנית ושילמה לחייט את שכרו.

לא נתכבדתי בקלון חברי

סיפר הרה"ק רבי זושא מהאניפאלי זיע"א, שבהיותו תלמידו של הרב הקדוש המגיד רבי מיכל מולאטשוב זיע"א, עלב בו פעם רבו הקדוש. לאחר כן פנה רבו המגיד ופייסו ובקש מחילה ממנו, מחל לו בכל פה ובכל לב, רבי זושא היה תמיד כולו לימוד זכות לכל אדם באשר הוא, ללא שמץ של הקפדה כלפי מישוהו ובוודאי לרבו הקדוש. בטרם הלכתי לישון, בא אלי עוד פעם מורי ורבי הקדוש ופנה אלי שוב: ר' זושא מחול לי, השבתי שוב, אני מחול רבי, מחול בכל לב. והנה בשכבי על מיטתי הופיע אצלי בהקיץ אביו הקדוש של מורי ורבי מעולם העליון, הרה"ק רבי יצחק מדראביטש זיע"א ואמר לי: בן אחד הנחתי בעולם התחתון בן שהוא סגולה בעולם, ואתה רוצה לאבדו על ידי שעלב בך? רבי, ענית, הלא מחלתי בכל לב, מחלתי וחורתי ומחלתי, ומה עוד עלי לעשות? אמר לי, לא זו מחילה תקרא, אין זו מחילה עדיין, בוא נא עמי ואראך מחילה מהי, קמתי ממשכבי והלכתי אחריו, הגענו עד למקוה, ואז ציוה עלי לטבול שלש פעמים, ובכל טבילה וטבילה לומר שאני מחול לבנו ואין לי קפידה כלל. מלאתי אחר דבריו ככל שהורה לי, כשיצאתי מהמקוה ראיתי שפניו של הרה"ק נוהרים באור גדול מאד, ואי אפשר להביט בהם באורם הבהוק. שאלתי אותו במה זכה לכך? אמר לי שזכה לכך, משום שהיה נוהר כל ימיו בשלושה הדברים שר' נחזויה בן הקנה מנה אותם שבעבורם האריך ימים, "לא נתכבדתי בקלון חברי, ולא עלתה על מיטתי קללת חברי, וותרן בממוני הייתי" (מגילה כ"ח) והוסיף ואמר לי, שמה שהוא השיג על ידי שלושת הדברים הנזכרים, אפשר להשיג על ידי שמחה.

צין אדם לחברו

כל אלמנה ויתום לא תענון

הרה"ק רבי אביגדור אחיו של הרה"ק רבי חיים מצאנז זיע"א, נודמן פעם לעיירה לשבת ונתארח בבית גביר אחד, נהוג היה באותם הימים, שלאורח חשוב היו מגישים את קערת החמין והוא היה מחלק לכל אחד את מנתו כאילו הוא בעל הבית. הגישו לרבי אביגדור את הקערה, ולאחר שטעם ממנה המשיך לאוכלה עד תומה, ולא חילק למסובים האחרים. תמהו כל המסובים וחשבו שיש כאן איזו הנהגה נסתרת הנשגבה מבינתם. לאחר הסעודה לשאלתו של אחד ממקורביו, אמר רבי אביגדור לך אני יכול לגלות את הסיבה: כשטעמתי מהחמין התברר לי שהמשרתת היתומה טעתה ונתנה בו מעט נפט במקום שמן, אמרתי בלבי מוטב אסבול אני את טעם הנפט ואל יכעסו בעלי הבית על המשרתת היתומה.

זהירותו של החתם סופר בכבוד הזולת מסופר על הגאון רבי ישראל יצחק אהרן לנדסברג זיע"א לימים אב"ד גרויסווארדיין, שכאשר נכנס ללמוד בישיבת הגה"ק ה"חתם סופר" זיע"א, והיות שהיה מחוסר אמצעים, הציע לבחורים כי מוכן הוא לכתוב את כל חידושיו של ה"חתם סופר" מלה במלה, ואפילו לתאר כל תנועה ותנועה שלו, והם הבטיחו לשלם לו על כך. כשהגיע החת"ס לשיעור, חש באוירה קלילה בעקבות ניסיונו של אותו בחור צעיר לחקות אותו, והוא תבע מאחד התלמידים לספר לו מה זה ועל מה זה? התלמיד נאלץ לספר לו על ההסכם שהיה עם אותו עילוי צעיר, לכתוב את שיעוריו ולמוסרם בפני התלמידים בדיוק באותו אופן שהרב מוסרם. החת"ס הגיב בהקפדה, סגר את הגמרא ועזב את הישיבה. למחרת היום ציווה החת"ס למסור לכל הבחורים, שעליהם להתייצב לשיעור ללא יוצא מן הכלל, איש בל

יעדר, ומי שלא יבוא לא יורשה להיות בשיבה, וגם איציק אהרן אותו נער צעיר חייב להשתתף, ואם יסרב יש להביאו אף נגד רצונו. לא היתה איפא ברירה לאיציק אהרן, וגם הוא בא כשכל גופו רועד כעלה נידף, ונפשו כמעט פורחת ממנו, רוחו הייתה כה שבורה ורצוצה ממה שאירע בשיעור אתמול, שלא היה יכול לבוא ברגליו והבחורים נאלצו להעמיסו על כתפיהם ולהביאו לשיבה, הוא ידע שכלתה אליו הרעה, והיה בטוח שהרבי יגער בו קשות ויסלקו מהישיבה בבושת פנים. כאשר כולם התיישבו במקומותיהם, פתח ה"חתם סופר" הקדוש ואמר: בני היקרים, אתמול בעת השיעור לא התנהגתי כשורה, במקום לשבח את הבחור איציק אהרן על מידת חביבותו לחידושי-תורה של רבו, ולחביבותו שלו בכלל, ועל כישרונותיו הנעלים וחוכמו הנפלא, נכשלתו בעוון של המלביץ פני חברו ברבים, כאן פרץ מרן החת"ס בבכי מר שזעזע את כל הנוכחים, רגעים ארוכים חלפו ובכיו של החתם סופר נשמע בחלל הישיבה, בחוורו על כך שהמלביץ פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא, ועל כן אינני רואה עצמי ראוי להמשיך ללמד כאן. אבל ברצוני לפייסו, על כן הנני מבקש מכם, חנוני בני חנוני, אנכי מבקש מהקב"ה שימחל לי, וכן ממך יצחק אהרן מבקש אני ממך מחילה, אנא בני, מחל לי, וחזר ושאל האם הינך מוחל? כמוכן שהתלמיד ההמום מחל לרבו בלב שלם, ורק כאשר היה ברור לחת"ס כי אין לו שום קפידא עליו, חידש את שיעורו בשיבה. כל זה עשה ראש הישיבה, מגדולי הדור וממנהיגי היהדות כולה, בפני כל תלמידי הישיבה שמנו אז שלש מאות ותשעים בחורים. כמה מוסר השכל למדים אנו ממעשה נורא זה בוהירות יתירה בכבוד הזולת.

תילולא דצדקיא

שבת קודש כ"ז טבת

הרה"ק רבי אברהם חיים ב"ר גדליה מולוטשוב (אורח לחיים - תקע"ה) הרה"ק רבי ישכר בער ב"ר אהרן אריה מפרעמישלאן (ת"ר)

יום ראשון כ"ז טבת

הגאון רבי שמשון רפאל הירש ב"ר רפאל (תרמ"ט)

יום שני כ"ח טבת

הרה"ק רבי נפתלי מליטוביסק ב"ר ישכר דוב בעריש (תרנ"ה)

יום שלישי כ"ט טבת

הרה"ק רבי נח שמואל ליפשיץ (תלמיד החוזה) ב"ר יהודה לייב (זר זהב - תקצ"ב) הרה"ק רבי משה יהושע לייב דיסקין אב"ד בייסק ב"ר בנימין (תרנ"ח)

הרה"ק רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר ב"ר יחיאל (ישמח ישראל - תר"ע)

יום רביעי א' בשבט

הרה"ק רבי אברהם משולם זלמן אב"ד אוסטראה ב"ר צבי אשכנזי החכ"צ (תקל"ז) הרה"ק רבי נתן נטע מחעלעם ב"ר אברהם (תקע"ב)

הרה"ק רבי משה שיק ב"ר יוסף (מהר"ם שיק - תרל"ט)

יום חמישי ב' בשבט

הרה"ק רבי משולם זושא מהאניפאלי ב"ר אליעזר ליפמן (תק"ס)

הרה"ק רבי שמחה בונים מווארק ב"ר מנחם מענדל (תרס"ז)

יום שישי ג' בשבט

רבי יוסף ב"ר מרדכי גרשון כ"ץ (שארית יוסף - גיס הרמ"א - שנ"א)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

מאת הרה"ג נמליאל הכהן רבטיבין שליט"א מור"ם "גם אני אודך" ו"מורם יוסף הדר"ם על המצוות.

השאת הפת על השלחן

בשעת ברכת המזון (ב')

א) הולכי דרכים האוכלים תוך כדי נסיעתם, ואין שלחן לפניהם, ישיירו בתיק שלהם מעט פתיתי פת לברכת המזון, כדי שיהיה לברכה על מה לחול. (ספר וזאת הברכה ריש פרק ט"ו)
ב) כשאוכלים מיני מזונות, או שאר מיני מאכלים [חוץ מפת], אין צריך לשייר ממאכלו בעת שמברך ברכה אחרונה. (אשל אברהם מבוטשאטש מהדו"ת או"ח סימן ק"פ)
ג) אם יש פתיתין על השלחן, לא יביא פת שלימה ויתננה על השלחן לפני ברכת המזון, דמחיו דלשם עבודת כוכבים עושה כן. (שו"ע שם ובמשנה ברורה שם ס"ק ד')

לע"נ

הרה"ק רבי ישכר בער ב"ר אהרן אריה מפרעמישלאן נלב"ע כ"ז טבת. תנצב"ה

קרית קרעטשניף רחובות

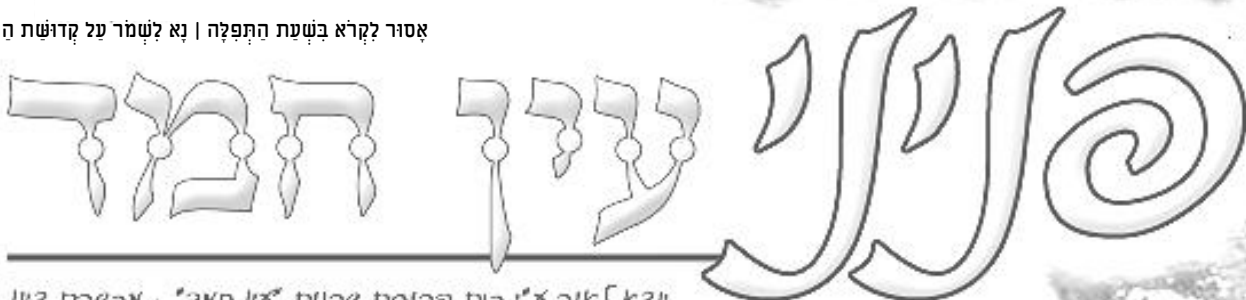
טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות רשת חנויות

גל פז

פְּרִשְׁת וְאַרְא | תשע"ח

אָסוּר לְקַרְא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה | נָא לְשׁוּמַר עַל קְדוּשַׁת הַגְּלִיּוֹן

ויצא לאור ע"י בית הכנסת שכולנת ע"ן חא"צ - אגשרת ציון

לרפואת כל חולי ע"י ובכללם ציון בן צ'חלה ולרפואת והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

פְּרִשְׁת וְאַרְא – קְצָר רוּחַ

"וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כֵּן אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מְקַצֵּר רוּחַ וּמַעֲבֹדָה קָשָׁה" (שמות ו, ט)

מ'מלכותא דרקיע', איך הוא מנהיג את העולם, ודיבר איתו באריכות על סודות הגאולה וכיצד ה' יתברך יגאל את עם ישראל גאולה אחת שהיא ארבע ("והוצאתי", "והצלתי", "וגאלתי", "ולקחתי").

ולכן, משה רבינו, שלא היה נתון בעבודת פרך, הבין היטב את דברי ה'. לעומת זאת, בני ישראל העובדים עבודת פרך ונתונים במצור ובמצוק- מסוגלים היו לשמוע רק דברים קצרים ופשוטים.

הם אכן שומעים שגאולתם קרובה. ומה שמצבם הורע, הוא רק לפי שעה, כמו שהחושך גובר לפני עלות השחר.

אבל משה מסר להם את דברי ה' בפירוט רב, כמו שנאמרו לו מפי ה' יתברך: "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כֵּן (שמות ו, ט) - עם כל ההסברים הרוחניים המורכבים כיצד הבורא מנהיג את העולם ועם כל האריכות של ארבע לשונות של גאולה.

"כֵּן" - כמו ששמע מפי הגבורה. "אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" - השבורים ורצוצים - "וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מְקַצֵּר רוּחַ וּמַעֲבֹדָה קָשָׁה" (שמות ו, ט), וזאת מכיוון שלא היו מסוגלים במצבם לשמוע אריכות דברים וסודות עליונים בהנהגת העולם על ידי הבורא.

ראיתי את פירושו של הגאון הרב זלמן סורוצקין זצ"ל על התורה שביאר את העניין כך:

"וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כֵּן אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות ו, ט) - בדרך נס דיבר, כאיש אשר שפתו איתו (ולא גמגם על אף שהיה ערל שפתיים).

"וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כֵּן" והיינו מהבטחת בורא העולם יתברך: "וְאֶנְכִי אֶהְיֶה עִמָּךְ" (שמות ד, יב), ואף על פי כן "וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה": לא מפני שהוא כבד פה ומגמגם בדיבורו, אלא בשל מצבם - "מְקַצֵּר רוּחַ וּמַעֲבֹדָה קָשָׁה" (שמות ו, ט).

כאשר אנשים שבעים ושוקטים על שמריהם- אפשר לדבר עמָהם באריכות ולבאר בפניהם דברים שונים, וזאת מאחר והם מסוגלים לשמוע ולהבין, כי הם במנוחת הנפש.

אבל כאשר מדובר באנשים רעבים גם צמאים, אשר נפשם בהם תתעטף מרוב עבודה ומעוצר רעה ויגון, שאין להם זמן לאכול ואפילו לנוח בלילה והם שקועים בחומר ובלבנים-

עם אנשים כאלה אי אפשר לדבר ארוכות, ובמיוחד קשה להסביר להם דברים רוחניים מורכבים כגון: לבאר להם את הנהגת העולם על ידי הבורא יתברך.

הקב"ה גילה למשה בפרשה זו סודות

העלון מוקדש להצלחת

יצחק אריאל בן טובה שמואל אימן בן אסתר זרי משפ' שטרית מאיר ישראל בן רחל ברכה- ליאור יהושע סומך וב"ב יהודה אריה בן רחל ברכה- עינת בת רחל ברכה- רחל ברכה בת פדילה דליה נעם יצחק בן רחל ברכה- ח' הפקות ואירועים יוסף ליאור בן דליה אפרת פרנסה בקלות ובשפע שלמה זונה דוד וב"ב אריה ושרה לוי וב"ב קסירר אפרים וב"ב כולל ברסלב אילת י.מ.י.ש כדורי אקבלי יוסף חיים בן ננסה שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן בן אסתר רותית בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט סיון בת אסתר עמית בת טובה יוסף בן רחמה נתנאל בן ג'ינה אילן בן ג'וליאט אסף בן סופיה דוד עומרי בן יהודית מיטל בת מלכה מאיר בן שרית ואליהו טליה עדן אסתר בת שולמית יפית בת ג'ינה שירי ימנה בת שולמית שמעון בת שולמית אורן בן נעמי אבנאל בת שולמית

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו דורי בן ימנה אילנה בת רחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית נועה בת מזל טוב משה מנחם בן רחל דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזרי בת סטה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזרי בן פרחה- בריאות ואריכות ימים מאיה בת עדי דליה אפרת בת נעמה אסתר בת סוליקה סימי בת סוליקה אורן בן אסתר דינה בת מזל יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל שירה שילת בת אורלי אפרים בן שרה תמר פורטונה בת מיסה רפאל משה בן רחל מוריה בת רחל ברכה נחום בן כיריה יהודה אריה בן רחל ברכה טובה בת אורה שלו בן מזל פתימה אליהו בן מאיה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה מישא אסתר בת זוהרה שאול בן סילביה עינת בת רחל ברכה בנימין בן יקוט רינת רחל בת עפרה יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה יצחק בן רבקה רותית בת סבריה קסנש בת דגטו יצחק בן חנון ר' אליעזר בן עטיה

13/01/2018		כ"ו טבת תשע"ח	
פרשת וארא			
הפטרה: "כה אמר- יחזקאל כ"ח"			
ר"ת	יציאה	כניסה	י"ם
18:05	17:33	16:20	
18:00	17:30	16:37	ת"א
18:00	17:29	16:36	חגיגה
18:05	17:33	16:40	ב"ש

בברכת שבת שלום הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה	העלון מוקדש לעילוי נשמת מרים בת שרה ע"ה	רפואה שלמה לאיידה חיה בת אסתר וליד אלחנן רפאל בן איריס וליד אורי חיים בן שלי	זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי
--	---	--	--

שואל ומשיב בהלכה – בשר וחלב - חלק ג'

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

באילו מקרים יש להיזהר מבעיית בשר וחלב?

Ice שאלה ?

תשובה

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

במקומות ציבוריים [בתי כנסת, כוללים וכדו'] מצוי מאד שבשעה שמכינים קפה נמס מתערב קצת חלב בתוך הכלי של הסוכר [מחמת שנוטלים סוכר עם כף שיש בה קצת חלב], ואחר הצהריים כשנמצאים תוך שש שעות מאכילת בשר רוצים להכין כוס תה, מותר להשתמש באותו סוכר אף לכתחילה. **מקורות:** שו"ת שבט הקהתי ח"א (סימן רכ) וטעמו, אם יש בסוכר עצמו שישים נגד החלב, וודאי שאין שום חשש להשתמש בסוכר אפילו מיד לאחר אכילת בשר. ואפילו כשאין בסוכר עצמו שישים נגד החלב, ורק לאחר שיערבו הסוכר עם כוס התה יהיה בו שישים נגד החלב, מותר להשתמש. ויצויין שעפ"י רוב טיפות החלב כפית אינן של חלב ממש, אלא מים מעורב בחלב, ולכן די בשישים כנגד החלב הנמצא בטיפות אלו. ואין בזה ביטול איסור לכתחילה כשמכינים הסוכר לתוך כוס התה ומבטל החלב שבו, שהרי אינו מערב החלב לתוך הבשר, אלא רק שותה החלב לאחר שמתבטל בשישים תוך שש שעות מאכילת בשר.

ועוד, י"א שחלבי המעורב במאכל פרווה ואינו ניכר, מותר לאוכלו תוך שש שעות מאכילת בשר, ובדרך כלל אין החלב ניכר בסוכר. ושוב ראיתי בספר קנין יורה דעה (עמוד שא) שהעלה כן להלכה. וכתב אף לדעת הגרע"א (יו"ד סימן צט ס"ק יב), מאחר והחלב כבר מעורב בסוכר וכבר נתבטל בו, מותר. ושוב ראיתי לידידי בשו"ת אבני דרך ח"א (סימן קטז) שהעלה להקל.

וכן מותר לבחוש את התה בכפית חלבית נקיה.

גם אם יש בסוכר גושים שניכר שנעשו על ידי שנספגו בהם הנוזלים שהיו על הכפית, מותר להשתמש בסוכר. **הערה:** כיוון שיש רק ספק אם גושים אלו ספוגים בחלב שהרי הרבה אנשים שותים רק תה או קפה ללא חלב, או שתוחבים את הכפית לסוכר לפני שנתנו את החלב בקפה, וקיימ"ל ספק אם יש כאן איסור, ויש עוד צירוף [כגון שהחלב לא ניכר], מותר לבטלו לכתחילה. כמבואר בשו"ע (יו"ד סימן פד סי"ד).

כיצד יש לחנך?

אין ספק, כי למחנכים יש משקל נכבד בעצוב דמותו של הילד, כיצד הוא יתנהג כשיגדל וכיצד יתנהג כלפי הסובבים אותו. האחריות המוטלת על כתפי המחנכים הינה עצומה ולעיתים אינם מודעים עד כמה. על כך אמר ר' ישראל מסלנט: **"כִּשְׁמֵ שְׁהַנְּגָר דוֹרָךְ כָּל הַיּוֹם עַל שְׁבָבֵי עֵץ, כִּי הַזְּגָג דוֹרָךְ כָּל הַיּוֹם עַל זְגוּגִיּוֹת וְכִי הַמְּחַנֵּךְ עֵלּוּל, אִם לֹא יִזְהַר - לְדֶרֶךְ עַל נְשִׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל הַיְלָדִים"**.

להלן מעשה נפלא, המעובד מתוך הספר 'אורו של עולם' אותו סיפר הרב אברהם הכהן בהר"ן, ששימש כראש אולפנת כפר פינס ואולפנת הרב בהר"ן והיה מחנך דגול: "כרב ילדי ירושלים, התחנכתי בתלמוד תורה 'עץ החיים' שלב העיר. בצהריים, היינו אוכלים ארוחה ב'מסעדה' של המוסד. במצב הכלכלי הקשה דאז, הייתה זו לרבים מאתנו הארוחה העיקרית, שאותה אכלנו באותו היום. ביום הקינوح, היה מעדן אֶמְתִּי של אותם ימים: פודינג מתוק!

יום אחד הזדרזתי לאכול את מנת הפודינג שלי, וביקשתי מטבע הדברים מנה נוספת. לצערי, גם המנה השנייה 'נגמרה' חיש מהר, ולא נודע, כי באה אל קרבי. ישבתי וחשבתי במהירות, שאם אמתי, עד שהכול יקבלו 'סיבוב שני' של פודינג, לא יישאר עוד מן האדום המתוק הזה, ניגשתי אפוא וביקשתי מנה שלישית.

אולם כאן נכונה לי אכזבה קשה. הטבחית התבוננה בי ואמרה: "לא, אתה כבר קיבלת פעם שנייה, וישנם רבים, שקיבלו רק פעם אחת". באותה עת היו הממתקים מעטים ולא יכלתי להשלים עם ההכרעה הקשה של הטבחית. ברגע של כעס החלטתי: "גם לי גם לך לא יהיה", והפכתי את הסיר על פניו! מיד קמה מהומת עולמים: ילד השתגע ושפך את כל הפודינג!

נלקחתי אחר כבוד להנהלה, ונאמר לי, שמחר בבוקר עליי להתייצב בחדרו של ה'משגיח', הצדיק ר' אריה לוי. וכי יש צורך לומר, שלא ישנתי כל הלילה? מה אענה לו, כשישאל איך עשיתי דבר נורא כזה?! כל הלילה עברו במוחי העונשים, שתטיל עליי ההנהלה למחרת. נכנסתי בדחילו ורחימו ובפיק ברכיים, לקיטון הקטן של ה'משגיח', שהיה ממוקם מתחת לגרם המדרגות.

ישבתי מולו והוא פנה ושאל: "אמור לי, האם נכונה השמועה, ששמעתי בקשר אליך?" הרכנתי ראשי, ואמרתי בקול נמוך: "כן" - "מבין אני, אפוא, מסיפור זה, שהינך אוהב מאד פודינג?". ראשי הקטן, אישר את דבריו בשתי תנועות נמרצות. "אם כך", שלח ר' אריה ידו הצידה והרים צלחת אל השולחן, "הנה הבאתי לך פודינג, קח ואכול להנאתך!". באותו רגע, התעלה ליבי הקטן להבין, שחינוך אֶמְתִּי, הינו מתוק הרבה יותר מפודינג. אז, לראשונה בחיי, נצנצה בי שאיפה: "אם יזכני ה', אגדל ואהיה מחנך בישראל! מחנך כמו ר' אריה".

מנויים	הקדשת העלון	לשאלות בהלכה
לקבלת העלון חנם ב-email: מידי שבוע, שלח את כתובתך אל: PnineEH@gmail.com	נתן להקדיש את העלון לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלחה, זוג הגון, חזרה בתשובה וכו' - נא לפנות לליאור בטל" 052-7652084 כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבשם 26א ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 9076926	לשאלות נא לפנות לרב אליהו חיים פנחסי בטל" 052-6329144
2/4	גיליון 672	פרשת וארא כ"ו טבת תשע"ח פניני עין חמד

המקובל הרב משה תרג'מן זצ"ל המכונה בבא סי בן יוסף – בטרם נולד רבינו הוריו שכלו בן בערב יוה"כ. לאחר ההלוויה ניגש חכם בבא חזן ואמר להוריו שעליהם לצאת מהאבלות (שכן הרגל מבטל שבעה ויוה"כ בכללם) ובעז"ה יזכו לבן שיאיר את עם ישראל בחוכמתו ובמעשיו, ואכן שנה לאחר מכן זכו ברבינו, שנולד בתאפילאלת ומעת החל לדבר הרגילוהו רק בדברים שבקדושה. בהיותו בן שש שנים, שלחו אותו ללמוד בבית-המדרש, ומאז ועד יומו האחרון שמר על עניו. היה מתנהג בקדושה יתרה ובמדרגות רמות, שאינן מצויות אפילו בקרב נקיי הדעת. **מעולם לא הביט בפני אישה ואפילו אשתו.**

החמיר על עצמו בחומרות וסייגים. לא אכל בשר בשל חומרות השחיטה שקיבל עליו. ה'בבא סאלי' תיאר את רבו כ-'**איש אלוקים קדוש הוא**' (אביר יעקב). משנת ה'תרס"ט (1909) ועד סופה של שנת ה'תרע"ד (1914), הסתגר רבינו עם המקובלים הצדיקים ר' דוד עטרת ראשנו וחמיו ר' אליהו הכהן בעליית גג ביתו, שם התבודדו, עשו תעניות וסיגופים ולמדו יומם ולילה תורה, וגם עסקו בתורת הנסתר **ואף מקובל שזכו לגילוי אליהו בכל יום**. כיהן כראש ישיבת תאפיללת (במרקו) מיסודו של מרן 'אביר יעקב' אביחצירא זצ"ל וכן כאב"ד. ענותו מופלא ושפל ברך. ידע את יום פטירתו. נפטר ב-כ"ז טבת ה'תרצ"ז (1936) - שנה בה צדיקים רבים מסרו את נשמתם, לפני תחילת השואה כדי להקטין את גזרת השמד).

אביו: ר' יוסף. **אמו:** מרת עזיזה (עליזה) **אשתו:** מרת חנה לבית ליחאני. **מרבותיו:** המקובל ר' מסעוד אביחצירא (בנו בכורו של רבי יעקב אביחצירא זצ"ל ואביהם של ה'בבא סאלי' ו'הבבא חאקי'). **מתלמידיו הרבנים הגאונים המקובלים:** ר' ישראל אביחצירא (ה'בבא סאלי'), ר' מכלוף אביחצירא (ראב"ד מרקש. מח"ס 'קהילות יעקב', 'יפה שעה', 'מכל יופי'), ר' מאיר אביחצירא (ה'בבא מאיר'), ר' יצחק אביחצירא (ה'בבא חקי'), ר' שלום אביחצירא (רב באלג'יר ובצרפת), ר' מסעוד הכהן (מחבר שו"ת 'פרחי כהונה'), ר' יעקב בן חמו (לימים חברותא של ר' שלום משאש זצ"ל), ר' מכלוף שטרית ועוד רבים. **ילדיו:** מרת מסעודה, מרת עזיזה, מרת אסתר, מרת רוחמה. **מספריו:** רבינו כתב חידושים על דרך הפרד"ס שנמסרו עם פטירתו ל'בבא סאלי' אשר אמר כי כתבי היד של רבינו נמצאים בארץ וצריך לחפשם עד אשר ימצאו.

מרן ה'בבא סאלי' זיע"א סיפר עובדה, שהתרחשה בבית המדרש בתאפילאלת, מרן ה'בבא סי' זיע"א נהג לדרוש מדי יום בין מנחה לערבית בפני תלמידי הישיבה ובעלי הבתים. בכל יום, לאחר תפילת מנחה, היו תלמידיו יוצאים מבית המדרש ונשות המקום הצדקניות שהתאוו לשמוע דברי תורה היו מתכנסות, והיה דורש לפנין דברי מוסר כחצי שעה.

באחד הימים נקלע לתאפילאלת שליח כולל 'בית אל' הגאון רבי דוד נגרין זצ"ל. בראותו את המחזה שאל את רבינו בפליאה: "רבי משה, בגודל חסידותך וקדושתך דורש אתה לפני נשים!?!". התחלחל רבי משה וקרא: "נשים!?! מימי לא דרשתי לפני נשים!". תמה רבי דוד ואמר: "הכיצד, הן בכל יום לאחר מנחה דורש אתה לפני נשות המקום!" ורבי משה בשלו: "לא, בפני תלמידי הישיבה אני דורש".

והתברר, שרבינו לא הרגיש כלל בצאת הבחורים ובבא הנשים, כי שקוע היה בעולמה של תורה! אך לא פחות מקדושתו ופרישותו של רבי משה, נמצאו למדים מסיפור זה על צניעותן של נשות תאפילאלת. שלא השמיעו הגה, ונכנסו בדממה, ושמרו על שתיקה, עד שלא הבחין בחילופי המשמרות... ברם, מאותה עת אסר עליהן לבוא, והיו קובלות על רבי דוד, שמנען משמיעת דברי המוסר... (מעובד מתוך סיפוריו של נינו ר' שלמה סבג ו'מעייין השבוע')

כארבע עשרה שנים! לא היו ילדים ל'בבא סאלי', עד שנפקד. באחד מן הימים ראה רבינו את תלמידו ה'בבא סאלי' יושב ודואג. שאלו רבינו: "מדוע הנך דואג?" - השיב, שדואג שלא תפיל חלילה אשתו כפי שקרה כבר מספר פעמים. רבינו הבטיח, שאין מה לדאוג ואמר: "הילד הזה יתקיים וירביץ תורה ברבים". **לקראת הלידה ראה ה'בבא סאלי' בחלומו צדיק גדול והבין שהילד שיוולד יהיה גדול בישראל, ורצה לקרוא לו על שם הצדיק שראה בחלומו, אולם מלבד מראה הוד דמותו, הצדיק לא אמר את שמו.** פנה שוב הצדיק לרבינו, כדי שיפתור את פשר החלום, אמר רבינו: "סתם משנה רבי מאיר", וכך נקרא הבן שלימים התפרסם כ'בבא מאיר'. לאחר שה'בבא סאלי' עלה לארץ לבדו בפעם הראשונה, כשחזר למרקו, שאלו המשפחה: "איך הרבנים בארץ הקודש?". אמר להם: "כל הצדיקים בארץ צדיקים גדולים, חכמים ונבונים, אנשי אמת ובעלי בינה יתירה, אך כמו ר' מאיר בני, אין בנמצא" (הרה"צ ר' יקותיאל שליט"א).

יפר לנו ר' שלמה סבג: אשתו של ר' משה, הרבנית חנה הייתה מבוגרת, כשביקשו לעלות לארץ ממרקו. היה זה לאחר פטירת הצדיק. אולם אנשי העלייה סירבו להעלותה בשל גילה ורצו לעלות אך ורק צעירים, שיכולים לתרום לפיתוח הארץ. רבינו בא בחלום לאותם האחראים על העלייה והזהירם, שלא ימנעו מרעייתו לעלות ואף חנק אותם בחלום. בעקבות זאת הסכימו להעלות אותה. הרבנית לקחה מהעפר שליד ציון הצדיק כדי להעלותו לארץ. באחד הימים הספינה היטלטלה בים שגעש ורעש. הרבנית עלתה לסיפון וזרקה לים מאותו עפר, ומאותו הרגע הים החל להירגע ולשקוט.

לוד סיפר לנו ר' שלמה סבג: "שמעתי מפי שני דודיי, רבי דוד שטרית וגם בן דודתו רבי דוד אבוקרט זצ"ל, בהזדמנויות שונות ובלי שום תיאום ביניהם על אופן פטירתו של רבינו. וכך סיפרו: הצדיק ידע את יום פטירתו מהעולם ובטרם ימסור את נשמתו לבוראה ביקש מהחברה קדישא לקרוא את מה שצריך ולהכין, את מה שצריך להכין, ולאחר מכן ביקש מהם ומכל הנמצאים לעזוב את החדר ולא להיות בזמן יציאת הנשמה. אך חלק מהאנשים, וביניהם שני דודיי הנזכרים הציצו בין החרכים ובעד החלונות וכולם סיפרו לאחר מכן את אשר ראו. ירדה מנורה מהשמיים בתוך שובל של אש ובה מסר הצדיק את נשמתו".

ניסיתי לומר לו, שאני כבר 'נוסע ותיק' באוטובוס, ועייף מאוד, החל גם הוא לצעוק... גם במקרה זה בחרתי במידת השתיקה, למרות שנוסעים רבים שראו בעוול, הנעשה, האיצו בי לא לשתוק...

כשראיתי שאין לי מקום לשבת, ומרוב עייפות הרגשתי שעוד רגע אני מתמוטט, הלכתי בליט ברירה להתיישב על ה...מדרגות, בדלת האמצעית של האוטובוס. בין כך ובין כך, עלה לאוטובוס מבקר-כרטיסים הבודק, אם כל הנוסעים שילמו על הנסיעה. והנה, כשהגיע אל האדם הראשון שתפס שני מושבים, ולא רצה לתת לי לשבת, התברר, שהאיש כלל לא שילם עבור נסיעתו...

המבקר עמד להורידו מן האוטובוס, אבל אני החלטתי לעשות מעשה, וניגשתי אל הנהג, וביקשתי לשלם עבור האיש ההוא. כל הנוסעים הסתכלו עליי כעל אדם לא שפוי... לא די שלא נתן לך לשבת, אלא אתה עוד רוצה לשלם עליו?!

גם הפעם לא התחשבתי בדבריהם, שילמתי עבורו, והצגתי בפני המבקר את הכרטיס והלה עזבו לנפש. אני חזרתי לשבת על המדרגות...

מדרגות אלו הינן בגובה של הרצפה, ולפתע הבחנתי במכשיר נגן המונח על הרצפה, ומן הסתם אבד למישהו. הרמתי את הנגן, עברתי בין הנוסעים ושאלתי, האם הוא שייך לאחד מהם, אבל התשובות היו שליליות.

כיוון שכך, החלטתי להאזין לדברים המוקלטים בנגן, ואולי על ידי כך אדע מי הבעלים. אני פותח את הנגן, ומתפלא לשמוע את... הרב חיים זאיד בדרשה. הייתה זו אחת הדרשות שהשמעתי, ימים ספורים לפני כן, בשכונת רמות.

"כיוון שידעתי את שמו של המארגן, התקשרתי אליו, כדי שיברר בין באי הדרשה ההיא למי אבד הנגן. ואכן, בתוך דקות הוא חזר אליי ובישר, שאיתר את בעליו. לאחר מכן אמר לי המארגן, שהתעוררה אצלו שאלה בהלכה, וביקש להציגה בפניי.

הוא מספר שלפני שעה-שעתיים עבר בבית הכנסת 'אהל יעקב' ומצא... שקית תפילין שלא היו עליה שם וכתובת, והחליט למסור את האבדה לגמ"ח אבדות, בתקווה שגם בעל התפילין יפנה לשם, ואז תושב לו האבדה.

והמארגן אומר שהתעוררה לו שאלה הלכתית האם הוא מחויב למסור את התפילין דווקא לאותו גמ"ח, או שיכול להשאירם אצלו, ולהמתין עד שמישהו יתקשר אליו.

אני, כמעט שצרחתי לתוך השפופרת, שהתפילין הם שלי, ואני הוא זה ששכחתי אותם בבית הכנסת. "והנה לפנינו", סיים הרב, "סיפור מופלא הממחיש בצורה יוצאת-דופן, עד כמה כדאי לשתוק ולהבליג, ולהיות מהנעלבים ואינם עולבים".

שכן, אם נתבונן, רק מפני שלא פתח הרב במריבה עם האנשים הללו, שתפסו את הכיסאות של האוטובוס, הוצרך לשבת על המדרגות, ויכל לגלות את הנגן, ולשוחח עם המארגן, שסיפר לו בסופו של דבר על מציאת התפילין שלו.

להלן סיפור מופלא, שהתרחש עם הרב חיים זאיד ויש בו כדי ללמדנו עד כמה האדם צריך לבלום את פיו גם כאשר הוא צודק וכיצד בורא העולם משגיח על כל דבר ועניין. וכך סיפר הרב:

"הזמנתי תפילין לבני בר-המצווה במכון 'בית יוסף' בבני ברק. כשהתפילין היו מוכנות, באתי לקחת אותם. הייתי צריך למסור באותו ערב דרשה בשכונת רמות בירושלים, ולכן לא הספקתי לחזור לביתי עם התפילין, אלא לקחתי את התפילין בידי לירושלים.

הדרשה הייתה אמורה להתחיל בשעה עשר בלילה, ומכיוון שהגעתי למקום כשעה לפני הזמן, נכנסתי ללמוד באחד מבתי המדרש באזור הנקרא 'אהל יעקב'. חמש דקות לפני השעה עשר הצצתי בשעוני, ואז הבחנתי שהשעה כבר מאוחרת. קמתי מיד, החזרתי את הגמרא לארון הספרים, והלכתי למקום בו אמסור את הדרשה.

מרב חיפזון שכחתי את התפילין היקרות שהזמנתי לבני... הבעיה הייתה, שגם מי שהיה מוצא את התפילין על השולחן, והיה רוצה להשיבם לבעליהם, לא הייתה לו אפשרות לעשות זאת, כיוון שעל שקית התפילין עדיין לא היה רקום השם, ולא הכתובת של בעליהם...

בעיה נוספת הייתה, שאני עצמי לא זכרתי כלל שהשארתי את התפילין בבית-הכנסת. מיד לאחר הדרשה, שהסתיימה באחת עשרה בלילה, עליתי על קו 422 בדרכי לבני ברק...

כשעליתי לאוטובוס חשתי בעייפות רבה, כיוון שגם בלילה הקודם מסרתי דרשה בצפת אל תוך השעות הקטנות של הלילה, ועדיין לא הספקתי לנוח. חיפשתי כיסא שאוכל לשבת עליו ולישון במהלך הנסיעה, והיה רק כסא אחד פנוי.

התקרבתי אל הכיסא, וראיתי, שהאדם (שלא היה שומר מצוות, ה' יחזיר את כל עם ישראל בתשובה שלימה), שישב בכיסא הצמוד הניח את חפציו על הכיסא השני. ביקשתי ממנו באדיבות להרים את חפציו, כדי שאוכל לנוח, אבל הוא התחיל לצעוק ואמר: "אני תפסתי את הכיסא הזה", ולא הסכים לפנותו.

מה ניתן לעשות? יש שתי אפשרויות. האחת, לפתוח במריבה ולצעוק על האיש ולומר לו, שיפנה מיד את הכיסא, אחרת המשטרה תצטרך להתערב בעניין".

והאפשרות השנייה, היא - **לשתוק!!!** להיות מהנעלבים ואינם עולבים!!! וכך חינך אותנו המשגיח מן ר' מאיר חדש זצ"ל, בהיותנו בישיבת חברון.

לאורך כל החיים, אמר המשגיח, צריכים ללמוד את אומנות השתיקה. שאין לך דבר טוב הימננה. החלטתי לשתוק, ולא לריב עם האדם הזה, למרות שכל האנשים שהיו עדים לנעשה, אמרו לי: "למה אתה שותק לו?..."

למזלי הטוב, אחד הנוסעים ירד באמצע הדרך, ואני כבר התכוונתי לשבת בכיסאו. והנה, בתחנה זו עלה נוסע נוסף, ולפני שהצלחתי להתיישב, הניח את חבילותיו על הכיסא, וכאשר

<p>הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב שבת בן אסתר אטון זצ"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל יצחק בן ברק דב ז"ל גאולה בת טובה ע"ה שרה בת נרקיס ע"ה עמירם בן דבורה ז"ל אביגדור בן ג'ולי ז"ל ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל מסעוד בן יקוט ז"ל דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל מזל בת שמעון ע"ה דב בן יצחק ז"ל יוסף בן מרים נוסרת ז"ל סוליקה בת עישה ע"ה רחל רפאל בת השמת ע"ה סלים בן פרחח ז"ל יעקב בן אסתר ז"ל מאיר בן נעמי ז"ל לטיף בן פרחח ז"ל זילפה בת רדה ע"ה יהודה בן סעידה ז"ל עפאת בת השמת ע"ה</p>	<p>הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב שבת בן אסתר אטון זצ"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל יצחק בן ברק דב ז"ל גאולה בת טובה ע"ה שרה בת נרקיס ע"ה עמירם בן דבורה ז"ל אביגדור בן ג'ולי ז"ל ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל מסעוד בן יקוט ז"ל דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל מזל בת שמעון ע"ה דב בן יצחק ז"ל יוסף בן מרים נוסרת ז"ל סוליקה בת עישה ע"ה רחל רפאל בת השמת ע"ה סלים בן פרחח ז"ל יעקב בן אסתר ז"ל מאיר בן נעמי ז"ל לטיף בן פרחח ז"ל זילפה בת רדה ע"ה יהודה בן סעידה ז"ל עפאת בת השמת ע"ה</p>	<p>הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל שמאל בן רבקה ז"ל משה בן רחזה ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעימה בת גורג'יה ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל רפאל בן אסתר ז"ל שמעון בן שמחה ז"ל ר' דב בן בנימין אלתר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה שמעון בן חנה ז"ל גורג'יה בת נעימה ע"ה</p>	<p>הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל אסתר בת בלה ע"ה נעמי בת כחון ע"ה מרים בת בלה ע"ה צדיק חכם בן חזלה ז"ל שני בת אסתר ע"ה מסודי בת חביבה ע"ה יונה בן סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה יפה בת רבקה ע"ה שרה בת מורברי רחל ע"ה אלון בן סעדה ז"ל</p>
--	--	---	---

לע"נ

תנצב"ה

פניני פרשת השבוע

נושא השבוע: הכרת הטוב

בס"ד | גיליון מס' 163

פרשת וארא

למה התעקש ה'חזון איש' לשבת בבאגז?

אמור אל אהרן... (ז', י"ט)

וכמים הפנים לפנים: הכרת הטוב של משה לחותנו, על שפתח בפניו את ביתו והשיא לו את בתו, היתה עצומה ובלתי נתפסת. עד כדי כך, שכאשר בורא עולם מגיע למשה רבינו ומבקש להטיל עליו את המשימה לגאול את ישראל ולהצילם מיד מצרים, משה מסרב בגלל הכרת הטוב לחותנו. המדרש בפרשת שמות מגלה, כי משה טוען בפני בורא עולם, שאינו יכול לצאת ממדיין למצרים ולגאול את ישראל ללא הסכמת חמיו, שכן חמיו פתח בפניו את ביתו, והוא חייב לו הכרת הטוב.

הבה נתבונן - היה אומר הסבא מסלבודקה זצ"ל: על כף המאזניים מוטלת השליחות החשובה, הנעלית, הנשגבה ביותר - להציל את בני ישראל ממצרים. למשה רבינו ניתנת הזכות להיות גואלם ומנהיגם, להוציאם מטומאת מצרים, להביאם להר סיני, ולתת להם את התורה. אך משה מסרב, מוותר על התפקיד הנשגב ביותר, בשל חובת הכרת הטוב!

כי הכרת הטוב, בסולם הערכים הנעלה של משה, מחייבת, תופסת וערכית יותר מכל תפקיד, מכובד, נשגב ונעלה באשר הוא. כדאי לוותר על תפקיד מנהיג ישראל, כדאי לעכב את גאולת ישראל ממצרים - כי הכרת הטוב חשובה יותר. הכרת הטוב היא ערך כה נעלה ומחייב, שלא ניתן להתעלם ממנו ולדלג עליו, גם במחיר שעם ישראל יישאר במצרים עד לבוא גואל אחר!

מתברר ש'הכרת הטוב' היא מוצר שאין לו מחיר, הוא חשוב, נעלה ויקר מכל מחיר שמשולם בגינו. אין מי מאיתנו שלא חייב הכרת הטוב למטיבים עמו - בני הבית, חברים, נותני שירות - כולם מטיבים עמו, איש איש בדרכו. נזכרו כי הכרת הטוב היא ערך ראשון במעלה, שכדאי להתמסר למענו ולהשקיע בו את כל הלב, להתמסר לבטאו בכל מחיר שבעולם. הבה נשקיע בהכרת הטוב, במסירות, ברצון ובשמחה, ונזכה להשפעה רוחנית טובה, עמה נוסף ונגמול הכרת הטוב!

נסיעה קצרה שהפכה לחברותא ארוכה...

היה זה בשעת בוקר מוקדמת. ערפילי שחר רכים נחו בחלל השקט, בעולם שעוד לא התעורר. רבן של ישראל, ה'חזון איש' זצ"ל, כבר התפלל תפילת שחרית כוונתיקין, ויצא להליכת הבוקר הקבועה שלו, בפרדסים שבשולי בני ברק דאז.

בצאתו, ניגש אליו סבי, הגה"ח רבי שמואל צבי קובלסקי זצ"ל, שהיה אז בחור צעיר שהרבה להסתופף בצילו, וביקש להצטרף לטיול. ה'חזון איש' ניאות, וכך יצאו השניים להליכת בוקר צונן ונעים, כשהם משוחחים בדברי תורה. והנה, לנתע פתאום, החלו רוחות עזות שהביאו בכנפיהן עננים אפורים, השמים התכסו באפור כהה, ומטר עז החל ניתך על הארץ...

פרשת השבוע הנוכחי עוסקת בתיאור שבע ממכות מצרים, אותן מכות אימתניות שהנחית הבורא יתברך על פרעה ועמו, כדי שישחררו את בני ישראל. מיד בתחילת סיפור המכות, מסתרת לה פנינה נאה שכדאי לשים אליה לב, ערך ייחודי מעניין שנקלק בחשבון בתוך סערת המכות המתרחשת.

בורא עולם מורה להכות את היאור, כדי להופכו לדם. אף שמשה רבינו הוא מנהיג ישראל ומחולל המופתים במצרים, את המשימה להכות את היאור מטיל ה' על אהרן דווקא. משה לא יכול להכות את היאור, כי כשהיה תינוק זעיר הוחבא על שפת היאור, ולא ראוי שיכה את המקום שעמד לו למחסה ולהצלה. זאת, אף שהיאור הוא לא אדם, אין לו לב, הוא נטול רגשות, הוא לא חש את מה שעושים לו. בכל זאת, כיוון שמשה רבינו הסתתר בו ונעזר בו - אינו יכול להכותו, אינו יכול 'להכאיב' לו.

לא, היאור לא יצעק 'איי'. הוא לא מרגיש את כאב המכה, כשם שלא חש חסר כשמשה הסתתר בו. אך רק בגלל שהיאור שימש לו מחסה - די בזה כדי למנוע ממשה להכות את היאור, לשם מטרה טובה עליה ציווה ה'. משה מבין שלא יתכן שיניף יד על היאור - אותו יאור שגמל עמו טוב, כי הוא חייב בהכרת הטוב ליאור, בהוקרה למים שבתוכו.

עובדה זו חושפת בפנינו את המחוייבות העמוקה והערך הנעלה של 'הכרת הטוב', שהיא ביטוי רגשי עמוק, שהופך לכלי מעשי. 'הכרת הטוב', היא החובה להוקיר טובה, להודות, לחוש מחוייבות עמוקה בעומק הלב להטיב טובה למי שגמל עמנו טובה, ולהטיב טובה במעשים. הכרת הטוב נובעת מחשיבה שלא חייבים לנו כלום, ואם משהו גמל עימנו טובה - אנו מחוייבים להשיב לו כגמולו הטוב, ולמצוא דרך והזדמנות להודות לו מעומק הלב, במילים, בהכרה, ובמעשים של ממש.

יופיה של הכרת הטוב וקסמה יוצא הדופן, נחשפים גם בפרשת השבוע שעבר, בה מתואר סיפור נישואי משה לציפורה - בתו של יתרו. משה בורח למדיין, נעמד על יד הבאר, ומושיע את בנות יתרו מהרועים המתנכלים להן. הן שבות הביתה מוקדם מהרגיל, ואביהן שואל שאלה, שהיא בעצם זעקה מהדהדת:

'למה זה עזבתן את האיש' - הלא איש עשה עמכן טובה, סייע לכן בהשקיית הצאן. כיצד יתכן שעזבתן אותו כך, בשולי הדרך? המתבקש ביותר הוא להזמינו הביתה, להגיש לו ארוחה. הלא הוא עשה עמכן טובה, היכן הכרת הטוב שלכן? כיצד יתכן שנתו בחוץ, לאחר שגמל עמכן טובה?!

בעקבות זאת, משה מוזמן הביתה, מתעכב בבית יתרו והופך לחתנו. יתרו - חותן משה, זכה בחתן שהוא מנהיג ישראל שנתן את התורה, זכה שחתנו הוא הנביא הגדול ביותר בכל הדורות, רק הודות להכרת הטוב. הכרת הטוב של יתרו הפכה לזכות עילאית, שהובילה אותו לחתן המובחר ביותר!

תגלית בנפילה הפתאומית...

לונדון, שעת בין ערביים בבית בו התארך הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל. הרב יורד במדרגות הבית, ולפתע קורס ארצה, נופל מסיבה שאינה ברורה. בני הבית נבהלו, כולם רצו להקימו, אך הרב סירב לקום, באומרו כי תחילה עליו לברר את סיבת הנפילה, מדוע קרה לו כדבר הזה?

מארחיו ניסו לדבר אל לבו, כי סיבת הנפילה היא עקב הסוכרת ממנה הוא סובל, אולי בגלל גילו המתקדם או מצב בריאותו הרעוע. אך רבי שלום דחה את הטענות הללו, ואמר כי הוא חש חובה לברר מה הסיבה הרוחנית לנפילתו הפתאומית, ולכן מיהר ויצא אל ראש ישיבת מנצ'סטר, הגאון רבי יהודה סגל זצ"ל, לשואלו לפרש הענין. כששב, פניו קרנו באושר, נודעה לו סיבת הנפילה, וכך אמר:

'מכרי פלוני, שעשה עמי חסד לפני כמה שנים, בא להזמין אותי לשמחה במעונו בני ירוק הרחוקה. השבתי לו שאינני בקו הבריאות ולא אוכל לבוא, אך אל היתה זו תגובה ראויה. הן הוא גמל עמי חסד בעבר, מוטלת עליי חובה להוקירו ולהכיר בטובתו, ולסור לשמחתו למרות שהדבר דורש ממני לטוס מרחק כה רב, במאמץ לא פשוט...'

לנוכח זאת, מיד אז הרב כנבר חלציו, והודיע כי הוא טס מיד לגני ירוק, להספיק להשתתף ב'שבע ברכות' האחרון של אותו מחר. הוא הגיע ברגע האחרון של השמחה, לאחר טיסה טרנס-אטלנטית ארוכה ומתישה, ובלבד שהגיע - כדי להכיר בטובתו, כדי להוקירו, כדי להשיבו בגמילות חסד אישית מרגשת על שטרך למענו בעבר!

סיפור זה, המופיע בספר 'קול חוצב', בא ללמדנו: ככך שאדם גדול יותר, כך הוא מבחין ומכיר יותר בטובות שגומלים עמו, וחש מחוייב להשיב בהכרת טובה. ואם חלילה בא קושי על האדם, שעת נסיון, התמודדות לא מוכרת - אולי צריך לבדוק את השלמות במידת 'הכרת הטוב', אולי לא הוקרנו מספיק את מי שגמל עימנו טובה. הבה נכיר טובה לכל מי שמטיב עימנו, זה מה שמרומם אותנו, זה מה שמונע 'נפילות' לא רצויות, זו הדרך שלנו להרבות טוב בעולם!

לעילוי נשמת

ר' שלמה פרץ ז"ל בן מאיר הלוי גולדשמיט (אריאל)

יושב בנחת במושב שלצד הנהג, וה'חזון איש' בבאגז' שבאחור, מאמץ את אחיזתו שלא ליפול...

כשהגיעו סמוך לבני ברק, עצר נהג המשאית והשניים התחלפו, ה'חזון איש' עבר לשבת מלפנים והבחור נעמד מאחור. אך בכך לא תמה הכרת הטוב של ה'חזון איש'. בהגיעם לביתו, ביקש ה'חזון איש' מנהג המשאית לבקש ממנו ברכה, עצה, משהו שיוכל להשיב לו טובה ולהוקירו על שהביאו לבני ברק בעיצומו של סערה חורפית. הנהג הנהן במבוכה, לא מצא בקשה מיוחדת, אך סבי רבי שמואל צבי קפץ על ההזדמנות...

'אם כבר אפשר לבקש, אבקש שהרב יסדר לי חברותא כלבבי' - ביקש הנער, וה'חזון איש' ניאות. עוד באותו היום סידר לו חברותא את הגאון רבי שלמה ברמן זצ"ל - חתנו של ה'סטייפלער' ולימים מראשי ישיבת פוניבז', ואף ה'חזון איש' עצמו קבע עמו חברותא אישית, כל יום בשעת טיול הבוקר וגם בשעת ערב...

הסיפור המפליא הזה, המובא בספר 'אנא עבדא', מספק לנו הצצה על חשיבות הכרת הטוב במשקפיים של גדול בישראל. כי אף שטיול הבוקר עם ה'חזון איש' הוא שעה של קורת רוח שאין כמותה, למרות זאת חש ה'חזון איש' כי הבחור מטיב עמו, ולכן העניק לו את המקום הטוב במשאית, וגם סידר לו חברותות כלבבו, כשהוא עצמו אחד מהם, הכל כדי להשיב לו טובה!

הבה נלמד מהסיפור הזה עד כמה גדולה חובת 'הכרת הטוב'. אנו מקבלים הרבה עזרה - מבני ביתנו הקרובים העומדים לצידנו לטייענו, מגבאי בית הכנסת שדואג שהמקום יהיה מסודר למעננו, מהחזן בתפילה הנותן קולו עבורנו, מהחברותא המשקיע זמן כדי ללמוד עימנו. נכון, כל אחד מהם עושה את תפקידו נאמנה, אבל הם עוזרים לנו, הם מקילים על חיינו!

וכשאנו זוכים בכל כך הרבה טובות ובכל כך הרבה סיוע, נעמיד לנגד עינינו את דמותו של גאון ישראל ה'חזון איש', מתנוודד בארגז שבירכתי המשאית, רק כדי להשיב טובה לבחור צעיר לימים, שעשה לו טובה קטנטנה וליווה אותו לטיול הבוקר, זכות וטובה לבחור לא פחות מל'חזון איש' בעצמו.

כי הכרת הטוב לא תלויה במה שפלוני עשה עבורנו, האם זה היה מתפקידו, האם השתכר מזה, או מה מעמדו האישי. הכרת הטוב היא תחושה פנימית הבערת בעומק לבנו, עד כמה אנו מעריכים, עד כמה אנו מוקירים. וככל שנוכר טובה ונוקיר תודה - כך נוכיח כי אנו אכן ראויים לקבל טובה, מידו הפתוחה והרחבה של בורא עולם!

ה'חזון איש' ומלווהו עמדו בשולי אחד הפרדסים, סמוך לכביש, חשופים לגשם השוטף ההולך ומתחזק. אין כל קורת גג בקרבת מקום, אין אפשר לרוץ בגשם עד בני ברק?! ואז, כמו אור עולה מן האופק, נראתה משאית ישנה מתקרבת. הנהג הבחין בשני היהודים הזקוקים נואשות ל'טרמפ' שיחלץ אותם מהגשם, והתרגש לגלות כי אחד מהם הוא ה'חזון איש' בעצמו!

כשהגיע אליהם עצר הנהג את המשאית, והזמינם לעלות, תוך שהוא מבהיר שהוא הבעלים של המשאית ורשאי להעלות אנשים לרכב. אז הורה ה'חזון איש' למלווהו, הבחור שמואל צבי, כי יעלה על המשאית ויתיישב בכסא שעל יד הנהג, כשה'חזון איש' צועד אחורנית, לעלות אל הבאגז' הפרוץ שמאחור...

הבחור נבהל ונרתע. 'לא יתכן!' - קרא מיד, 'הרב יעלה וישיב על יד הנהג, ואני אעלה לבאגז' מאחור. רבן של ישראל יסע כמו קרטון סחורה, בעוד אני אשב מלפנים?!' - קרא בזעזוע.

'ה'חזון איש' חייך, והשיב תשובה שכדאי שתהדהד באוזנינו שוב ושוב: 'הלא הגעת אתי לטיול בוקר, ליוית אותי במסירות. אני חייב לך הכרת הטוב, מבקש לגמול עמך טובה ולהעניק לך את המושב הטוב יותר במשאית - על יד הנהג. אני כבר אסתדר!'

הבחור נבהל ושאל: 'רגע, והלא אני הוא שביקשתי להצטרף לטיול, לעונג ולכבוד הוא לי! הרב הוא שגמל עמי טובה במתן האפשרות להלך עמו בצידי הדרכים! יעלה נא הרב ל'קבינה' ויתפוס מקומו על יד הנהג, ואני אתנוודד לי בבאגז' מאחור!'

הגשם הוסיף לרדת, בעל המשאית המתין בסבלנות, נדהם להיות עד לויכוח המשונה, בין גדול הדור שטוען שהבחור שלצידו יישב בנוחות ליד הנהג כי הוא חב לו הכרת הטוב, בעוד טענת הבחור היא שראוי שגדול הדור יישב ליד הנהג, והבחור הוא שיעלה לבאגז'. אך ה'חזון איש' לא ממהר להיכנע, חובת 'הכרת הטוב' חשובה מהחיפזון לחסות מהגשם השוטף...

כשראה הבחור כי ה'חזון איש' איתן בדעתו, גייס טיעון חדש ומקורי: 'והלא אין ייראה הדבר, אם בשובנו לבני ברק ביטו האנשים ויראו שאני מתרווח לי מלפנים בעוד הרב בבאגז'? כל מי שיראה זאת יבוא לחשוך בי שאינני נוהג ברב בכבוד, ותיגרם פגיעה בשמי הטוב!' - טען בלהט...

ה'חזון איש' האזין לטיעון ההגייוני וטיכס עצה גאונית: 'הבה ניסע, אתה בחזית ואני מאחור. כשנגיע לירכתי בני ברק, נתחלף' - הציע ה'חזון איש', ולבחור לא היתה ברירה אלא להסכים. הגשם הוסיף לרדת, נהג המשאית משרך את דרכו העירה, כשהבחור

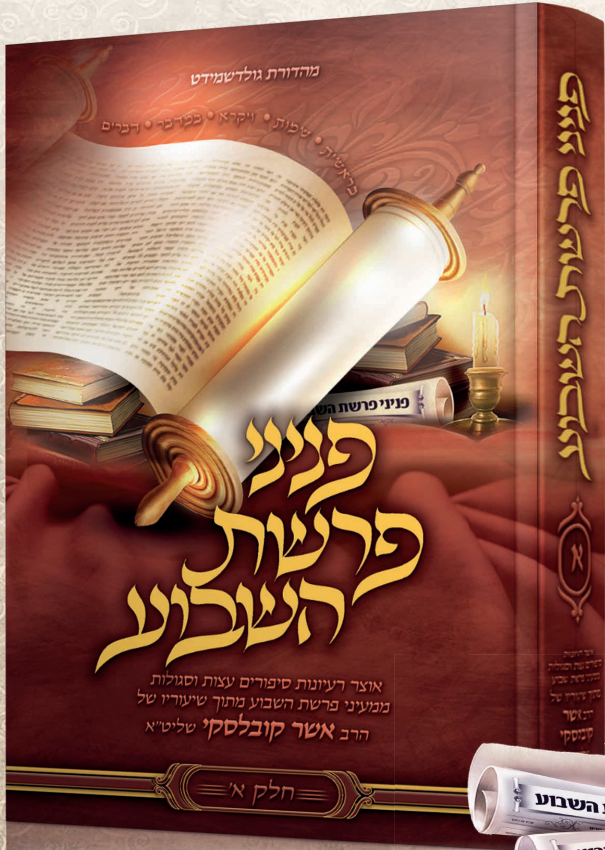
**חדש!
הופיע!**

דיוקן | יעקב הרחמי

'פניני פרשת השבוע'

הגיליון השבועי המבוקש הגדוש באוצרות אמרות צדיקים, סיפורים מפעמים, מסרים ממוקדים וסגולות נפלאות

בעריכה מחודשת ומאירת עיניים, בכרך מרתק אחד!

אור החדש בפרשת השבוע!

**הביאו ברכה אל בתיכם
ואור חדש בשולחן השבת שלכם!**

מפתחות מסודרים ונוחים למאות ערכים, סיפורים, סגולות ואישים

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות | להזמנת כמויות: 052-7681063 | דוא"ל: 8510510@GMAIL.COM

קריאת שמע - פרשת 'ואהבת' (ד)

'ושנתם לבניך' בעבור האב

מכך שכתבה התורה את מצוות 'ושנתם לבניך' בין מצוות 'והיו הדברים... על לבבך' למצוות 'ודברת בם', למדו המפרשים כי השינון לבנים הוא חלק ממצוות תלמוד תורה של האב. ובארו, כי בא הכתוב ללמדנו כי בכך שהבנים רואים את האב לומד בעצמו כראוי, 'בשבתך בביתך ובלכתך בדרך' וגו', למדים הם ממנו דוגמה אישית וממילא מתקיימת על ידו מצוות 'ושנתם לבניך' (מכתב סופר דרוש כ"ו).

כעין זה פירשו את שהובא בפירוש רש"י לפסוק זה: "'ושנתם לבניך' - אלו התלמידים". והנה, ידוע הוא משלו של רבנו הגר"א לכלי גדול מלא יין, אשר סביבו הונחו כלים קטנים ריקים; ככל שיוסיפו למלא את הכלי הגדול, כך יתמלאו הכלים הקטנים שסביבו. כך גם בחינוך, אם המונחן הוא בבחינת 'כלי מלא' בעצמו, אזי בנקל יכול הוא להשפיע על חניכיו לקנות תורה ויראה במידה גדושה, אך אם הוא עצמו עדיין אינו מלא - כיצד ישיפע על הכלים הקטנים שסביבו?!

ולענייננו: הכול רוצים להעמיד תלמידים בני תורה, אולם תנאי ראשון לכך הוא שהרב יימשך דוגמה אישית; אם דברי התורה ימלאו את לבבם, עד שיעברו הדברים אל לב תלמידיהם, יקל עליהם לקיים: 'ושנתם לבניך' (דברי אפרים ל"רא" סנדורביץ, וחתנו).

וכך היה המעשה אצל הר"ק מהר"ם מבעלזא; פעם בא אליו חסיד והתלונן כי אינו מצליח בחינוך בניו. אמר לו הרבי: "ע"כ, כי הקדוש ברוך הוא אינו בא בטרוניא עם ברייתו. אלמלא היה מסוגל כל אדם לקיים מצוות 'ושנתם לבניך', לא הייתה היא נכתבת בתורה". המשיך הרבי וסאל: "אמור נא: האם קובע אתה עיתים לתורה בכל יום?", כאשר בנך החסיד והתחמק מלהשיב, אמר לו הרבי בנימת תוכחה: "אם לך אין חשק ללמוד, כיצד תרצה שייכנס החשק בבניך?!" (ש"ת צ"ר 'עיקב ח"ב', בפתיחת בן המחבר).

'ברא מזכה אבא'

מעשה היה בתקופת מלחמת רוסיה-יפן: היפנים השליכו פצצות קטלניות לעבר מחנה הרוסים, ובטרם התפוצצו תפס אותן חייל יהודי בידי, השליכן לנהר והציל את המחנה כולו מאבדון. זמן מה לאחר מכן הובא אביו של אותו חייל לפני שופט שאמרו היה לחרוץ דינו לעונש קשה באשמת פגיעה בברייתו המולדת. מששמע השופט את שמו, התעניין אם יש קשר בינו לבין אותו חייל גיבור. "בני הוא", השיב האב, והשופט פטרו מיד מעונש, תוך שהוא מטיעם: "אם הבן הוכיח נאמנות כה מפלאה למולדת, אות הוא כי אביו חינוכו לכך, ובוודאי אין ממש בהאשמות נגדו".

כששמע על כך המשיג רבי אליהו לופיאן אמר: "מכאן נוכל ללמוד עד כמה חשוב שבשקיע נותמין עצמינו לכו בדרך התורה והמצוות, שכן בעומדנו לפני בית דין של מעלה, תוכיח עבני העובדה שבנינו צועדים בדרך התורה בנאמנות מוחלטת, כי גם אנו היינו במעלה זו, ואף אם שיגנו - ייחל לנו" (לב אליהו ח"א עמ' רבא).

אל תקרי 'ושנתם' אלא 'ושלתם'

בגמרא (קידושין ל א) דרשו חכמים: "אל תקרי 'ושנתם' אלא 'ושלתם'...". בדרך רמז ביארו על גמרא זאת, כי קיימים שלושה תנאים הכרחיים לקיום מצוות 'ושנתם לבניך' כהלכתה:

- א. להיות שלם בתורה בעצמו, כך יוכל להשפיע על בניו.
 - ב. לא להרפות מלהרעיף על הבנים תורה ומוסר כדי שילמדו ללכת בדרך ישרה.
 - ג. להכניס לבית חינוך טוב, שיש בו מלמד טוב וירא שמים ולדאוג שיהיו בחברת תלמידי הגונים שישיפעו עליהם לטובה (חסד לאברהם - שער אבות ובנים, נדפס בתוך ש"ת 'חלק לוי').
- וכך דרש רבי של ירושלים רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל: אמרו חכמים (ברכות יז ב): "כל הקורא קריאת שמע בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו", כיוון שבפרשת קריאת שמע כתוב: "וקשרתם לאות על ידך". לפי זה יש לומר כי גם הקורא קריאת שמע ואינו מחנך בניו כיאות, הוא המעיד עדות שקר בעצמו. שכן גם מצווה זו כתובה בפרשת קריאת שמע... (מרא דארעא ד' ישראל ח"ג עמ' קלח).
- והיה הרבי בעל 'ישועות משה' מויז'ניץ אומר: 'ושנתם לבניך' ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך - אל תסתפק בלימוד דברי התורה בלבד, אלא שנו אותם לבניך ודבר בהם תמיד: כיצד יש להתנהג 'בשבתך בביתך' - באורחות הבית, הלכות והליכות, 'ובלכתך בדרך' - בשמירת העיניים, 'ובשכבך ובקומך' - שיהגלו את חייהם תמיד על פי רצון ה' יתברך (נזעים מגידים קלג).

'שיהיו דברי תורה מחודדים בפיה'

עוד דרשו בגמרא (קידושין ל א): "'ושנתם' - שיהיו דברי תורה מחודדים בפיה; שאם ישאל לך אדם דבר - אל תנמנם ותאמר לו, אלא אמור לו מיד".

מדברים אלו נוכל ללמוד על מעלתו המיוחדת של הלימוד בדרך שינון וחזרה. וכבר כתב ה'אבן עזרא' בפירושו לפסוק זה, כי 'ושנתם' הוא מלשון השחזה ההופכת את הסכין למושונת. כפי שדרך השחזה היא בהעברת הסכין על המשחת הלך ושוב, כך בדברי התורה, באמצעות שחזור האדם שוב ושוב על דברי התורה, ממילא נעשה מוחו חד ושונו.

עוד ביארו, כי המפיד ללמוד באופן שיהיו דברי תורה מחודדים בפיו, זוכה לחדש חידושים לאמיתיה של תורה, ומתוך כך יתבררן מיליה בבי מדרשא, וכך גם 'בלכתך בדרך' - כל הארץ, משיך לקיים מצוות תלמוד תורה כשיאמרו שמועות בשמו (אמרי יצחק לרי"מ נהון).

'ג'י פי אס' של תפילה

בזמן.

השעה הייתה עשר דקות לארבע. סוף סוף עמד הרכב כניסה לשדה התעופה. עדיין היה הרב פ. זקוק לרחמי שמיים מרובים כדי שסיפיק לסיים במהירות עם ההליכים הכרוכים במסירת הרכב. מחברת ההשכרה היה עליו לעלות על רכבת השירות הפנימית שתוביל אל הטרמינל, מרחק נסיעה של כעשר דקות.

"פנה ימינה ומיד אחר כך שמאלה!", הורה לו המכשיר, והוא פנה בצייטונת, ימינה ואחר כך שמאלה. אלא שאז נחרד לשמוע את המכשיר מכריז בקול מונוטוני: 'חישבו מסלול מחדש...'

ליבו דפק בפראות. 'רק לא זה!', הרהר בעוגמה.

הוא ניסה להתנבב, אלא שצפירות עצבניות של רכב שעמד מאחוריו גרמו לו להוריד אפשרות זו מהפרק. בחוסר ברירה החליט לדהור בעקבות הוראותיו של גולם הג'י פי אס. לאחר שבע דקות תמימות של נסיעה הוא הגיע אל אותו מקום שבו עמד קודם, הפעם, נעצר לכמה רגעים, נשם נשימה עמוקה, ונסע באיטיות לפי הוראות המכשיר. פנה ימינה, אחר כך שמאלה, ו... שוב: 'חישבו מסלול מחדש...'

לא ייתכן! מה אירע למכשיר? הרב פ. לא בזבז זמן, ודבר שוב את הדרך. בפעם זאת, הפעם השלישית הוא ניסה להיזהר עוד יותר, אלא שגם הפעם פספס.

השעה הייתה ארבע ועשרים וחמש. הלחץ היה איום ונורא. הוא נרדף מעצב הרעיון להתמין מה הטיסה. מחשבות קשות החלו להתרוצץ במוחו: מה יישו בני ביתו בשבת בלעדיו? ומה יעשה הוא בעצמו?

הוא עצר בצד הדרך, כיבה את המכשיר הסודר, השעין את ראשו על ההגה ופרץ בכבי מר מעמקי נשמתו: "אנא, ריבונו של עולם! אין לי תקווה אחרת מבלעדיך", זעק, "רק אתה יכול להושיעני שלא אאחר לטיסה. אנא, עזור לי!".

דקתיים חלפו עליו בתפילה רוויית בכי ודמעות, כמוה לא חווה מעודו. כעבור שתי דקות הוא ננער ממקומו וכמו מאליו החל לנסוע. דקה לאחר מכן הוא עמד בפתח בניין חברת ההשכרה שבשדה התעופה קנדי.

שני גויים בעלי מבט אטום קידמוהו. לו ניכר היה כי הלחץ שהיה נתון משפיע עליהם במיוחד. הם עיינו באיטיות במסמכים. השעה הייתה כבר ארבע וארבעים דקות, והוא התחנן לפנייהם באנגלית רצוצה: "יש לי טיסה בחמש וחצי, אני מוכרח להספיק אותה".

הדברים לא יצרו רושם מיוחד על העובדים שלפניו, והוא החל להשלים בעצב עם הפסד הטיסה. אלא שלפתע מנהיגן הסמוך יצא במהירות המנהל, גוי כמותם, וגער בעובדיו באנגלית כבדה וטבון מאיים.

הרב פ. לא הבין לחלוטין מה נאמר בשיחה הקצרה, אך מיד בתום דברי המנהל, הועמסו מזוודותיו חזרה על הרכב שבו הגיע. אחד העובדים הורה לו לשתב במושב שלצד הנהג כשהוא עצמו אוזח בהגה, ובטרם הספיק הרב פ. לפצות את פיו, החל להלה לדהור במהירות שלא הייתה מביישת נהג מרוצים ותיק. במהירות שיא גמא את המרחקים העצומים של מערך הכבישים הפנימי בנמל התעופה הענק: הוא נסע לאור מזורים אדומים ועקף מכוניות בפראות.

בשעה שלוש עשרה דקות לחמש עמד הרב פ. בפתח הטרמינל שממנו אמורה לצאת טיסתו בעוד כארבעים דקות שמוזודותיו לצידי. נציג של חברת 'אל-על' כבר המתין לו שם בחוסר סבלנות. הוא היה הנוסע האחרון במטוס. דקה אחת נוספת והמטוס היה נוסע בלעדיו.

הנציג סייע בידיו לעבור את בדיקות הביטחון במהירות, ובשעה חמש ועשרים נכנס למטוס. רק אז הרשה לעצמו לנשום לרווחה ולהתפעם מגודל הנס שאירע לו.

'ג'י פי אס' רוחני הובילו הנה - הוא היה בטוח בכך. הנה כי כן, כשכלו כל הקצים באה התפילה והוצילה אותו.

מפי בעל המעשה'

{ אז נדברו }

פרשת וארא תשע"ח | גליון מספר: 365 | לסדר: "ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלוקים..."

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

” מודים אנחנו לך על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו... ”

זכינו לראות שבוע שעבר את ישועת ה'... המשנה עיתים ומחליף את הזמנים שפתח את אוצרות השמים ובבת אחת התחיל להריק לנו גשמי רצון ברכה ונדבה...

גשמים הם הדוגמא הכי מוחשית לקבלת תפילות!!!

הרי יהודי מבית שמש שהתפלל על גשם... וברוך ה' ירד שם גשם... אבל הגשם הרי לא ירד ממש רק בבית שמש... הוא ירד גם בכל היער הגדול שליד בית שמש... מדובר במיליוני קובים של מים נוספים שירדו במקומות שנפש אדם לא נמצאת בהם... אז מה זה? בשביל מה זה?? מה התועלת בכל הכמויות הלכאורה מיותרות האלו???

התשובה היא: הגשם הוא מדגם לתפילה שמתקבלת!! לישועה שמגיעה משמים!!

אתה איש קטן... יש לך ראש קטן... יש לך ידיים קטנות... אבל הקב"ה נתן לך ברז... **הברז הזה הוא לא בממדים הקטנים שלך... אלא בממדים אלוקיים!!!**

אתה אמנם פותח את הברז בידיים הקטנות שלך... בפה הקטן שלך... בלב הפצפון שלך... אבל הברז עצמו... השפע עצמו שיוצא הוא שפע בעוצמה ובכמות אלוקית... הוא מתרחב לכל הכיוונים ימה וקדמה צפונה ונגבה... מי שרק יהיה במאה קילומטר המרובעים שלך פתאום מקבל גשם על הראש... הוא לא יודע מאיפה זה נוחת עליו... אז זהו!!! שבמאה קילומטר שלו יש יהודי שהתפלל על גשם... והוא פתח ברז בממדים אלוקיים... בזרנוק אלוקי שמתפזר מאה קילומטר לכל עבר... תעשה משהו...

וקח בחשבון: שיש חשבונות שמים... שלכן דווקא אתה כעת לא מקבל ישועה... אבל גם אם הישועה הנקודתית שלך לא מגיעה, אבל את הברז פתחת... והזרנוק האלוקי כעת משפיע לכל עבר... ובדיקו כמו שרכב שנוסע אי שם בצומת תפוח צריך לנגב וישירם על צינור שיהודי בני ברק פתח בתפילתו... ככה יכול להיות שכעת נשמע קול ששון וקול שמחה אצל השכן... ובשורות טובות אצל הבן דוד... ממה?? מתפילה שאתה התפללת!!! ואתה כעת לא רואה ישועה מסיבות מסוימות... אבל את הברז פתחת... והוא מרעיף ישועות לכל עבר...

"ככל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת: כל העולם כולו ניזון בקביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרוצין מערב קבת לערב קבת..." מה זה הבת קול הזו???

פשוט מאוד: זרנוק של ישועות היה יוצא מידי יום מביתו של ר' חנינא בן דוסא... זרנוק אדיר של ישועות שהתפזר לכל עבר... ריפא חולים... ופקד עקרות... שידך מעוכבים... והשיב לבבות לאביהם שבשמים... וכל הגשם של הישועות הזה הגיע דרך צינור אחד ויחיד ששמו ר' חנינא... אבל דא עקא... שמשום מה דווקא אצל ר' חנינא עצמו לא הורגש שום שינוי... הוא לא נהיה יותר בריא... והוא לא היה נראה יותר עשיר... דווקא המצב הגשמי שלו נשאר כביכול סטטי ביחס לכל מי שהיה סביבתו... כל המאה קילומטר מרובע שסביב ר' חנינא עסוקים ב"ה בשמחות שבביתם... חולפים על פניו של ר' חנינא ולא מתפנים אליו... מצטערים... אנחנו המשכנו הלאה בחיים... רק ר' חנינא נותר לאחור... ועל זה נשמעת לה בת קול קנאית שמנסרת לה בחלל העולם... הההלו יהודים יקרים... תעצרו רגע... תגידו תודה!!! כל מה שיש לכם... הכל מהתפילות של אותו יהודי... שאתם אפילו לא מתפנים להגיד לו שלום ברחוב... כי המשכתם הלאה...

כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני **למרות!!!!** למרות שחנינא בני די לו בקב חרוצין מערב שבת לערב שבת... הבת קול כביכול מוחה על כבודו של ר' חנינא... היא מנסרת לה בחלל העולם... ומי מקשיב לה?? אף אחד... אבל יום יבא... ובעולם האמת כולם ידעו לגשת לשדכן הגדול... לרופא האמיתי... למלאך המושיע האמיתי שאף אחד כעת לא זקף את הישועה לזכותו...

 אותו דבר אתה: מעוכב יקר... (באיזה תחום שזה יהיה...) אתה שמתפלל ועדיין לא נושע... אתה שרואה שכולם ב"ה מסתדרים בחיים... ורק אתה נשארת לך אחרון בתחנה... אתה מתפלל ומתפלל ולא רואה ישועות... אתה בטוח שכנראה כולם צדיקים והתפילות שלהם מתקבלות... ורק אתה כנראה הלא בסדר (וכל רשימות של חשבון נפש ש"אנשים טובים" מנסים להעשיר אותך) ולכן התפילות שלך נתקעות... מי יודע... יתכן מאוד שמדי יום בת קול יוצאת ומכרזת: כל העיר הזו!!! כל המשפחה המורחבת... ניזונים וממשיכים הלאה בחיים רק בזכותך בני... למרות!!! שאתה בעצמך עדיין תקועו!!! עדיין לא מסודר... בזכות האמונה שלך והתקווה המתמדת שלך באבא שבשמים למרות שאתה עדיין לא רואה את ישועתו... זה משפיע על כל העיר ועל כל הסביבה... אל דאגה!!! הם לא מקבלים את הישועה במקומך... הישועה שלך בא תבא... ובקרוי ממש... אבל לעתיד לבא... תופיע אותה בת קול ותפתיע אותך בכל מיני מניית שאתה לא תבין מה לך ולזה... כן... גם הגשם יורד במקומות שאתה בחיים לא דרכת בהם...

גליון זה נתרם בחלקו לעילוי נשמת

ר' יצחק בן רחל ע"ה

תהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

להשתתפות בהוצאות הגליון:

בבנק:

חשבון 53957

בנק דיסקונט

סניף 106

באשראי:

"נדרים פלוס"

"קהילות"

בטלפון:

מאוורר... וגם כשזה נכבה... לשמוח שזה קרה רק עכשיו ולא דקה אחת לפני כן... **לעומת זאת:** השכנים שמעבר לקיר שאצלם הכל עובד 24 שעות ביממה... הם לא יכלו באותה שבת ליהנות ממה שאני נהניתי... פשוט לא היה להם **את הכלים** להתמקד במה שאני התמקדתי... כי היות ויש מזגן 24 שעות... ויש אור 24 שעות... אז הם לא יכולים להתמקד באור **שיש** ובמזגן **שיש**... הדבר היחיד שנותר להם זה להתלונן על **מה שאין!** על האחייך שכיבה את האור ואין כעת אור וכדו'.

באותה שבת נפל לי האסימון... ופתאום הבנתי את הכל... פתאום הבנתי מה ההבדל התהומי ביני לבין סבתא שלי... פתאום קלטתי אין יכול להיות שני אנשים חיים באותו דור ונושמים אותו אויר... ובכל זאת זה נהנה ויש ושמוח **מכל מה שיש**... זה מתוסכל **מכל מה שאין**...

פשוט מאוד: הסבים והסבתות שלנו נאלצו בעל כרחם להסתפק במועט!! כל הצרות והיסורים שהם עברו... העמידו אותם מול עובדה שזה מה שיש!! ברגע שאדם מתרגל להסתפק במועט... הוא פשוט לומד להתמקד ולהעריך את מה שיש!! הוא לומד **לשמוח ולהתענג ולהתעלס** על מה שיש... לחוות בשיא העונג והחוויה את הקורת גג שיש לו מעל הראש... את הפתילה שאפשר לשים עליה סיר ולאכול אוכל מזין ובריא... וברוך ה' אנחנו חיים!!! הם נשמו את חוויית החיים...

אז כמובן שהדור של הסבתות זו דוגמא די קיצונית... הרי מה סבתא שלי רצתה בשואה?? לחיות!!! זה הכל!!! להתחתן?? זה כבר תשלומי כפל... וילדים?? מי מדבר על זה בכלל... זה כבר תשלומי (כפול) ארבעה וחמשה... והנה... היא זכתה לשרוד את השואה... וזכתה **גם** להקים משפחה... **ואפילו** ללדת ילדים... אז נכון שבעלה פתאום נפטר והשאיר אלמנה עם ארבעה תינוקות... אז התשלומי ד' וה' ירדו... אבל יש חיים?? יש ילדים?? אז אני כבר בפלוס גדול... מי חלם על ילדים?? אני מודה שאני בכלל חיה... מה הפלא שאחרי כל הצרות עדיין הסבתות שלנו נשארו שמחות... כי ההסתפקות במועט מיקדה אותם **במה שיש!** וכשאתה מתרכז במה שיש... אז אתה חווה את כל מה שיש... **והרי יש!!!** יש הרבה מתנות טובות משמים... **יש** עיניים... **יש** רגלים... **יש** בריאות... ויש מאה ברכות... מאה פריטים שאפשר לברך עליהם...

רק למה אנחנו לא רואים את כל הדברים הטובים האלו בעיניים??

כי אנחנו בדיוק כמו המשפחה שמעבר לקיר שלי שהמזגן והאור עבדו אצלם 24 שעות... ולכן הם לא יכלו להתמקד ולהתענג ולחוות את מה שיש!!! רק אני... שהמצבר הכריח אותי להסתפק במועט... הוא מיקד אותי לחוות את מה שיש... הבנת את הרעיון?? (אגב: אל תמהר להתלהב ממני ולקנאות בחיים המאושרים שלי... כי סוף הסיפור הוא שכיום אני כבר מחובר לגרנטור ב"ה, וגם אצלי יש 24 שעות אור ומזגן ב"ה... וגם אני כבר לא שמח במה שיש... וחזרתי להתלונן על מה שאין... ואוי ואבוי אם חלילה וחס הגרנטור יפול... ©)

הבית של השכנים מאיר באור יקרות!!!

פתאום תפסתי את עצמי... **אני** כעת נמצא בחושך... **והשכנים** באור...

אני שבת שלימה בלי מזגן בכלל... **והם???** יש להם מזגן בכל חדר...

לי נכבה כעת המצבר... **ולהם** אין כעת הפסקת החשמל...

ובכל זאת!!! אני כעת מרוצה עד לב השמים... ו... ו... **והם???** כלום!!!

אין להם שום סיבה בעולם להיות מרוצים... למה להיות מרוצים? ממה?? האור דולק פה עשרים וארבע שעות... והמזגן 25 שעות... מי חשב אחרת... מי בכלל חושב על אופציה אחרת... **ולא זו בלבד**... תחשוב: לפניך שני בתים בישראל... הבית שלי ושל השכנים... תאר לעצמך שבשני הבתים נכבה פתאום האור בליל שבת... רק מה ההבדל?? אצלי נכבה האור כאמור באמצע ברכת המזון של ליל שבת כי הגיע זמנו... ואני מאושר מזה עד לב השמים שזה נכבה בדיוק בזמן הנכון... **ותחשוב שבדיוק עכשיו!!! מעבר לקיר!!!** הגיע איזה אחיין שובב קטן... וגם הוא שיהיה בריא לחץ על המתג וכיבה רח"ל את האור... מה יקרה באותו רגע?? אוי אוי... תשעה באב... למה?? למה כיבית?? איזה דכאון... כולם מתחילים לפתוח ספרים... אולי יש בכל זאת היתר להגיד לנכרי לבא ולהדליק... צורך גדול... עונג שבת... **אתה קולט מה קורה פה?**

קיר אחד בלבד מפריד בינינו!!! ולשנינו קרה אותו דבר... לשנינו נכבה האור!!! ותראה איזה הבדל תהומי... לי נכבה האור ואני מאושר... יש לי מהכיבוי עצמו עונג שבת... ולהם נכבה האור וזה מעצבן אותם על גבול ההיתר דאמירה לנכרי... **אה... מה ההבדל???** אין יכול להיות שבאותו בנין... קרה אותו סיפור - נכבה האור... ותראה איזה הבדל בתגובות??

נו... מה הפשט בזה??? כאן נפל לי האסימון!!! אני אגיד את זה כעת במשפט אחד... ואח"כ אני אסביר: ככל שאנחנו **יותר** מסתפקים במועט כך אנחנו יותר חווים **את מה שיש** ושיא החוויה העיסית והמתענגת שקיימת... ואותו דבר להיפך: ככל שאנחנו מסתפקים במועט ככה אנחנו **פחות** חווים **את מה שיש** **אין!**!! הבנת מה אמרתי?? **אני אסביר:**

ברגע שקניתי מצבר כזה קטן... זה פשוט העמיד אותי בפעם הראשונה והיחידה בחיי מול החוויה המתוקה ביותר בעולם ששמה **הסתפקות במועט!!!** אין זה נהיה פתאום חוויה? פשוט מאוד: זה שהיה לי מצבר כ"כ קטן ומצומצם שידעתי שזה מה שיש... והשלמתי עם העובדה שאני "הולך" על זה... זה פשוט גרם לי לחוות **את מה שיש!** כל דקה נוספת של מאוורר היה בה גישמאק מיוחד... הרוח שיצאה מהמאוורר הייתה הרבה יותר חזקה... מורגשת... מרעננת... כל רבע שעה נוספת של אור... שהייתי בטוח שאני אספיק שנים מקרא רק עד שלישי... והנה אני כבר אווז בחמישי היה לי מזה כזה סיפוק... כזו תחושת הישג... **המועט הזה!!!** הסיטואציה הזו שהעמידה אותי מול ההכרח להסתפק במועט... גרמה לי פשוט להתמקד ליהנות **ממה שיש!** **מעוד רגע** של אור... **מעוד רגע** של

האם חייבים להסתפק במועט...??

לפני כמה שנים הייתה לי ישועה פרטית באיזה נושא... ומתוך "אהבת הנס" קבלתי ע"ע קבלה טובה... שאני מתחיל להקפיד מכאן ואילך שלא ליהנות מחשמל של שבת... אבל מה אעשה... אין לי כסף לקנות מצבר... אז אין ברירה... יושבים בחושך... שנה שלימה התרגלתי לחיות בלי חשמל בשבת!!! בחורף קצת רעדנו מקור... וישבנו לאור צלליות הנרות... ואז הגיע הקיץ... והתחלנו להתבשל בחום כמאכל בן דרוסאי... בלי מזגנים... בלי מאווררים... וזה כבר נהיה בלתי נסבל. החלטתי שאני קונה מצבר!!! אבל לא היה לי תקציב... (יותר נכון: לא היה לי מספיק תקציב של בטחון שזה יחזור...) אז קניתי מצבר מאוד מאוד קטן!!! ממש מינימלי!!! (שתאם את מדת הבטחון שהיתה לי באותו זמן) שמספיק רק למקרר... ולחמש שעות של תאורה... ועוד איזה תשע שעות של מאווררים... **וכעת מתחילה המשימה:** קניתי שעון מעורר... והתחלתי לתכנן את השבת לפי דקות... שהאור ידלק בדיוק בשעתיים של הסעודה... לא לפני ולא אחר... ואח"כ ידלק המאוורר לשעה וחצי בסלון ויכבה... וכשהוא יכבה... אז בדיוק ידלק המאוורר בחדר שינה... בקיצור: זו אחת מהעבודות הקשות שבמקדש...

השבת פרשה כנפיה על ביתי הקטן!!! והנה... אני מגיע עם המלאכים בליל שבת... ועדיין חושך... אני רק מתחיל שלום עליכם... הופה!! האור נדלק... איזה התלהבות!!! יופי... בדיוק בזמן הוא נדלק... (תכנס לדקדוקי עניות שלי: אם זה היה נדלק לפני רבע שעה... זה לא היה שווה... כי בזבזתי רבע שעה יקרה של תאורה על ריק... אבל ככה זה בדיוק מה שרציתי...) אה... איזה אור בסעודה... אגיוואלדיג... אני כבר התרגלתי לאכול בחושך... והנה... ברהמ"א... אני מגיע לברוך... על הארץ ועל המזון... הופה!!! האור נכבה... איזה יופי!!! בבבדיוק בזמן... לא דקה לפני ולא דקה אחרי... הגיע הזמן ללכת לישון... אבל חחחח... ואני לא יודע מתי המאוורר ידלק... טוב... כככפרת עוונות... אני מגיע למטה... לא עוברת שתי דקות... הופה!! המאוורר נדלק... איזה יופי... אין לך מושג איזה שמחה וכו' וכו'... מרוב התלהבות לא נרדמתי שעה... בקיצור: כל השבת כרכתי סביב השעוני שבת... מחך את ידי בסיפוק... איזה הצלחה מסחררת... איזה ניצול מרבי של המצבר הפצפון עד הסוף... בדיוק כשחזרתי משחרית שוב נדלק המאוורר... ושוב נכבה בדיוק בזמן... וכל פעם מחדש זה מילא אותי במצב רוח... והנה... הגיע קרוב לשקיעה והמצבר התחיל להראות סימני גסיסה... עוד שניה הוא נכבה... טוב... הזדרזתי מהר להתחיל סעודה ג' לפני שיהיה פה חושך... ברכתי המוציא וב' עדיין יש אור... שרתי ידי נפש ועדיין יש אור... שרתי קל מסתתר ועדיין המצבר לא נכבה... 20 דקות אחרי השקיעה ואני כמעט מברך ברהמ"א... ובום!!! המצבר נכבה והשתרר חושך... איזה יופי... איזה סיפוק... תראה... רק עכשיו הוא נכבה... בדיוק בזמן... הייתי מבסוט מכל דקה שהמאוורר עבד... מבסוט מכל דקה שהאור עדיין דלק... ומבסוט מכל דקה מיותרת שהוא לא דלק... הרגשתי לקראת סוף השבת מין תחושה ממלאת כאילו הייתי בנופש בנירוונה... טוב... כעת יש חושך בבית... הלכתי לי לחלון... והסתנוורת... מה יש???

שאיין...

זה נתונים מאוד פשוטים ויבשים... שרק מי שיש לו אינטרס לחשוב אחרת יכול להכחיש אותם... אבל לך הרי אין אינטרס... אתה בין כך נאלץ להסתפק במועט... אז מה אכפת לך להבין את הדבר הפשוט הזה!!

אגב: כאן גם טמונה התשובה לכל אלו שחושבים שלהסתפק במועט זה שחור לבן. וממילא הם לא מבינים: למה היו גדולי ישראל שהיו מסתפקים במועט... ולעומת זאת היו הרבה גדולי עולם שלא אימצו את הדרך הזו... תכל'ס: צריך להסתפק במועט או לא?? **מה התשובה??**

שוב: אין פה איזה איסור!! יש פה שימוש נכון בענייני העולם הזה!!

וברגע שזה עניין של שימוש נכון... כאן יכולים להצטרף עוד כמה שיקולים אחרים שמשנים את התמונה... הנה לך דוגמא ממש קיצונית: רבי הקדוש הוא מצד אחד הסמל והדוגמא לשיא ההסתפקות במועט, שהרי ביום פטירתו הוא הגביה עשר אצבעותיו ואמר לא הנתיי מהעוה"ז באצבע קטנה... **ומאיך!!! הוא בעצמו!** אותו רבי הקדוש היה עשיר מופלג בקנה מידה שלא היה כמותו. והגמ' מפליגה ואומר: שאפילו שומר האורוות שלו היה יותר עשיר משבור מלכא... נו... איך אתה מסביר את זה? זו הרי סתירה מיניה וביה?? **אלא מאי??** אצל רבי הקדוש היה שיקול נוסף של הנהגה של "נהוג נשיאותך ברמה!!" (לא משנה כעת מה זה) ובשביל זה הוא ראה לנכון להתנהג בהנהגה של עשירות... אבל בד בבד! הוא בעצמו היה חי בהסתפקות במועט בדיוק כמו ר' חנינא בן דוסא... הנה לך שהיות והסתפקות במועט זה שיקול ענייני של שימוש נכון בעוה"ז אז לפעמים ההנהגה משתנית לפי העניין... ובאמת יתכן שישנם כאלו שצריכים לסגל הנהגה של רחבות בעבודת ה'... כדי לחפות על התמודדויות אחרות בעניינים רוחניים. בקיצור: זה עניין אינדיבידואלי אבל עדיין תמיד זה יהיה נכון: שהסתפקות במועט זה שיקול מפוכח וערובה לחיים יותר מאושרים... זה הכל!!

מה שברור הוא: שכל מי שרמת המשכל שלו טיפה יותר מהשטחיות העממית מבין וקולט שכמו ששמחה אמיתית לא נקבעת לפי אמת מידה של צחוק מתגלגל או ריקודים על גגות של מכוניות... ככה אושר אמיתי לא נקבע לפי הפרסומות המרהיבות של מנעמי עולם חומריים שזה מה שיעשה אותך מאושר... לקלוט עניין בכאלו דברים לא צריך להיות צדיק... צריך בסה"כ להיות טיפה משופשף... או לחילופין- בעל הניסיון...

אברך יקר: תמשיך לעמול בתורה... אתה לא מפסיד כלום... כלום כלום!! אתה לא מאמין?? אין בעיה... צא לרחוב... תסתכל על הפרצופים של האנשים... תחפש שם את האושר הגדול בעיניי... אני מחכה לך פה... תחזור אלי... תעדכן אותי אם זה נראה לך משכנע...

כמה דוגמאות קטנות ומוכרות מהחיים: אדם שחי בלי רכב... והוא החליט שזה רמת החיים שלו... לא נותר לו אלא לשמוח ולהתמקד **במה שיש!!! שיש** צרכניה חדשה קרובה לבית... **שיש** תחנת אוטובוס נגישה... עוד קו חדש... לעומת זאת: מי שיש לו רכב... הוא כבר לא יכול לשמוח במה שיש... אבל הוא כל הזמן עסוק במה שאין... **שאיין** חניה... **שאיין** פה כביש דו סטרי... **שאיין** לו עצבים לחכות ברמזור...

אדם שמגיע לאולמי ארמונות חן... אוה... **יש** בר גדול... **יש** הרבה שתיה... **יש** אולם רחב ידיים... **יש** תזמורת טובה... יש!!! **למה יש??** כי מישהו פעם אמר לי שבאולמות של החרדים האלו אין כלום... והנה הגעתי **ויש... אבל!!!** כשאתה מגיע לאולם המדופלם שכל מנה עולה 60 דולר... אתה רק מגיע ומיד מתחיל להתעצבן... אמרו לי שיש!!! יש פה אולם רציני... אז איפה?? **איין** מספיק טחניה... **איין** שירות אדיב... **איין** בלינצ'ס- נגמר... אין פה כלום!!! **היה או לא היה???** ככל שאתה נמצא במקום שמסתפק במועט ככה אתה חווה ונהנה **ממה שיש!!!** ולא פוגש את **מה שאיין!!!**

ואני אומר לך... אתה קורא את המשפטים האלו ויתכן שאתה צוחק... זה אולי נשמע מצחיק... אבל למייעשה זה בכלל בכלל לא מצחיק!!! המשפטים האלו נוגעים באחת הסוגיות הכבדות ביותר שמאוד מעסיקות אותנו בחיים... **מה שנקרא אושר!!!** אנחנו משקיעים המון אנרגיות והמון כסף באושר... מה אנחנו לא עושים בשביל שיהיה לנו אוור בעיניים... מה כבר לא עשינו בשביל לספק את הנפש הרוטנת והנרגנת שלנו שלא מתמלאת משום דבר... **כאן הנקודה!!!** אנחנו יותר מידי עסוקים במה שאיין!!! וזה מגיע נטו מבחירתנו האישית... שבחרנו להמריא לרמת חיים גבוהה שניתקה אותנו ממה שיש... אין דרך אחרת לחיים מאושרים אלא רק לאמץ אורח חיים יהודי פיקח ולסגל רמת חיים פשוטה שמחוברת וחווה את מה שיש...

אין מטרתו של מאמר זה לשכנע בן אדם שנמצא ברמת חיים גבוהה... שיעשה מהפך ויתחיל לסגל לעצמו אורח חיים חדש... בל נשלה את עצמנו!! אז מה כן?? למי כן מיועד מאמר זה??

לנו! בני האברכים!!! אנחנו שכבר בלאו הכי מסתפקים במועט... מחוסר ברירה... זה לא מגיע אצלנו מבחירה... אלא כורח המציאות העמיד אותנו בפני עובדה שאנחנו במצב נתון של הסתפקות במועט...

וכמובן שלכל אחד מאיתנו בתורו הוא... יש לו את הרגעים של הקנאה... של המחשבה... לו הייתי רוטשילד... אם הייתי יכול להרשות לעצמי הייתי קונה רכב... הייתי קונה וילה... הייתי חי טוב... כל מיני מחשבות כאלו שלא עושות לנו טוב... אז זהו שלא!!! אם אתה כבר בלאו הכי מסתפק במועט... מותר לך קצת להעמיק בנושא ולדעת את האמת האמיתית!!!

זה לא יעזור!!! העובדה והמציאות מוכיחה והחשבון המתמטי הפשוט מכריח שהסתפקות במועט היא הערובה לאושר הכי עסיסי וחי ומרגיש את מה שיש... וככל שאתה מעלה את רמת החיים אתה פשוט מנתק את עצמך ממה שיש... ועסוק מיום ליום רק במה

בפתח הגיליון נשאלה השאלה: מה העניין להסתפק במועט?? לאיזה חלק בידישקייט זה מסונף?? האם זה שייך להסתגפות? לפרישות??

מה התשובה??? לא!!! זה לא שייך בהכרח **לאיזושהי מצוה!!!**

אלא מאי?? תתפלא לשימוע... חלק בלתי נפרד מעבודת ה' זה **שימוש נכון בעולם הזה!!!** ואם תשים לב לרמב"ם יש כמה וכמה פרקים בהלכות דעות שהוא כותב שם באריכות איך להשתמש **נכון** בעולם הזה... הוא לא אומר להסתגף... והוא גם לא אומר לזלול ברעבתנות... הוא פשוט מתווה דרך איך להשתמש **נכון** בעוה"ז!!! והסתפקות במועט זה פשוט **שימוש נכון ומומלץ לחיים תקינים מאושרים בעולם הזה-- וכמובן מתואם עם יעודו ומטרתו להוביל לחיי העולם הבא...!!!**

הרב שטיינמן הסתפק במועט... למה?? כי הוא ידע שזה פשוט לא ריווחי להעלות את רמת החיים... הוא היה פיקח להבין שאם אתה מתחיל לשדרג את רמת החיים... אתה לא מרויח כלום... אתה לא מעלה עוד בדל חיוך נוסף על פניך... אתה רק מוחק אותך... זה הכל...

ופה הבעיה הגדולה שלנו!!! שאצלנו הסתפקות במועט מצטיירת כעומס דת... כאילו יש פה עוד מצוה קשה וממש לא נחמדה שאנחנו מוכרחים לאמץ גם אותה... **אז זהו שלא!!!** אם ככה אתה רואה את ההסתפקות במועט... **אז עזוב... אל תאמץ את זה...** תחיה ברמת חיים גבוהה ותסבול מהתופעות לוואי שלה... ההסתפקות במועט היא נטו המלצה לשימוש נכון בחיים למי שמבין עניין ולמי שמעוניין בכך...

אבל אם אתה לא רוצה... תעזוב... אל תפיל על היהדות תיקים נוספים... תחיה רמת חיים גבוהה... אבל אל תתפלא ששום אושר לא נוסף לך בחיים... אל תגש ליהדות בטענות: למה לא אמרת ל??

וממילא: בחור יקר... אתה שנגשת אלי ונורא נורא הלחיץ אותך שחרדי חייב להיות מסכן כזה... חי בפשטות כזה... **לא!!! לא!!! ממש לא... קבל ביטול...** אין שום בעיה לחיות חיי פאר... אתה יכול לחיות טוב... להעלות את רמת החיים איך שאתה רוצה... זה לא נוגד את היהדות... אבל אל תגיד שהיהדות לא אמרה לך מראש ש. שלא זה מה שיעשה אותך מאושר!

בסופו של דבר כולנו מגששים ומחפשים אושר!!! ויש לפנינו אנשים מהדור הקודם שהיה להם אושר **ולנו לא!!!** ואם אנחנו מעוניינים לעלות על הנקודה כדי לשפר את האושר שלנו בחיים... אז הנה!!!

תזכור את המשפט הבא ותשנן אותו:

ככל שאתה מסתפק במועט ככה אתה יותר חווה **את מה שיש!!!**

וככל שרמת החיים יותר גבוהה... ככה אתה יותר חווה **את מה שאיין!!!**

חוט של חסד

הגליון לכלל בית יהודי | בנשיאות הר"ה צ' שלום ארוש שליט"א פרשתו **וַאֲרָא** | כו' טבת תשע"ח (13/01/18) | גליון 552

הדרך לגאולה השלימה

האמונה, וצריכים לשוב ולהתבונן בעוון הבכיינות שהוא המונע העיקרי של הגאולה הפרטית והכללית:

אנשים אומרים: 'יש הרבה צרות'. ואכן שומעים על צרות בלי סוף: מחלות גוף ונפש, עיכובי זיווגים ופרי בטן, ילדים שיורדים מהדרך, יתומים ואלמנות, חובות, סכסוכים ומריבות, אבטלה ועוני, ועוד ועוד, וישנם כאלה שאצלם כל הצרות באות ביחד, "צרות בצרות". ואכן כל אלה צודקים: יש להם צרות, הם בבעיה. הם אומרים: "אני לא מתכבין, זו פשוט המציאות, המציאות קשה מאוד..."

במציאות הם צודקים, הבעיות קשות. אבל השאלה עכשו היא לא על המציאות, השאלה היא איך לפתור את הבעיות, איך לצאת מהצרות. ובודאי, איך לא להגביר את הצרות. השאלה היא האם אתה רוצה לפתור את הבעיות או להישאר אֶתָן. אם אתה רוצה להישאר צודק, תדע לך, ותדעי לך, שאתם מחליטים להישאר עם הצרות שלכם עד מאה ועשרים ואולי אף להגביר אותן, ואין אף אחד בעולם שיכול לעזור לכם.

תצדיק את ה' ותגאל

אבל אם אתם רוצים לצאת מהצרות, אז תזכרו טוב, שכמו שאתם מרגישים שאתם צודקים, כך תאמינו שגם ה' צודק, כי ה' צדיק. צדיק וצודק זה דבר אחד. וכאשר אתה בוחר להסתכל רק על זה שאתה צודק, אתה למעשה בוחר להסתכל על הקב"ה כאלו הוא יתברך ח"ו אינו צדיק. כמו שמספרת הגמרא על רב הונא שהוחמצו לו ארבע מאות חביות יין והפסיד סכום כסף עצום, באו חכמים ורמזו לו לעשות תשובה, אך רב הונא הצדיק את עצמו ואמר: 'וכי אני חשוד בעיניכם?' ענו לו חכמים: 'וכי הקדוש ברוך הוא חשוד בעינינו...?' כי כאשר אדם מצדיק את עצמו - הוא למעשה מאשים את ה' וכביכול

גאולה שלימה. ואנו צריכים ללמוד ולהתבונן במהלך גאולת מצריים כדי שהגאולה של דורנו תהיה באמת גאולה שלימה, שניגאל בפנימיות מהכפירות ומהבכיינות ונזכה לדעת האמונה.

גלות והגאולה בדורנו

וזו עיקר המשימה בדורנו: להאמין בדעת של הגאולה, להתחבר עם הדעת של הצדיקים, ועל ידי זה להיגאל. כי בדורנו אין שעבוד מלכויות וכל היהודים, גם בארץ וגם בחו"ל, חיים פחות או יותר בשלווה וברגיעה, הרבה יותר מאשר בכל הדורות שבהם היו היהודים בכל מקום למרמס ולהשפלה והיו מטרה לכל צר ואויב. וכן בדורנו יש שפע ורווחה כלכלית שהעניי שבדור שלנו - יש לו דברים שלא היו לעשירים ביותר לפני כמה עשרות שנים: מים בברזים, שירותים בבית, אור וחשמל, מכונת כביסה תנור מזגן ומקרר, הנסיעות היום קלות מהירות ומפנקות. ובכל זאת אנשים שבורים מיואשים ועצובים - מדוע?

כי היום עיקר הגלות היא גלות הדעת - אנשים שיש להם הכול ואין להם כלום; אנשים עשירים כקורח, שהם שבורים ומדוכאים ולא רוצים לחיות. והכול בגלל החיסרון באמונה, כי בלי אמונה העולם הזה הוא גיהנום, ועם אמונה גם הצרות והייסורים הגדולים ביותר - נעימים ומתוקים, כפשוטו. חייבים להכניס טוב לראש שאין שתי אפשרויות. יש דרך אחת ויחידה אל האושר והיא דרך האמונה, אין דרך עוקפת ואין דרך קיצור.

אל תהיה צודק תהיה חכם

לכן צריכים לשוב ולהתבונן ביסודות

"לא מבין כלום, רק מאמין שהכול לטובה". האמונה היא דווקא כשלא מבינים כלום, לא רואים שום טובה בעיניים, רואים שיש כאן מהלך אלוהי, ומאמינים שה' כולו טוב.

מי שאכן מאמין בזה בלב שלם - אין לו שום צרות והוא חי בגן עדן. אבל גם מי שרחוק מלחיות את האמונה הזאת בלבד, והוא עדיין מרגיש צרות,

צער, וקשיים - גם עליו מוטל להקשיב לצדיקים שחיים את האמונה, ולציית להם בתמימות, ולמרות שהוא לא רואה את הטובה, עליו להאמין שיש כאן טוב ולהודות לה' בלי שום שכל, בלי שום הבנה, ובלי שום הרגשה; ועם התודות נבנית הדעת וגדלה, בכל תודה ותודה מתחזקת האמונה - עד שבאמת באים לאמונה השלימה והצרות מתבטלות לגמרי!

מקשיבים לגואל ונגאלים

יוצא שהדבר הגרוע מכול הוא לדחות את הגואל בידיים ולומר לו: "יש לי צרות - אני לא יכול להקשיב לך, אני לא יכול לקבל את דבריך... יש לי בעיות וקשיים - אני לא יכול להתבטל...", וזה מה שקרה לעם ישראל, כמו שכתוב: "ולא שמעו אל משה, מקוצר רוח ומעבודה קשה". 'לא שמעו' פירושו 'לא קיבלו'. הם נשאר עם הצרות שלהם ועם הקושיות שלהם.

הם אמרו למשה: "מה אתה רוצה מאתנו? תראה מה עובר עלינו, עם כאלה צרות איך אנחנו יכולים להאמין שיהיה טוב ושתהיה גאולה?" הם לא יכלו להקשיב לצדיקים ולהתחבר עם המהלך של פנימיות הגאולה שהיא התחברות לדעת האמונה - לכן הגאולה לא הייתה יכולה להיות

מהלך הגאולה של בני ישראל מתקדם. הגואל מגיע בחסדי ה' והעם מאמין ומצפה לישועות. אך בסוף הפרשה הקודמת חלה נסיגה. השעבוד נעשה כבד יותר ומגיע ל"שיא של כל הזמנים". ובני ישראל נופלים לייאוש ולתרעומת. וזו בדיוק ההזדמנות להסביר לבני ישראל מהי גאולה באמת.

בני ישראל חושבים שגאולה זו הפסקת השעבוד ויציאה ממצרים; אך לא כן הדבר, גאולה היא דעת של אמונה, כי רק זו חירות הנפש באמת. כמו שאומרים בשם הצדיקים שגאולה היא לא להוציא את עם ישראל מהגלות, אלא להוציא את הגלות מעם ישראל.

לכן בתחילת הפרשה נותן לנו הקב"ה "שיעור באמונה" ומספר לנו על אמונת האבות הקדושים, שהאמינו בהבטחות של ה' למרות שלא ראו את קיום ההבטחות - וכך מוטל על בני ישראל להאמין בגאולה למרות שהשעבוד הולך וגובר, כי דווקא זו הדרך להיגאל באמת: להאמין דווקא מתוך הצרות, ומתוך החושך, ומתוך התגברות השעבוד, ומתוך זה שבכלל לא רואים את הטובה.

השאלה אינה שאלה

כבר עשרות בשנים שמזכים אותי משמים לדבר עם בני ישראל דיבורים של אמונה, ובכל פעם חוזרת אותה השאלה: הכול טוב ויפה, אבל איך אני יכול להאמין בה' ולהאמין שהכול לטובה עם צרות כאלה ועם בעיות כאלה...? אך יש לדעת ששאלה זו אינה שאלה כלל, כי בשום מקום לא כתוב שצריכים להאמין בה' רק כאשר הכול הולך 'חלק'; אם הכול טוב ואם אתה מבין שהכול טוב - מה החכמה? מה יש להאמין?; אדרבא, עיקר מצוות האמונה היא להאמין בה' מתוך קשיים ובעיות, מתוך ההקשות. לכן האמונה מתחילה מכך ששרים:

לכן האמונה מתחילה מכך ששרים:

המשך בעמוד 3

הכנסים של הרב שלום ארוש שליט"א לשבוע הקרוב

יום ד' בירושלים

שיבת חוט של חסד שמואל הנביא 13 שיעור קבוע בהלכה בשעה 20:30

ולאחמ"כ שיעור ראש הישיבה בשעה 21:00

יום ה' בהוליוווד (שכ" תל ניבורים) 21:30

ר"ה המופלאים פיתח המצוינה ב"ב ע"ש הללי א"י

יום ב' כה טבת (15/01/2018)

צרפת - פריז

לפרטים www.torah-box.com

יום א' כו' טבת (14/01/2018)

ירושלים והסביבה

ב"כ אחוזה רח' דווגה 34 שכונת גילה

בשעה: 20:30

לפרטים ולהזמנת שיעורים: 0527611100

הבכורים והאמונה, כי הכל אחד, כי על ידי אמונה, עוברים על כל החכמות הנמשכין מחלל הפנוי, שזה בחינת קדושת בכורים, כי האמונה היא הבכורה, כי על ידה באים כל התולדות וממנה עיקר התחדשות המוחין, כי היא עיקר החיים, כמ"ש (משלי ט"ז), "באור פני מלך חיים".

ועל ידי אמונת חידוש העולם, שמאמינים בחידוש העולם, שהשם יתברך ברא הכל כרצונו יש מאין המוחלט אחר העדד הגמור, מכניעים קליפת פרעה ויוצאים מכל הגלויות, כי האמונה מפיחה חיים בכל קומת האדם, מחודשת אותו לגמרי, שזה נקרא אמונת חידוש העולם, שהאדם מאמין שכמו שהוא יתברך חידש את העולם יש מאין המוחלט, כמו כן הוא מחדש גם עתה בטובו בכל יום תמידי מעשה בראשית, ויכול הכל בין רגע להשתנות לטובה, והוא יכול בכל עת להגיע לידיעה והכרה חדשה באולקותו.

זה שסיפר הכתוב במופתי מצרים "למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ" (שמות ח) להורות על ההשגחה הפרטית המחיה את האדם ומוציאה אותו ממשלת פרעה ומצרים שהם בחינת הסתרת הידיעה כי פרעה אותיות העורף שעל כן אמר הכתוב "בַּעֲבוּר תִּדְעֶה כִּי אֲנִי כְּמֹנֵי בְּכַל הָאָרֶץ" (שם) ולית אתר פנוי מיניה.

- א ב ש ל חיים**
- ☆ עצבות תשך הכפירה.
 - ☆ כל עברה מכניסה פניה אדם, וביותר העצרות הקשורות לנאוף.
 - ☆ שעה ביום – כפורים; כל היום – פורים.
 - ☆ אדם יכול לצאת מכל הכפירות אם ירגיל עצמו לומר על הכל תוך התודה.
 - ☆ מי שמשעבד את חקמתו לשלל האמונה, נצול מכל הכפירות.
 - ☆ גוונים וישרים פשוטים של אמונה הם פתח גדול כנגד כל הכפירות.

אמירת תחנון ונפילת אפים בבית הכנסת כשהאבל מתפלל שם – ח"א
 דיון המוגש ע"י בית הוראה "חוט של חסד" מאת הרה"ג ר' אלחנן שלום אלגורוד שליט"א
 ר"כ הוראה ודומ"צ דק"ק "חוט של חסד" ודיין בביה"ד "משפט וחסד"

ש"ת של חסד

לא מתפלל עמהם – כל שנמצא בבית או שבבית זה היה המת אין אומרים שם תחנון [שולחן הטהור א"ח סי' קל"א סי"א].

ב. הטעם שאומרים תחנון בבית האבל לשיטת שיבולי הלקט וסיעתו

א) שיבולי הלקט [ענין תפילה סי' ל] מבאר מדוע אין אומרים תחנון בבית האבל, וז"ל: "בבית האבל אין נופלין על פניהן משום דאיתקש לחג דכתיב [עמוס ח' י'] 'הפכתי חגיכם לאבל' הלכך אין אומרים ויודי ותחנונים בבית האבל", והב"י [א"ח סי' קל"א (א)] מביא את טעמו של שבולי הלקט.

ב) הלבוש [שם סי' ד] מוסיף טעם אחר, ומסביר את החילוק בין אבל לבין חתן, וז"ל: "ונהגו שלא ליפול על פניהם וגם שלא לומר מוזמר תחנון לא בבית האבל ולא בבית החתן אפילו כשישי שם ספר תורה, ולא בבית הכנסת ביום שיש בו מילה, ולא כשישי שם חתן בבית הכנסת. ונ"ל שאין ככולם טעם אחד, כי הטעם בבית האבל – כטעם שאין נפילת אפים בלילה שלא להגביר כח הדין ח"ו כי האבל כבר מדת הדין מתוח כנגדו והוי כמו קיצוץ ח"ו, והטעם בחתן ובמילה – מפני ששרויים בשמחה ועת התעוררות מדת הרחמים כמו בשבת וי"ט".

במנחה, כתב רב שרירא גאון ז"ל שיש נופלין על פניהם" (ובשרית דרות יעקב [לגר] יעקב עד"ס זצ"ל א"ח סי' כ"ח) מבאר מדוע הריב"ש נוקט "מנחה" ולא "שחרית" וז"ל: "ואפשר לומר שבה לשלול תפילת ערבית, והוא ע"פ מנהג מקומות שהגו ליפול בערבית כנוכר בטור [א"ח סי' ר"ל] בשם רב שר שלום גאון יע"ש, ולכן כתב שבמנחה היו נופלין בבית האבל לאפוקי ערבית שבבית האבל לא היו נופלין, כי כיון דתפילת ערבית רשות לא החמירו בה ליפול על פניהם בבית האבל. זה נלע"ד". אמנם ש"ת משפטי עוזיאל [ה"נ"ל] מביא ביאור אחר מדוע נקט הריב"ש דווקא "מנחה" ולא "שחרית", וז"ל: "ולי נראה דשפיר יש הבדל ביניהן, האילו ושעת מנחה היא צלזלת דרעוה ממו שכתוב בגמרא [ברכות ו' ע"ב] 'לעולם יהא אדם הזיר בתפלת המנחה, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת מנחה', הלכך נהגו לומר נפילת אפים אפילו בבית האבל ואין להימנע משום שמדת הדין מתוחה".

ב) אמנם שיבולי הלקט [ענין תפילה סי' ל, הובא בב"י בא"ח סי' קל"א (א)] סובר שהמתפללים בבית האבל אינם נופלים על פניהם ואינם אומרים תחנון, והב"י [ה"נ"ל] כותב שזהו מנהג העולם ופוסק כן להלכה בשו"ע [א"ח סי' קל"א סי' ד], וכך סוברים כל הפוסקים האחרונים וכן נוהגים האידנא. ויש להוסיף שדין זה שאין אומרים תחנון בבית האבל, הוא אפילו כשישי שם ספר תורה [עטרת זקנים א"ח סי' קל"א סי' ק"ג] (ועייני' שמוסיף ששליחות כן אומרים בבית האבל, אבל לא את הודוים והתחינות שמופיעים בסדר הסליחות), וגם אם האבל הוא אשה או קטן [דרך החיים דיני תחנון סי' ז, שלחן שלמה א"ח סי' קל"א], ואף אם אין כלל אבילים נוהגים שלא לומר תחנון כל שבעה בבית שהמתפלל שם [כה"ה] א"ח סי' קל"א סי' ק"ק סי' ז, גשר החיים ח"א כ"כ סי' ג' (ומבאר גשה"ח שהיינו הבית שהמת נפטר שם או שהביאנו לשם אחרי פטירתו אף שאין זה ביתו שדך שם, כפי המת משוטטות מהקבר לבית הוראה שהיה שם בעת פטירתו ולאחר מכן; אך אם לא נפטר שם וגם לא הביאנו לשם אחרי פטירתו, אין שום ביתו שדך שם כל ימיו ושם מוליקי' פ' ומתפללים לע"ז, אם אין שם אבילים, כן אומרים [תחנון]), וגם במנחה של יום השביעי שכבר אין דין ישיבה על הקרקע לאבילים מ"מ אין אומרים תחנון [דרך החיים ה"ל]. ובית האבל שאין אומרים שם תחנון, כולל את כל חזרי הבית, ואפילו בבית שיש לו כמה קומות והאבל יושב בקומה אחת ואילו הקהל מתפללים במניין בקומה אחרת באותו בית ששייך לאבל והאבל

ענינו' ולא 'תחנון' כמו שכתב הרד"א וכן הוא המנהג? דב'תחנון' ו'למנצח' ו'תפלה לדוד' לא שייך טעמא דנפילת אפים? ואפשר לומר שכונת הרב בעל הלבוש לומר, דבנפילת אפים אין צורך לטעם 'משום דאיתקש לחג' דמפני טעם אחר אין לאמרו. וזוהי יתיישב איך הרב בעל הלבוש כתב טעם אחר ולא פנה אל טעם שבלי הלקט אפילו להזכירו, אלא שלא כתב טעם זה אלא לומר דנפילת אפים איכא טעמא אחרת, אבל טעם שבלי הלקט דאיתקש לחג אצטרך לשלא יאמרו 'תחנון' ו'למנצח' ומזמור 'תפילה לדוד'. ואפשר ג"כ דלפי טעם הלבוש אומרים 'תחנון' ו'למנצח'. ואף הבגדי ישע [סי' קל"א סי' ד] מביא להדיא שבאבל יש שני טעמים – הטעם של הלבוש והטעם של שיבולי הלקט, ולא פליגי, וז"ל: "באבל יש ב' טעמים: חדא הנ"ל, כי באבל הדין מתוחה, על כן שלא להגביר כחה כנ"ל אין נופלין; ועוד דאיתקש אבל לחג. והטעם בחתן ובמילה: מפני ששרויין בשמחה ועת התעוררות ומידת הרחמים כמו בשבת וי"ט, לכך אין נופלין שלא לעורר מידת הדין בעת הרחמים".

אמנם החכמת שלמה [שם] מביא נ"מ בין הטעם של שיבולי הלקט והלבוש, וז"ל: "נהגו בדין מת שלא ינתן לקבורה בענין דאין עליו חיוב אבילות ולא אנינות, אם מתפללין אצלו אם אומרים תחנון או לא, אלא תליא בשני הטעמים מדוע אין אומרים תחנון בית האבל: דלהך טעמא דכתיב [עמוס ח' י'] 'הפכתי חגיכם לאבל', א"כ בזה שהמת מונח ועדיין לא חל עליו אבילות, יש לומר תחנון; אך להך טעמא דמידת הדין מתוח, א"כ מכל שכן דאחר מיתה קודם קבורה שמידת הדין מתוח בוודאי, על כן אין לומר תחנון. כן נראה לפענ"ד נכון, ודו"ק היטב".

בשבוע הבא אי"ה, נמשיך את התשובה ונדון בשיטות הפוסקים השונות בנידון השאלה.

היקר המסולא בפז והמדוכא בייסורים שנפטר בדמי ימיו בשבוע שעבר, מן המיוחדים ביישבתנו הקדושה – ישיבת "חוט של חסד" פניה"ק ירושלים תובב"א, הרב יוסף רפאל בן אריה וכוכבה זצ"ל למשפחת לבנון.

יה"ר שיקים ככולנו הפסוק [ישעיה כ"ה, ח'] 'בלע המות לנצח, ומחה ה' א-לוקים דמעה מעל כל פנים'.

נשאלתי אודות אבילים שאין באפשרותם להביא מנין אנשים לביתם לתפילת שחרית במהלך שבעת ימי האבלות ולכן הולכים להתפלל בבית הכנסת, מה הדין לגבי אמירת תחנון ונפילת אפים בבית הכנסת?

תשובה

א. האם אומרים תחנון בבית האבל

לגבי עצם מצות נפילת אפים ותחנון, כותב שו"ת משפטי עוזיאל [כרך ג' א"ח סי' י"א] וז"ל: "עיקר נפילת אפים הוא רשות ולא חובה [טור א"ח סי' קל"א משם רב נטרונאי גאון], אולם אעפ"י שהיא רשות, הואיל וקבועה קדמוניתו בסדר התפלה של שחרית ומנחה, נעשית כחובה מטעם המנחה, והרי היא כתפלת ערבית שאע"פ שקיי"ל להלכה שהיא רשות [ברכות כ"ז ע"ב], ואע"פ כן שאין לבטלה משום מצוה [שם כ"ז ע"ב תוד"ה 'תפילת השחר', טור וב"י א"ח סי' קל"א], והוא הדין לנפילת אפים – הרי היא מצות מנהג של 'לא תטוש תורת אמר' [משלי א', ח' ו'כ"ג].

ונחלקו הפוסקים האם בבית האבל, המתפללים נופלים על פניהם ואומרים תחנון (על אף שהאבל עצמו לרוב הפוסקים אינו נופל על אפיו ואינו אומר תחנון, כמו שיובא להלן).

א) הטור [א"ח סי' קל"א] פוסק שהמתפללים כן נופלים על פניהם, וז"ל: "ונופלין על פניהם בבית האבל ואין נופלין בבית החתן". כך גם פוסק הריב"ש בתשובתו [סי' תי"ב] בשם רב שרירא גאון, וז"ל: "וכן בבית האבל

המשך דבר ראש הישיבה

פדה בשלום נפשי

לכבוד יומא הדילולא כד טבת רבי שניאור זלמן מלאדי זצ"ל

ביצות מה?

התמיהה זו נשאלה ונשאלת עד היום. גם אל רבי יהודה-לייב רבה של העיר ינוביץ, אחיו של רבי שניאור-זלמן מלאדי הגיע אותה שאלה מפני מה זכו הוריהם לבנים כאלה צדיקים וגאונים. השיב רבי יהודה-לייב: "זה ביצות אמנו, שהייתה בעלת מסירות-נפש על תורה ויראת-שמים". וסיפר: "פעם אחת, כשחזר אבינו ממסע בחוץ-לארץ לרגל עסקיו, הביא אלימנו בגד יקר ונכבד. כעבור זמן הבחינה אימנו כי המלמד שלימד אותנו נראה מודאג, דבר שפגע בהתלהבות שבה נהג ללמדנו. שאלה אותו לפרש דאגתו, והוא סיפר כי אשתו מתקנאה בבגד היקר שיש לה, והיא מתאוננת עליו, שאינו מביא לה מתנות כאלה. "מיד ניגשה אימנו לארון, לקחה את הבגד היקר ומסרה אותו לידי המלמד. 'מסור אותו לאשתך, ובלבד שלא תהיה מודאג ותוכל ללמוד עם בניו מתוך חיות ושמחה', אמרה."

מתוך ספר המידות

מביא מין נשני

שְׁנָה שֵׁשׁ בְּהַ בְּרָכָה, סִימָן שְׁגָם יִשְׂרָאֵל יִפְרוּ וְיִרְבּוּ. [בנים פו']

מטיח כלפיו שאינו צדיק ח"ו. ואז מידת הדין תובעת את כבוד ה' ותובעת להצדיק את ה', ואז הצרות רק מתגברות, והכול נסגר לבן אדם והוא מאבד את כל האושר ואת שמחת החיים.

והתורפה היחידה והתשובה הגדולה ביותר היא פשוט לחזור להאמין שה' צדיק, להצדיק את ה', להאמין שה' טוב וכל מה שהוא עושה זה רק טוב. לא להבין, רק להאמין! אל תנסה להבין, כי אתה לא תבין בשכל המוגבל שלך את הטוב האינסופי של הבורא, אבל תאמין בצדיקים שמלמדים את דרך האמונה, ותגיד תודה על מה שנראה בעיניך כרע – ועל ידי זה אתה מצדיק את ה', ובזה אתה מסיר מעליך את כל הדינים ומעורר על עצמך רחמים עצומים, ובודאי תיושע בגשמיות וברוחניות.

לא נמאס לך?

אנשים יכולים לתמוה עלי, למה אני חוזר על עצמי שוב ושוב, כבר שמענו שכול לטובה ושעל ידי התודה מתבטלות הצרות. אך באמת לא עלי התמיהה. התמיהה הגדולה היא על אותם בכינים, שהם אלה שחוזרים על עצמם שוב ושוב. הם רואים שלמרות כל הבכינות – הם לא פתרו את הגברו, ובכל זאת לא נמאס להם לחזור על התלונות ועל הבכינות שלהם שוב ושוב.

ובאמת אני לא חוזר על עצמי כלל, כי אולי אצל חלק מהקוראים הדברים האלה נראים כחזרה על מה שכבר נכתב בעבר, אבל אצלי הדברים האלה הם חדשים ממש, כי את האמונה צריכים לחדש בכל יום, "בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים", "חדשים לבקרים רבה אמונתך".

וגם אם זו אכן חזרה – שווה לי לחזור על עצמי בשביל קורא אחד שיתעורר להבין עד כמה הוא מוזיק לעצמו עם הבכינות שלו, שיבין מה הוא עושה לעצמו, ויתעורר לעזוב את דרך הבכינות המובילה לאובדן, ולהתחיל ללכת בדרך האמונה, התודה והישועות, שהיא ורק היא הדרך לפתור את כל הבעיות ולהגיע לרוקח ולשמחה ולחיים של משמעות, לאושר והצלחה השלימה.

ואם היו כאלה נותנים שבח והודיה תמיד לה' יתברך על הטוב ועל הרע, בודאי היו מתבטלים כל הצרות וכל הגלויות לגמרי וכבר הייתה גאולה שלימה.

את life אהבתי לכל בית ישראל.

נא להתפלל לרפואת משה בן אידה, גילה בת ציפוריה. שרה לאה בת יוכבד מיכל. להבדיל לעני שמרית תמר בת מרים, ארז רפאל בן כוככא ז"ל

המויעד ל"מודרים במלכות" בתנאים קשים מנשוא, אך כשהבחינו החוקרים כי מדובר באיש קדוש, העבירו אותו לתא אחר כשהתנאים בו היו נוחים יותר מקודמו. לאחר חקירה ממושכת וישיבה בבית המעצר חמישים ושלושה ימים, נוכחו שרי המלוכה שחקרו בעצמם את הרבי, כי פעל ביושר לבב ובנקיין כפיים, וחתמו על כתב השיחרור.

ביום שחרורו - י"ט כסליו תקנ"ט, נגלו אל שם האדמו"ר הזקן רבותיו הבעל של טוב והמגיד ממעזריטש וסיפרו לו כי הסיבה למאסרו היא מפני שמפרסם חסידות ברבים, כולל גם עניינים כמוסים שבתורת הסוד, על אף שכבוד אלוקים הצנע דבר. כאשר שאל אדמו"ר הזקן את רבותיו אם יפסיק מעתה לפרסם את תורת החסידות, אמרו לו הבעש"ט והמגיד כי להפוך מעכשיו שכבר נפסק בשמים כי מותר לו להפיץ חסידות ברבים, הרי ימשך ויתגבר בהפצת לימוד החסידות. ומכאן המקור לשם חג הגאולה- ראש השנה לחסידות שחל ב"ט כסלו.

עצת צדיק מבצעים מיד

המגיד ממזריטש נסע פעם אחת עם תלמידיו והם התאכסנו באכסניה יהודית. בעל האכסניה פנה אל המגיד וביקש את עצתו בשאלה אם כדאי לו לעזוב אכסניה זו, שמחירי החכירה שלה התייקר מאוד, ולעבור לאכסניה שמעבר לנהר. הפנה אותו המגיד אל תלמידו רבי שניאור-זלמן ואמר: "הוא חכם נפלא". כששמע רבי שניאור-זלמן את פרטי העניין המליץ לבעל האכסניה לעבור לאכסניה השנייה ובירכו בברכת "משנה מקום משנה מזל לטובה ולברכה". בבוקר ראה רבי שניאור-זלמן כי האכסניה ריקה וכי בעל-הבית עומד ליד עגלות טעונות וממתין לצאת האורחים. הסביר בעל האכסניה, שהוא שמע כי כשמקבלים עצה מצדיק, יש לבצעה מיד. בעודם חוצים את הנהר הבריך ברק מסנוור וכל האכסניה הישנה עלתה בלהבות. זכות הצדיק רבי שניאור זלמן מלאדי בעל התניא, זכות תורתו ומעשיו תהא למגן וצנינה עלינו ועל כל עמי"אמן!.

סוכות בשנת תקנ"ט, ביקש הרבי להרהר בדבר ויצא מן הבית מבעד הדלת האחורית, כשהוא שוקל בדעתו מה לעשות למחרת אמר לו המגיד: "רואני כי הינך זקוק לברכה כפולה ירצו לשבור אותך. יהיו לך הרבה מנגדים". בירכו בברכת כוהנים, עם כל הכוונות, ואמר: "יש לך האזור של אליהו ומותניים חזקים כדי לעמוד בכל הדברים הקשים".

סוד החסידות

יהודי ת"ח אשר מלבד ידיעותיו הרבות בתורה התפרסם במיוחד בשל מידותיו הטובות; הוא היה טוב-לב בצורה נדירה. באחד הימים החליט להתעניין יותר על מהותה של החסידות ונסע אל רבי שניאור-זלמן מלאדי, מייסד חסידות חב"ד. כשנכנס אליו שאלו: איזה חידוש הביאה עמה החסידות? השיב לו הרב מבח"ד: "ראה, מידות טובות קיימות לא רק אצל האדם. ישנם גם בעלי-חיים אשר אופיים הוא טוב מאוד; בעלי-חיים רחמיניים, צנועים וכיוצא-בזה. מהו, אם כן, ההבדל בין בעלי-החיים לבין האדם? – ההבדל הוא, שאופיים הטוב של בעלי-החיים הוא דבר טבעי המתחייב מעצם מהותם, ואילו אצל האדם צריכה כל תכונה להיות נשלטת על-ידי המוח ולפעול בהתאם להנחיות השכל. תכונות טובות הנובעות מטבע האדם ושאינן מכוונות על-ידי שכלו – אין הן חשובות יותר מהתכונות הטבעיות הטובות של בעלי-חיים מסוימים." כשאותו יהודי שמע זאת, החל להתבונן

מכון חכמת השלום

השער שלך למקצועות התורה

לאחר ההצלחה האדירה בקורסים הקודמים!

אנו פותחים רישום נוסף לקורסים הבאים:

הדרכת תחנים, הדרכת כלות, משגיחי כשרות, כשרות הבית היהודי לנשים

<p>הדרכת תחנים</p> <p>עוד 2000-2200</p>	<p>הקורס יכלול את לימוד הלכות טהרת המשפחה, סוגי ע"י רבנים מוסמכים ובלויי ספנות יחודיות, בדגש מיוחד על הדרכות בשלום בית לפי הכוונת ובלויי מורי הרה"צ ר' שלום ארוש שליט"א.</p>
<p>הדרכת כלות</p> <p>עוד 2000-2200</p>	<p>הקורס יכלול את לימוד הלכות טהרת המשפחה ופונה לנשים שמשקקות בקירוב, בדגש מיוחד על הדרכות בשלום בית לפי הכוונת מורי הרה"צ ר' שלום ארוש שליט"א.</p>
<p>משגיחי כשרות</p> <p>עוד 1650-1850</p>	<p>הקורס ספן את התלמידים לפסחיו הרבנות הראשית, ומועבי ע"י רבנים מוסמכים בתחום הטעמים בפיקוח כשרות הלכה למעשה, ובלויי ספנות יחודיות.</p>
<p>כשרות הבית היהודי לנשים</p> <p>עוד 2000-2200</p>	<p>הקורס מועבר אחת לשבוע, הלימוד מסיף את הלכות כשרות המטבח הלכה למעשה, בלויי ספנות יחודיות, הנשים ינאו יעד רחב כשעות הכשרות המסיי.</p>

ההצלחה שלך היא ההצלחה שלנו

לרישום: 0583266553

בהכוננת גדולי ישראל

חינוך באהבה

לימודי הצלחה פרק א מאת הרב יצחק אבוחצירא. יועץ חינוכי, מאבחן ומטפל.

אף אחד מאיתנו, בודאי לא היה מסרב שהילד שלו יהיה הטוב ביותר והמוצלח ביותר בבית הספר, ואם אפשר לקבל ילד מוצלח בלימודים אז רצוי שהיה מוצלח גם בהליכותיו, בהתנהגותו ובחיים בכלל.
הצלחה בכל תחום שהוא ובמיוחד הצלחת הילד בתחום הלימודי, הוא ממש חלום של כל הורה.

ולנו באמת רוצים לראות בהצלחת ילדינו, ואלו אפילו מוכנים להתאמץ בשביל להשיג את זה, רק הבעיה היא שלא תמיד זה קורה. לא תמיד ההצלחה-מצליחה.

נוסחת הקסם

- בואו נחשוב ביחד מה הסיבה. מה הסיבה לכך, שהילד שלנו "לא הכי מוצלח" או אפילו "לא בכלל"? יכולת להיות לכך סיבות רבות:
1. מנת שכל (IQ) נמוכה.
 2. בעיות גופניות, כמו שמיעה או ראייה.
 3. קשיי למידה שונים.
 4. בעיות קשב וריכוז.
 5. בעיות רגשיות שבגללם אין לילד פנאי ללמוד.
 6. בעיות חברתיות, שגורמות לילד להיות מוסח מהלימודים.
 7. הילד לומד במקום שהוא "גדול עליו" כמורה רמות והוא לא יכול לעמוד בתחרות שווה מבחינת יכולותיו.
 9. חוסר מוטיבציה, ועוד כהנה וכהנה סיבות מסיבות שונות.

בואו ננסה לרגע, לצאת "מהקופסא המרובעת" שלנו, מתפיסת העולם השגויה שאנו לפעמים מאמינים בה: "שארין כבר מה לעשות" או "שלא כולם חייבים להצליח", נניח לרגע את כל מה שמנחם לנו בראש בכל הנוגע לצמד המילים "הילד שלנו והצלחה בלימודים" ונסה "להסתכל מלמעלה" להתבונן ולמצוא את המניע המשותף שבין כל הילדים שמצליחים בלימודים. לאחר שנמצא את "נוסחת הקסם של הצלחה" ננסה לראות כיצד ניתן להעביר את הנוסחה לילד ולהעלות אותו על אותו גל הצלחה.

אי ש רצון או יש הצלחה

אך לפני שנתחיל לעבוד עם הצלחת הילד, נחשוב היכן אנו רוצים להכניס את מפת הצלחה. נחפור קצת בתוכנו ונתבונן ב"אמונות" הפנימיות שלנו ונחשוב: האם אנו רוצים מצליחנים? האם כל אחד מאיתנו יכול להיות מצליחן? התשובה היא: בפירוש כן. כל אחד מאיתנו מצליח, ויכול להמשיך ולהצליח יותר. כי בכל מה שקשור להצלחה- כל אחד רוצה! וכמידת הרצון כך מידת הצלחה.

נחשוב דבר נוסף: האם יש משהו שמגביל אותנו או את ילדינו מלהיות מצליחנים? התשובה היא: ההגבלות היחידות שיכולות להיות הן "אנחנו בעצמנו", שהרי למעשה איננו מוגבלים ביכולות או בכישורים שלנו, כמו שאנו מוגבלים באמונה שלנו, בשאיפה

בס"ד ברה"

ובחזון. כמו שמסבירים חז"ל על הפסוק "מי בזו ליום קטנות" מי בזבו שולחנם של צדיקים? קטנות אמונה שהייתה בהם. עלינו להחדיר לעצמנו היטב, שכל אחד מאיתנו, הורה כילד- ראוי להצלחה, רוצה ויכול להצליח בחיים.

וכדי להתחיל להצליח ולהתקדם בהצלחה, עלינו לדעת מהי הדרך שתוביל אותנו להצלחה, או באילו צעדים עלינו לנקוט בכדי להצליח.

הדרך להצלחה מתחילה בנו

הדרך להצלחה מתחילה בנו ההורים, שהרי אם אנו לא מאמינים שאנו "מצליחנים" או "יכולים להצליח", כיצד נוכל להעביר את ה"אמונה" הזו לילדינו?!

בואו נחשוב על סיטואציה שכולה להיות: דוד, הוא ילד שנכשל מאוד בכיתה. המורה שלו מחליט לבצע עבודה אישית עם הילד, וחושב לשתף גם את האבא ולבקש ממנו שישתף עם דוד יומיים בשבוע ל"טיוול אישי" וישוחח איתו "שיחת מוטיבציה" בשיחה, האב יצטרך להעביר לבנו מסרים: "עד כמה הוא טוב והכס ויש לו סיבות רבות להצליח וכו"

המורה הגיע לבית הילד, להציג לאב שיש צעדים עם בנו ל"טיוול אישי", לערוך, התברר לו שהאב מפוטר מעבודתו כבר חצי שנה עקב מחלה קשה של אשתו, המצב הכלכלי והרגשי של ההורים קשה מאוד, והמשפחה כולה עסוקה בדאגה ועזרה בבית.

בואו נחשוב ביחד: האב במצבו, מתאים להעביר שיחת מוטיבציה לילדו? הרי בודאי שלא! בסיפור עצוב זה גם האב בעצמו זקוק "לחונך" שיכול לעבד איתו את הבעיה המשפחתית וייתן לו כלים והסתכלות נכונה להצלחתו הוא. ולכן המסקנה היא, עלינו לעבוד עם עצמנו ולבדוק את רמת האמונה שלנו בעצמנו ותוך כדי לעבוד עם ילדינו. (למעוניינים לבצע עבודה אישית/זוגית- למר"ר הרב שלום ארוש שליט"א יש על כך דיסקים נפלאים).

מהם המפתחות להצלחה?

"הדרך להצלחה" יכולה להיות קלה או קשה, הכל לפי המצב שבו אנו נמצאים ולפי ה"גישה" שבה אנו נוקטים. נפתח בע"ה בדוגמה מהעולם העיסוקי: נניח בתקופת שפע כלכלי ולפני חגים, לא נדרש מבעל עסק להשקיע הרבה בפרסום או בהזולת מחירים- כי לאנשים יש כסף זמין לקניות והם בלאו הכי קונים. לעומת זאת, בתקופת מיתון והאטה כלכלית, נדרש מבעל עסק מאמצים רבים ופרסום מסיבי כדי להגיע להצלחה עסקית.

דוגמה נוספת מהזוגיות: בתקופת פריחה ביחסי הזוג- גם מחווה קטנה, יכולה להתפרש כהצלחה נוספת בזוגיות. אך בשעת משבר. נדרש מבו הזוג להתאמץ.

להשקיע, לפייס, לקנות מתנות ופרחים וכו' בכדי להגיע להצלחה בזוגיות. אך על מנת להבין מה זו הצלחה, עלינו להגדיר את המושג "הצלחה".

הגדרת הצלחה היא: הגשמת שאיפות ומטרות או השגת תוצאה טובה יותר, מתוך מאמץ והשקעה.

כל אחד מאיתנו רוצה הצלחה, במה? בכל מיני תחומים: הצלחה ברוחניות, בקדושה והתקרבות לה', הצלחה בפרנסה, במכירות ובעסקים, הצלחה בשלום בית, הצלחה בחינוך הילדים ואפילו הצלחה בהרזיה ...

איך עושים את זה? איך יודעים שאנו בדרך להצלחה? תמשיכו לקרא, על זה בדיוק אנו מדברים.

תמשיך לפדל

אומרים, שהדרך להצלחה דומה ל"רכיבה על אופניים" אם אתה לא מפדל, לא מתאמץ- נראה שאתה בירידה.

אך אם אתה מפדל ומתאמץ- תהיה בטוח שאתה בעליה.

אדם יכול להרגיש שהוא בדרך להצלחה- כי הוא מתאמץ, מגיע להישגים, שואף לעוד, ומתאמץ שוב ומתקדם ועולה כל הזמן.

בעולם הקאוצ'ינג-אימון אישי לעסקים, טוענים: שגישה מנצחת להצלחה, מורכבת מ: "האני, השיטה והמוצר" שלושתם ביחד, הם "גורמים חשובים להצלחה".

אך מתוכם החשוב ביותר הוא ה"אני". חשוב שיהיה לך מוצר טוב, שמביא תועלת רבה. חשובה השיטה שאתה משווק אותה ומבצע אותה, אך החשוב ביותר הוא אתה, האדם עם ערכים מוצקים, הערכה אישית שאתה חשוב ונצרך, הערכה עצמית גבוהה, אמונה בעצמך, ביכולת שלך, במטרה שלך ובמוצר שאתה רוצה למכור.

ככל שהרגשות שלנו עזים יותר ביחס לרעיון או מטרה, ככל שאנו משוכנעים יותר במטרה שנטועה עמוק בתת ההכרה שלנו, כך אנו בכיוון הנכון בדרך להגשמה של המטרה. במילים אחרות: "היחס שלך לעצמך, קובע את רמת הצלחה שלך, יותר מהמיומנויות והאימון שאי פעם קבלת".

רצון, עבודה והתקדמות

אותו הדבר בדיוק בנושא שלנו "הצלחת הילד בלימודים".

רק לפני שב"ה נתחיל בעבודה, חשוב לי להבהיר "נקודה אחרונה וחשובה" בנוגע להצלחת הילד שלנו בלימודים ובחיים.

מבחינתי כשאני מדבר על "הצלחה", אני לא מתכוון לצינוני ה-100% במבחנים, או לילד רגוע, שקט ו"נטול בעיות".

מבחינתי הצלחה היא: "רצון, עבודה והתקדמות".

מילים יפות, נכון?! ברצוני לספר לכם "סוד"- שמילים אלו יהיו בע"ה מילות הקסם של המאמרים הבאים בסדרה.

משרה עם ברכה

למוסדות "חוט של חסד" דרושות טלפונית למשמרת צהרים-ערב (עד השעה 19:00)

- בונים ומתקנים
- סביבת עבודה צנועה
- צוות חם ומגובש

לפרטים נוספים חייגו: 02-5812210

הורים יקרים, עלינו לדעת כי: בכדי להגיע להצלחה בחיים, הדבר האידיאלי ביותר הוא- להגיע ל"איזון הראוי" בין המצוי לרצוי. דהיינו, בין המצב שלי עכשיו לבין המצב שבו אני רוצה להיות.

כאשר אני בודק את רמת הרצוי שלי, אני מוכרח להתחשב במכלול התכונות השונות שלי כאדם.

גם הצלחה של תלמיד בלימודים, וגם הצלחה בחינוך הילדים, נובע מנקודת "איזון" בין המצוי לרצוי, כפי שיתבאר בע"ה בהמשך המאמרים בסדרה.

מתחילים בהדרגה

או סיכמנו, שמתחילים בהדרגה עצמית. כל אחד, יבדוק את "רמת האמונה" שלו בעצמו, בכל התחומים שבהם הוא רוצה לראות את הצלחתו. אח"כ נבדוק עד כמה הוא מאמץ בהצלחה שלו ושל ילדיו בתחום הלימודי.

הורים יקרים, בדיוק כפי שאנו משרשים דפוסי ההתנהגות נכונים ע"י דוגמה אישית והדרכה חינוכית, כך בדיוק עלינו להשריש "חינוך לאמונה בהצלחה".

"אימון חינוכי" זה, נועד לא רק למבוגרים, אימון זה נועד גם לצעירים, ואפילו לילדים שרק מתחילים את החיים.

אימון זה, הוא העיקרי ב"חינוך הביתי לדפוסי התנהגות" ולכן, כפי שדפוס התנהגות נכונים אמורים להיות מושרשים אצל הילד כמה שיותר מוקדם, כך גם "אמונה בהצלחה" צריכה להיות מושרשת בילד מקטנותו, וכמה שהוא צעיר יותר, כך טוב יותר.

ובכן בואו בע"ה נצא לדרך, להאמין בעצמנו ולהשריש את האיזון ואת דפוסי החשיבה הנכונים לילדים שלנו כבר בגיל צעיר, כך החיים שלנו ושלם יהיו בע"ה טובים יותר גם בהמשך חיינו. בהצלחה!

לייעוץ טלפוני ללא תשלום או לתיאום גישה צור קשר בימים ג' - ד' משעה 10-8 בערב
 נייד: 0548-434-435
 מייל: a0548434435@gmail.com

בדיחות הדעת

רב מספר לחברו: "אתמול חיתנתי שלושה זוגות וזה עשה לי הרגשה טובה לשמח שבעה לבבות".

מתקן אותו החבר: "אתה מתכוון לשישה לבבות!"

עונה לו הרב: "לא, התכוונתי לשבעה, מה אתה חושב, שאני עונד בהתנדבות?"

זמנים וארצות השעה

ירושלים	תל אביב	חיפה	באר שבע
16:29	16:35	16:26	16:38
17:34	17:36	17:34	17:37
18:12	18:09	18:09	18:13

הפטרט השבת
 יחזקאל פרק כח' פסוק כה' עד פרק כט' פסוק כא' -
 "כה אמר ה'"

יו"ל ע"י מוסדות "חוט של חסד"
 רה' שמואל הנביא 13 ת.ד. 57669 -ם
 טל', 02-5812210 פקס 02-5812252
 לקבלה בדוא"ל ולתגובות כתבו לנו:
 5812210@gmail.com

מוסדות "חוט של חסד" בנושאות מו"ר הרב שלום ארוש שליט"א מזומינים אתכם להשתתף בפעילות במתחם "בית רבינו"

המקום פתוח כל יום משעה 14:00 ומתקיים בו שיעור תורה בכל יום
 תפילת מנחה בשעה 16:00, לאחר מכן שיעור קצר תפילת ערבית בשעה 17:00

כתובת: בית הכנסת "נחל נובע מקור חכמה" רח' חיל השריון 4 שכונת נווה נוף ראשון לציון

איש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לנצל ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש כו טבת תשע"ח: הדלקת נרות: ירושלים 4:20 תל-אביב: 4:34 חיפה: 4:23 מוצאי שבת: ירושלים: 5:35 תל-אביב: 5:37 חיפה: 5:34 ר"ת: 6:12

פרשת וארא

הכרת הטוב

להכיר טובה למטיבו ולא להיות כפוי טובה!

נלמד מהפסוק: "ויאמר ה' אל משה אמור אל אהרן" (פרק ז'-יט)

ושואלים חז"ל: למה לקו המים על ידי אהרן ולא ע"י משה? אלא אמר לו הקב"ה למשה, המים ששמרוד כשהושלכת ליאור אינו בדין שילקו על ידך, חייך לא ילקו אלא ע"י אהרן. כיוצא בזה אמרו לענין מכת הצפרדעים. וכן במכת כנים אמרו חז"ל: "אמר לו הקב"ה למשה, עפר שהגן עליך כשהרגת את המצרי אינו דין שילקה על ידך. לפיכך לקו שלוש מכות אלה ע"י אהרן." (מד"ר שמות ט-י).

בשעה שנפגש הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל עם נשיא צ'כוסלובקיה פרופסור תומאס מאסטריק מחסידי אומות העולם, בחודש חשוון תרפ"ז בירושלים, שוחחו על ההדרדרות המוסרית של העולם אחרי המלחמה, ועל התופעה השלילית של טיפוח הרגשת "כוחי ועוצם ידי" שמקורה בכפיות טובה. כדוגמא לכך הביא הגר"ח את מעשה "דור הפלגה" שהתארגנו לבנות מגדל שראשו מגיע השמימה. והתורה מאריכה היאך הם הכינו את חומרי הבנין ותיכוננו. מה פירוט זה מוסיף לנו להבנת העניין? שאל הרב זוננפלד.

וכך הסביר לנשיא המלומד: בפירוט מהות החומר שממנו רצו לבנות את המגדל מרומזת האידאולוגיה הכפרנית של דור הפלגה. של כפירה בטובותיו של הקב"ה, באומרים: אין אנו זקוקים לאבניו של הקב"ה המשמשות חומר הבניה העיקרי של הבנין. "הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשריפה ותהי להם הלבנה לאבן"... - אנחנו ניצר "אבנים" תוצרת עצמית שמהן נבנה את המגדל...

כל זאת כדי להפגין ולהוכיח כי "יש לנו אבנים וחומר משלנו, ואין אנו זקוקים לאבניו וטובותיו של הקב"ה" כפיות טובה זו שמשה כהכנה למרד הגלוי בהקב"ה. וממילא יובן גם מדוע חיפשו ומצאו בקעה שעליה יבנה המגדל, הרי אם תיכננו מגדל גבוה היה מן ההגיון לבנותו על פסגת ההר הגבוה: אלא לשיטתם, אינם זקוקים להרים של הקב"ה אלא יצליחו להגיע השמימה גם מהבקעה...

"בור ששתית ממנו מים"...

בית דינו של הגה"צ רבי יעקב מוצמי זצ"ל היה בבנין "קרית ספר" בירושלים, ומשם קיבל את משכורתו הדלה. ובכל זאת מעולם לא שמעו אותו מתלונן על כך. פעם ביקשו ממנו ראשי ישיבת אהבת שלום שיעביר את בית דינו אליהם בתנאים יותר נוחים. השיב להם: "בור ששתית ממנו מים אל תשליך בו אבן". כשבאתי לארץ ישראל נתמכתי ע"י מוסד זה, על כן לא אעזבנו לעת זקנותי... ארי עלה מבבל

"הרי אני חייב הכרת הטוב!"

בפתח תקוה התקיימה חתונה של אחד התלמידים משיבת פוניבז', אוטובוס מיוחד עמד לרשות הבחורים, שנסעו לחתונה, הלך וחזר. לאחר החתונה מילאו הבחורים את האוטובוס בחזר לבני ברק. והנה המשגיח הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל עלה אחריהם לאוטובוס, וכמובן הבחור הראשון שישב ליד הדלת נעמד מיד ופינה את מקומו למשגיח. הרב דסלר התיישב. הוא פנה לבחור שקם בשבילו והודה לו: "אני מודה לך מאד. תזכה למצוות. אני אכן צריך לשבת כי חלש אני..."

הנהג החל בנסיעה, לא הרחיקו, והנה שוב מסתובב הרב דסלר אל הבחור שנעמד לא רחוק ואמר לו: "ברוך תהיה, נתת לי את מקומך. ממש החיית אותי, יושר כוחך..."

הנסיעה ממשיכה. לא עברו אלא חמש דקות והרב דסלר מסתובב בשלישית: "באמת, אני לא ממש יודע כיצד להכיר לך טובה. תזכה למצוות. תבורך. החייתני!"

הבחור תמה לעצמו: "מה הוא רוצה ממני, מה כבר עשיתי?! אם עוד פעם יחזור להכיר טובה ויברך, אני כבר אענה לו משחר..."

ואכן לפני שירדו תפסו המשגיח בשני ידיו ואמר לו בהתרגשות: "הכרת הטוב נוראה יש לי בשבילך, תודה רבה!" הגיב הבחור: "המשגיח! אני חושב שלאחר כל כך הרבה ברכות ואיחולים, לא יהיה לי שכר על המצוה..."

פני הרב דסלר הרצינו, ואחרי הרהור קל השיב: "מה אתה רוצה שאני אהיה מושחת? הרי אני חייב הכרת הטוב!"

מבהילו כל הנסיעה מפ'ת לב"ב כרבע שעה! הבחור צעיר לעומת אדם זקן! הבחור הוא תלמיד שקם למוצו ורבו! מסתבר שאין כאן ענין רק של התבטלות וענוה, אלא פשוט מחוייבות עמוקה ונוראה של הכרת הטוב לזולת, יהיה מי שיהיה, גם על טובה כל שהיא... עד כדי כך שמרגיש עצמו כמושחת אם לא יכיר טובה... עפ"י להגיד

עלון "איש לרעהו" פרשת וארא הוקדש לעילוי נשמת
הרה"ג רבי פנחס הירשפרונג זצ"ל
רבה הראשי של מונטריאול – קנדה
נלב"ע כז טבת
ת. נ. צ. ב. ה.

עלון "איש לרעהו" פרשת וארא הוקדש לעילוי נשמת
רבי מרדכי יששכר דוב בער
אברמציק זצ"ל
נלב"ע כז טבת
ת. נ. צ. ב. ה.

לנהוג בסבלנות ובנחת עם בני ביתו ותלמידיו, ולא בכעס והקפדה!

נלמד מהפסוק: "וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום את בני ישראל" (פרק ו-יג)

וכתב רש"י: "ציווה עליהם להנהיגם בנחת ולסבול אותם". וביתר פירוט מובא במדרש: אמר להם הקב"ה, בני סרבנים הם, רגזנים הם, טרחנים הם, על מנת כן תהיו מקבלים עליכם, שיהיו מקללים אתכם שיהיו מסקלים אתכם באבנים" (מד"ר שמות ז-ב).

מנהיג אמיתי [וכל אדם הוא מנהיג בביתו] הוא זה ששולט ברוחו ולא מתפרץ בכעסו על כל עוול, וזוהי הגבורה האמיתית וכפי שכתוב "טוב ארך אפיים... ומושל ברוחו מלוכד עיר" ו"איזהו גיבור הכובש את יצרו". זה מה שביקש משה רבינו מהקב"ה: "יפקוד ה' א-לוקי הרוחות לכל בשר איש על העדה" (במדבר כז-טז), ואכן אמר לו הקב"ה: "קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו" כי המנהיג צריך שתהיה ה"רוח בו" - שישלוט ברוחו ויאצור הכעס, על כל עוול, בקירבו, שלא יתפרץ כלפי חוץ.

בגמרא (נדדים כב.) אמרו חז"ל: כל הכועס, כל מיני גיהנום שולטין בו. ומבאר החפץ חיים, מדוע כל מיני גיהנום שולטין בו? מפני שלכל עבירה ועבירה ישנו מדור וסוג גיהנום מיוחד המתייחס אליו. מכיון שהכעסן אין לו שליטה על מעשיו, והוא עלול לעבור על כל מיני עבירות שבעולם, לכן אין לו גיהנום מיוחד, אלא כל מיני גיהנום שולטין בו.

כתב הגאון רבי יצחק אבוהב זצ"ל בספר **מנורת המאור** (סימן שכג): הסיבה העיקרית שמביאה לקטטה ומריבה היא הכעס. כי כל אדם שמושל עליו כעסו, לא יהא לו שלום מלמעלה ולא מלמטה, לפי שברוב כעסו, יחטא לשמים, וגם יריב עם בני אדם הרגילים עמו. על כן הזהירו חז"ל על הכעס.

הרמב"ם (בפ"ב מהלכות דעות ה"ג) כותב שאף שבכל המדות יש לילך בדרך האמצעית, אבל הכעס מדה רעה היא עד למאוד וראוי לאדם שירחיק ממנה עד הקצה האחר וילמד עצמו שלא יכעס ואפילו על דבר שראוי לכעוס עליו. ואם רצה להטיל אימה על בנו ובני ביתו או על הציבור, אם הוא פרנס ורצה לכעוס עליהם כדי שיחזרו למוטב, יראה עצמו בפניהם שהוא כועס כדי לייסרם ותהיה דעתו מיושבת בינו לבין עצמו כאדם שהוא מדמה כעס בשעת כעסו והוא אינו כועס.

"הסבלנות" - כותב הפלא יועץ - "זו מדה טובה צריכה לכל אדם, הגדול לפי גודלו והקטן לפני קוטנו... ואין לשבח ולפאר את מי שהכל מכבדין אותו ומנשאים אותו ועושים כרצונו, על שאינו כועס. כי אם בזאת יתהלל המתהלל, כאשר מכעיסים אותו על פניו ועושים עמו שלא כהוגן, והוא סובל את הכל ומעביר על מדותיו, שבה מרויח שמעבירין לו על כל פשעיו..."

ומובא (בספר באר החיים) שאחד האדמו"רים הגיע לבקר את כ"ק האדמו"ר בעל האמרי חיים מויז'ניץ, ולכבודו נתבקש אחד המשמשים לחמם איזה תבשיל עבור האורח. מיד יצא המשמש למלא את תפקידו, אך חרה לו שהאורחים באים זמן כה קצר לפני חג הפסח כאשר יש הרבה טרדות והתלונן על כך בפני העובדים שהיו אז במטבח.

באותה שעה נכנס ה'אמרי חיים' למטבח והבחין בכעסו של המשמש. הוא נעמד ליד הקדירות שהיו מכוסות ומונחות על האש ואמר: "כאשר הכיסוי מכסה את הקדירה אי אפשר לדעת מה יש בתוך הסיר, אולם כאשר האש מעלה הבל, אפשר להריח ולגלות מה נטמן בתוכו, וכך הוא גם אצל בשר ודם, שא"א לבשר ודם להכיר פנימיותו של חברו, כי הוא יוכל להעמיד פנים כלפי חוץ ככשר שבכשרים ואין תוכו כברו, אולם בשעה שהבל הרתיחה עולה, כשחברו עשה לו עוול והכעיסו ובכ"ז מתגבר על עצמו ניכרת אז פנימיותו כי טובה היא מאד..."

עוד הובא (שם) אמרת **בעלי המוסר** שאדם צריך להיות "מושל ביצרו" ולא חלילה "נמשל", שאם לא כן, נאמר עליו (תהלים מט-יג) "נמשל כבהמות נדמו", שאם יצר הכעס הוא שמושל בו, נדמה הוא כבהמה...

"איך זכה למדת הסבלנות"...

סיפר הגה"צ רבי שמואל הומינר זצ"ל: הכרתי בירושלים יהודי שהיה מיוחד במדת הסבלנות באופן יוצא מן הכלל עד שעורר פליאה. פעם שאלתי אותו על כך, איך זכה להגיע לכזאת מדת סבלנות נדירה?

השיב לי אותו יהודי, כי בבחרותו למד בישיבת ראדין אצל החפץ חיים, ובאותה תקופה הוא היה ההפך הגמור ממש. הוא היה חסר כל סבלנות... נוח לכעוס וקשה להתרצות. והיה נוהג החפץ חיים שכאשר היה מבחין בתלמיד שזקוק לחיזוק באיזה ענין, היה קורא לו ומטייל עמו בסביבת הישיבה ומפליג עמו בשיחות נפש אודות הנקודה בה זקוק הוא לחיזוק ושיפור.

באחד הימים קרא לו החפץ חיים והחל לטייל עמו כמנהגו, ומשך שעה שלימה שוחח עמו, כאשר כל העת חוזר הח"ח שוב ושוב על מלה אחת "סבלנות..." "סבלנות..." "סבלנות..." עד אשר נכנס לו ענין זה על סבלנות בעצמותיו, ומני אז והלאה המשיך להשריש בנפשו מדה זו ולקנותה לנצח באופן נדיר ומעורר פליאה.

השעות הרעות...

מעשה ביהודי שהקניט את חברו. הלה כעס מאוד ולא שלט ברוחו. הוא זרק חפץ לעברו של המקניט ולרוע מזלו פגע בו החפץ ופצע אותו. מכיון שבעל המעשה, זורק החפץ, היה רחוק מלעשות מעשה כזה, התסובב חסר אונים ולא ידע את נפשו מרוב צער וחרטה על מעשהו.

לבסוף נכנס אל הגאון מטשיבין - רבי דב בעריש ווייזנפלד זצ"ל, לתנות את צערו ולבקש שיתפלל על חברו שיבריא. רבי דב בעריש דיבר עמו ביחידות.

לאחר שיצא הלה מן הבית, אמר הרב מטשיבין למקורבו רבי אליהו קרויטווירט: "הנך רואה, על כך אנו מתפללים: 'ויציל נפשותינו מן השעות הרעות'. הכוונה בזה לאותם שעות שהאדם מאבד את עשתונותו ועלול לעשות מעשים שרחוקים ממנו וממדריגתו, עד שלאחר מעשה עומד תמה ומשתומם ואינו מצליח להבין היאך הגיע לזה..."

שר התורה

"זו הפעם השניה"...

הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל היה ידוע בהנהגתו השלוה והמיושבת תמיד, וכל סימני כעס לא נראו על פניו גם בשעה שהיו סיבות צודקות לכעוס. מדה מופלאה זו של הבלגה וארך אפים קנה משום מעשה שהיה:

פעם בימי צעירותו, כשהיה כבן תשע שנים, התרגז על אחיו עד כדי זריקת חפץ עליו. אביו הוכיחו אז קשות עד כמה יש להתרחק מהכעס. במעמד זה קיבל רבי משה שמואל על עצמו לא לכעוס יותר בכל ימי חייו.

והנה כשבעים שנה לאחר קבלה זו, מצא בנו את אביו רבי משה שמואל כשהוא בוכה תמרורים ולומד מוסר בקול אדיר וחזק. הוא שאל אותו על כך. גילה לו רבי משה שמואל, כי לפני כשעה נכנס אליו אדם והלה נהג שלא כראוי וחושש שכעס עליו... וסיים רבי שמואל: "זו הפעם השניה שעברתי על קבלתי הישנה..."

ישורון - יח

להרגיש ולהשתתף בצערו של הציבור, ולשאת בעול עמו!

נלמד מהפסוק: "אלה ראשי בית אבותם בני ראובן... ובני שמעון... ואלה שמות בני לוי..." (פרק ו-יד, טו)

והקשה השל"ה הק: מה פשר תיבות "שמות" שהזכיר הכתוב אצל בני לוי ולא כתב כך אצל ראובן ושמעון? ותירץ: כי בני שבט לוי הרי לא היו בגלות, ולוי ידע דבר זה ורצה להשתתף בצרת הציבור. מה עשה: קרא שמות לבניו על שם הגלות, דהיינו שם גרשון על שם בני גרים הם בארץ לא להם, ושם קהת על שם שיניהם קהות, ושם מררי על שם וימררו את חייהם. זהו שאומר "ואלה שמות בני לוי". ומכאן כותב השל"ה - ילמד האדם להשתתף בצער הציבור אעפ"י שאין הצרה מגעת לו. וכן הודיע השי"ת למשה רבינו ע"ה, אהיה אשר אהיה, אהיה עמהם בגלות זו, אהיה עמהם בגלות אחרת. עכ"ל.

על החובה לשאת בעול עם הזולת ולחוש בצערו, מובאים בזהוה הק' הדברים הבאים: אמר רשב"י, מאן דמרגיל עצמו בצערא דשכינה [=מי שמרגיל עצמו להצטער בצער השכינה] אעפ"י דבא עליו צער, יסבול משאוי הזה ולא חייש [=אעפ"י שבה עליו צער, יסבול המשא הזה ולא ידאג], אבל מאן דלא מרגיל עצמו בצערא דשכינתא וצערא דישראל [=אבל מי שאינו מרגיל עצמו להצטער בצער השכינה וצערן של ישראל] רק כל יומין הוא בתפנוקין ועידונין של העולם הזה [=רק כל ימיו הוא בתענוגים ומעדנים של העולם הזה], כיון דאתיא עליו איזה צער. דא הוא צער שלים [=כיון שבה עליו איזה צער, זה הוא צער שלם] ועל דא איצטריך כל אחד למיבכי כד ישראל הן בצערא בגלותא [=ועל כן צריך כל אחד לבכות כשישראל הן בצער הגלות].

ההשתתפות בצער הציבור המוטלת על כל אדם, היא מצד חובת ההתנדבות במדותיו של הקב"ה, "והלכת בדרכיו" - מה הוא... אף אתה! והרי כך מצינו שהקב"ה, כביכול, נושא בעול עם צרת כלל ישראל, ככתוב: "עמו אנכי בצרה" ו"בכל צרתם לו צער".

גם ביציאת מצרים, כאשר שאל משה רבינו איזה שם יאמר לעם ישראל, השיב הקב"ה למשה: "אהיה אשר אהיה" (שמות ג-יד). והביא רש"י (מברכות ט): "אהיה עמם בצרה זאת, אשר אהיה עמם בשעבוד מלכויות". נמצא שמדה זו של נשיאה בעול צרתם של ישראל שהשם שלה "אהיה" היא התדבקות במדותיו של הקב"ה.

מפורש יותר נאמר (במד"ר שמות פרשה ב-ה) על הפסוק "וירא מלאך ה' מתוך הסנה" - אמר רבי ינאי, מה התאומים אם חושש אחד בראשו, חברו מרגיש. כך אמר הקב"ה כביכול (תהלים צא) "עמו אני בצרה..." ואומר (ישעיה סג) "בכל צרתם לו צר". אמר לו הקב"ה למשה, אי אתה מרגיש שאני שרוי בצער כשישראל שרויים בצער, הוי יודע ממקום שאני מדבר עמך מתוך הקוצים, כביכול אני שותף בצערך.

נמצאנו למדים כי יש לחוש ממש בצער הציבור, ובוה גופא ישנה "נשיאה בעול" אף אם אי אפשר להועיל בפועל, אך עצם הצער שיש לכל יחיד ויחיד, וממילא לכלל הציבור, יש בו כדי לעורר יותר רחמי שמים.

הגאון רבי חיים פלאגי זצ"ל ביאר את נוסח הברכה מתפלת "שמונה עשרה": "השיבה שופטינו כבראשונה... והסר ממנו יגון ואנחה" עפ"י מה שאמרו חז"ל כי עיקר תפקידו של הרב והדיין שיהיה מצטער עם הציבור בעת צרתם. שכן כל מי שיש לו צרה בביתו הולך אצל הרב או הדיין שבעירו ומבקש ממנו תרופה למכתו. ועל החכם לשאת בעול צערו ואל לו לדחות אותו בקש, אלא ישתדל ככל יכולתו לסייע לו בין בגופו בין בממונו.

זהו שמתפללים אנו "השיבה שופטינו כבראשונה"... שתבוא הגאולה, וממילא נזכה אז כי "יסיר ממנו יגון ואנחה", ככתוב "ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה".

"בכל צרתם לו צר"...

על מידת הנשיאה בעול של הגאון רבי חיים עוזר גרודז'נינסקי זצ"ל סיפר הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל את התיאור הבא: "ראיתי בביתו שולחן ארוך כשהוא יושב בראשו. מסביב יושבים כתבנים מוכנים לכתוב תשובות בענינים שונים, והוא היה אומר לכל אחד מה לכתוב. וגם הוא בעצמו היה עסוק בכתבת ענין אחר..."

והנה ליד רבי חיים עוזר עמדה אשה בוכה על כך שבעלה חולה ואין לה את האפשרות להכניסו לבית החולים. וגם אותה שמע באותו זמן, וענה לה בסבלנות גדולה. ואולם היא במר ליבה המשיכה לטעון ולדרוש את כל מה שחפצה, ולא הניחה לרבי חיים עוזר.

היה שם תלמיד חכם ממקורבי רח"ע שרצה לטלוקה מהמקום. אך רבי חיים עוזר מנע ממנו בתוקף, באומר: "הרי אשה שבורה היא!"

דרכי החיים

לחדור למצבו של הזולת...

סיפר הגר"א גולדשמידט זצ"ל: כותלי ביתו של הגאון רבי מאיר שמחה הכהן זצ"ל (בעל האור שמח), ספגו לתוכם במשך שנים ארוכות את דמעותיהם והמיית ליבם של יהודים, ואנחותיהם של ראשי העדה ופרנסיה בדבר צרת הכלל. כל אלה שהשכימו לפתחו ברוח נכאה, היו יוצאים מלאי תקוה, אמונה ובטחון.

פעם פנו אנשי דווינסק, אל אחד ממקורביו, ושאלוהו: "במה גדול כוחו של רבי מאיר שמחה, שהכל מרבים לפנות אליו בצר להם?"

נענה הלה והשיב: סגולתו המיוחדת של רבי מאיר שמחה היא שמלבד מה שלבו מלא אהבת ישראל, ושהוא מחונן ברוחב דעת ובחכמת חיים, הרי כשבא יהודי לתנות בפניו את צרתו ולבקש את עצתו, מסיח הוא באותה שעה את דעתו מכל העניינים האחרים שתפסו את מוחו עד אז, ומתרכז ומתעמק אך ורק בחדירה למצבו של אותו אדם הניצב לפניו, לכן עצתו אמונה, מדוייקת וקולעת אל המטרה.

האור שמח

בצערם של ישראל...

הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי - הסטייפלער זצ"ל היה מעשן מדי פעם. הוא הורגל בכך בבחרותו כאשר לא היה לו מה לאכול, והסיגריות השיבו את נפשו הרעבה. הוא הרגיש צורך גדול בעישון.

[**אמנם** בהיותו חתן, כתב לו החזן איש: "הנני חושב כי עישון הטבק קשה לנשימה ומעבה את מקום הריאות, ולכן יש לפרוש מזה" (החזן"א כתב זאת עשרות שנים לפני שנודע כי העישון מסוכן מאד!)]

עם כל זאת, בשנות השואה כבש את רצונו ולא עישן כלל. וכך הסביר: "חז"ל אומרים כי על האדם להשתתף בצער הציבור. אני אדם עני, בין כך הנני מסתפק במועט ואינני מרבה באכילה יתר על הדרוש לי. במה אוכל להשתתף בצערם של ישראל?"

אמרתי לעצמי, אחדול מעישון, אף שהעישון נצרך לי מאוד, ובכך אצטער בצערם."

בית אמי

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו - סיפורים בני זמננו

תקשיב ! / הרב נפתלי וינברג

בנאות דשא.

ואילו אצל כולם כל כך ברור שמותר, וצריכים וחייבים לנפוש...

איננו באים להמציא כאן הלכה חדשה שאומרת "אסור לצאת לנפוש מעתה ועד עולם", אבל כן מבקשים להחזיר לעצמנו את הפרופורציה של הנושא.

אנחנו חיים בחברה שמחציתה טובלת בצרות וייסורים, ומחציתה עסוקה בתכנון החופש הבא - הייתכן? אם אדם יתבונן בנקודה הזו, הוא כבר לא יזדרז לשקוע בנופשונים. הוא ירגיש רע להתנתק מהכלל ולדחוס את עצמו בהנאות פיננקיות.

דומה שאיבדנו את הגבול. פלוני באמת עובד קשה, מתאמץ, חש בעומס וכבד לו על הראש. אך מי התיר לו לצאת לחו"ל? ומדוע כאשר יוצאים לנפוש בארץ צריך לשפוך אלפי אלפים. האם אין זה פיננק? והאם זה לא מנוגד לערכים של נשיאה בעול עם הזולת שכל כך קשה לו עם עצם החיים - עוד לפני שהוא חולם על נופש?

* * *

אדם מן השורה, ובפרט שומר תורה ומצוות, לא חשוף ברוך השם לצרות ולייסורים שקיימים בעולם. אך אני, מפאת תפקידי, נחשף מעת לעת למאורעות: כמה יסורים! כמה רשע! כמה אכזריות! בלתי נתפס. אני בכל פעם צובט את עצמי מחדש ושואל: האמנם זה מתרחש במציאות? ואם-כן, למה? ומיד אני מרגיע את עצמי, מי אני ומה אני - גרגר חול קטן - שאנסה להבין מהלכים עליונים. "בהדי כבשי דרחמנא למה לך" (ברכות דף י' ע"ב) "תמים תהיה עם ד' אלקיך" (דברים יח, יג) "הצור תמים פעלו פי כל דרךיו משפט... צדיק וישר הוא" (דברים לב, ד)

הכל נכון. אך כל נשכח באיזה עולם אנו חיים. הבה נשיב לעצמנו את היחס הנכון לנושא. אני בטוח, שאם כל מי שיוצא לנפוש יעשה לפני כן סיבוב קצר במחלקה קשה במרכז רפואי, הוא מהר מאוד יתחיל לרקוד עם כל מה שיש לו. הוא ירגיש מיליארדר עם העובדה שכל אבריו פועלים כתיקונם - וישכח מהצורך הדחוף שלו לברוח שוב לחו"ל! במקום זאת הוא ירים את ידיו לבורא עולם בשבח ובהודאה על החסדים שהוא נותן לו בכל רגע ורגע.

אולי אני מכיר את העולם טוב מידי. אך לי באופן אישי לא היה חשק בשום נופש, ובוודאי שלא בחו"ל. גם בפסח ובסוכות אני חוגג בבית, או אצל קרובי משפחה, כך מתאפשר הרבה יותר לחוש את שמחת החג וקדושתו. להתבונן, להתחבר לאבא שבשמים. לזכות בשקט ובשלווה נפשית אמיתית - והרי זו היא בעצם תכליתנו בעולם החולף והרגעי הזה!

התנצלות / הרב וינברג

בעלון פרשת שמות נפלה טעות בסוף המאמר בנוגע לשדכנית שמטפלת בשידוכים ללא דרישת דירה. חשוב לציין שהיא מטפלת רק בשידוכים שהבעל מתפרנס מגיע כפיו, חוץ ממה שהוא עוסק בתורה.

ועוד שדכן שמטפל גם בשידוכים שלא מבקשים דירה: שמואל כהן 05484572918

תקופת הנביאים הסתיימה מזה כ-2,300 שנה. במשך ההיסטוריה חיו ופעלו אלפי נביאים, ואף התקיים בית-מדרש מיוחד בו למדו כיצד לצמוח לנביא. רוב הנביאים פעלו בסביבתם המצומצמת, ובתקופת חייהם בלבד. ורק כמה עשרות מהם הותירו את נבואותיהם לדורות - והם הנביאים הגדולים הידועים לנו.

כאשר היה נביא הוא היה מגלה לאדם היכן טעה, מה עליו לתקן, וכך ידע האיש לכוון את עבודתו לתכלית הרצויה.

אבל גם לאחר שאבד מאתנו חזון, ולא זכינו לנביא, בכל זאת רצה הקב"ה להיטיב עמנו ולהמשיך "לדבר איתנו". לפיכך עמד ושתל צדיקים בכל דור ודור, אשר משמיעים לעם את דבר השם. אלה זוכים לסייעתא דשמיא מעל גדי הטבע, להשיב לשואליהם דבר, לברך ולייעץ.

* * *

והנה, בתחום זה אנו נחשפים במצוקה קיומית. הציבור מחולק לחוגים, עדות, חסידויות וכו'. התופעה הזו יוצרת מצב בעייתי, שגם כאשר אחד הצדיקים מעורר בפי קדשו על נושא מסוים - לא תמיד יתקבלו דבריו אצל כולם. אנשים כבר התרגלו להיות מושפעים רק מהחוג הקרוב לליבם. ממילא ייתכן שצדיק אמיתי אומר דברי אמת, אך דבריו לא זוכים להשפעה הראויה.

אמנם, "הרבה שלוחים למקום" - כמאמר חז"ל בגמרא תענית (דף י"ח ע"ב). הקב"ה מדבר אתנו בדרכים רבות! ובכך מתאפשר לכל אחד ואחד להקשיב לדבר השם - **אם רק ברצונו להקשיב!**

כיצד זה מתבצע בפועל? אחד מיסודות היהדות הוא שאין מקרה בעולם. וכיון שכך אז כל התרחשות בלתי רגילה בעצם "מדברת אלינו". מה היא אומרת? צריך לזכות לסייעתא דשמיא להבין את המכוון - אך אין אתה בן חורין להיפטר ממנה, ולא **להשתדל** לכל הפחות להבין!

* * *

בשבוע שעבר קרה מקרה מחריד.

עשרה יהודים אמריקאים שומרי תורה ומצוות, מתוך שנים עשר שטסו לחופשה מחוץ לגבולות ארה"ב, איבדו את חייהם לאחר שהמטוס הקל התרסק כדקה לאחר ההמראה. ביניהם משפחה שהייתה מורכבת מזוג הורים - שניהם רופאים - ושלושת ילדיהם רח"ל. הם היו כולם אנשים טובים שביקשו להיטיב, ובמיוחד קראתי על אחד הבנים שהיה ממש צדיק בעניינים שבין אדם לחברו.

במקרה הקשה הזה "מדברים איתנו"!

הבה ננסה להקשיב:

בשורות הבאות לא נטיף מוסר לקרובי הקרבנות האומללים - מי אנחנו בכלל שנטיף להם מוסר? רק ננסה לחזק את עצמנו מתוך ניסיון להבין: מה מדברים איתנו?

* * *

השבוע ימלאו ה"שלושים" להסתלקותו של מרן רבי אהרן לייב שטיינמן זי"ע. כבר בחייו הפך לסמל הפשטות, ויותר מכך בהסתלקותו ובצוואה הפשטנית שהותיר אחריו. כמעט ולא ידוע על עוד גדול בישראל שמעולם לא יצא ל"נופש". לא בחו"ל, לא בארץ ואפילו לא בבני-ברק... רק בגיל שכבר נשק למאה שנות חיים נעתר לבקשת הרופאים לצאת להליכה יומית קצרה

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

כאיל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענייני דיומא
מרבן של ישראל מרן הגרא"ל שטינמן זצוקללה"ה

בס"ד | גליון 239 | שנה ה' | פרשת וארא | שנת תשע"ח

שיחה לפרשת השבוע

ליבו הכבד של פרעה

"ויאמר ה' אל משה כבד לב פרעה מאן לשלח את העם" (י, יד)

באילת השחר (ז, יד) כתב: במד"ר (ט, ח) איתא, "מה הכבד כועס, אף לבו של זה נעשה כבד" עכ"ל. אחד הגיע לשוויץ בשנת תרצ"ט, ואמר ששמע מפרופסור במוזיאון הבריטי בלונדון, אשר בו נמצאים גופותיהם החנוטים של פרעוני מצרים - שכאשר התעסק בגופו של פרעה ראה שבשר ליבו כבד יותר, והשתומם מזה, וא"ל את המדרש הנ"ל. ובאמת למ"ד במכילתא שפרעה נטבע בים הרי לא חנטו אותו, ולמ"ד שנשאר חי י"א שמלך אח"כ בנינוה, עי' פרקי דר"א (פרק מ"ג) ואולי אח"כ חזר למצרים וחנטוהו שם, עכ"ל.

ויש המשך מופלא לסיפוח. סיפר אחד המשפיעים שליט"א. העוסק רבות בהשבת 'פירות הנושרים', בחורי חמד שנשרו מדרך ישראל סבא רח"ל - לדרך הישר והטוב, שהנה יום אחד מופיע אצלו בחור המבכה לפניו את מר גורלו שלאחרונה החלו לצוץ במוחו הרהורי כפירה רח"ל, ואינו מאמין כלל בתורת משה עפ"ל...

נטל המשפיע את הבחור והוליכו לביתו נאוה קודש של מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל, שם ביקש מהגרא"ל שייסע לבחור היקה בהוסיפו שהמקרה המדובר נוגע מאוד ללב, והוא מבקש בכל לשון של בקשה שיואיל הגרא"ל לסייע לבחור ולחזק אמונתו. כשמוע הרב שטינמן את דבריו. החל לספר לבחור את כל הסיפור האמור בתחילת הדברים על לבו של פרעה שנהפך לכבד, וכך בסיפור זה, רצה להוכיח לו כי התורה כולה אמת היא ומעוגנת במציאות.

לאחר שיצאו מביתו של הרב שטינמן, ראה המשפיע את הבחור כשהוא ממרר בבכי ועיניו דומעות. לשאלת המשפיע על סיבת הבכי, השיב הבחור תשובה מפליאה, דע לך, שהתדרדרות שלי החלה בו בשעה שלמדתי את דברי המדרש האמורים שלבו של פרעה היה כבד, ולא האמנתי שייך שיהיה כן במציאות, ומיני אז הפכתי לכופר מוחלט בכל הקשור לאמונה ותורה שנתנה מסיני, ומה מפליא הדבר שדווקא במדרש זה הוכיח לי הרב שטינמן את אמיתות התורה...

(פנינים לפרשת וארא)

הודעה משמחת

בס"ד מרובה זכינו
להוציא לאור את הספר
כאיל תערוג
גדולי הדורות

ובו דברים סיפר מרן רבנו
זיע"א על שבעים מזקני
ישראל בדור האחרון,
ודברים שאמרו עליו.
ופרק על בית אבותיו,
ופרקי חייו מבריסק ועד
בני ברק. וליקוטים מש"ב
ומורו ורבו מרן הגאון רבי
שמחה זעליג ריגר זצ"ל.

832 עמ'.

ניתן אי"ה להשיגו
בחנויות הספרים המובחרים
לפרטים ניתן לפנות
למערכת בטל 0527680034

הודעה חשובה

כדי שנוכל להדפיס בס"ד
הלאה את הגליון כאיל תערוג
אנו פונים ומבקשים ממי
שיכול לסייע בתרומות ניתן
גם להנציח בגליון.

ניתן לתרום מכל עמדות נדרים
פלוס" ברחבי הארץ באמצעות
לחצן קופות נוספות. בחיפוש
יש להקיש כאיל תערוג. כמו"כ
ניתן לתרום דרך המערכת
הטלפונית הממוחשבת 24
שעות ביממה, בחיגו לטל'
037630585 שלוחה 198.

בקשה

אי"ה אנו רוצים להוציא קונטרס
גדול ורחב כאיל תערוג בענייני
מעלת האברכים וזכות החזקתם,
במשנתו של רבנו הגדול זיע"א
שהיה דבר זה החשוב ביותר
בעיניו כנודע.

ועל כן אנו פונים למי שיש בו
הוראה או עובדה או שיחה או
מכתב מרבנו זיע"א אודות כוללים.
וכן אולי נעשה שם מדור על כל
כולל בנפרד קשריו עם רבנו וכדו'
כדוגמא מה שעשינו במדור עולם
הישיבות, ע"כ אנו פונים למעלת
ראשי הכוללים ומנהליים לשלוח
בהקדם את מה שבידם, שנזכה
להעמיד את הדברים על דיוקם
ועל חשיבותם.

נא לפנות לדוא"ל

0527680034@okmail.co.il

או ל 0527680034 בין הסדרים

או בת. ד. 5397 ירושלים

ולציין עבור כאיל תערוג

או בפקס 0722164414

ולציין עבור כאיל תערוג

כל הלומד תורה לשמה

דברי מספד על מרן רבנו הגאון הקדוש זצוק"ל שנאמר ע"י רבני המערכת שליט"א במקומות תורה שונים הנה כל נושא ונושא היה ראוי להיכתב במאמר נכבד בפני עצמו, אך מקוצר הזמן נכתבו הדברים בקיצור רב ובערך כפי אופן אמירתן עם כמה הוספות בעת הכתיבה

א. ענין הספד

בבואנו לומר דברים על רבנו, עומד כנגדנו, דבריו בהסכמה לספר פלגי מים שבו דברי ההספד שנשאו על ידי הגאון רבי משה סולוביצ'יק זצ"ל וז"ל: ובעת רבים וכן שלמים לכתוב בספר דברי ההספד שנשאו עליו, ואם כי בשנים הקודמים לא היה דבר זה כ"כ צורך, בדור שלנו שצדיקים מועטים יש צורך גדול לחקוק בעט סופר פעלי צדיק ומעשהו, ולתאר ולבאר מה שחסר לנו בהעדר הצדיק הגדול למען לא נשכח ונלך בדרכיו ולשנן לבנינו דמותו של איש אשר דאגתו ואהבתו לזולתו הייתה עד להפליא, וזכה לקדש שם שמים בכל מקום היותו, ואפילו אלה הרחוקים לגמרי מתורה ומצוות הכירו כי זה אשר בצלם אלוקים נברא, ויש לקוות שלכל הפחות לאלה שהכירוהו, זה יתן ויוסיף תועלת להזכירם לקחת מאורחותיו, ואפילו אם רק מעט יועיל לו ג"כ כדאי כל זה, עכ"ד.

ועל כן נוכל גם לנו לבוא ולומר על רבנו, ויה"ר שהדברים יגרמו תועלת בתורה ויראת שמים.

נקדים דברי רבנו זי"ע על מרן החזון אי"ש זי"ע: לא הניח אחריו כמותו וחתם את תקופת האחרונים ובסוף כל תקופה כשהדורות מתמעטים והולכים הקב"ה שולח נשמה גבוהה מאוד שלא לפי מצב הדור כדי שירומם ויגביה את כל הדור עמו.

והביא רבינו בשם החפץ חיים שהסימן לדעת מתי נסתיימה תקופה ומתחילה תקופה חדשה, כשקם אדם גדול מאוד שכמה דורות שלפניו לא היה כמותו, וכשנסתלק מן העולם יש ירידה כ"כ גדולה מחמת פער הדור לדורות הקודמים, ויודעים הכל שבזה נחתם ונסתיים התקופה, ומעתה מתחילה תקופה אחרת פחותה וירודה וכך היה בסוף תקופת האמוראים שהיה את רב אשי שהיה גדול מכמה דורות שלפניו ומה"ט הלכה כמותו אף כנגד אמוראים שלפניו, וכשנפטר רב אשי ידעו שבזה נחתם תקופת האמוראים, וכן בסוף תקופת הגאונים היה את רב האי גאון שהיה גדול מכמה דורות שקדמו לו, וכן בסוף תקופת הראשונים היה את הר"ן או הריב"ש שהיו כנגד כמה דורות שלפניהם וכשנפטרו נסתיימה תקופתם.

והוסיף רבינו זי"ע לומר שאף תקופת האחרונים נגמרה אצל החפץ חיים ומרן החזון אי"ש ז"ל שהיו גדולים מכמה דורות האחרונים ולא הניחו אחריהם כמותם, ובהסתלקותם ידעו הכל שבזה תמה ונסתיימה תקופת האחרונים ועתה אנו בתקופת ההדיוטים עכ"ד דבריו הקדושים¹.

וזה מה שאנחנו מרגישים מה שאמר מרן שר התורה הגר"ק שליט"א מיד כששמע על הסתלקות רבנו נסתיים תקופת הגדולים, דהיינו משנפטר רבי אהרן ליב נסתיים רשכבה"ג שיכול להחזיק את כלל ישראל כאשר ישא האומן את היונק ברוח ובגשם, האדם השלם בכל מכל כל בכל העמודים "תורה עבודה גמילות חסדים" בין אדם למקום ובן אדם לחברו, ובכל השערים בסולם העולה לעבודת ה' מ"תורה" עד רוח הקודש, בחכמה הנפלאה חכימא דיהודאי, קדוש ישראל, סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, איש האלוף, חציו למטה "איש" שידע כל חולשות הדור, כל דבר שקשור לקנאה תאוה וכבוד ידע עד הסוף, וחציו למעלה "איש האלוף", שהיה איש אלוקים, [שגדל עוד אצל רבותינו שבליטא הגאונים והקדושים שהיו תלמידיהם של המהרי"ל

דיסקין זי"ע והבית הלוי והנצי"ב וכו'] הוסרה העטרה מעל ראש כל בני אדם, הי חסיד הי ענין, ידיד ה' וידיד כל בית ישראל [וכדברי המהרש"א הידועים במס' ברכות על האי שופרא דבלי בארעא] ומתחיל תקופה חדשה וזה המספד גדול שמבואר בפרשת ויחי שהספידו את יעקב אבינו מספד גדול שמתחלפת תקופה.

וכל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'. 'יבכו' לשון עתיד עוד נבכה הרבה, עוד נבכה הרבה... עוד נבכה הרבה...

כל הענין של הספד לא פשוט. כמה פחד רבנו הקדוש זי"ע מהספדים והיה חוזר ואומר דברי הגמרא שנפסק גם בטור ושו"ע, שאם אומרים דברים לא נכונים על המת נפרעין רח"ל מהמספיד ומהנפטר ומהשומעים.

והרבה פעמים היה מגיע לבית האבל והיה שומע איך האבלים [באהבתם לקרובם] מגזימים ומתבטאים "ידע ממש את כל הש"ס, מעולם לא אמר שקר ולא כעס ולא פגע באף אחד וכו' וכו'. ורבינו הגדול שבירת החטא הגדול שלו. ממש פחד על העונש רח"ל [הרי חי כל הזמן לנגד עיניו שחר ועונש, גיהנום וגן עדן, וכידוע ומפורסם, איך שלא הסיח דעתו לרגע כמימרא מהגיהנום וחיבוט הקבר] והיה עושה כאילו בדיחה ומנסה לגמד את השבת, ולא תמיד הבינו למה הוא עושה את זה, ואח"כ התברר שעשה כן בכדי שלא יזיק לנפטר ולשומעים, ולפי זה הרי פחד גדול ביותר להספיד ואחים בהספדאי דהתם קאימנא. רבנו הגדול והקדוש הרי נמצא פה.

וכבר הורו לנו רבותינו שליט"א שמצוה גדולה להספיד ולומר כל שבח בעולם² כדי שיהיה לנו התעוררות, והצוואה האמיתית של רבנו שנשמע להם.

אבל לפעמים היה אומר רבנו בשם מרן הגר"ש ואזנר שצדיקים הרי מסתירים את עצמם ולכן זה לא גוזמא מה שאומרים כי בכלל לא יודעים מה הם, ומרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל היה אומר שהעולם חושב שצדיקים נסתרים שהעולם עומד עליהם זה דווקא איזה סנדלר שיושב באיזה כפר נידח, ואמר הגרש"ז: צדיק נסתר זה כמו הרב שך שידוע בכל העולם ומ"מ הוא נסתר, זה צדיקים וגאונים בכלל, ובפרט רבנו הגדול שראינו בגלוי שהיה נסתר בתוך נסתר שבתוך נסתר³, הסתיר צדקותו בגאונותו וחכמתו, וגאונותו וחכמתו בצדקותו, ומה שנתגלה אפס קצהו בשנים האחרונות בגלוי, זה כבר האיר מקצה העולם ועד סופו ממש.

הקול זועק אבי אבי!

המשגיח רבי ירוחם זי"ע אמר למחרת הלויית החפץ חיים, שמכל ההספדים הרבים שהיו שם נשמע רק דבר אחד, האבא איננו! הרגש הזה בנים אינם מכינים הספדים! לא מגידים רעיונות! קול אחד לכולם האבא איננו! עיניהן ולבן של ישראל, כסומים היינו, טוב אתה לישראל מאב ואם.

והנה יש קצת השפעות מבחוץ כאילו בגלל שנפטר זקן, זה מקהה משהו דמשהו מהשבר והאסון הגדול והשריפה אשר שרף ה', זה הרי ממש מחשבת פיגול.

הנה כתב רבנו באילת השחר פרשת פנחס בזה"ל: והנה בשבת (ק"ה ב') איתא כל המתעצל בהספדו של חכם אינו מאריך ימים מדה כנגד מדה ופרש"י הוא לא נתאבל על שנתקצרו ימי החכם אף לחייו לא יחושו מן השמים, והנה אהרן מת במיתת נשיקה בן קכ"ג שנים ומשמע

בשבת - שיוכלו להתעסק בי בהספדי.
והק' השפת אמת הא יספידו אותו למחרת ביום א' ומה אכפ"ל שלא יספידו באותו יום, ומבואר שיש מעלה בהספד שנאמר באותו יום, והנה אצל רבנו ביום פטירתו לא נאמרו הספרים רק דברי התעוררות של מרן הגר"ג שליט"א כרצונו הטוהר שהתקיים לכה"פ בזמן הזה.
3. וגם כשהדפיס ספריו לא כתב את שמו רק ר"ת. והיו שנים שהסכים להגיע לדבר במקומות רק בתנאי שלא יהיה כתוב בעיתון, ולא הסכים לעלות למזרח הברכה אירועים.

1. וכידוע שהיה רבנו שבור ורצוף אחרי פטירת רבו המובהק החזון אי"ש שכתב אז צוואה בתשי"ד.
הרה"צ רבי ישי מ. שליט"א סיפר שבחזור מהלויית רבנו החזון אי"ש אמר הגר"ש קרליץ אם היינו חסידים היינו מנמים כבר ממשך למרן החזון איש את מרן הגרא"ל.
2. והאיר הרה"ג ר' צבי קראפ שליט"א דאמנם צוואת רבנו שלא להספידו נראה לכאן שלא התקיימה, אבל הא מיהת התקיים דהנה בגמ' בשבת ל, א איתא שדוד המלך ביקש מהקב"ה 'אמות באחד בשבת' ופרש"י אמות באחד

בירושלמי שם אהרון שגם על המת בגיל זה שייך לומר שנתקצרו ימיו, אפילו שויבכו אותו כל בית ישראל מ"מ היה פגם של ויתעצלו אמנם מ"מ דברי הגמ' נאמרו על כל חכם שמת אפילו זקן.

וי"ל דההרגשה צריכה להיות שירצה שהחכם יחי' יותר וכשחכם מת הרי זה תמיד כאילו מת קודם זמנו ולכן מי שאינו מצטער על מיתתם נענש בקיצור ימים, עוד י"ל שאצל חכם זה לעולם בבחינת נתקצרו ימיו כי כל זמן שהוא חי הוא רוכש עוד מצוות, וכמו שמסופר על הגר"א בעליות אליהו (הערה קי"ז) דקודם פטירתו אחז בציציותיו ואמר בבכייה כמה קשה להפרד מעולם המעשה הזה אשר ע"י מצוה קלה כ"ב של ציצית אדם ישר יחזה פני שכינה ואיפוא נוכל למצוא זאת בעולם הנשמות אף אם יתנו כל כוחותיו עבורו, עכ"ל⁴.

וזה הפשט שנתקצרו ימי החכם לפי שלא יכול לקיים עוד מצוות ומי שלא מצטער על זה נקרא מתעצל בהספדו של חכם. וכמו שאמר מרן ראש הישיבה הגאון רבי גרשון שליט"א באשכבתיה דרבי כי בא השמש בצהריים חושך באמצע היום, וזה אמרו על רבי יוחנן שנפטר בגיל מאה ועשרים.

והוסיף רבנו דבר מבהיל: אפשר לפרש שהמתעצל בהספדו של חכם היינו דלא מרגיש, דכשהחכם מת, חסר בבריאה תורה והוי מעין מה דאמרו בסנהדרין צ"ט ב' דאפי' קורס היינו האומר מה אהנו לן רבנן מפני שזה מראה שאינו מעריך מספיק את התורה ואין הכונה לפי"ז רק על הנמנע להספיד בפני רבים אלא אף כל יחיד ויחיד בלבו שלא מרגיש את הצער. זה דברי רבנו וזה התביעה עלינו להרגיש שכל הבריאה חסר. היה עולם עם רבי אהרן ליב ויש עולם בלי רבי אהרן ליב.

הטו"ש ע"ס ימין שד"מ פוסק שנשיא שמת [ובב"י משמע שנשיא היינו גדול הדור בענין ר"ח שאמר הייתי נטמא על ר"ת עיי"ש וצ"ב] כל בתי המדרשות בטלין [ולשון הטור כ"ן מספדין בכל המקומות, ואח"כ יושבין משפחות משפחות ולא הולכין לשוק ויושבים ודוין כל היום. כל בית מדרש כל משפחה יושבת ובוכה על המקדש שחרב. יש הספד בכל בית מדרש, כל מדרש יש את הבנה שלו בשבר הגדול אשר שרף ה'.

לשון רבנו כל יחיד ויחיד, יש השגה של בחור של אברך של מבוגר, של איש של אשה של גאונים וצדיקים ככל שאנשים יותר גדולים יותר מבינים את השריפת בית אלוקינו. כל אחד להרגיש שבא השמש בצהריים. בן תורה צריך להבין את ההסתכלות האמיתית, הולכים ברחוב ונראה כאילו שהשמש זורחת כרגיל אבל עיניים של בן תורה רואה חושך. היה עולם עם התורה והעבודה והקדושה של רבי אהרן ליב ועכשיו נשרפה התורה.

הצרה הכללית שבירת הלוחות כשריפת בית אלוקינו, ויותר משריפת בית א-ל' נשבה ארון הקודש יש את הצרה הכללית. זה צרת הכלל ויש אבל יחיד עשי לך, כלשון רבנו כל יחיד ויחיד צרך להרגיש בלב מה שקרה כי בא השמש בצהריים. שנפטר גדול הדור רבו מובהק כמו אבא מצד שמאל כמו על אבא לפי ההלכה.

האבל שלנו פה ובכל בית ישראל, והרי אנחנו רואים ויבכו אותו כל בית ישראל כמו שאמרו חז"ל אצל אהרן הכהן ויבכו אותו כל בית ישראל⁵. בעצם כל כך קשה כי הרי לדבר על רבנו שכל כך גבוה היה, ממש מלאך ה' צבאות, לפעמים מרגישים ושומעים כאלו דברים נשגבים נורא נוראות וחושבים אי אז מה זה נוגע אלי אני

אף עם לא יוכל להיות רבי אהרן ליב, אבל הרי אנחנו רוצים ללמוד מזה וכמו שכתוב במסילת ישרים בשער הזריזות "והנה האדם הוא אדם ולא מלאך על כן אי אפשר לו שיעזב לגבורתו של המלאך אך ודאי שכל מה שיוכל להתקרב במדרגתו אליו ראוי הוא שיתקרב". זה חובתו בעולמו.

ב. כל הלומד תורה לשמה

והנה להתחיל להקיף את רבנו זה דבר שלא שייך, ומאז ומקדם ההרגשה היא שדברי המש' באבות פ"א מ"א על הלומד תורה לשמה מתקיים ברבנו בכל זמן וע"כ נלך בעקבות כה, ונאמר כמה דברים ועובדות על כל פרט ופרט בס"ד.

תנינן באבות (פ"ו מ"א) רבי מאיר אומר: כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדי הוא לו נקרא ריע אוהב אוהב את המקום אוהב את הבריות משמח את המקום משמח את הבריות ומלכשתו ענוה ויראה ומכשרתו להיות צדיק וחסיד וישר ונאמן ומרחקתו מן החטא ומקרבתו לידי זכות ונהנין ממנה עצה ותושיה בינה וגבורה שנאמר לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה ונותנת לו מלכות וממשלה וחקור דין ומגלין לו רזי תורה ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק והוי צנוע וארך רוח ומוחל על עלבונו ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים.

כשהספיד רבנו זיע"א את מרן הגראמ"מ שך זצ"ל בהיכל ישיבת פוניבז' אמר: ושמעתי בשם החזון איש, שאמר כי החפץ חיים למד ששים שנה [ואיני זוכר אם הוא הוסיף את המילה "לשמה" או לא], ואחרי זה הוא הנהיג את כלל ישראל, וכך אותו הדבר היה החזון איש, ואותו הדבר היה הרב מבריסק, ואותו הדבר היה הג"ר יעקב ישראל קניבסקי, ואותו הדבר היה הגרא"מ שך, זכר צדיקים לברכה. וכך אנו מרגישים כעת שכל המעלות הנשגבות שהיו לרבנו התחילו בלימוד תורה לשמה של שמונים שנה, שרק בגיל זה התחיל להיכנס לעניני ציבור וליטול אחריות.

אנחנו חושבים שתורה לשמה רק ברבדים הגבוהים ביותר, שלשמה זה מדרגות לקדושי עליון ולכוון לשם שמים וראה בנפש החיים ועוד ספה"ק, אבל צאי לך בעקבי הצאן מה שאמר רבנו אבי הישיבות רבי חיים מואלוז'ין [שאדונו הגר"א העמיד אותו שיעמיד את הישיבות בכלל ישראל] בספר רוח חיים וזה מה שכתב: לשמה הוא לאהבת התורה ורצונו להשיגה כולה ולידע על בוריה כל פרטיה ולבל יניח דבר קטן ודבר גדול ממנה כמו רבי יונה בן זכאי.

ונרחיב מעט בענינים אלו. הנה רבנו משחר נעוריו השקיע כל כולו בהיות דאביי ורבא ולא הניח פרט גדול או קטן, דהנה כל המכיר קצת מסגנון ספרו של רבנו 'אילת השחר', רואה את הנקודה ששם לבו לכל פרט ופרט בסוגיא אין תוס' חשוב יותר ואין תוס' פחות חשוב, הכל תורת ה'. ואם זה בתפילה או בכל ענין כל דבר שהוא מהתורה הקדושה ללמוד עד תומו.

ודבר זה ראינו בערוב ימיו שהיה קשה עליו הראיה, וכשהיה בוחן⁶ את ילדי ובחורי ישראל היה בוחנם בעל פה, והיו רואים איך שבוחנם תוס' אחר תוס' בלי להפסיד תוס' קטן או גדול בכל דבר ששאל ובכל ענין העיר כדרכה של תורה. וכך אמר שגם הוא בוחן את עצמו כשחוזר בזה על לימודו.

אליו. ראו בריה שבראתי בעולמי. והעיר הרה"ג רבי יואל סבו שליט"א לדברי המס' כלה פ"ו או"ד תנו רבנן בשעת פטירת חכם כל העם חייבים בהספדו, שנאמר ושמואל מת ויספדו לו כל ישראל, וכתוב וימת שמואל ויקבצו כל ישראל ויספדו לו, מדקאמר כל ישראל, לאו שמע מינה דנקבצו, אלא שבכוהו בעייות, אמרו וכי זה כבודו של שמואל, שהוא היה מאלף מעיר לעיר ושופט, שנאמר והלך מדי שנה בשנה וסבב בית אל והגלגל והמצפה ושפט את ישראל את כל המקומות האלה, ותשובתו הרמה כי שם ביתו ושם שפט את ישראל ויבן שם מזבח לה: אמר רבא גדול שנתעסקו בשמואל, יותר מבמשה רבינו, דאילו במשה רבינו כתיב, ויבכו בני ישראל, ובשמואל כתיב, ויספדו לו כל ישראל, אפילו נשים ועבדים וקטנים.

ומבואר דבר נורא שבגלל ששמואל הלך לכל מקום לכן גם הספידו אותו בכל מקום, וממילא כיון שרבנו הרי הלך לכל מקום לכן מספדים אותו בכל מקום. והוסיף הגר"א מן שליט"א שהנה בהספד נאמר דהתם קאמינא ומכיון שרבנו היה בכל העולם, ממילא ההספדים עליו זה בכל העולם.

6. ואמר שהוא אוהב לבחון חדרים וישיבות כי לפני הבחינה הילדים והנערים מתכוננים ולומדים וממילא זה עסק טוב ויש לי חלק במצוות תלמוד תורה

4. ורבנו כשהיה מספר את הסיפור הזה של הגר"א היה מתרגש עד למאד. 5. והלב מרגיש שהרי רואים אנו אף רחוקים מאוד מתורה ומצות שהתעוררו ביותר מפטירת רבנו ומצוותו ואף להבדיל גויים בכל מיני מקומות, וראה מה שכתב רבנו באילת השחר פרשת וחי פרק נ' פסוק י"א "וירא יושב הארץ וגו' ויאמרו אבל כבד במצרים והוי התורה הק' כותבת רק דברים שניתן ללמוד מהם ושם בפסוק י"ד רואים ברש"י שיש ענין במה שמצרים נהגו כבוד ביעקב אבינו [וכן בב"ב צ"א מה שחלקו כבוד לאברהם אבינו] דאל"כ למה התורה מיחסת לזה חשיבות.

והטעם יש לומר כיון דאמרו ברכות דף ו כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין וכו' אמר רבי אלעזר כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה רבי אבא בר כהנא שקול זה כנגד כל העולם ר' שמעון בן עזאי אומר כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל לצות לזה ממילא זה חשיבות לדעת. [א"ה] וראה שם ביעב"ץ שכתב דבריו נשמעין חוץ מלרשעים ונביאי האמת יוכיחו] וכמה הלב מרגיש, מה שאמר הגאון הגדול רבי זוב לנדו שליט"א שכמדומה שלא היה כזה ירא חטא בדורנו. כל העולם לא נברא אלא בשביל לצות לזה להתחבר אליו כדברי רש"י, והמהר"ל פירששכל העולם רוצה לדמות

שמענו ממי שהיה באחד הבחינות שנבחנו על האיש מקדש והיה רבנו כבר בגיל מאה בחן תוס' תוס' דף אחר דף קטנים גדולים בלי הפסק.

וכבר משחר נעוריו קיבל על עצמו עול התורה, שידוע המעשה ששמו לו חבריו בובה על המיטה וראו שכמה שבועות לא נגע בזה, ופ"א שאל אותו בנו הגאון רבי משה האם המעשה הזה נכון?

ואמר לו איני זוכה אבל אני זוכר שנכנסתי לישיבה בגיל 11 וחצי ולמדתי אז יבמות, ולמדתי את זה בלי הפסק יומם ולילה עשרות פעמים, ופירט כמה פעמים הספיק עד פרק ו' שמונים פעם וכו'.

וכן בכל ימי חייו שעסק בכל מקצועות התורה ממש, ולא הניח דבר שלא עסק בו עד תומו, והנה הרבה הצליח רבנו להסתיר את עצמו בענין זה, וניתן לומר שהצדקנות המופלאה והפרישות הגדולה שלו הסתירה הרבה מגדלותו בכך, אבל המבינים הת"ח המופלגים ידעו עשרות שנים את רב גובריה בכל התורה כולה ונביא כאן כמה דוגמאות.

שמענו מת"ח מופלג שלפני עשרות שנים הגיע לכולל חזון איש והיו לו שאלות במה שלמד והיה שואל לדוגמא לפי הא"נ בתוס' בגיטין איך מסבירים את הגמרא, והיה ניגש לכמה ת"ח שם והיה לוקח זמן עד שנכנסו לענינים, עד שהגיע לשאול את רבנו והיה עונה לו מיד במה ששואל כאילו למד את זה עכשיו.

וכן היה ידוע בבני ברק לת"ח שניתן לשאול אותו בכל מקום בש"ס, והיה ניתן לראות אברכים בני עליה נכנסים ושואלים זה בבבא קמא זה ביבמות זה בזבחים זה בשבת וכן הלאה בכל מקום בש"ס ובפוסקים, ובכל מקום ענה כאילו עכשיו נמצא שם.

וכן מסר הגה"צ ר' דן סגל שליט"א שהרב מפוניבז' אמר להם שמינה אותו לראש כולל כי אפשר לשאול לשואל אותו בכל מקום, ואמר הגה"צ ר' דן ואי"ז רק שמיעה אלא גם ראינו שבעינו ראה שידע הכל ואפי' הגהות על קיצור שו"ע.

ופ"א אמר ששמע מש"ב הגאון רבי שמחה זעליג שהיה ת"ח מופלג שהיה לומד את כל הלעזי רש"י כי סבר שיש בזה נפק"מ להלכה. וזה היה הדרך אצל רבנו לדעת ולחשב כל פרט ופרט.

ולפעמים היו אומרים לו שישמיט בספרו כל מיני הערות פשוטות, והיה אומר שהוא כותב את הערות בכל נושא מה שיצא לו, ואי"ז משנה האם זה ישיבתי או לא, העיקר שהיה תורת אמת.

וכך כל השנים למד בלי הפסק, וכפי שהארכנו במק"א. והעיד הגר"ש אנגלנדר שגר לידו, שתמיד ראה שלא יכבה בלילה נרו.

השיעורים בישיבה ובכולל ובעשרות ספריו בלימוד נשים נזיקין, במשניות זרעים וטהרות בכולל, והן בלימוד משניות ומסכתות הש"ס מברכות ואילך, תורת כהנים ומכילתא תשובות רעק"א שב שמעתתא קצות החושן, מנחת חינוך רמב"ם משנה ברורה ירושלמי החומש ובסידור התפילה, בנפש החיים ודרך ה' חפץ חיים, אגרת הגר"א, אמונה ובטחון לחזון אי"ש.

השליטה שלו בד' חלק שו"ע דכבר בהיותו בחור קיבל מהרבי הגדול שלו רבי שמחה זליג סמיכה על שחיטה וטריפות ועוד חלקים ביור"ד והיה בקי נפלא בזה. והיה תקופה במלחמה שרבנו שחט, וסיפר הגרמ"ל שהוא בקי בשחיטה שהביא ראייה על ענין מסויים ואמר לו רבנו יש ש"ך בהשמטות וכהנה וכהנה. כבר הבאנו שמרן הגראמ"מ שך אמר להגר"ר בן ציון פלמן. הוא בקי בכל ד' חלקי שו"ע.

[וכן בהלכות טהרה שהיה פוסק להרבה שואלים שנים רבות, ולמד שימוש חכמים בדברים אלו אצל רבי שמחה זליג שקירבו כבנו] והכח שלו בפסק וסברות וספיקות [כמו שראינו במרן רבי שלמה זלמן הכח של הלומדות עם הלכה], ורבנו החזון אי"ש רצה למנותו דיין של חו"מ ואבן העזר בבני ברק, ובזקנותו הגדולה הוציא חיבורים בסדר קדשים. וכן כמעט בכל ענין וענין מסר שיעורים הערות וביאורים והכל בהתמדה, לא פסק פומיה מגירסא, ויגיעה נוראה¹⁰ ועמל שאין לתאר בחיפוש האמת. הדבר שהכי לא יכל לסבול זה השטחיות, אלא רק לעמוד

שהיה אז משגיח בישיבה, וטענו שאם אעזוב את הישיבה קטנה אינם יכולים להמשיך כך והתוצאה להם הרב מפוניבז', ולכן נשארתי גם בישיבה קטנה, וזכיתי למסור שיעורים כמעט בכל נשים נזיקין מתחילתו ועד סופו, וזה בזכות שניהם.

8. ענין האמונה הוא הספד בפנ"ע שצריך להספיד ימים כלילות. לפני כמה שנים [בהיותו אחרי הגיל בן תשעים לשוח] באו להזמין אותו לכינוס של ת"ת דרכי ישר ואמרו לו שהמהנהל מברך אותו שיזכה לבוא גם לכנס היובל חמישים שנה, הוא לא זלזל וענה אמן ואמר היפלא מה דבר ! הוא ראה בחוש האמונה.

9. תלמידי הנצי"ב והבית הלוי והמהר"ל דיסקין, אוי נא לנו כי חטאנו אבדנו את הקשר והחיבור לרבותינו שבליטא, ואי להאי שופרא דבלי בארעא וכמו שפירש המהרש"א שזה היה הבכי על רבי יוחנן שהיה משפירא דירושלם. חיבור לדורות הקודמים נסתלק מאיתנו מי שגדל ועלה ונתעלה אצל רבותינו שבליט"א, הורם הנזר והוסרה העטרה.

10. ופעם בא אליו אחד מבקש ה; ודיבר על חומרא מסוימת של החזון אי"ש שרצה לקבל על עצמו ואמר לו רבנו שזה בסדר ואח"כ אמר לו אבל החומרא הגדולה והחשובה של החזון אי"ש היא ללמוד וללמוד ביגיעה עצומה. וכפי שכתב בזה הרה"ג רי"י יוזק שליט"א: שאלתי פעם את רבינו אומרים על ר' יהושע לייב דיסקין שהיה שומע בר"ה תקיעות כל היום, הוא רצה שהתקיעה תהיה ישרה וחלקה אז הוא שמע כל היום תקיעות, שאלתי אותו מה הוא אומר ע"ז, בהתחלה הוא דיבר לדינא אם מותר לתקוע תקיעה של"א לצורך, ודיבר על אתרוגים אם מותר לקחת הרבה אתרוגים לבהכ"נ ביו"ט אם זה הוצאה שלא לצורך. אח"כ הוא אמר דבר נורא, משפט מזועזע. הוא אמר ככה: כולם רוצים לעשות את החומרות של ר' יהושע לייב, את התקיעות של ר' יהושע לייב, אבל ללמוד תורה כמוהו האם מישוהו רוצה ללמוד כמו שר' יהושע לייב למד? הוא היה יושב כל הלילה עם נר גדול ולומד בהתמדה נוראה, הוא יושב על הכסא ולומד ולומד כל הלילה בלי הפסק, מישוהו רוצה ללמוד כמותו, מישוהו מחפש את החומרה ללמוד כמו ר' יהושע לייב? מה כן רוצים את התקיעות שלו, מדוע אז הוא אמר בערך בזה"ל: היצה"ר לא איכפת לו שתשמע תקיעות כל היום העיקר לו שלא תלמוד. היצה"ר יודע על מה לעשות את המלחמה, לא אכפת לו שכל היום תשמע תקיעות העיקר שלא תלמוד. אנתנו צריכים ללמוד, מי שרוצה דברים אחרים שידע זה מגיע מהיצה"ר, היצה"ר רוצה שלא ילמדו

שלהם. [הרדיפה שלו אחרי מצות היא הספד של ימים כלילות]. ואמר עוד שיש לזה כמה טעמים למה בוחן ילדים [וגם ראה שכך נהג החזון איש זצ"ל] אבל יש בו מעלה גדולה של תורה לשמה, שהרי אין תוספות כבוד בשאלות בדברים כאלו [ומה נורא היה המראה שבשנים האחרונות היה רבנו בוחן ילדים בכל מקום שהוא, והיה עובר בע"פ שאלה בתוס' אחר תוס' וכך בכל מקום שבחן כך היה].

7. אבל במיוחד צריך לציין את האהבה שלו לישיבה קטנה, רוב השנים היה ראש ישיבה קטנה. עשר שנים בישיבה בכפר סבא, כשהחזון אי"ש היה שולח לשם בחורים שילמדו אצלו ואמר להם אתם לומדים אצל ספר תורה חי ואח"כ קרוב לחמישים שנה בישיבת פוניבז'. וכך היה 52 שנה מקיץ תש"ו עד אב תשנ"ח, ראש ישיבה בישיבה קטנה.

והיה אומר רבנו חבל שלא מאריכים את הישיבה קטנה בעוד שנה שנתיים. וביחד עם מרן הגאון רבי מיכל יהודה היו עשרות שנים מתכנים את צעירי הצאן. ולא רק בתורה, תקופה מסוימת רצו לחנך בחורים בתפילה והיו עושים תורנות ביניהם להתפלל ולהראות לבחורים מה זה עבודה שבלב זה תפילה. אוי אוי על עבודת התפילה היה אפשר לומר הספד ימים כלילות [והחינוך שלהם למידות שזה עוד הספד בפני עצמו, כל נקודה ונקודה אצל רבנו היא הספד שלם].

והיה אומר את המשל של הגה"ק רבי אלחנן וסרמן [והספר קובץ שיעורים היה כל כך חביב עליו, ואת ספר האילת השחר רצה לעשות כדוגמתו] שרוצים לכבוש מדינה שולחים פצצות מטוסים וכו' אבל בשביל לכבוש ממש צריך לעבור בית בית חיל רגלי.

וכן זה בשיבות אמונם בישיבה גדולה יש מערכות ושיעורים כללים גדולים זה כמו פצצות, אבל בשביל לכבוש את התורה הק' צריך לעבור רש"י רש"י תוס' תוס' וזה עושים בישיבה קטנה.

ותמיד היה אומר מה שבונה את הבחור זה לדעת כל רש"י וכל תוס'. והיה אומר כמה צריך לנצל את השיעורים היום יומיים בישיבה קטנה ושיעורי הבקאות כי זה כל האדם, ואח"כ כל השנים יהיה לו קנין ממה שכך התייגע בזה.

ואמר שאם אדם רוצה להיות מושלם בתורה גם אם הוא מוסר שיעור בישיבה גדולה, צריך למסור גם שיעור [אם זה שייך] בישיבה קטנה שע"ז ירגיל אותו ללמוד כל דבר עד הסוף.

ואמר שיש לו הכרת הטוב כל ימיו למרן הגמ"ל ולהגר"ש גרוסברד זצ"ל כאשר הרב מפוניבז' רצה בשנת תשכ"ה שאתמנה לראש הכולל ואפסיק למסור שיעורים בישיבה קטנה, באו הגרמ"י ליפקוביץ והגר"ר שרגא גרוסברד

על כל דבר ודבר". וזה חוץ מחלק של הקבלה שאין לנו עסק בנסתרות שידוע שכבר בצעירותו שעסק בזה עם המקובל רבי חיים ערלנגר זצ"ל, ואח"כ בארץ לילות עם הגאון רבי אליהו דושניצר ועם הגרא"א דסלר ועוד. הקו השווה של הכל, לעמוד על דבר ודבר, שום דבר לא בשטחיות, זה היה הדבר הכי גרוע שטחיות לומר ולא להבין, הקושיות שלו תמיד מפתיעים פותחים את הראש ...

וביקוש האמת שאמר שלא רוצה להדפיס את השיעורים כללים שלו, חוץ ממה שאנשים קשה להם לקרוא דברים ארוכים [זה החלק של סולם מוצב ארצה שהיה לו] אבל גם בגלל שלפעמים בשיעורים היה יכול לומר דבר פילפול ואולי זה לא אמת, אמת, מה שהוא דרש מעצמו, עמוד האמת.

מי שרואה בדברים שלו לפעמים חושב שזה מקומי, וכשרואה בכמה וכמה מקומות שמדבר על זה רואה שזה מערכה שלימה. וכן בחומש ואגדה בעצם זה מהלכים שלמים בתורת רבנו. תורה תורה חגרי שק. וזה הצער הגדול והתעוררות בשבילנו כל אחד לפי דרגתו לנסות להבין כל דבר. בין גמרא בין בהלכה בין בחומש בכל דבר מה שהוא היה אומר לא לרמות את עצמנו שמבינים.

היסוד של הכול זה התורה וככה מתחילה הברייתא של רבי פנחס בן יאיר תורה מביאה לידי זהירות וככה כל השערים מעלה מעלה זה הבסיס. והנקודה שרואים בכל התורה שלו, בכל השיעורים שלו זה להבין כל דבר ודבר קטן כגדול ומקטנותו ככה למד עד הסוף כל רש"י כל תוס' יותר לומדעס, פחות לומדעס, תוס' מדבר על האם כתוב עם ה"א בלי ה"א.

ושמענו בשם לומדי השיעור בזבחים שבועיים התעכבו בתוס' הגדול בזבחים עג, א, כי כל פעם לא הספיקו לגמור את התוס' וחזרו שוב ושוב עד שהדברים היו ברורים לגמרי ושבעים הערות זכו לשמוע מרבנו על דברי התוס' הללו. [ורק חלק מסוים הודפס באילת השחר עמ"ס זבחים]. ושמענו מנכדו הרה"ג ר' אשר שטינמן שליט"א במוצאי י"ז בתמוז תשס"ו אמר לו רבנו היום צמתי והרגשתי יותר טוב מכל יום אחר שאני אוכל, והספקתי ללמוד היום 70 דף במס' זבחים. [ואמר ע"ע שאולי לא התעכב מספיק על כל פרט]

הנכד הרה"ג ר' ישראל פרוכטר ישן אתו פעם בלילה וראה שהוא לא רגוע ולא נרדם ומוטרד ושאל אותו זיידע סבא [היה אסור לקרוא לו הרב או ראש ישיבה] ואמר מה קרה? ואמר לו רבנו אני פוחד מהמבחן פוחד מאוד!! והסביר אני לא צעיר ועוד מעט הולך לבית דין של מעלה ויבחנו אותי אני מפחד. אז הנכד אמר סבא אני אבחן אותן איפה אתה אוחז? אמר לו רבנו ב"ק דף ל"ז וישב הנכד ובחן אותו חצי שעה תוס' אחר תוס' וככה הצליח להירדם. נכדים היו יושבים עם גמרות פתוחות ובוחנים את רבנו בשביל המבחן.

היה מעשה שבאו חידר להבחן על כל משניות זרעים כל פרק ופרק וראה המלמד שהוא אומר כל משנה ג' מכל מסכת, ושאל אותו על זה אמר היום יום שלישי רציני לבחון את עצמי האם אני זוכר, ואם היית מגיע ביום רביעי הייתי אומר משנה ד'.

ושמענו מהגאון רבי מאיר ברלין שליט"א שאמר לו הגרמ"ד סולובציק שליט"א שזוכר בצעירותו שבעת שהיה נכנס רבנו לבית הוריו בבריסק כדי ללמוד עם הגרי"ה. היו הילדים אומרים עכשיו יהיה פה אש כי היו לומדי בריתחא דאורייתא עצומה.

ידוע הסיפור שבחורים ישבו ופטפטו ולמדו אז בישיבת מיר מסכת נדרים, והגאון רבי נחום פרצוביץ זצ"ל עבר, והבחורים התחילו ליזמזם, 'תנו רבנן' אמר להם רבי נחום: 'אין תנו רבנן בנדרים' וסיפרו את זה למרן שר התורה רבי חיים, ואמר על אתר נכון

אבל יש דתנו רבנו בדף כז "נדר מחמישה בני אדם". וסיפרו זאת בהתפעלות לרבנו, ואמר רבנו, ישב פה אחד שהיה לו צרכניה, ואמר לו נכון שאתה ידעת כל מוצר כמה עולה, וכמה יש, יין סוכר [עוד לפני המכשירים הממוחשבים] כזה זכרון! האם הוא גאון, לא! זה פשוט מעניין אותך, רבי חיים אוהב ומעניין אותך כל אות בגמרא בבלי ירושלמי תוספתא ספרא מכילתא רמב"ם ראשונים אחרונים וכו' לכן הוא זוכר הכל.

וזה בא לעורר אותנו חוץ מהחזרות על הלימוד שהוא כל כך עודה, בנוסף צריך שיהיה איכפת מהלימוד. היה פוגש אנשים אחרי עשרות שנים ומזכיר להם מה שאלו. ונביא כמה מעשים לדוגמא הגאון רבי דניאל וולפסון תלמידו חביבו פגש אותו פעם ואמר לו רבנו: רבי דניאל בשיבה קטנה שהיה לפני עשרות שנים הקשת קושיא ברמב"ן בכופר, יש לי תירוץ, זה כאב לו עשרות שנים הקושיא.

היתה אסיפה של טהרת המשפחה [רבנו היה עושה בשביל המקוואות והטהרה רבות וגדולות ועל זה אפשר לעשות הספד בפני עצמו] והיה שם האדמו"ר ממודז'ץ שליט"א אמר לו רבנו בשיבה קטנה שאלת אותי כך וכך וזה היה אחרי עשרות שנים. היה אצלו הגאון רבי יוסף חיים בן דוב ראש ישיבת זכרון יעקב ואמר לו רבנו שאלת אותי לפני עשרים וחמש שנה האם בשניים וחצי פסוקים זה נקרא שקראו שלושה פסוקים בקריאת התורה ויש לי ראייה לזה. כל אדם זוכר אירועים גדולים ומסעירים. מי שהיה כשנפלו בניני התאומים יזכור את זה לתמיד גם אם הוא לא בעל זכרון אצל רבנו הקדוש קושיא בתוס', רש"י עה"ת שקשה, קצות קשה, רבי חיים קשה, חפץ חיים קשה כל דבר זה בנין תאומים שנפל! וכהנה וכהנה הרבה עובדות שרבנו זכר קושיות והערות של תלמידים מלפני חמשים שנה כי כל הזמן היה דבוק בזה. והצטער מכל קושיא כזה צער שזכר את זה כל השנים.

וזה הוא הדריך אם רוצים לזכור לחזור ולהתחבר ולהתעניין. ובענין החזרה שמענו מהגאון רבי משה שטינמן כשהיה רבנו במחנה עם הגאון רבי משה סולוביצ'יק היו צריכים לסחוב לבנים, ולבנות כבישים והיו ביחד עושים את העבודה וזה היה אומר תוס' זה ואח"כ השני היה אומר תוס' הבא וככה מסכתות שלימות.

כל זה בעמל התורה ובהתמדה נוראה. והיה עוזב את ביתו לפעמים במשך היום, והרבנית לא רצתה לדעת איפוא הוא, כי אנשים אמרו שיש להם שאלות של פיקוח נפש וחייבים לדעת היכן הוא, ולכן הסתתר בדירה אחרת מול ביתו, דירת הח"ק של בני ברק ושם למד ברציפות ללא הפסק. וזה לימוד בשבילנו לפי ערכנו ללמוד ולהבין כל דבר ודבר עד כמה שיד כל אחד משגת לא לרמות את עצמו שמבין ולחזור ולחזור ושיהיה איכפת ומעניין כל דבר בתורה הק'.

וגם בענין תורה לשמה לשם ה', היה רבנו מיוחד בזה, ולפני כמה שנים היה שיעור קבוע בחומש בבית רבנו, וביום א' שהתחילו ימי השובבי"ם אמר רבנו לנכדו: הנה מגיעים ימי השובבי"ם וצריך תיקון לחטאים, ועיקר התיקון צריך להיות ע"י לימוד תורה לשמה. וכשלושים חומש יש בזה מעלה גדולה של תורה לשמה שלא מתכבדים בזה, ועי"ז זוכין לכפרה.

ואח"כ שאלו את רבנו למקור הדברים והראה לדברי הגר"ח מולוז'ין בכתר ראש שכותב שהכפרה הוא ע"י לימוד תורה לשמה, והראה בצוואת בעל הנתבות לבניו שבלימוד המקרא יש תורה לשמה.

[וכדרך אגב מצאנו הרבה פעמים בתשובות ודברי רבנו שאומר דברים בלשון קצרה אבל הם בנויים על דברי הגר"א והגר"ח מולוז'ין או על שאר דברי הקדמונים במקומות שונים רק לא טורח להראות את זה בפנים, ורק כשהפצירו בו הרחיב בזה, ויש עמנו דברים נפלאים בזה].^[12]

טוב ושם ספק אם תצליח למה לעזוב את הודאי ולקחת את הספק, השואל אמר אבל אני חוסך נסיעה, אמר רבינו מה עדיף מקום שאתה ודאי לומד טוב עם נסיעה או מקום ספק תלמד טוב בלי נסיעה, ודאי מקום שאתה ודאי לומד טוב! השואל אמר אבל אולי אח"כ לא יקבלו אותי לכולל השני, אמר רבנו מה עדיף מקום שאתה ודאי לומד טוב עם נסיעה עם ספק שלא תתקבל למקום אחר, או מקום שספק תלמד טוב בלי נסיעה ובודאי התקבלת שם. אותו שואל הביא עוד סברא ועוד סברא (לא זוכר הכל) כדי לעבור כולל, ורבינו ענה את כל החד גדיא אחרי כל הסברות עדיף מקום שאתה ודאי לומד טוב ולא לעזוב. לבסוף יצא השואל אמר לנו רבינו שהשיב כן ע"פ הגר"ח ואלוז'ין שכ' בכתר ראש אם מצליח באיזה מקום או באיזה ענין אל ימהר לשנותו, [כעין הגמ' ב"ב ג' ב' לא ליסתור איניש בי כנישתא עד זבני

11. ולדוגמא קטנה שמענו שנה שעברה כשהיה בבית חולים בחנוכה בחולשה גדולה ושרו יונים ואמרו דחה אדמון בצל "צלמון" אמר מה זה צלמון אומרים ולא מבינים, ודרכו היה לעמוד על כל מילה בזמירות, וכך דייק כל מילה בסיפור ואמר שיעורים על זה ויצא חיבור מזה.

12. וכפי שסיפר הרה"ג ר"י יוזק שליט"א פעם הייתי אצל רבינו ור' יצחק לוינשטיין ז"ל בא עם אברך אחד ושאל מדובר באברך יקר שלומד טוב בכולל ומציעים לו לעבור לכולל אחר האם יעבור או לא. רבינו השיב עכשיו אתה לומד טוב למה להחליף תשאר איפה שאתה נמצא. הוא יצא מהבית אחרי כמה דקות הוא חוזר ואומר אולי רבינו לא הבין טוב את השאלה, בכולל שלומד עכשיו הוא צריך לנסוע כל יום (לא זוכר כמה זמן אולי אמר חצי שעה) ואם יעבור כולל יחסך את הנסיעה, השיב רבינו עכשיו אתה ודאי לומד

וכן הלימוד תורה לשמה כל השנים גם עסק בשאלות שאחרים לא התעסקו כי היה נראה להם פחיתות כבוד, והוא עסק בזה ג"כ שזה לימוד התורה הקדושה.

וכן בשנים הקודמות שהיה לבדו בשוויץ במקום שאין בו חברה אין בו משפחה שום דבר ולמד ביגיעה עצומה תורה לשמה בלי הפסק כלל וודאי שזה רומם אותו על כל המעשים. [והארנו בזה להלן] וראה להלן שהבאנו שרבנו נפטר תוך כדי קריאת שנים מקרא ואחד תרגום, שהקריא לו נכדו הרה"ג ר' גדליה שליט"א, ובקריאת שנים מקרא יש ודאי ענין זה של תורה לשמה.

ג. זוכה לדברים הרבה – קיום מצוות

וברש"י פירש 'נ"א מצות הרבה אלו בשבילו הוא'.

אין לתאר את גודל השמחה מכל מצוה ומצוה שהיה לרבנו. [והיה ראוי לייחד חיבור נפרד. ולפרט על כל מצוה ומצוה] ומפני קוצר הזמן נביא כאן רק כמה דוגמאות קטנות ועוד חזון למועד. שהדברים ידועים ונתפרסמו שבכל בוקר היה נותן רבנו מטבע של 10 אג' צדקה לע"ג אביו ואמו [ולאדם אחד שחשש רבנו שפגע בו לפני עשרות שנים, ולכן לטובת נשמתו נתן כל יום פרוטה לצדקה] ולכ"א נתן פרוטה שזה 10 אג' ופ"א אמר שזה נראה לנו דבר קטן אבל צריך לדעת שפרוטה של צדקה אין סוף להשגות בשמים שזוכין עי"ז. והביא שראה פעם מעשה שהיה צדיק אחד שבא לקברו של הרה"ק רבי אלימלך מליז'נסק וחשש שאין נפש הצדיק בקבר ואמר שנותן פרוטה אחת לצדקה לע"ג הנשמה שתלך ותגיד לצדיק שבא להתפלל על קברו, וראה איך אלפי נשמות רצות במהירות לתפוס את השליחות כדי לזכות בפרוטה אחת של מצות צדקה.

וכן עוד דוגמא מצות ציצית כמה פעמים התבטא רבנו על מצוה זו שהיא בן יחיד שלנו כמה מצות שנשאר לנו שהם מצות תמידיות, והרי תפילין צריך גוף נקי וכו' רק ציצית אפשר לקיים כל הזמן.

ועוד דבר דיש שיטת הסמ"ק שיש מצוה להסתכל בציצית והרבה פעמים מי שזוכר היה רבנו מסתכל תוך כדי שמתעמק בקושיא בציצית ומעביר ידו בחיבה על החוטים לחטוף עוד מצות עשה, להסתכל בציצית, וזה הרי דבר פשוט שאפשר לקיים.

ובהספד על הגאון רבי ישראל בן שלום זצ"ל אמר רבנו לתלמידיו בישיבה קטנה דבר נורא: אם רוצים לעשות לו נח"ה אפי' אם תלמדו שניה אחת שבלי זה לא הייתם לומדים, זה נקרא שהוא גרם, וכ"ש דקה אחת ועשר דקות. הוא מזכה אותו נצח. כל העולם מחכה ללימוד שלו.

וזה דברים שבכל יום שהיו אצל רבנו שהיה זמן מנחה ב 1:30 והיו אומרים לו שכבר הגיע זמן מנחה ואז ראה שנשאר עוד 2 דקות והתפלל מה להפסיד שתי דקות של תורה והמשיך ללמוד כרגיל. ומי שראה את התמונה איך שרבנו מקבל את האתרוג שניכר גודל הנאתו מהמצווה באופן נשגב ביותר, פשוט מתמוגג מהנאה כמו שקיבל מליון דולר.

וכן זכה רבנו לקיים מצות נדירות כגון כתיבת ס"ת שחסך במשכורת הזעומה במשך שנים והפריש מכספו לכתיבה מהודרת, ועשה הכנסת ס"ת בלי שידעו מי נתן [ובצוואה כתב שהס"ת הוא רק שלו ולכא' כוונתו שאין לאשתו חלק בזה כיון שהיא לא מצוה בזה ולכן השאיר את המצוה רק לעצמו].

וכן מצות פדיון פטר חמור ומצות ראשית הגז ומצות שילוח הקן וכיסוי הדם ועוד, שהקב"ה זיכה אותו לקיים אותם.

וגם מלבד עצם המצוה עסק הרבה בכונת המצוה והרי הוא הגבר הוציא מחדש את הספר אור השנים שכל מהותו הוא כונות לכל מצוה ומצוה, וניכר בספר שהרבה עמל בדבריו. וכן בספר פועל צדק לש"ך הרבה עסק בענינים אלו. ולחשב כל פרט אם זה דאורייתא או דרבנן ומה צריך לכיון ועד היכן, והדברים ארוכים.

ד. ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדי הוא לו הוא הלך וזיכה רבות אלפי ישראל השרויים בטומאת ארץ העמים שיראו מלאך ה' צבאות ויאמר להם שיש מנהיג לבירה, ובכל מקום דיבר וכל מקום לפי ענינו איפה שהיה צריך לדבר על שבת דיבר על שבת, ובמקומות אחרים דיבר שיקימו מוסדות וישיבות על טהרת הקודש ועשה מהפיכות במקומות האלו, ובאמריקה חוץ מהחזיון האריך לומר מוסר שכל אחד או יששכר או זבולון והגבירים שחנן אותם ה' בעושר חייבים לתת מעשר והכניס מושג שזה לא שייך שעשיר לא יתרום לתורה ועוד לכוללים שזה הכי קשה, וכששאלו אותו למה צריך כל כך הרבה גבירים אמר ולמה צריך כל כך הרבה עשירים? ואתם לא נותנים מעשר ותפסידו ממונכם, והורה להם שמותר לתת יותר מחומש עפ"י השיטמ"ק בכתובות שבתורה מותר לתת יותר מחומש וכהנה וכהנה, וכל המושג של אדעפט א כולל שקהילות באמריקה מאמצים כוללים, זה מכוחו וכח כוחו שחיבר את היששכר והזבולון והגבירים שבאו מאמריקה ושמעו זאת ממנו ועתה חסרנו כל אלה.

והעיקר מה שהדגיש בעולם של רבנו היה ישיבה וכמו שתמיד היה אומר שבמקומות שלא היה ישיבה נחרב התורה.¹³

רבנו לקח לחו"ל את הס"ת הקטן של הרה"ג ר' יצחק רוזגרסן לחו"ל, ואמר שכתוב שיש דברים בבריאה שנבראים כי אולי פעם אדם יצטרך את זה, כגון קיר שיתכן ויעבור שם אדם השלם ויצטרך צל. [אגב בזה ביאר מה העניין של המגדל הכי גבוה בעולם בדובאי, מי יודע אם ברבות השנים לא ישתמש בצילו איזה אדם השלם], ואמר שיתכן שכל בריאת הס"ת הזה לא נברא אלא בשביל פעם אחת שלא היה להם ס"ת כי התפללו במטוס או בשדה התעופה, ולא היה שם ס"ת.

ובשיחה בישיבת בין הזמנים בשכונת רוממה אמר רבנו: הנה אשריכם שאתם זוכים ללימוד תורה בבין הזמנים, ובאמת אין דבר כזה בין הזמנים, וכי בתורה יש זמנים, מתי צריך ללמוד ומתי לא, אבל עכ"פ העולם קורא לזמנים אלו בין הזמנים, וצריך לעשות חיזוק, וב"ה שאתם מתחזקים בימים אלו שכ"כ יש צורך בחיזוק, ובכלל בדורנו, שיש לנו כ"כ הרבה אויבים הן מאומות העולם והן לדאבוננו מבנ"י, בלי תורה לא מצאנו ידינו ורגלינו, וכל הנס שאנו מתקיימים הוא רק בזכות התורה, וכל כמה שנוסיף תורה הרי אנו מוסיפים חיים לנו ולכל ישראל בכל העולם. ב"ה שאתם מתחזקים בלימוד התורה, וכמו"כ צריכים לראות לנצל את הזמן, כי כל כמה שלומדים זה מוסיף זכויות, שהרי חז"ל אומרים לעולם יראה אדם את העולם כאילו חציו זכאי וחציו חייב, ואם עושה מצוה אחת מכריע את כל העולם לכף זכות, ואם ח"ו עושה עבירה אחת מכריע את העולם לכף חובה, והנה כשמתחזקים בתורה הרי יש כאן זכות שיכול להציל את כלל ישראל, וכשאחד מישראל ח"ו נהרג בתאונת דרכים מי יודע אם אין זה בגלל שנחלשים בלימוד התורה עכ"פ.

ויסוד חידושו היה שכל מצוה מעלה את העולם ואפי' שהעולם לא היה נחרב בלי מצוה זו כי יש רוב מצוות, אבל העולם נהיה יותר טוב בכל מצוה ומצוה ויש בזה יותר שפע.

ושח הרה"ג רמ"א סלושץ שליט"א: אמר לי בן של ראש כולל שאביו דיבר כמה פעמים עם מרן רבנו שליט"א ושאל אלו דברי חיזוק לומר לאברכים?

ענה לו רה"י תגיד לאברכים שצריכים לדעת: שמי שמחזיק את העולם זה באמת אותם האברכים שיושבים ולומדים בצנעא עם קשיי פרנסה ובלי הרבה הערכה מסביב, הם לא ראשי ישיבות ולא רבנים, ויתכן שאף אחד לא מראה להם הרבה כבוד על זה שיושבים ולומדים, אבל באמת אלו שלומדים תורה מתוך הדחק "הם הם העיקריים שמחזיקים את כל העולם כולו, (קו' שטר קים ליה עמ' כו)

ישראל ויהיה לי שם כל יום ברכה מהכנהים! ואכן כך עשה, מכר את רכושו, עלה עם כל משפחתו לארץ וכמובן אחרי שהוא הגיע לארץ הילדים לומדים במוסדות הרבה יותר טובים וחרדיים יותר וכך התחזקה כל המשפחה. עוד סיפר הרה"ג רמ"י שנידר שליט"א שבאחד המקומות שהיה רבנו בחו"ל והגיעו אנשים ממש רחוקים שהניחו בכניסה כיפות קרטון והם לבשו את זה לכבודו, ואחד מהם אחרי הדרשה נשאר וצעק אני לא חוזר הביתה, אני רח"ל נשוי עם נכריה ואחרי שראיתי את רבנו הקדוש אני לא יכול לחזור הביתה. ויש עוד הרבה ענינים רחבים בזה ובס"ד ובל"ג יובאו בגליונות בהמשך.

בי כנישתא אחריתן, ופתח לנו את סידור הגר"א והראה כן בפנים. אז ראיתי שכבר ברגע הראשון תפס רבינו את כל הצדדים וענה מיד במילה אחת. 13. יש סיפורים רבים מהפירות של הנסיעות לחו"ל בכח כוחו, ולמשל ידוע כי מרן ז"ל שהיה בחו"ל התאמץ מאוד כל יום לשמוע ברכת כהנים וטרח עבור זה ללכת עד בית הכנסת של ספרדים שהם אומרים כל יום ברכת כהנים, והנה אחד היהודים שמע את זה שם, וחשב לעצמו: אם הרב שטינמן מגיע לארץ ישראל וטורח ליטוע מיוחד עד בית כנסת ספרדי לשמוע ברכת כהנים, כנראה זה דבר חשוב, ואם כן מה אני עושה פה? אני יסע לארץ

וכמה צריך להרחיב ולהאריך בפרט זה, באהבתו העצומה של רבנו לאברכים הלומדים, בלי משרה, בלי כבוד ובלי כסף ועוסקים בתורת ה' בהתמדה, כמה האריך לדבר בשבחים, וכמה דאג למענם, וא"ה ובל"ג נכתוב ע"ז מאמר נכבד.

ה. נקרא רע

ובמס' כלה פ"ה ה"ב מבואר דנקרא רע להקב"ה.

והנה כשבאים לכתוב על תפילה של עמוד צלותהון דישראל ועל הכח שלו. כל כך הרבה מה לדבר. יש גמרא מופלאה בתענית כ"ד ב' אמרינן על ר' חנינא בן דוסא שהיה תנא ובזמן בית המקדש ואמר שלא יורד גשם והפסיק ושואלת הגמרא הרי הכה"ג התפלל שלא יפסיק הגשם ואמרת הגמרא מאי אהני ליה צלותא דכהן גדול לגבי רחב"ד עיי"ש.

מסביר רבנו הגדול ז"ע. שהכח הגדול של הכה"ג שהוא מזכה את הרבים הכפרה שלו וזה מתאים עם מה שהיה אמר תמיד בשם חובת הלבבות (בשער אהבה) שהאדם המזכה את הרבים יותר גדול מלאך. וממילא נכון שהכה"ג עם הקדושה הנוראה שהאריז"ל אומר שהכה"ג נהפך למלאך וכל אדם לא יהיה, וגם זיכה בכפרה אבל רבי חנינא בן דוסא שכל העולם כולו מתקיים ממנו כוחו רב יותר (והט"ו) בהלכות ראש השנה תקפ"ב סק"ג כותב שכל העולם כולו הכונה לא רוב רק הכול ממש] היעב"ץ כותב [ולכאורה הדיוק שלו כי המימרא בכל יום זה רב שהיה אחר החורבן וראה מהרש"א] שבכל דור ודור נמצא כדוגמתו שיוצאת בת קול ומכרזת ואומרת כל העולם וכו' האם יש למי שהוא ספק שעד היום המר והנמהר כ"ד¹⁴ כסלו עשרות עשרות שנים יצא בת קול "כל העולם כולו ניזון בשביל רבי אהרן ליב בן רבי נח צבי ואהרן ליב בני ניזון בפירורי לחם ודיסא חתיכת פרי מערב לשבת לשבת", וכשהיה בכפר סבא אכל פרי גוביא כל יום וזה היה מאכלו וכל זה מתי שאכל ולא צם, הרי צם ימים כלילות, שנים צם שני וחמישי עם ה' עינוים מגיע עם ערדלים לישיבה [ושנים הלך בתור סיגוף עם כל הסיגופים עינוי נעליים גדולות] ופעם היה לו אולקוס והתברר שעטף את האוכל בנייר כדי שגופו הק' לא יהנה מהאוכל] וכל ימיו פחד שמכל הנאה יורידו למעלה כמו שהגמרא מספרת על רבי חנינא שאמר לאשתו שיורידו לנו למעלה אם נקבל למטה כמו שכל העולם כולו חל ורעד לראות את הבית המקולף בחזון אי"ש חמש, ככה הרי כל חייו זה היה המסר שאמר לאשתו הצדקנית המופלגת שכל הנאה פה מורידה למעלה, לא לאכול, לצום שני וחמישי עם ה' עינויים¹⁵, ותקופות רבות שצם ימים ימים רצופים, ולישון שעתים בלילה והרבה שנים לא ישן במיטה, או ברוחב המיטה ושאר ענינים של פרישות שאכמ"ל, ולא להישען על כסא וכל שאר הסיגופים. שהרבי הגדול שלו החזון אי"ש כתב באגרת "לא זכיתי לשום תענוג מתענוגי החיים", ורבנו הקדוש ז"ע עבד על זה לא ליהנות משום דבר, וכל זה בשמחה שזה שלא כדרך הטבע שהרי אדם שלא אוכל ולא ישן ומסוגף זקן ותמיד בפחד נורא עם החטא אמור להיות במתח ובלי סבלנות, ורבינו היה דוגמא של שמחה שלוה סבלנות באופן מופלג. וזה חוץ מהזיכוי הרבים שאין כדוגמתו בכל הספרים והדרשות והשיעורים בכל מקום ומקום. וכתוב ברמב"ם שאברהם אבינו היה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר וממלכה לממלכה ויקרא שם בשם ה' אל עולם, ראו בכל העולם – את החייב אדם לומר מתי

יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב והיה תמיד מתרגש מזה שחז"ל חייבו אותנו שיהיה לנו כאלה שאיפות גדולות.

אז כפי שאמר רבנו שמבואר בגמרא שזה יותר מכה"ג לפני ולפנים ביום הכיפורים הלא למשמע אוזן דאבה נפשנו איבדנו תפילות שלו. וידוע המעשה הנורא ששמע הג"ר בן ציון פלמן זצ"ל מהסטייפלער שבלי ליום הכיפורים תשל"ד חלם רבנו הקדוש שרואה "קרע שטן" והלך לפנות בוקר לסטייפלער בבהלה, ואמרו ביחד הרבה תהילים ואח"כ אחרי כמה שעות פרצה המלחמה ואמר הסטייפלער שתמיד היה שולח חולים לרבנו הקדוש שיתפלל, שהתפילות שאמרו אז רחמים קודם לצרה מנע הרבה צרות שהרי כל יושבי ארץ ישראל היו אז בסכנה נוראה [ויצויין שבמלחמות היה ישן על הריצפה להיות נושא בעול עם אלה שנמצאם במצב סכנה] למי גילה הקב"ה לעבדיו, לרבי חנינא בן דוסא שבדורנו. כמה גזירות רעות וקשות על הכלל והפרט ביטל בתפילותיו הוא בהנהגה הניסית והנפלאה שלו המשיך ניסים ונפלאות שאנחנו רואים יום יום בעינינו בארץ הקודש אשר יפלא והפלא מהאויבים הישמעאלים ימ"ש, והנהגה הניסית של אוכלי המן עולם התורה והאברכים, כמו שרבנו הקדוש היה אומר שכל הריבוי של עולם האברכים הוא נס גלוי בין איך שחיים יום יום ובין איך שמחתנים זה נסי ניסים "עמוד הימיני".

ו. אהוב

נשאל רבנו מאחד מגדולי ישראל על מה דמצינו שכלל ישראל כ"כ אוהב את רבותיו וכ"כ דואגים לו ושואלים בשלומם והשיב: הרי תני במש' כל הלומד תורה לשמה אהוב ואוהב את הבריות.

ואמר אחד מרבני ישיבת מיר בשיחה שזה הצלת עולם התורה שהגבירים אוהבים את רבותינו, ועי"ז מצליחים להחזיק את כל העולם התורה.

ז. אוהב את המקום

בפנקס מיוחד שבו רשם רבנו את רגשותיו בעבודת ה' כתב : ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך. הנה אם הי' המצוה דאהבת ה' סגי בקצת לב, אז גם כשהי' אוהב בכל הלב, אז היתר לא הי' כ"כ מצוה גדולה דהוי קצת כאין מצווה ועושה. אבל עכשיו דהציווי בכל! הלב אז המצוה יותר גדולה וגם אז כל מה שלבו עולה בתורה אז לבו גדול יותר ואז יש עליו מצוה שגם חלק זה שנתוסף לו יאהוב.

נמצא דתמיד יכול לעלות במצוה שיש לו מצוה עוד יותר גדולה, וכל פעם עולה אצלו גודל המצוה נמצא כי זה חסדו יתברך שיהי' לו יותר שכה, ושיוכל לעלות תמיד ושיחדש אצלו חלק מצוה חדש, מה שעד עכשיו לא הי' לו ויכול לעלות בלי סוף (אילת השחר ואתחנן ה, ה) ותמיד רגיל רבנו לעורר: שבשעת ברכת כהנים צריך להרבות אהבת ה' בלבו ועי"ז זוכה לאהבת ה' עליו בחזרה.

ח. אוהב את הבריות

כבר כתבנו על ענין הנשגב של רבנו שהיה לו מקום בלב לכל אחד. נביא כאן דוגמא אחת, יהודי של"ע חלה ובא להתייעץ עם רבנו האם לעבור דירה והיו לו כמה צדדים, והציע את ספיקו, ורבנו ענה לו, והוא פנה לצאת. רבנו קרא לו חזרה, ואמר לו, אבל לא ביקשת ברכה לרפואה, ואז בירכו ברכה שלימה. כי רצה לתת הטבה שלימה בלי הפסק.

בחודש חשון ע"ו - כשנשאל בענין קנית דירה ענה רבנו בזה"ל

באגרת (כ) להיזהר מאד מאד מאכילת תענוג ואם בטומאת הגוף יש ראשון לטומאה ויש אב הטומאה ויש אבי אבות בטומאת הנפש של מילוי התאוה. באכילת תענוג מתאחד ראשון לטומאה ואב הטומאה ואבי אבות הטומאה, דבר זה הוא מן השפלים מאד! המעכבים את הלימוד וכדאמרו במדרש והובא בתוספות כתובות דף ק"ד א עד שאדם מתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו, ואמרו גיטין ע א סעודתך שהנאתך הימנה משוך ידך הימנה ע"כ דבריו הנוראים של החזון איש.

ושמענו משל נפלא בענין זה, שהיה ת"ח אחד שהלך ללמוד בהתמדה במרפסת והיו שם זבובים שהפריעו לו ללמוד, והיה לוקח כלי לסלק את הזבובים ושאלו את ילדו הקטן מה אבא עושה ונענה מסלק זבובים, ולא הבין הילד שאבא יושב ולומד רק שלא יפריעו לו הזבובים הוא מסלקם, כך היה אצל רבנו הוא למד בלי הפסק, ורק שלא יהיה לו הפרעה בלימודו הוא סיגף את עצמו וכו', ובאים אנשים ואומרים הוא עשה סיגופים ושוכחים את העיקר שלמד ולמד בלי הפסק.

14. ונפלא הדבר שכשהלכו כלל ישראל להדליק נרות חנוכה הלכו עם הכפרה של מיתת צדיקים כיום הכיפורים. וראה במשך חכמה שכתב שמיתת צדיקים מכפרת כיום הכיפורים וכשם שיום הכיפורים מכפר רק למי שאינו מבטע בה כך מיתת צדיקים מכפר רק למי שמגדל את הצדיק בלבו ומגדלו ומרוממו אבל מי שמבטע בו אין לו כפרה עיי"ש.

15. ופעם דיברו על האדמו"ר הק' מאוסטרובצה ועל הצומות שלו ארבעים שנה, ושאלו את רבנו למה צם כל כך הרבה וענה רבנו ז"ע **למה לאכול צריך סיבה אבל למה לצום לא צריך סיבה!!** [ומהרה"ח רבי אברהם טרגר שמענו ששמע מפ"ק של האדמו"ר הנ"ל שאמרו לו פיקוח נפש כה לצום ואני עברתי את כל אלה שדיברו כך והייתי יותר זקן מהם. ופעם אחת אחרי הניתוח באגן שהוא עבר, אמרו לרבנו שהוא צריך לאכול ביצה קשה כי יש בה חלבון, הוא החזיק הביצה ביד, מביט בה כאילו הביאו לו פה איזה משהו משונה, ועשה טעימה קטנה והניח ביצה מידו ואמרה: **מפסטים אותי כמו אווז!!** ואפשר כבר לחשוב מה הביאו לו... לא בשר ולא זגים סך הכל חתיכת ביצה... ידוע מה שכתב מרן רבנו החזון איש

בשביל לענות תשובה צריך העונה להרגיש כאילו בשבילו כמ"ש 'ואהבת לרעך כמוך' ולי עכשיו לא אכפת מדברים אלו, אז איך מותר לי לענות על שאלות אלו? (צדיק כתמר יפרח כת"י)

ופעם פגש רבנו את אחד מנכדי מרן הגר"ח מבריסק בחתונה, וניגש יהודי וביקש מהם ברכה, ורבנו בירכו והלה לא רצה לברך, ואמר לו רבנו יהודי מבקש למה לטוב, ואז הסכים לברכו. ועי' מג"א סי' ר"א סק"ה בעונש למי שלא מברך לבעל הבית.

הגאון רבי מאיר קסלר הגיע בתקופה האחרונה כשרבנו היה חלש לבקש עצה, וכשראה את חולשתו אמר שלא רוצה להטריחו בנתינת עצה, ורק מבקש ברכה, אמר לו רבנו זי"ע מי אמר לך שיותר קל לברך הרי צריך לברך בכל הלב ולעבדו בכל לבב.

וסיפר הרה"ג ר' טוביה לוינשטיין שסיפר לו אחיו הרה"ג ר' יצחק שלפני כעשר שנים בשעה 11 בבוקר נכנס אברך לרבנו וביקש שרבנו יהיה סנדק בעוד שעה לבנו בעיר אחרת, ואמר לו ר' יצחק א"א לקבוע מהרגע להרגע צריך להתכונן קודם, ובדיוק רבנו עבר שם ליד הדלת, ור' יצחק אמר לרבנו בבדיחותא האברך הזה רוצה שרבנו ילבש את הפראק ויסע לעירו להיות סנדק, ורבנו הסתכל על האברך ואמר לו להיכנס לחדרו, ושאלו מה הענין, והסביר לו שאשתו נמצאת במצב רגיש, ואמרה שהיא רוצה שרבנו יהיה הסנדק, ולכן ניסה היום אולי בכל אופן הוא יסכים להגיע, ובזה יוטב לה, ואמר רבנו א"כ אני נוסע, וכשהגיעו לשם התברר שיש טעות בשעות, ורבנו צריך להישאר עוד שעה וחצי עד הברית, ניגש האברך להתנצל, ואמר לו אחד המקורבים שא"א כך לעכב את רבנו ושיגיד ליולדת שרבנו הגיע רוצה להיות סנדק וזה יספיק, ורבנו שמע ואמר לאברך, תראה הוא עסוק נורא וחייב לחזור אז הוא יחזור עם זה שהביא אותי, ואני אחכה פה שעה וחצי ותדאג לי רק בסוף למונית שתחזיר אותי הביתה, וכמובן שגם הם נשארו עמו וכך נשאר שם שעה וחצי עד הברית לאברך שבכלל לא הכירו מעולם.

עוד סיפר לנו אברך שהתגרש ונישא בשנית ובא להתייעץ עם רבנו באיזה ענין וסיפר לו את מצבו ושאלו רבנו בבהלה האם יש לך כבר ילדים מאשתך השניה ואמר כן וראה איך רבנו נרגע מזה ששמע דבר זה, ולמרות שלא הכירו מעולם, כאב לו שאולי לא זכה להפקד מאשתו השניה.

עוד סיפר לנו אברך א' שהיתה לו צרה גדולה בביתו והגיע לרבנו להתייעץ עמו על כך [ורבנו כלל לא הכיר] וכששמע את זה רבנו התחיל לבכות עמו וכמה דקות לא יכל להשיב לו מרוב צער על מצבו.

ט. משמח את המקום

באותו פנקס שרשם רבנו כת"י הביא עוד מצוה שיכולה להיעשות ע"י אחרים תלמוד תורה דוחה אותה, ותלמוד תורה כנגד כולם, כי כשילמוד תורה הוא מתעמק ועולה בשכלו להבין דרכי השי"ת והשגחתו יותר מאשר במעשה המצות, ולעלות, להיות גדול, זה העבודות הכי רצויה, כי אז כל מה שעושה עושה בעמקות יותר, והמצוה היא מצוה יותר עמוקה, והנחת רוח שיש להקב"ה ממצוה שהיא יותר בעמקות אין להשוות למצוה שעשוי' בלי לב עמוק, ואע"פ שאין המחשבה והעמקות מעכב, מ"מ אינו דומה כלל. ופ"א אמר עצה לבן עליה שיחשוב בכל מצוה או לימוד שלומד,

שעושה נחת רוח לבורא, והמחשבה עצמה תרומם את האדם. והרבה יש להאריך בענין זה על צער השכינה אבל יש להיזהר בענין זה שלא לרמות את עצמנו ושח לנו הגר"א דיסקין: פ"א חכיתי להיכנס לרבנו זצ"ל וישבו שם עוד כמה ת"ח וחיוכו, ופתאום נכנס א' שלא היה נראה שומר תו"מ ונכנס מיד, וכולם התפלאו כיצד הכניסו אותו בלי תור, ולאחר שיצא הסביר הנכד, שזה היה רופא שהגיע לבדוק משהו אצל רבנו, ולכן נכנס ללא תור.

בהגיע תורי אמרתי לרבנו שכעת התחזר לי דברי הנפש החיים שאומר שתפילה על צער ה' מתקבלת מיד, דהנה כולנו ישבנו וחיכנו בתור והוא נכנס מיד, אלא שאנחנו צריכים את הרה"י בשביל הצרכים שלנו ובזה יש תור, אבל הרופא הגיע בשביל הרה"י ואצלו אין תור, כך אדם שמבקש גשמיות לעצמו יש תור, אבל אם מבקש על צער השכינה עוקף את התור ומקבל מיד.

חיך רבנו ואמר 'אבל אדם צריך להיזהר שלא לרמות את עצמו שהוא בוכה על צער השכינה, ובאמת בוכה על עצמו'.

י. משמח את הבריות

היה פלא גדול שהיו רואים אנשים ממתנינים בחוץ ודאגה על פניהם, והיו נכנסים וראו בחוש איך שיוצאים עם חיוך על פניהם שירד אבן מעליהם, ומי שהיה בבית ראה שאלו דברים שבכל יום, כיצד שימח בתשובה ובברכה לכל אחד מה שרוצה.

ומבהיל הדבר שרבנו אמר על עצמו שלא היה לו יום אחד עצוב בחיים!!! כל חייו היו בשמחה, איזהו עשיר השמח בחלקו, ובעליזות וישירי לב שמחה, השרה רוח ואוירה של שמחה על כל הסובבים מה נורא הדבר איך אדם שחי כל כך עם חרדת הדין¹⁶ ועם הדין והחשבון שיצטרך לתת למעלה ומהגיהנום, [ושמענו מנכדו שהרבה פעמים כשהיו שואלים אותו עצה ותושיה היה משפשף במצחו הלך וחזר ואז עונה ונשאל לפרש הדבר וענה שחושב אז על שש מצות תמידיות ושיותי ה' לנגדי תמיד, וחושב שהוא עומד בבית דין של מעלה ואומרים לו אהרן ליב ככה וככה שאלו אותך וככה ענית תסביר למה? אז הוא מצייר לעצמו ממש את העמידה הזאת וככה הוא עונה] וכל כך פחד וירא מכבוד, וכל פעם שמעו עם ישראל איך שהוא אומר על כל פעולה ופעולה אוי מה יהיה עם הדין מה יהיה עם הדין, שזה זייק לו למעלה וביחד עם זה היה כל כך שמח, עוז וחדווה במקומו. ואני קירבת אלוקים לי טוב. וזה היה בשוויץ שישב לבדו בודד ונכחדו כל בני המשפחה ונשאר "ויותר יעקב לבדו" וגם במצב כזה שרוי בשמחה כי כך היא מסורה "ונשגב ה' לבדו".

[וח"א שלח לנו שיגמט' של אהרן יהודה ליב בן נח צבי עולה 'בלתי להויה' לבדו].

רק מי שדבוק בשכינה יכול להגיע לדרגה כזאת ואין השכינה שורה אלא מתוך שמחה, ולכן ראו עליו תמיד שמחה ושלחה [הרי כל הילוכו ודיבורו ומאור פניו היו בבחינת שבת "ת"ח בחינת שבת" וזה היה בכל מצב, ובמצבים הכי קשים, וסיפרו איך הלך במנוחת הדעת ובשלחה אחרי מיטת אשתו והחברא קדישא כל הזמן היו צריכים להאט את הליכתם [דרך אגב לא נתן להזכיר ברמקולים שיודיעו על הלויה "אשת וכו' רק להזכיר את שמה] ובסבלנות גדולה¹⁷ אף שלא אכל כמעט ולא ישן, וזקן מופלג¹⁸, וסיגופים נוראים שלא נשמע כמותם דורות דורות¹⁹, ויראת חטא

אני לכן ראוי לי להיקבר במקומות פשוטים]. מי שמע כזאת ומי ראה כאלה, ורבנו עמד כ"פטיש חזק" ושומר כנגד גזירות הקשות וניהל מערכות שלמות בדורון תפלה [מי שלא ראה איך שרבנו הקדוש בכה כל הלילה "בלילה ההוא" שהיה הגזירה כנגד לימוד התורה לא ראה בכי מימין] ומלחמה כדרכו של יעקב אבינו וראינו נפלאות בעינינו.

שר וגדול נפל בישראל, שר זה רבי יוחנן בן זכאי כמבואר בחז"ל אני שר וכי ששמר על התורה תן לי יבנה וחכמיה. לא הניח דבר קטן וגדול למד בחיפוש האמת כל התורה כולה ממש שאל והקשה כל פרט ופרט, עם הלימוד מבחרותו בפנימיות התורה, ש"ס, שו"ע ושומעים בהספדים דברים נפלאים. ועבד זה כרבי חנינא בן דוסא כמבואר בחז"ל, ורבנו היה שר ועבד שר וגדול נפל בישראל

אוי נא לנו כי חטאנו שנלקח מאיתנו רוח אפינו משיח ה' עיני עיני יורדה מים על השריפה אשר שרף ה'. עמוד הימיני ופטיש החזק כמו שאמרו חז"ל ששאלו לרבי יוחנן נכנסו תלמידיו לבקרו ואמרו לו עמוד הימיני וכו' למה אתה בוכה ואמר להם שני דרכים לפני וכו' כל הרבה פעמים שמעו מרבנו הק' דברי הגמרא הזאת. זאת אשר למדנו מרבינו הק' זי"ע "זכרו בוראכם והביטו אל נפשותכם".

16. שמענו מנכדו שישן אצלו וראה את רבנו קם בכזה חרדה ואומר אוי איך שיצלו אותי בגיהנום. ויחרדו ויצא ליבם.

17. והנה מבואר בגמרא בגיטין שהנעלבים ואינן עולבין השומעין חרפתן ואינן משיבים עליו הכתוב אומר וכצאת השמש בגבורתו. וכמו שהשמש לא התקטנה כששמעה את קיטרוג הלבנה ולא ענתה, ככה רבנו הקדוש לא ענה דבר, וכן רבנו היה צריך ממש לעשות עצמו נופשי כעפר לכל תהיה [וכדברי חז"ל הכולם עצמו בשעת מריבה העולם עומד עליו צדיק יסוד עולם עמוד הימיני] וכמו שבוכים הספדנים "משמת רבי אהרן ליב בטלה ענווה" וראינו את הצוואה שהרעידה כל לבבות ישראל בכל אתר ואתר, כמה שפלות כמה ענווה [כשנשאל מרן איך עובדים ע"י. סיפר, שהי' אדמו"ר שאמר ב"ה שציונו על ענוה כי אם הי' מצווה אותנו על גאוה מה היינו עושים, כי איך אפשר להתגאות... הב"י כידוע זכה לחבר שו"ע ע"י ענוה, (הי' באותה תקופה ג' שהי' ראויים כמש"כ בסדר הדורות), הח"ח חיבר משנ"ב ע"י ענוה], כמה החזיק את עצמו לאיש פשוט ורצה להיקבר רק בין אנשים פשוטים סיפר הגאון רבי ברוך ש. שפעם הסביר לו רבנו שרוצה להיקבר במקום פשוט, שבאמת הוא אדם פשוט רק כאן בעולם הזה מסתובבים סביבו כאילו יש בו משהו, אבל בבית קברות ששם אני כבר בעולם האמת וידעו מה אני ומי

גאון [הובא ברש"י סוף משפטים] שבי' הדברות נכלל כל התורה כולה, והיא הדברה האחרונה. ב. חיים באמונה ובטחון בהשגחת ה' בכל דרכי החיים, שזו היתה משנת חייו של רבינו, ומבואר שם בהגר"א דאמונה ובטחון פועל יוצא של הסתפקות במועט שלא לדאוג דאגת מחו. ג. מידת האמת שהיתה נר לרגליו עכ"ד ומעתה הוסיף הרה"ג רבי מנחם שליט"א והנה שרש ג' דברים הללו כלולים בעונה ויר"ש שהם המדות שהיו בו, כתוב במשלי (כב, ד) עקב ענוה יראת ה' עושר וכבוד וחיים. ובביאור הגר"א שם מפרש כי ענוה כוללת בתוכה ב' חלקים, נפש שפלה, ורוח נמוכה, נפש שפלה: הסתפקות במועט וכפי שעולה מרש"י שכתב לבאר נפש רחבה (במדבר כב, יח) מלא ביתו כסף וזהב - למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים. אמה, ראוי לו ליתן לי כל כסף וזהב שלו. רוח נמוכה: חי באמונה ובטחון והרי הוא ברשותו של מקום וכפי שעולה מרש"י (שם יג, מאן ה' לתני להלך עמכם - אלא עם שרים גדולים מכם, למדנו שרוחו גבוהה ולא רצה לגלות שהוא ברשותו של מקום אלא בלשון גסות. יראת ה': הוא מדת האמת, כדכתיב יראת ה' טהורה עומדת לעד, משפטי ה' אמת צדקו יחדיו. וכנגד נפש שפלה זוכה לעושר - שמרחיב ה' את גבולו ויעדן נפשו, וכנגד רוח נמוכה זוכה לכבוד, וכנגד יראת ה' זוכה לחיים שנאמר (משלי יט כג) יראת ה' לחיים, עכ"ד הגר"א. ובאבן עזרא: חיים - אריכות ימים, וזכה שנתקומו בו כל הדברים הללו. גדול שיש בו ענוה ידע כי הוא כנמלה קטנה לפי המלך הגדול העומד עליו, ומי שנחל ענוה ינחל עושר וכבוד כי ה' יגביהנו מדה כנגד מדה

במשלי (כב, ד) כתוב: 'עקב ענוה יראת ה' עושר וכבוד וחיים', ובמלבי"ם מבאר לפסוק זה שהוא הנהגת מדה כנגד מדה דהיינו מי שיש בו מדת הענוה וירא ה', נוהגים בו משמיא במדת עושר וכבוד וחיים. וכתב המלבי"ם: כי שורש הענוה מסתעף ממה שמשיג גדולתו של יוצר בראשית וכחו הגדול והמציאות אשר ברא, עד ששיג שהנהו כאין וכאפס לפני קצת מבריאותיו, והגם ששיג בעוה"ז מלכות וחכמה וגבורה וכל המעלות, ידע כי הוא כנמלה קטנה לפי המלך הגדול העומד עליו, וכאין חשוב לפני הקטן שבמלאכיו, ומחשבה זו סופה להכניס בלבבו יראת ה' שיירא מעשות דבר נגד רצונו, כמ"ש הרמ"א שוית' ה' לנגדי תמיד וכו' כי אינו דומה ישיבת האדם וכו' כ"ש כשישים על לבו שממ"ה הקדוש ברוך הוא עומד עליו ורואה במעשיו וכו', ומי שנחל ענוה ינחל עושר וכבוד כי ה' יגביהנו מדה כנגד מדה, וינחל חיים אם חיי הנצחיים ע"י שיזהר מרע, אם חיי העוה"ז בהשגחת ה' הפך המתגאה שיסיר יראת ה' מנגד פניו ודרכיו דרכי מות עכ"ד.

דהיינו את מכבדי אכבד, ואין לך מכבד גדול לבורא עולם מהנוהג ענוה בעצמו שמבין לגדולת ה', ולכן מודדים לו משמים באותו הנהגה ומגדלים אותו. וזהו דתנן באבות 'כל הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו'. ולכן זכה רבינו הגדול זצ"ל לכבוד גדול בחייו ובמותו, משום ענותנותו הגדולה במדה כנגד מדה, ועם כל כבודו וגדולתו וחכמת התורה שהיתה בו גדלה ענותנותו יותר מכולם שקיים בעצמו 'שוית' ה' לנגדי תמיד'.

וכפי שסיפרו נכדיו הרבה פעמים כשלא חש בטוב, היו אצבעותיו נעות ונדות, נפתחות ונסגרות בתנועה לא מוסברת, באחת ההזדמנויות בהן פתח סגור לבו, הסביר פשרן של תנועות האצבעות:

21. וההספד שלו באייר תשנ"ה [שאז התחיל להנהיג את הדור בגלוי כשנחלש אז מרן בעל האבי עזרי] על ידי נפשו הגאון רבי משה הרעידה אל הלבבות "והנה הרי כתוב בספרים שיש לכל אחד דינים גדולים, והקב"ה יעזור שיזכה בדן, זה לא פשוט בכלל, ויש הרבה צדיקים שצריכים להיכנס לרגע קט לגיהנום כמבואר בגר"א ולהכנס מיד שיהי במחיצת אבותיו הק; שיזכה להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו שזה התכלית, [ואמר פעם רבנו: רבים התפלאו על שברכתי את הגר"מ בהלוי שיזכה בדן, כי רגלים לומר תמיד בהספד שימליץ טוב וכו', ואינם יודעים שהנפטר עומד בדן, כולו רועד על נפשו, והם עוד מבקשים ממנו טובות שיעזור להם].

22. וידוע שבעת שהגיע רבנו לבדו בבחרותו לשויץ וחש געגועים לביתו, ואז שרו בליל שבת "גדל", ומאז נכנס בו ביותר שאת וביתר עוז הגעגועים להקב"ה ומידי פעם היו שרים בביתו שיר זה בניגון ששרו אז.

שלא היה כמוהו, ולשאת את משא הדור ברוח וגשם בכלל ובפרט שזה כולם סיבות להיות ב"נערווען". ואעפ"כ תמיד היה בשלוה ובשמחה שלא נראה כמוהו²⁰. וכמו שאמר החזון אי"ש "אין עצב בעולם למי שמכיר אור האורות של האמת" והן הן הדברים. ופרח לו איש האמת ויבכו אותו כל בית ישראל. כל בית ישראל בוכים ומתעוררים, הפטירה של עמוד האמת בדורנו היא כרעמים וברקים שפושטים את עקמימות הלב שלנו, אנשים מדברים דיבורים שלא שומעים בדרך כלל על אימת הדין והגיהנום²¹ ועונש ושכר ועולם הנצח של האיש שחי חיי נצח בעולם הזה, האיש שהתהלך בארצות החיים.

והרבה פעמים ממש שמעו אותו ממלמל בשנתו "אין לו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף"²², נפטר בכזה גיל ובכזה מצב בדעת ומתוך חיבור בדברי תורה הק' שבכתב.

והרבה יש להאריך על הרבנית הצדקנית ע"ה כפי שאמר נכדה הרה"ג ר.ג.ה. שהיא היתה התלמיד הגדול של רבנו ופעם אחת כששיבחה לאחת על תכשיט יפה שלבשה, שאלו אותה האם זה לא מפריע לך שאין לך שום דבר מדברים אלו וענתה הרבנית אני כל כך נהנית כשזה על מישוהו אחר למה זה צריך להיות עלי. ושהיתה קונה דבר לבית היתה אומרת אני קונה עכשיו דברים לוויולה שלי. איזהו עשיר השמח בחלקו.

יא. ומלבשתו ענוה

אחד הנכדים רצה לעזור לו בחליצת הנעלים, העיר לו רבינו שמה שיכול לבד לא צריך להטריח, [והוסיף בפרט בזה שכתוב בגמ' כתובות צ"ו א' אמר רבי יהושע בן לוי כל מלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו חוץ מהתרת מנעלו, ע"י רש"י, הרי דהוי דבר של בזיון] ע"ש.

שמענו מרבינו: אני מעולם לא ביקשתי כלום לעצמי, לא לומר שיחה ולא שיעור, [חוץ מישב"ק שאמר שיעורים בקביעות שכמובן לא שייך לבקש לפני כל שיעור רשות לומר] וכן שיעור כללי, אלא א"כ באים לבקש.

סיפר הגה"צ ר' דן סגל שפעם קראו לו שיבוא לרבנו, וכשהגיע אמר רבנו אני מעולם לא קורא לאנשים רק מישוהו קרא לך בשמי כי מי אני שאקרא לאדם כמוך.

וכל ימיו היה חוזר ואומר את דברי הגמרא אפילו כל העולם אומרים לו צדיק אתה תהיה בעיניך כרשע שאין הכונה שכל העולם טועה רק אדרבה בגלל זה שהוא הצדיק הוא מבין את עומק החטא [וכשאמרו לו בהתפעלות שהחט"ס נכנס לכל נדרי כששני בני אדם החזיקו אותו כי לא יכל לעמוד על רגליו מהפחה, אמר רבנו מה אתם מתפלאים הרי זה פשוט, החט"ס שהיה כל כך גדול בענקים ידע כל כך את חומרת החטא והעונש] ולכן באמת חושב שהוא רשע וזה מה שכתב בצואתו שלא יספידו אותו, הרי כולם יודעים ומבינים שהחכם מכל האדם ידע ששר התורה שליט"א מיד יאמר שאין לשמוע לו בשום אופן אז בשביל מה הוא כתב? רק הפחד שלו הנורא והאיום מאימת הדין הביא אותו לכתוב לבית דין של מעלה אני לא רציתי את זה! אני לא רציתי את זה!

והרה"ג רבי מ.פ. שליט"א הוסיף בזה דהנה הגאון הגדול ר' דוד כהן שליט"א הביא ישנם ג' דברים יסודיים במשנתו של רבינו. א. צורת חיים של הסתפקות במועט כנגד כל רדיפת המותרות והתענוגות של ימינו, כמ"ש אדוננו הגר"א בשם שלמה, כל החטאים והעוונות באים מהמדה של לא תחמוד כי לא תחמוד כולל כל הדברות שהיא הדברה האחרונה, וכולל כל התורה, שהרי אמר ר' ניסים

18. וכבר אמר עליו רבנו שר התורה שליט"א שרבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים וכו' ורבי אהרן ליב מחייב את הזקנים.

19. והביאו בשם הגאון רבי ישראל אליהו וינטרויב זצ"ל שכמדומה שמעת אדוננו הגר"א לא נשמע כאלו פרישות בכל עניני העולם הזה ואכמ"ל.

20. ושמענו מב"ב שמעולם לא שמעו ממנו אנה ואף בשנה האחרונה שסבל מאוד מכל המכשירים לא סחב חוטים וכדו' ה' ירחם וכו', רק פעם אחת בתקופה האחרונה כשהכניסו לו צינור הנשמה ופחד שחוחכים לו את זקנו בתער והוא כמעט היה מעורפל וצעק גוועאלד תער זה פעם היחידה שצעק, עד שאמרו לו שזה במספריים. ועוד פעם כשהיה ביושב גדול מאוד והיו צריכים ומוכרחים להרטיב הפה והיה ממש בעירפול וסגר פיו בחוזה וממש לא הסכים ולא ידעו למה, ואמר להם מה מכניסים לי בפה אולי זה לא כשר!! ומלפנים היה עושים לו טיפולים שצריכים הרדמה ורבנו לא הסכים שיעשו לו הרדמה ולא הוציא הגה מפיו.

הזרת הקטנה דומה לאות י'. פתחית היד כולה בחמש האצבעות, היינו – ה', האצבע המכונה אצבע, דומה לו', ושוב פתחית היד כולה שאומרת ה', כך ללא הפוגה שוב ושוב אותיות הויה: כי גם בחולי ובחום גבוה, אין היסח הדעת, שויתי ה' לנגדי תמיד וכמו שהבאנו בזה להלן.

כמה דמעות צריך לשפוך על הרב דומה למלאך ה' צבאות. שמענו כי בשנים הקודמות בכל שנה בבין המצרים רבנו היה חלש או חולה, בפרט בט' הימים ככל שקרב והולך יום החורבן – ט' באב, הוא נעשה חלש וחולה יותר באחד השנים אף הרגיש רע ביותר והלכו כבר לקרוא לרופא, מרן אמר כי זה מחלה של החורבן והרופא לא יועיל, ואחרי ימי האבל זה יסתדר, וכמובן כך אכן היה. הגוף נהיה חולה כפשוטו בגלל החורבן.

הרב הדומה למלאך, שכל המציאות של מלאך זה שליח, שליחות לעשות רצון הבורא ית"ש.

הוא הרי היה דבוק בספר אור השנים של הפרד"ס והדפיס את זה וכתב שם הקדמה שזה כל הספר שכל פעולה ופעולה יהיה לשם יחוד קודשא בריך הוא. ופ"א אמר עצה לבן עליה שיחשוב בכל מצוה או לימוד שאני לומד שאני עושה נחת רוח לבורא, והמחשבה זה עצמה ירומם את הבן אדם. והרי הוא הגבר הוציא מחדש את הספר אור השנים שכל מהותו הוא כונות לכל מצוה ומצוה, וניכר בספר שהרבה עמל בדבריו. וכן בספר פועל צדק לש"ך הרבה עסק, בענינים אלו. ולחשב כל פרט אם זה דאורייתא או דרבנן ומה צריך לכוין ועד היכן, ורבינו באור השנים הפרטי שלו כתב בכתב יד קודשו בזה"ל "להגיד על כל דבר שכתוב הריני מקבל עלי "בלי נדר"!!!

וכמה הולמים על רבנו דברי המסילת ישרים סוף פ"ב וז"ל "והרי נתבארו חלקי הענוה הראשיים ופרטיהם בכל פרטי המינים המתרחבים והולכים לפי הנושאים, ולפי העתים והמקומות, ישמע חכם ויוסיף לקח. והנה זה ודאי שהענוה מסירה מדרך האדם מכשולות רבים ומקרבת אותו אל טובות רבות, כי העניו יחוש מעט על דברי העולם ולא יקנא בהבליו, ועוד שחברת העניו נאה עד מאד ורוח הבריות נוחה הימנו בהכרח, לא יבוא לידי כעס ולא לידי מריבה אלא הכל בהשקט, הכל במנוחה. אשרי מי שזוכה למדה זו, וכבר אמרו (ירושלמי שבת פ"א): מה שעשתה חכמה עטרה לראשה עשתה ענוה עקב לסוליתה, כי כל החכמה כולה לא יערכנה, וזה ברור".

יב. ויראה

פי' התפא"י שיחשוב שיפלותו נגד רוממותו ית' ויהיה תמיד ירא לפניו יראת הכבוד.

שמענו שאמר הגאון הגדול רבי דוב לנדו שכמדומה שבדורנו לא היה כזה ירא חטא כרבנו וכאשר היו רואים את רבנו ראו ממש אדם שהוא עבדא קמיה מריה.

בשנים האחרונות שנחלש נתגלה השויתי של רבינו, שהיה מבקש כאשר עבר מהחדר לסלון שיחזרו לפניו על המילים תקיף ובעל היכולות כולם. ופעם ביקש מאחד מבני ביתו שיכתוב לו את המילים האלו על כריכת סידורו העבה, וכאשר לא חש בטוב שכב במיטה והכריכה פתוחה כל הזמן לפניו. דבר נוסף מעניין התגלה בזה, אצל בני הבית הקרובים ידעו על סימן מתי רבינו ער למרות שעניו עצמות – כאשר מרים ידו ומסובב אותה, ופעם חשבו שזה תנועה למנוע הירדמות, עד שפעם הסביר שעושה עם האצבעות שם ה ו י ה !!!

ובמו"ש חיי שרה אמר לאחד הקרובים ביותר עוד מעט ר"ה, והחל לבכות, אוי עוד מעט ר"ה, ואמר לו אותו אחד אבל זה עוד הרבה זמן, והשיב כמו שעד עכשיו עבר מהר הזמן מר"ה, אותו דבר יעבור עד ר"ה, כל הזמן חיי בפחד מר"ה ופחד הדין לעתיד! כל השנה היה אומר עוד מעט ר"ה צריך להתכונן.

היה שבוע אחד שכל השבוע התכונן לשבת כי בשבת היה שבת ר"ח ושינוי בע"פ את אתה יצרת שמא לא יוכל בשבת לקרוא, ולא סמך על זכרוננו שאמר התפילה הזו פעמים רבות

יג. ומכשרתו להיות צדיק

התואר צדיק הוא דבר גדול. ורבנו פעם ראה נוסח של מצבה של אברך חשוב והיה כתוב צדיק ואמר רבנו למחוק את זה כי בשמים יש הקפדה על מילים אלו.

אחרי פטירתו של הג"ר זאב אידלמן זצ"ל, באו לרבנו והראו לו שלא לכתוב עליו שום תארים במודעת הפטירה ועל המצבה וכן שלא להספידו נכנסו אל ידידו רבנו להראות לו את נוסח המודעה שהכינו ולבקש הסכמתו. רבנו נטל עטו ומחק את האות צ' מהמילה זצ"ל באמרו שכך היה רצונו הטהור של הג"ר זאב והוא חושש מביטול רצונו.

והנה ברש"י בפרשת ויחי כשנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהן ולבן של ישראל. שזה מה שכתוב על בית המקדש והיה עיני ולבי שם כל הימים רבנו זי"ע שעלה ונתעלה כמשכן מזבח ומקדש כמו שכתב המסילת ישרים בשער הקדושה עיי"ש הרי ממש נסתמו עיניהן ולבן של ישראל.

עינים זה הראיה כח לראות, ולראות למרחוק, היה חד בדרא לראות כל דבר כמו שצריך לראות וראיה של חכם הרואה את הנולד ע"י שהיה חכם שלומד מכל אדם²³, אחד יחיד ומיוחד איזהו חכם הלומד מכל אדם שנאמר מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה לי, שאיך יכול אדם ללמוד מכל אדם רק מרגישים כי עדותך שיחה שהתורה היא היא מדברת ולכן לא איכפת מי מדבר כי התורה הק' מדברת, ורבנו הקדוש שהיה יחיד ומיוחד שבכל דבר היה חושב איך היה אומר החזון אי"ש איך היה אומר הגרי"ז " אוי נא לנו כי אבדנו אותו אחד יחיד ומיוחד שהיה דבוק בכל רמ"ח ושס"ה לרבנו החזון אי"ש ורבנו הגרי"ז ושאר גדולים באופן מבהיל שלא היה כמוהו לפניו" ואיך היה רבו כאביו רבי שמחה זליג תלמידם של מצוקי ארץ היה אומר וכהנה וכהנה, ולבן זה להרגיש את כל כל ישראל בכל העולם כולו ממש קטנים גדולים קרובים רחוקים לא הסיח דעתו משום נשמה בישראל לקרבן לאבינו שבשמים.

אנחנו רואים שענקי הדור ושרי התורה שליט"א כמו הגר"ק אומר עליו גאון הגאונים קודש הקדשים שכינה מדברת מתוך גרונו, וששבעים שנה לא הסיח דעתו מתורה הק' יומם ולילה אפילו בשנתו, ושמרן רבנו החזון אי"ש היה קם מלפניו כדין קימה לפני ת"ח וקרא לו 'הגאון הצדיק' ושלח אותו לכפר סבא שיקים ישיבה ושלח את בני משפחתו ללמוד שם ושלח אנשים לקבל ממנו ברכות, ודעתו וכן היתה דעת אביו הקהילות יעקב שעתידי להנהיג את כלל ישראל.

מה נאמר ומה נדבר! הרמב"ם כותב שחייב אדם ללמוד תורה עד יום מותו, הרי ראינו פה דבר מבהיל שההסתלקות של רבנו היה בתורה ממש לא רק עד יום מותו רק במותו ממש שהנכד הג"ר גדליה אמר לפניו ברכת התורה והערב נא ובהר בנן, ושמע ואמר אמן וקרא לפניו תורה שבכתב שנים מקרא²⁴ בפרשת מקץ בין רביעי לחמישי "ויוסף הוא המשביר הוא השליט על הארץ". ויצאה נשמתו במיתת נשיקה בקטירא חדא אשרי ילוד איש שזכה לכך. ועליונים ששו והקב"ה אומר לפמליא דיליה ראו בריה שבראתי בעולמי, נעשה אדם נאמר בעבורך, ותחתונים בכך.

מצינו בחז"ל ורש"י הביא את זה שנתאוה משה למיתתו של אהרן הכהן מיתת נשיקה ומביא רבנו הק' באילת השחר [וכאן המקום להזכיר מה שהיה מרגלא בפומיה דרבנו בשם הרב ש"ך שכשהייתי חי ואמרו דברי תורה בלי להזכיר את שמי ויתרתי אבל אחרי פטירתו איני מוותר ורוצה את הזכות שיזכרו בשמי, ובמק"א כתב רבנו האנשים הגדולים בכל הדורות, וכמה שמכניסים יותר דברי תורתם

קורא שנים מקרא, ואח"כ תרגום, ואח"כ עוד פעם שלישית מקרא, לצאת ידי כולם. [א"ה וראה בעל הטורים בתחילת פרשת שמות וז"ל ואלה שמות בני ישראל. ר"ת ואדם אשר לומד הסדר שנים מקרא ואחד תרגום בקול נעים ישיר יחיה שנים רבות ארוכים לעולם (ברכות ח ב)] וכיון שהי קשה לרבינו זצוק"ל בתקופה האחרונה לקרוא, ביקש מנכדו לקרוא לפניו שנים מקרא ואחד תרגום של כל הפרשיות שיצא מדין שומע כעונה [אף שרבינו ישב בעינים עצמות העיר ותיקן מידי פעם שיקרא בהיגיו הנכון]

23. וכנסתלק מרן הגרש"ז אוירעבאך זצוק"ל הגיע רבנו הק' זי"ע לנחם וישב זמן רב עד למאוד ושק והקשיב למנחמים וכשנשאל על זה אמר "באתי לשמוע וללמוד דברים על הגרש"ז".

24. והיה לו חומרות והידורים רבים בקריאת שנים מקרא והחמיר כל השיטות ואמר רבינו דהנה להמשנ"ב. (שם) קוראים תחילה שנים מקרא ואח"כ תרגום, ולחזו"א מקרא תרגום מקרא, כדי שע"י התרגום יובן יותר המקרא השני [והבנתי שתקופה כך הי עושה] אמר רבינו אח"כ חשבתי לצאת ידי כולם אני

יראת שמים בדרגה של החכמה שלו, ורבנו עסק בכך כל ימיו שכל עליה בתורה שהשקיע גם לעלות ביר"ש. ואמר רבנו ששמע מרבי ישראל גרשון סולבוציק ששמע מהבית הלוי על המהרי"ל דיסקין שגדול בתורה כמותו אולי יש, גדול ביראה כמותו אולי יש, אבל לאדם אחד שיהיה גדול בשניהם כאחד זה אינו בנמצא.

הוא תמיד היה מדבר שצריך לעשות מצוה וכל דבר בשלימות עד הסוף, ומזכיר דברי הרמב"ם שמי שעושה מצוה בשלמות זוכה לעולם הבא, ושצריך לעשות כל דבר בלב שלם והיה אומר שאומרים ובא לציון לעבדו בלבב שלם ובלי זה יכול להיות למען לא נגע לדיק, ובאהבה רבה ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך ואם לא אז ולא נבוש ולא נכלם.

ידוע שבהלכות ברכות שלם עדיף מגדול וכאן היה גדול ושלם. ורבנו כזה סוג שלימות בכל עמודים.

והאדמו"ר מנובומיסק שליט"א כתב במכתב של הניחום שמן המעט שהכרתי את רבנו²⁵ שהי התעוררות גדולה לראות יהודי שקיים את החובת אדם בעולמו בשלימות.

יד. וחסידי

כבר הבאנו באריכות על ענין החסידות בברכות ובנזיקין ובכל ענין ונביא ענין א' שהיה מקבל רבנו כסף לחלק לצדקה היה נותן רק לצורכי תלמוד תורה אבל היה מתנה לגבירים שהוא יכול לתת לכל ענין שבצדקה, שח"ו אם יתן למשהו שזה לא ממש תורה שלא יהיה גזל, ואפ"ה לא נתן רק לזה.

ונזהר שלא נגע בחפץ שאינו שלו, ואמר שחוזר בתשובה על שני חששות של גזל. וסיפר נכדו הרה"ג ר' אשר שטיינמן שליט"א שפ"א הרים רבנו ידו ואמר היד הזאת מעולם לא גזלה. רק אני חוזר בתשובה על שני פעמים שהיה ספק אבק גזל עכו"ם. שקטף פרח בשוויץ ואינו יודע אם זה היה של גוי או יהודי, ועוד שפעם שלח דוור בול פעמיים ואמר שזה בסדר ורבנו הסתפק בזה. מלבד זה עשה חשבון על ימי חייו שלא עבר על גזל. על כן יאמרו המושלים בואו חשבון. ויש עמנו אריכות גדולה בענין זה ואכמ"ל.

סיפר הגאון רבי מאיר ברלין שליט"א שבעת שעשו את השידוך עם אחיו הגאון הגדול רבי זאב עם בת רבנו זצ"ל, עלה לביתם הרה"ג ר' סנדר אשכנזי זצ"ל שהיה חסיד סאטמר, ואמר להם אתם לא יודעין מי המחונן שלכם, והתפלאו על כונתו ואמר 'הוא חסיד ופרוש וכמעט מלאך', והסביר שרבנו שכר ממנו דירה בלוגאנו במשך שנה וחצי. וכיון שהיה חששות קלים בחלב שזה חלב עכו"ם לכן לא שתה חלב ולא אכל מאכלי חלב במשך השנה וחצי בכלל, מלבד ב' פעמים שהשיגו חלב מהודר ששתה רק חצי כוס, ועוד כהנה חומרות שונות אינו אלא חסיד ופרוש וקרוב למלאך.

טו. וישר

כבר העיד מרן הגר"ק שליט"א שהחזון איש אמר על רבנו שהוא ישר בלימוד, והרבה הרבה העמיד רבנו ענין זה שיהיה ישר בהנהגת העולם וכשהקים את ישיבת תורה בתפארתה אמר רבנו: אתם זוכים היום לעשות דבר שמקוים להקב"ה שיהיה לנצח. זהו מקום תורה, שילמדו בו תורה בקדושתה ובטהרתה, בלי שום עקמומיות. זה היתה השאיפה של רבנו כל ימיו להיות ישר בלי עקמומיות.

לדבר עמו על ענין זה, ובעיקר רצו שיחזק את הענין זה גם ע"י שיקים כולל לאברכים חסידים. ונסעו רבנו שליט"א ועמו הגאונים רבי שלמה ברמן, רבי גדליה נדל, ורבי שלמה ברעוודה, ועוד. ועלו לדבר על כך עם הרב מטשעבין, ומאוד נודד אותם בזה וחיזקם.

וסיפר הגר"ש ברעוודה וכל זמן השיחה דיבר הגאון מטשעבין רק עם מרן רבנו זצ"ל, ואח"כ אמר לשנים הנוספים שיצאו מהחדר ונשאר להמתיק סוד עם מרן רבנו זצ"ל, ואח"כ כשיצא לא הסכים מרן רבנו זצ"ל בשום אופן לספר ולגלות מאומה על מה דיבר עמו גאב"ד טשעבין זצ"ל.

ולימים פגש חתנו הגאון רבי ברוך שמעון שניאורסון את רבנו זי"ע ושאל אותו האם הכרת את חמי הרב מטשעבין? ואמר לו רבנו לא! ושאל אותו לא הכרת? הרי היית אצלו [הגאון רבי ברוך שמעון שמע דברי שבח מופלגים מהרב מטשעבין על רבנו זי"ע] ואמר לו רבנו לא הכרתי כלל. ויצא רבי ברוך שמעון ואמר זה האמת של קאצק. הרי ברור שגם מי שהיה אצל רבנו זי"ע ראה רק אפס קצהו ממש מעט דמעט.

זה שמחה ותועלת עבורם וממילא עבורו. ומי לא צריך סניגורים, הרי קטיגורים לא חסר לדאבונינו רח"ל, ומוכרחים סניגורים בכל ימות השנה לא רק בימים נוראים וכעין זה מציינו דכתב מרן הגר"ח מוולוז'ין זצוק"ל (בסוף ההקדמה לפי' הגר"א על זרעים) על לומדי דברי הגר"א, וזכות תורתו וצדקתו יעמוד לנו לכל ישראל, וביחוד להנך דתני ומתני מתנייתא דרבינו הגדול. עכ"ל רבנו זי"ע.

ורבינו מביא בפרשת האזינו בשם אדרת אליהו שמה שנתאוה משה למיתתו של אהרן כי הקב"ה אמר לאהרן מות בהר אז גם הפטירה שלו של אהרן הכהן השובינא דמטרינתא היתה מתוך מצוה ודביקות בבורא ית"ש ורבנו מאריך שם בדברי הגר"ז והאור החיים הק'.

ורבנו הגדול שהיה דבוק בתורה, ושאף כבר מבחרותו להיות מרכבה לשכינה כידוע, וכבר אז מימי בחרותו כבר דאג לימי הרעה שהם ימי זקנה ולהתכונן ללפני מי עתיד לפני דין וחשבון²⁵ וכן שמענו מהרב א. נוימן ז"ל משוייץ שרבנו זי"ע היה בחור מבוגר [בן כ"ח] בודד ולבד כל משפחתו נהרגה וישב בשוויץ יומם ולילה והגה בתורת ה' בלי הפסק, והרב נוימאן שאל אותו מה יהיה אתך בחיים אתה חייב להסתדר במשהו ואמר לו רבנו: לי לא חסר כלום אני השאיפה שלי להיות מרכבה לשכינה. [ואנו חושבים שמרכבה לשכינה זה דרגות אלוקית שונות ורבנו פעם נשאל מה זה, והראה לדברי הב"ח בסי' מ"ז שזה דרגה של אדם שלא נסיח דעת מלימוד התורה הקדושה. וז"ל קדשו ואת דברי הב"ח בסי' מ"ז שכתב: '... ונראה דכונתו יתברך מעולם הייתה, שנהיה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתנו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה, ולכן נתן הקדוש ברוך הוא תורת אמת לישראל במתנה שלא תשתכח מאתנו, כדי שתתדבק נשמתנו וגופינו ברמ"ח איברים וש"ה גידין, ברמ"ח מצוות עשה, וש"ה לא תעשה שבתורה, ואם היו עוסקים בתורה על הכוונה הזאת היו המה מרכבה והיכל לשכינתו יתברך שהייתה השכינה ממש בקרבם כי היכל ה' המה ובקרבם ממש הייתה השכינה קובעת דירתה והארץ כולה הייתה מאירה מכבודו, ובה יהיה קישור לפמליא של מעלה עם פמליא של מטה, והיה המשכן אחת, אבל עתה שעברו חוק זה שלא עסקו בתורה כי אם לצורך הדברים הגשמיים, להנאתם, לידע הדינים לצורך משא ומתן, גם להתגאות להראות חכמתם, ולא נתכוונו להתעצם ולהתדבק בקדושת ורוחניות התורה ולהמשיך השכינה למטה בארץ וכו'". והוא גם דברי התנא דבי אליהו בפ"ד שחייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי, והאבות הן הן המרכבה.

והאדמו"ר הגאון בעל הדברי יחזקאל בהספיד את אביו רשכבה"ג בעל דברי חיים ואמר אולי בתורה היו כמוהו אולי בעבודה היו כמוהו אולי בגמ"ח היו כמוהו, אולי כן אולי לא, אבל בשלושת העמודים ביחד בכזה שלימות דרגא לא ראינו זה הרי ממש מה שמרגישים על רבנו השלימות בכל העמודים.

ומרן הגר"ש ואזנר זצ"ל התבטא לבני משפחתו של רבנו: הייתי בידידות אמיתית עמו למעלה מיובל שנים, וראיתי אצלו חכמה מופלגת ויראת שמים מופלגת, וזה דבר נדיר למצוא שתי מעלות כאלו באדם אחד.

ורבנו האריך בכמה שיחות שיש עבודה מיוחדת לאדם חכם ות"ח שיעלה גם ביר"ש באותו מידה כדי שלא יהיה מצב של ת"ח בלי

25. וכן אמר להמקובל רבי חיים ערלנגער שהשאיפה שלו צריכה להיות מרכבה לשכינה, והאדמו"ר הבית ישראל סיפר שאביו האמרי אמת ציוה לגנוז כל הקויטלעך שקיבל חוץ משניים קויטל של בנו בכורו רבי מאיר שנהרג עקה"ש ועוד קויטעל מרבי חיים ערלנגער שהיה בחור וביקש להיות מרכבה לשכינה וזה עפ"י הדרכתו של רבנו בשוויץ.

26. והלשון "המעט" זה מזכיר מה שבשנות תשי"ט - תשכ"ב היה התעוררות של כמה ת"ח לחזק את ענין הכוללים בארץ ישראל ולהרבות תורה בישראל, שעיקר המגמה תהיה אחרי החתונה ללמוד בכלל.

ובשנת התשכ"ג היה צורך השעה להוציא ספר המעורר ללמוד התורה ולחזוק האברכים, וגדולי הדור מינו את הגאון רבי שלמה ברעוודה זצ"ל לערוך את הספר 'עמלה של תורה' ולשם כך התכנסו בביתו גדולי הת"ח [וכמו שכתב בהקדמתו שזירזוהו לכך האבי עזרי והקהילות יעקב זי"ע] ובראשם היה רבנו הגרא"ל זי"ע והיה אחראי על זה, וישבו ודנו לילה שלם מה להכניס לספר, וכך יצא הספר ועשה רושם גדול. ובאחד הימים ארגנו סנדר ויצאו מכולל חזון איש משלחת להגאון מטשעבין

והסביר רבנו שעקממיות יש ממידות רעות, שאדם שיש לו מדות כאלו ולא עובד עליהם אז הוא נהיה עקום גם בלימוד, ולזכות לישראל בתורה חייבים קודם תיקון המדות, וד"ו אמר שקיבל מהחזון איש זיע"א ויש עמנו אריכות גדולה בענין זה ואכמ"ל.

טז. ונאמן

שח לנו בנו הגאון רבי משה שליט"א שהרבה רבנים לפעמים מספרים שאלות ששאלו אותם וכדו' אבל אצל אביו מה ששאלו ומה שביקשו לא סיפר על אחרים. ואלפי ענינים ששאלו במשך השנים כדו' שמר אצלו כל השנים וגם לעת זקנה ושיבה לא הצליחו להוציא ממנו דברים על אחרים, רק בדברים שהיה בהם תועלת, וגם בזה בזהירות גדולה.

היה לו את ההנהגה של לא להוציא ענינים חוץ לד' אמות. וסיפר ה. כי זוכר שהיה בשיעור תקופה של כמה ימים שנכנס לשיעור ולא הרים את העינים מהגמרא בכלל, וכמה שניסו להפריע וכו' לא הלק, התברר אח"כ שקנס עצמו כי בדרך הביט לאחור שלא לצורך, וקנס עצמו בגלל זה. וכן יש להרחיב בענין מדת האמת שהיה רבנו מופלא בזה ביותר, ואכמ"ל.

יז. ומרחקו מן החטא

שח לנו הרה"ג ר"י גולדבלט שליט"א: שלפני כחמשים שנה בעת שלמד אצל רבנו בישב"ק התפרסם שיש בעיה של שעטנו במזרונים, והיות שאביו היה בעל חנות למזרונים והיה ת"ח ויר"ש הגיע באחד הימים רבנו לחנותו לשואלו על כך, והסביר לו ששמים על הברזלים של המזרון צמר גפן שלא ידקור, ועקב העניות לקחו צמר גפן משיירי בגדים וממילא יש בזה חשש של צמר ופשתן, ואמר רבנו א"כ אני מזמין אצלך מזרן ללא צמר גפן ואמר לו הרב גולדבלט הרי זה ידקור לך, ואמר לו רבנו השעטנו יותר דוק, ואת זה הוא הזמין. [לאחר מכאן הרבנית הציעה לקחת מזרונים קש ובוה השתמשו רוב השנים ובוה לא היה חשש]

ופ"א בשנה האחרונה הגיע נכדו ואמר שצריך להדליק נרות שבת והוא שמע רק את המלה שבת ונבהל רבנו עד מאוד וכמעט התעלף עד שרבע שעה לא היה מסוגל לזוז ולדבר מרוב פחד שהגיע שבת והוא לא היה מוכן לכך.

ופ"א היה רבנו שבור מאוד, ושאלו נכדו על מה ואמר שעבר עבירה והוא צריך תשובה על זה ושאלו מה העבירה ואמר שהנה יש הל' שצריך למשמש בכיסו בער"ש, אמנם הוא יש לו בגדים נפרדים לשבת לכן אינו צריך לבדוק, אבל השבוע לבש פ"א את הבגדים באמצע השבוע ונמצא שהיה חייב לבדוק טלא בדק, [ואפי' שלא היה לו כלום בכיס, אבל את הבדיקה לא עשה]

ואמר נס שאין ריח לעבירות אחרת אנשים לא היו נכנסים אלי הביתה מרוב הסרחון של העבירות שלי.

וכן יש להאריך בענין הזהירות בבין אדם לחבירו עם כל המחשבה על כן יאמרו המושלים בואו חשבון בואו נחשוב חשבוננו של עולם, מעשה עם גאון אחד שליט"א מקרובי רבנו ששאל אותו תורה היא וללמוד אני צריך למה כשרבנו מגיע לאסיפות ולמשל יושב גדולי הדור למה לא פותחים ברשות וכו' [הגריש"א כל תפילה התפלל עליו, דיבר בהערצה שהוא גדול הדור, קרע קריעה בשם ומלכות, הערצה לא רגילה וכמים פנים אל פנים בניתוח שהגריש"א לא הסכים בשום אופן לעשות ורק כשרבנו כתב מכתב וביקש שיעשה קרא כל מילה ושאל פסק או עצה? ושוב קרא ואמר אם הגרא"ל שהוא האדם הכי נקי בדור והנקיות שלו קרובה לרוח הקודש מבקש אני עושה, וזכה שבזכותו היה לנו עוד הגרי"ש כמה וכמה שנים] ואמר לו רבנו הרי יש עוד אנשים וגדולים אולי אזכיר כולם אולי לא בתואר הנכון לכן אני מתחיל מיד עם הדיבורים ח"ו לא לפגוע באף אחד.

יח. ומקרבתו לידי זכות

פ"א אמר הרי אין תועלת בפירסום ואדרבה זה רק מזיק אבל כשאדם מפורסם ויכול להגיע דבריו להרבה מקומות וממילא יש לו יותר זיכוי הרבים

וכשבקשו לתרגם את החוברת מזקנים אתבונן לאנגלית שאלו את רבנו רשות ואמר שבאמת פירסום זה דבר גרוע, אבל כיון שיהיה בזה זיכוי הרבים אז הוא מסכים לסבול בשביל זיכוי הרבים. והנה ענין זה של זיכוי הרבים היה אצל רבנו ליסוד גדול מאוד בימי

זקנתו, וראוי לציין בזה דבר נפלא שזה היה בעיקר בימי זקנתו ופעם נגתלה טעם הדבר, עסק בצרכי הרבים.

שהנה רבנו זיע"א עם עוד גדולי הדור מינו את הגר"ש קסלר לרב העיר קרית ספר. ואחרי תקופה שכיהן הגר"ש ברבנות פנה לרבנו זצ"ל בטענה שמפריעים לו הרבה בלימוד בכל מיני ענינים, שהרב צריך להתעסק ונגזל ממנו זמן ללימוד התורה.

אמר לו רבנו: שאיתא במגיד מישרים לב"י (פר' שמות קמא) וז"ל הא גליתי לך רזין עילאין לכן הזהר ביראתי ותורת ביורת, ואזכך למיגמר חיבורא דילך ולא תצטער על דאת מטפל בצורכי ציבורא ועל ידי כן אתה מבטל מעסקא דאורייתא דאחוז בזה וגם מזה אל תנח ידיך כי שניהם כאחד טובים, ועל ידי הכל אדם זוכה לחלוקא דרבנן למהוי ליה כתונת פסים, ומכנסים ואבנט, דעסק התורה לחוד, ותפלה לחוד, וצרכי צבור. ומכלהו מתעבידי הנהו לבושין לאתלבשא בהוא בר נש כד נפיק מהאי עלמא לכן התעסק בכולהו עכ"ה, וא"כ אמר לו רבנו זצ"ל עד עכשיו עסקת בלבוש של תורה, עכשיו תעסוק גם במלבוש של חסד שתבוא שלם לעולם הבא. וא"כ כמודה דרמו לזה גם ע"ע אחרי שמונים שנה של יגיעה בתורה בלי הפסק השקיע בזיכוי הרבים להגיע שלם לשמיא.

וסיפר הרה"ג ר' יצחק לוינשטיין שלפעמים בסוף היום היה אומר לו רבנו תראה בכמה בוץ התעסקת היום במחלוקות הזו ובלשון הרע הזו וכך התלונן, והיה אומר לו הרה"ג ר' יצחק הרי בגיל שלך היכן היה החזון איש כבר נפטר וכן הגרי"ז וכן הסטיפלר ועוד, וע"כ דהקב"ה השאיר אותך לעזור וליכנס לענינים אלו, ורבנו קיבל אל הדברים ושתק.

ופ"א שאלו הרה"ג ר' יצחק רוזנגרטן שליט"א את רבנו מפני מה אינו יוצא לנפוש ולנוח קצת בבין הזמנים, ואמר בזה רבנו כמה טעמים, ואחד מהם אמר הרי אנשים באים לבקש ממני עצות וכיצד אני יכול לעזוב את הבית.

ופ"א בימי זקנתו המופלגת של רבנו נשאל מנכדו האם להכניס כעת אנשים, ואמר לו רבנו ודאי הרי לך נוצרתי והתפלא הנכד לנה כונתו והראה לו דברי מרן הנפש החיים בהקדמה שכותב 'וכה היה דברו אלי תמיד, שזה כל האדם לא לעצמו נברא רק להועיל לאהריני ככל אשר ימצא בכחו לעשות'.

יט. ונהנין ממנה עצה ותושיה

בענין זה הרי יש רבבות של עצה ותושיה. וסיפר הרה"ג ר' יצחק רוזנגרטן ששאל את רבנו איך עונה בשאלות שמעולם לא חווה אותם? אמר לו רבנו הכל זה סיעתא דשמיא. אמנם כמה פעמים התבטא שהוא ינסה לרדת ולהבין את השואל ואת מצבו וכך לענות ובוה זוכה לס"ד לענות. והנה חלק מהדברים זה היה מפקחות מופלגת, וכשפי ששמענו בשם הגר"ה זאקס זצ"ל שהחפץ חיים אמר פעם על התשובות שלו שהוא עונה כי הוא פיקח יותר מהם, [ואולי הסתיר בזה את רוח קדשו] וחלק נבע מקדושת התורה, וכמה פעמים בשאלות חמורות היה מפסיק רבנו מהשואל ולומד קטע מגמרא ואז חוזר לענות כדי לענות מתוך התורה הקדושה.

ובשנה האחרונה שהיה קשה לו לדבר, אבל בשאלות חמורות התאמץ לענות יותר, כי ידע שזה אין את מי לשאול, וזה מוטל דוקא עליו.

כ. בינה

ענין התשובות שהבין מתוך השואל דבר מתוך דבר דברים שלא שאל שירד לסוף דעת השואל, והם דברים נפלאים מאוד וחלקם נתפרסמו בבי מדרשא, ונביא דוגמא אחת שבחור א' שאל את רבנו שאמו מבקש ממנו שישמור על בריאותו וילבש סווד, והוא מרגיש שזה לא מפריע לו ויכול ללכת בלי, האם יש בזה כיבוד אם. ורבנו ענה לו מיד 'לא כדאי לך לעשן סגריות', כי הבין רבנו שבעצם שאלתו זה על זה, רק מכסה את זה בסיפורים, וכן יש כאלו מעשים לאלפים.

כא. וגבורה שנאמר לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה והנה לפעמים שאנו שומעים סיפורי גדלות מופלאים אז אין זה מחייב אותנו באמרנו שאנחנו לא בדרגה הזו.

ושמענו מהגאון רבי מיכל זילבר שליט"א שהנה אמרו בגמ' על יהושע שלא נספד כהלכה, ולכאו' הרי היה כתוב על המצבה שלו שהעמיד חמה במקומה וכי יש לך הספד גדול מזה. אלא מבואר שאם עשו הספד ולא באופן שכל אחד יכול ללמוד

מזה דבר אז זה נקרא שלא נספד כהלכה, שהספד לא הוי תועלת הראויה. ולכן כדאי שח"ו לא נהיה לח"ו בכלל זה נביא כאן כמה דברים בכענין זה.

הדבר הראשון שלפעמים אנו אומרים הרי לא נולדתי לאבא ראש ישיבה או אבא רב או באברך מצוין, ונולדתי רק לאבא אדם פשוט אז אין עלי לתביעה לגדול.

ומכירי הג"ר משה סולובצ'יק זצ"ל ותלמידיו מתקופת בחרותו בשוויץ אמרו בשמו שאמר: אני נולדתי במשפחה חשובה – סולובצ'יק ויש לי 'פירמא' אבל ידידי הגרא"ל נולד במשפחה רגילה בלי 'פירמא' ומ"מ הוא זוכה לגדול מעצמו, ותראו שבעתיד הוא יהיה גדול הדור, ויאיר פני תבל ולא אני.

והנה ברבנו רואים שאף אחד לא יודע מהיכן יצא גדול הדור, שהרי אביו של רבנו רבי נח צבי היה מלמד דרדקי בבריסק והיה השמש בבית כנסת, וודאי היה צדיק ויר"ש אבל אף אחד לא היה חושב שממנו יצא גדול הדור, ורואים שתורה זה לא בא בירושה אלא כל אחד כפי מעלתו.

שח לנו ח"א: לפני שהתחתנתי נכנסתי להתברך אצל רבנו מרן ראש הישיבה זצ"ל, ולאחמ"כ ביקש לקרוא לי וכך אמר:

כתוב "וילך איש מבית לוי ויקח את לוי" (שמות ב, א) טעם שלא הוזכר מי לקח ואת מי לקח, מפני שלפני שידוך זה (של עמרם ויוכבד) וכי ידע העולם כלל שיהא להם בן, שיהיה מושיען של ישראל ומוסר התורה הק'. אלא ודאי חשבו שזה עוד שידוך נוסף, וכפי שקורה כל יום "איש פלוני עם בת פלונית", וא"כ סיים מרן רה"י זצ"ל, צריך כ"א שמקים בית בישראל לדעת, שיתכן ומבית זה יצא מושיען של ישראל וגדול הדור! ומה רבה האחריות, למרות שפעמים א"ז נראה אלא איש פלוני ובת פלונית, א"א לדעת כלום.

וכן אמר פעם רבנו שדיברו על עניני שמות לתת לילה, אמר ע"ע שהוא קרוי על שם סבא שלו שהיה אדם פשוט, ואין א"כ ראיה למי שיש לו שם כזה או שם כזה שיגדל בתורה. הכל תלוי בעמל ויגיעה בתורה הק'.

וכן במהלך חייו היו לו קשיים גדולים ורבנו זצ"ל אמר לפני עשרים שנה למנהלי ת"ת שצריכים היום לחנך את ילדי ישראל בסיפורי צדיקים, וכך אמר מרן הגרי"ז ע"ע שכך חינוך את ילדיו, ושאלו את רבנו האם לספר רק על הגדלות שלהם, או גם על התמודדות שלהם עם היצירה ואמר לספר בצורה שווה. וע"כ ודאי שזה רצונו שיספרו גם על התמודדות שלו וזה יתן כוח בעזרה"ת לנו להתעלות גם בעת קושי.

ופ"א היה רבנו בניחום אבלים על אדם גדול, וכשיצא אמר היה כאן השטן, והתפלאו למה כונתו, ואמר סיפרו כאן דברים גדולים על תורה בעמל ומדות טובות, ובסוף נענה אחד ואמר א"ה זה מדורות הקודמים, וזה דברי השטן להרגיע את האנשים שהעולם כבר אין דרגות כאלו וממילא כל מה שידברו זה לבטלה.

סיפר רבנו כאשר רבנו היה קטן, הוריו שלחוהו ללמוד אצל מלמד שהיה גר באחד הרחובות החשובים של בריסק, של היותר עשירים. ובדרך היה חייב לעבור ברחוב שהיו בו שקצים פרחחים גוים. ומידי יום היו מבזים אותו ורודפים אחריו להכותו, ובכל זאת המשיך בקביעות גדולה ללכת ללמוד תורה אצל אותו מלמד שם.

והנה רבנו קרא את בנו הגדול ע"ש רבו בישיבה קטנה האמרי משה, וקרא לו ע"ש לפני שקרא על שם אביו וחמיו, והסביר פעם לבנו טעם לדבר. כי הוא היה בת"ת ילד מוכר ומצטיין גדול, ואז נכנס בגיל 11 וחצי לישיבה קטנה [אלול תרפ"ו] והוא היה נמוך וקטן, והיו בחורים בישיבה בין 16 17 והיו צוחקים עליו וקוראים לו הילד, וכן ידוע המעשה שהניחו לו בובה בתוך המיטה] והוא הרגיש שהוא נעצר בלימוד מחמת הקושי הזה. והאמרי משה שבחן אותו והכיר במעלתו כל הזמן עודד אותו שלא התפעל מאלו שצוחקים וימשיך ללמוד בלי הפסק וזה נתן לו כוח להתגבר על כל המפריעים, וא"כ את הכרת הטוב הרוחנית של כל ימיו חייו הוא חייב לבעל האמרי משה. ובהמשך בישיבה נהיה סחף לליצנות ולנייעס, היו בחורים חשובים בישיבה שהיו כל ערב בסדר שלישי מביא עיתונים וקוראים כל מיני קטעי ליצנות נוראים והיו מתאספים סביבם [זה בעיקר בתקופה אחרי שהאמרי משה נפטר ועדיין לא מצאו ראש ישיבה חדש], והוא החזיק בכוח

שלא ליסחף לזה, ולפעמים היה בורח מהישיבה ללמוד בבית מדרש אחרים כדי לברוח מהנסיון, עד שכלו כל הקיצין. [ואמר רבנו שמכל הכשרונות האלו לא יצא כלום, רובם מתו שואה ומי שנשאר כבר לא יצא ת"ח] והחליט לנסוע לקלצק ללמוד אצל הגר"א קוטלה.

וגם שם שהגיע היה לו קושי שזה היה רחוק מזהבית ועד אז התרגל ללמוד בבריסק, וכן שהגר"א קוטלה אחז אז באמצע סוגית שבח והוא הפסיד את תחילת הסוגיא והיה קשה לו ההמשך, וכן הגר"א קוטלה היה טרוד מאוד ולפעמים הגיע לשאול אותו שאלות ולא היה עונה לו, וסיפר רבנו דברים אלו לאביו הי"ד, ושח לו אביו מכתב מיוחד לחזקו ולעודדו [בשפת האידיש] ונביא כאן קטע בתרגום לעברית: מקום חדש ארץ זר הקב"ה אמר לו אגדלה שמך... אתה ידעת שהרעיון שלך ללכת ללמוד זה גם ציווי של הקב"ה תכנס לרבי אהרן ותנסה פעם אחר פעם תמשיך הלאה הלאה ובעיה"ת תגדל אל תתפעל אם הר"ם לא התייחס אליך יפה. תקבל בטחון עצמי תחפש גדולים ותדבר עמהם בלימוד היות שפה אומרים ששם בקלצק כל אחד יכול לגדול מהשני ע"כ קטע ממכתבו. וכן הלאה שהוצרך לברוח לשוויץ שהיה אז מדינה שממה כמעט בלי יהודים וגם אלו שהיו שם היו מסגנון שונה לחלוטין מה שהורגל ולכן היו מחבריו שברחו ולא היו מסוגלים וחזרו כי לא היו מסוגלים לסגנון שהיה שם. והגר"י ניימן זצ"ל אמר פעם שבעיר בריסק חשבנו שהוא הולך לאבדון ללכת לכזה מקום נידח בעיקר שנות גידולו זה הספד נורא ובסוף התברר שהוא עלה על כולנו.

ושם בשוויץ היתה לו תקופות קשות שא"א להאריך בכל הפרטים, רק נציין שרבנו היה ממעט לדבר על זמנים קשים שהיו לו שם, וכשיצא בפעמים רחוקות שסיפר על זה גם אחרי שבעים שנה היה בוכה דמעות צער על מה שעבר שם. הבזיונות וההשפלות הנוראות שספג והמכות!!! נמרצות שקיבל על לא עוול בכפו שחשדהו בדברים שעשה ובאמת לא עשה, וכן עוד דברים נוראים שלא ניתן ליכתב.

ובעיקר הצער הגדול שהיו תקופות שלמד לבד לבד ואפי' רבי משה סולובצ'יק לא היה עמו באותה תקופה, וכך למד לבד בלי חברותא ובלי חברים ויגע ויגע בלימוד התורה בלי הפסק. וגם לא היו לו שם כמעט ספרים, ומצאו בכתבי רבנו ספר מעשה רב של הגר"א שכתוב כתי" רבנו וחלקו בכת"י הגר"מ סולובצ'יק וחלקו בכת"י הגר"י ורשנר וסיפר רבנו שפ"א הזדמן להם לכמה שעות ספר מעשה רב, אז ישבו מהר להעתיקו, וכ"א העתיק חלק אחד.

ופ"א מצאו מחברת ישנה מתקופת שוויץ והביא לרבנו, ורבנו שמח מאוד, ואחד הנוכחים אמר הא תורה שלמדתי באף, ואמר רבנו כל השנים זה היה תורה שלמדתי באף ביסורי גוף שונים.

ורבנו זצ"ל היה אומר שאדרבה אברך או בחור שיש לו קשיים זה לא בדיעבד אלא זה גופא הכוח שמגדיל אותו, תורה מתוך הדחק זה מעלה בעצם של ס"ד מופלאה, שא"א להגיע לזה בלי הדחק, והוסיף רבנו שאי"ז דוקא בדחק של ממון אלא יכול להיות דחק אחר של צער או קושי שונים.

ושמענו מא' לפני כמה שנים, שסיפרה אמא סיפור אישי: "יש לי ילד מתוק בן תשע הרגיש לגלוטן. מעולם לא היו לא בעיות אכילה, הוא תמיד אכל מה שמותר וטוב לו. אולם יום אחד, חזר הילד מלמוד התורה והודיע שהוא מסרב לשמור על הדיאטה.

"אני רוצה עוגיות ופיצה!" הכריז. לא הועילו תחנוני ההורים... וכשאינ מוצא ואין ברירה, פונים לשאול באורים ותומים. יצאו ההורים יחד עם בנם לבני ברק, לביתו של ראש הישיבה. לראש הישיבה וסיפרו כי הילד סובל מציליאק אולם הוא מסרב לשמור על הדיאטה המומלצת. ראש הישיבה, ששמר אף הוא על דיאטה קפדנית ונטולת גלוטן, הישיר מבט לעבר הילדון ושאל אותו: "מה תרצה להיות כשתהיה גדול?" ענה הילד "אני רוצה להיות גדול הדור" הרב לא חייך ולא צחק. הוא שמע היטב את תשובת הילד, הנהן בראשו ואמר: "תדע לך, שהיום קשה מאוד להיות 'גדול'. יש לילדים של היום כל כך הרבה דברים טובים ודברים יפים. כל מה שילד רוצה הוא מקבל מיד! אבל בשביל להיות 'גדול', בשביל לצמוח באמת, צריך לדעת לומר "לא". צריך לדעת לסרב להצעות ולפיתויים" כך אמר הרב שטיינמן ואז החזיק בכף ידו של הילד ואמר: "אני חושב שאם יהיה מישהו שיצמח להיות 'גדול' אמיתי,

הוא יהיה דווקא ילד שסובל מציליאק או סוכרת או דבר דומה. אני חושב שדווקא ילד שיוודע לומר 'לא' ומתאפק ועובד על יצרו יוכל לגדול באמת". כך אמר הרב ובירך את הילד בברכה חמה ולבבית.

הילד שמע את הדברים, חיך באושר ויצא החוצה עם חיוך מנצח. "ומה עם הגלוטן?" שאלה האם הנרגשת אך הילד ענה בפשטות: "אני לא אגע בגלוטן בחיים! הראש ישיבה אמר שכך מתאמנים והופכים להיות 'גדולים'".

והיה פ"א בישיבה שבחורים חלשים קצת שתפסו שני בחורים שהיו מחוברים מאוד למשהו בענייני עולם הזה, והישיבה זרקה אותם, והם באו לרבנו לבכות לו, ורבנו חקר ושאל אותם מה הנאה בזה וכו' ואז אמר להם שהם אם מתחייבים בכתב שחודשים הם לא עוסקים בזה²⁷ הוא יבקש שיחזרו והם חתמו לו על כך, ואחרי חודש היה להם צורך גדול מאוד לעסוק בענין הזה. והיה מאוד קשה להם להפסיד הלכו שתי הבחורים ובקשו רשות שיתיר להם לראות, וחשב רבנו כמה דקות ואמר אני מורשה חד פעמי, אבל אני מבטיח שאם לא ילכו לשם יהיה לכם סייעתא דשמיא גדולה. והם כמובן אחרי כזו הבטחה לא הלכו לעסוק בענין זה.

ואחד הבחורים אמר לעצמו אם אני לא עוסק בזה לפחות שאני ילך ללמוד והלך לסדר ללמוד וקיבל כזו חשק והתלהבות נוראה בלימוד עד שנהיה בחור מופלג ונישא למשפחה מוכבדת וחיובר כבר כמה ספרים. והשני לא הלך אבל נשאר בקטנותו ולא נכנס ללמוד. וכמה ימים אח"כ קיבל אישור על תביעה פיצוים שהגיש לפני כמה שנים על איזה תאונה וקיבל הרבה כסף בתביעה, וכשסיפרו דבר זה לרבו אמר תראו לאדם לפעמים יש נסיון יש קושי ואם הוא מתגבר הוא מקבל ס"ה, ואם יש לו שכל הוא מנצל את הס"ד לתורה לנצחיות, ואם לא הוא יקבל ס"ד אבל זה ילך לדברים שונים.

ויש בזה גם את הענין של תורה מתוך הדחק שאמר רבנו שזה לא נאמר דוקא על העניות אלא הכונה לדחק בכל ענין וענין.

ויש עוד מעלה נשגבה בקושי אמר רבנו שעי"ז הוא מתעלה בתפילה ופ"א הגיע אברך לרבנו זצ"ל וסיפר לו שהוא מוקף צרות מבית ומחוץ והיה שבור ורצוץ עד למאוד. אמר לו רבנו: אנשים מקנאים בך. והלה התפלא מי מקנא בו בכזה מצב?

והסביר לו רבנו הרי עבודת התפילה היא להגיע להכנעה לפני ה', ובדרך כלל האנשים קשה להם להגיע להכנעה, ואתה בריבוי הצרות שיש לך מתפלל בהכנעה גדולה. וממילא אנשים מקנאים בך על עבודת התפילה שלך. (מפי בעל המעשה שליט"א)

ופ"א הגיע לרבנו אחד ממקרובו שהיו לו כמה בנות מבוגרות ובהן זכה להשיאן ואמר לו רבנו אכן זכית לשמוח בשמחתן אבל אל תצער על ימים הקודמים, היה לך תפילה עם קירבת אלקים גדולה וזה כבר כעת נגמר לך תנסה להחזיק בזה.

כב. ונותנת לו מלכות וממשלה

רבנו רגיל היה לומר אני לא מפקד אני לא יודע לצוות לאנשים, והנה כל העולם כולו שמע למוצא פיו אי"ז אלא ודאי כוח תורה לשמה שרומם אותו ונתן לו מלכות וממשלה. וגם הכוח שהיה לרבנו השתמש בזה להעמיד את התורה, וע"י שהיה מפורסם.

ורבנו הקדוש מלבד אשר נשא על שכמו עול הכספי של אלפי אברכים כל ראש חודש וראש חודש מאות מאות אלפי דולרים, אשר לא שמענו כזאת!!! על אף אחד מגדולי גדולי ישראל זצוק"ל שהיה להם את העול הכספי כפשוטו ממש ממש מדי חודש בחודש, התפלל ושפך דמעות כמים על עולם האברכים.

כמה תפילות שהתפלל על הפרט וכמה דרש שהמחנכים יתפללו על תלמידיהם, ונציין רק עובדא אחת שראש ישיבה אחד בא לומר שזורק בחור מהישיבה בגלל מעשים רעים מאוד, ושאל אותו רבנו הקדוש מה שם האמא? ואמר הראש ישיבה אני זורק את הבחור ולא את האמא אמר לו רבינו בתקיפות "איך אתה יכול לזרוק בחור שלא

התפללת עליו ולא שפכת דמעות כמים על תלמידך פלוני בן פלונית שיטיב דרכו" וכאלו סיפורים למאות ואלפים.

רבנו הקדוש הרי הגביה את כל הדור בתביעה שלו להתרומם. היה כמו מלאך שמכה על ראשו ואומר לו גדל. גדל להוציא מקטנות מכל הדברים הקטנים שנוגעים לקנאה תאוה וכבוד, הוא החכם מכל אדם בדורנו הראה לנו בחייו ובמותו שהעולם הזה הוא הבל הבלים, וביחד עם זה הוא רומם אותנו בכל הענינים בתורה בקדושת התורה, הדיבורים של כבוד שמיים וזיכוי הרבים לעשות רצונו ית"ש חובת האדם בעולמו.

וגם מצד אחד רבנו הקדוש היה עמוד האמת בדורנו ידע כל חולשות הדור עד הפרט האחרון וראינו אצלו שקר שנאתי ואתעבה ולא נתן שהאדם ירמה את עצמו כל ביטויים שהיה שומע שאנשים אומרים אני עושה לשם שמיים או מסירות נפש היה אצלו מאוס.

ומצד שני היה מדי פעם מדבר דברים גבוהים וכשנשאל הרי אנחנו לא בדרגה הזאת היה אומר נכון אבל צריך גם לשאוף לגבוהות אם רק חושבים נמוך נשארים נמוכים, כל מיני שיחות היו גבוה מעל גבוה פעם דיבר בישיבה בכפר סבא על זה שכל דבר שצריך לעשות בלב שלם ממש ואמר אנחנו אומרים בוא לציין לעבדו בלבב שלם ואם לא אז זה יכול להיות למען לא ניגע לריק ולא נילד לבהלה וכן באהבה ויחד לבננו לאהבה וליראה את שמך למען לא נבוש ולא ניכלם ושאלו אותו זה הרי דרגות גבוהות בוודאי בשביל בחורים צעירים? אמר נכון אבל צריך גם לפעמים לדבר גבוה צריך גם לשאוף לפסגות גבוהות.

חייב אדם לומר מתי יגעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב והיה תמיד מתרגש מזה עד דמעות שחז"ל חייבו אותנו שיהיה לנו שאיפות גדולות וכמו שהבעלי מוסר היו אומרים שאם רוצה להיות כמו נפוליאן שהיה קיסר אז יכול להיות קצין גדול אבל ישאף להיות קצין ישאר חייל פשוט כמובן שכל זה צריך את האיוון הנכון שלא ירמה האדם את עצמו שהוא למעלה והוא למטה.

אוי נא לנו אין לנו ציור יותר של גדול המזכה את הרבים שאין חטא בא לידינו שראינו בענינו. כתוב בגמרא בב"ב צ"א "באותו היום שנפטר אברהם שמו מלכי האומות את כתריהם על המטה ואמרו אוי לו לעולם שאבד מנהיגו אוי לו לספינה שאבדה קרבנייה".

שמענו מג"א שאמר ההספד הוא על הדור לא על אברהם אבינו שהלך זקן ושבע ימים והקב"ה שש ושמוח בבוא נפש נקי וצדיק²⁸ רק ההספד הוא על הדור שיש הבדל בין עולם עם מנהיג שאז יש מנהיג אבל עדין יכול כל אחד ללכת בעצמו, אבל בספינה בלב ים כל אחד יכול ללכת רק כפי המנהיג ספינה בלב ים, אוי נא לעולם שאבד קרבניטו

אוי נא לעולם הישיבות שאבד קרבניטו מכל הבעיות בבית ובחוץ כמה מסר נפשו על הישיבות ברוח ובגשם, היה ראש כולל פונוביז וראש ישיבת פונוביז הקטנה וגם כמו הפוניביזר רב בהקמת ישיבות בדרום וצפון ובכל אתר ואתר כמה התפלל ועשה שיכולו בחורי ישיבות ללמוד תורה ובוודאי שעכשיו גדולים צדיקים במיתתן יוכל לפעול עוד ועוד.

אוי נא לעולם הכוללים לאלפי אברכים שאבד קרבניטו, הרי זה עוד דבר שאפילו גדולים שבגדולים לא היה להם העול הכספי ממש של ראש חודש ולתת כל ראש חודש סכומי עתק לכוללים החזיק ויתר על עולם הבא שנתן דקות לימוד עבור גבירים שיתנו כסף לאברכים הרי הרבה פעמים אמר אני לא יכול לאכול בוקר [את הפירורים] כי לאברכים אין משכורת.

אוי נא לעולם התשובה, ולעולם הקירוב לב לאחים קרן הסעות, שובו אילת השחר וכו' וכל אירגוני הקרוב שהוא היה האבא ואמר אני האבא של הילדים האלו שאבד קרבניטו.

אוי נא לעולם החינוך שאבד קרבניטו. חינוך העצמאי שכה דאג למענם.

ספוד ועת רקוד בלי "למ"ד" כמו שאר דברים המנויים שם וביאר ששאר הדברים הם דברים הפוכים אחד מהשני ואי אפשר ביחד באותו זמן, אבל פה אותו זמן שבוכים וסופדים פה שם בעולם העליון ששים ושמיים.

27. תשובה זו היה רגיל רבנו לענות לבעלי תשובה שקשה להם להתנתק ממעבירות שלהם, שינסו שבוע להפסיק וכן הלאה עד שיקבלו ס"ד מוחלטת, ויש בזה עמנו כמה עובדות ועוד חזון למועד.

28. וידוע מה שאמר בעל הקדושת לוי ז"ע שבקהלת כתוב עת

אוי נא לכל תלמודי התורה שלא זזו מרבנו, ושאלו אותו כל צעד וכל שעל. והקדיש מזמנו לבחון כדי שיעלו במעלות התורה והיראה. אוי נא לבנות ישראל בבתי ספר ובסמינרים על שטרה לשמרן בקדושתן ובטהרתן, ולהסיר מהם כל הפרעות השלטון. אוי נא לעולם הטהרה והמקוואות שאבד קרבניטו. אוי נא לחשוכי בנים שהוא דאג לבוני עולם וכיון אותם שאבדה קרבניטו.

אוי נא לעולם העסקנות שאבד קרבניטו שלא זזו ממנו בכל צעד ושעל.

אוי נא לכל קהילות העולם שהיו מתייעצים איתו ברוסיה בדרום אפריקה ובכל מקום.

אוי נא לעולם הצדקות כל הקופות שאבד קרבניטו, ובשביל צדקות מסר נפשו והסכים לעשות כל מיני דברים שעמוד האמת היה אמור להתנגד לזה אבל אמר זה פיקוח נפש ואני חייב לעשות הכול הכול שיוכלו לעזור לעניים.

אוי נא לאיכרים שומרי שביעית שפעל למענם עשרות שנים להעמיד את קרן השביעית בעצה ותושיה ונשיאה בעול.

אוי נא לכל אלפי היחידים שנהנו ממנו עצה ותושיה, כמה שידוכים הוא עזר ויעץ, אמר שמרגיש שיש לו סיעתא דשמיא בעניני שידוכים והיה שופך דמעות כמים על הבעיות בעניני הזיוגים והבחורים והבחורות המבוגרות, ואמר שלא יכול לישון בגלל זה הקרבניט הזה כשהיה צריך היה משתמש במידתו של אהרן מידת החסד אוהב שלום ורודף שלום ואמר לוותר [לא על עצמו שהיה נפשי כעפר לכול תהיה] בעניני הכלל לותר לוותר! וכשהיה צריך היה משתמש במידת של יהודה גבורה א לייב שהוא מלך מה זה מלך? כתוב בגמרא בהוריות שאין על גביו אלא ה' בלבדו.

התורה כותבת על מוסר התורה את התואר "עבד ה' וימת משה עבד ה', שויתי ה' לנגדי תמיד כל דברי הרמ"א בסימן א' שהביא מהרמב"ם אפשר לקרוא על רבנו הק'.

ויבכו אותו כל בית ישראל אהרן הכהן אוהב שלום רודף שלום ומקרבן לתורה. והאור החיים הק' מפרש שאהרן הכהן נפטר פתאום גם רבינו בתוך חולשתו נפטר לפתע פתאום ויבכו אותו כל בית ישראל. הרי אם היינו מתפללים לא היה נגזרה הגזרה, הרי כל מה שהקב"ה השאיר את רבנו בכזה זקנה, זה היה בשבילנו כדברי החת"ס והותירך ה' לטובה לבניך ולבני בניך שהצדיקים הרי השלימו ימיהם והקב"ה משאיר אותם בשבילנו.

וכמו שהזכרנו שרבנו אמר שהמתעצל בהספדו של חכם שהוא לא מתבונן מה נחסר בריאה בהסתלקותו של החכם שזה שריפת המקדש שקולה מיתת צדיקים. להתבונן שהיה עולם עם רבי אהרן ליב ועכשיו זה עולם בלי ר' אהרן ליב, רבנו הקדוש עליו הרי כתב המסילות ישרים הקדוש הדבק תמיד לאלוקיו ונפשו מתהלכת בין המושכלות האמתיות באהבת הבורא ויראתו הנה נחשב לו כאילו מתהלך לפני ה' בארצות החיים עודנו פה בעולם הזה, והנה איש כזה הוא עצמו נחשב כמשכן כמקדש וכמזבח וכמאמרם ז"ל האבות הן הן המרכבה כי השכינה שורה עליהן כמו שהיתה שורה במקדש והמאכל שלהן כקרבן וכל המאכלים בעולם מתברכים.

וגם רבינו שהיה חד בדרא בפרישות, מסתכלים ביסוד ושורש העבודה²⁹ רואים את רבותיו של רבנו בפרישות ונלחם בכל מאודו לקיים דברי חז"ל [שהביא התוס' בכתובות] עד שיתפלל אדם שלא יכנסו דברי תורה מעיו יתפלל שלא יכנסו מאכלים לתוך מעיו, מ"מ היה נותן עצות לאנשים לפי ערכנו, אמר אם מוותר על מנה שניה הרי מקיים דברי תוס' וכו' היה נותן עצות איך לאכול עם הפה ולא עם הראש.

ופעם אחת כאשר הזכיר רבנו זצ"ל את דברי התוספות הללו בכתובות, היה בחדרו בן תורה צעיר מבני דורנו שמורגלים בתענוגות של אכילה. ושאל כי אינו מבין מדוע אכילת מעדנים לתוך גופו כ"כ מפריעה לצמיחה בתורה. רבנו השיב לו בנוסח דלהלן: כי בסופו של דבר אדם נשאר רדוד וקטן. וככה בכל המידות והמעלות הוא היה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה וידע את כל החולשות של

הדור חכימא דיהודאי, ובכל מדה אפשר להשתדל כל אחד כפי יכולתו. רבינו היה חוזר ואומר בשם רבותינו זי"ע שגדולי הדור הם הסנהדרין וצריך פחד נורא מזה. בכל הענינים של תורה עמל התורה ויגיעת התורה ולא לרמות "מידת האמת", הרי רבנו שנא שקר ושנא את האלה המדברים אחד בפה ואחד בלב [ראה בחז"ל שהקב"ה שונאן] זיכוי הרבים³⁰, ועבודה, דקדוק המצוות, וגמילות חסדים, וקצת להרגיש הבל הבלים אמר קהלת. בכל עניני הכבוד והגאווה והתאוה להרגיש רוממות וכו' וכו' כל מידה נכונה.

כג. וחקור דין

זה מהדברים הידועים עשרות שנים בבני ברק כשהיו רוצים סברא ישרה ועומק התורה היה פונים לרבנו וכמו הגאון הגדול רבי מאיר גריינמן שליט"א הגר"י בויאר והגר"י ישראלזון הגרב"צ פלמן הגר"צ טורצין הגרמ"י דייטש ועוד ועוד גדולי בני ברק, ידעו תמיד שכאן נמצא עומק הסברא של הלכה, ולא רק הלכה פסוקה, אלא הלומדס של הלכה למעשה.

ודרכו היה שהיו שואלים במטבח של ארחות תורה שאלות היה מתחיל לענות מהגמרא ומשם לשו"ע והלך עד שאומר את הלכה למעשה, כי כיון שהיה ראש ישיבה אז גם הפסק אמר בתורה של לימוד ישיבתי עד הלכה למעשה ולא אמר רק הלכה פסוקה. וכבר הבאנו מעשה שלם שהחזון איש הורה לו לפסוק הלכות והלכה כמותו.

כד. ומגלין לו רזי תורה

ומגלין לו רזי תורה- התפ"א, הם הסודות וזהו מעלה קרובה לנבואה פעם הסביר רבנו מה ההבדל בין מה שכתוב ואשר משרתיו רואים ברום עולם שרואים מאחורי הפרגוד וכהחובה"ל שהחסיד יראה בלא אזניים וכו', לבין נבואה, שנבואה זה מה יהיה וזה מה היה או מה עכשיו. בעניני קבלה יש להאריך רבות איך מבלי משים היה זורק כל מיני מושגים קבליים. בשעתו שאל רבנו את החזון איש האם יש ממי ללמוד קבלה ואמר לו שהשלם היה האחרון שלימד איש מפי איש, ושאל אותו רבנו על אחד מפורסם ואמר לו החזון איש אם אתה תלמד תידע יותר ממנו וכן שאל רבנו את הגר"י וענה לו כע"ז שהשלם היה האחרון בקבלה, ושאלו על אותו מקובל ואמר לו כע"ז. וסיפר לנו תלמיד מלפני חמשים שנה בישוב"ק הרה"ג ר"מ שליט"א, שפ"א נכנסו לחדרו של רבנו בישיבה ללא רשות, וראו על שולחן שלומד בספר הקרנים למקובל רבי שמשון זיע"א.

בדרך לכנס בחירות בחיפה תשס"ט עלה בראשו הקדוש פשט בדברי הגר"ח בב"ק והביא הטעם כי כתוב בקידושין על אבימי שהביא כוס מים לאביו ונדרם אביו ועמד רכון עד שיתעורר אביו ועלה בידו פשט עצום במזמור לאסף, והיינו שכשעוסקים במצווה יש ס"ד להבין פשטים בתורה, וה"נ כאן. ועי' במהרי"ל הל' שמחות שיש מעלה ליקבר בנפרד שע"ז מגלין לנפטר דברי מאחורי הפרגוד, ורבנו זיע"א זכה לזה ליקבר בנפרד.

כה. ונעשה כמעין המתגבר

פ"א זקן ת"ח שאל את רבנו האם לעסוק בחידושים או בחזרות על הש"ס, ואמר לו רבנו שכל עוד יש לו כוח שיחדש בתורה ושכבר אין לו כוח לחדש שיעשה חזרות. (נר לשולחן שבת) ובאמת גם אצל רבנו עצמו ראינו כך שכל שהיה בכוחו עדיין חידוש וחידיש שבדברי תורה, ורק בשנים האחרונות ממש עסק בעיקר בחזרה, והיה שוכב במיטתו ומלמל בלי הפסק גמראות בע"פ כדי לחזור על מה שלמד. ופ"א נכנס הגאון רבי שלמה כ. לרבנו, והחל רבנו לדבר עמו הרבה בקדשים, זמן ממושך, ואמר לו רבנו שהוא רוצה לבדוק את עצמו האם עדיין וזכר את התוס' בקדשים.

כו. וכנהר שאינו פוסק

כל הרואה את ספרי רבנו שנתפרסמו שזה כמנין כ"ו ספרים, ושהם בקושי שלישי ממה שחידיש רואו את דברי המשנה שהוא כמעין שאינו פוסק, שהרבה הורה להשמיט, כי סבר דאי"ז מספיק אמת וכדו' אבל המען היה עצום במשך שבעים שנה שמסר שיעורים בכל מקצועות התורה. וכמו שהבאנו לעיל.

וכן זכה להוציא ספר על תפילה והיה לו בזה שמחה גדולה שאמר

והשורש והעבודה רואים דברים דומים לצוואת רבנו.

30. וכך כתב בקויעטל ששלח לקבר הגר"א "שאזכה להיות מזכה את הרבים".

29. והספר יסוד ושורש העבודה היו מהספרים הבודדים שהביא משוייץ איתו, והיה מייפע לאנשים חולים ללמוד את זה. וכשמסתכלים בצוואה של היסוד

שבעל הנתיבות לעת זקנותו חבר את הספר דרך החיים כדי שיהיה לו זיכוי הרבים, ולכן גם הוא מוציא בזקנו פירוש על תפילה אולי יוכל לזכות את הרבים גם בזה. ורגיל רבנו לומר שפיו מלא תודה לה' שזכה להוציא את ספריו בחייו שהרבה לא זכו לזה.

כז. והוי צנוע

מן הדברים הארוכים היה אצל רבנו שברח מכל פירסום והיו שנים שהסכים להגיע לדבר במקומות רק בתנאי שלא יהיה כתוב בעיתון. ופ"א שמע שכתבו בעיתון שהיה באיזה מקום ממש הצטער על כך ואמר שעושים לי בזיון שכתובים עלי ואני ידעתי את מיעוט ערכי. וכן באכילתו הייתה בצניעות לא היה מסוגל לאכול כמעט בפני בן אדם. ופ"א ישב אצלו הגה"צ ר' דן סגל והכניסו אותו באמצע אכילתו, ואמר לו רבנו תראה אף אחד לא יוכל לקחת לי את מה שאני אוכל כל אחד אכל מה שהקב"ה גוזר לו.

כת. וארך רוח

סיפר לנו משגיח אחד שהגיע עם בני ישיבה קטנה שלו לבית רבנו שייבחו אותם, ורבנו בחן אותם, ובגמר הבחינה הוא יצא עם התלמידים לאוטובוס ממול הבית לחזור לירושלים, ופתאום מבחין שחסרים כמה בחורים, הוא מיד חזר לבית ורואה דבר פלא הבחורים ניגשו לרבנו וביקשו להצטלם איתו, והוא נענד עם כל אחד בנפרד להצטלם איתו. סיפר אברך א' שפ"א היה אצל רבנו וביקש ממנו שישים לו טיפות בעינים כי לא היו הנכדים שם, והוא הניח שם והיה לפלא שרבנו לא הניע את עיניו אפי' לרגע אחד ונתן לו להזיל בעוז ובגבורה ובשליטה עצמית. וכן היה לפלא שרבנו כבר היה זקן מופלג ובדרך כלל לזקן אין סבלנות והוא ענה לכל אחד בסבלנות מרובה.

כט. ומוחל על עלבונו

כשנכנס אליו אחד מהת"ח לבקש מחילה מרבנו על בזיון שעשו לו. אמר לו רבנו אם הייתי יכול היה רוקד בכיכר השבת על כל בזיון שהיה לי הכל מנקה אותי. ופ"א אמר בבדיחותא שמרן הגראמ"מ שך זצ"ל ביקש שיקברו את הפשקולים עליו בקבה, אבל אני לא מבקש שיקברו יחד איתי את הפשקולים נגדי, כי אם אבקש זה יחסום את כל הבית קברות.

ופ"א שאל אותו גביר גדול האם לתרום לישיבה של חסידות של קנאים מסוימים, ואמר לו רבנו אם לומדים שם תורה ודאי תתרום, ולא היה אכפת לו שהם פוגעים בכבוד וכדו'. ופ"א אמר שהנה אדם שאומרים עליו לשון הרע עובר עליו כל החטאים שלו והנה מי שאמר על רבנו ניקה אותו מהחטאים שלו, אבל שהוא מבקש מחילה מתברר שזה כבר לא חוזר חזרה עליו אלא ותשליך במצלות ים כל חטאתם.

ופ"א אמר לפניו תלמידו שהנה המעלה האחרונה כאן בברייתא זה מוחל על עלבונו, ומבואר דאדם יכול להיות צדיק גדול מאו ועדיין יהיה לו קשה לו למחול על עלבונו, ורבנו קלסיה.

וכמדומה שמדריגת רבנו מוזכרת בתומר דבורה: האדם ראוי שידמה לקונן, ואז יהיה בסוד הצורה העליונה בצלם ודמות שאילו ידומה בגוף ולא ידומה בפעולות הרי מכזב הצורה, ויאמרו עליו צורה נאה ומעשים כעורים, שהרי עיקר הצלם והדמות העליון הם פעולותיו, ומה יועיל לו היותו בצורה העליונה דמות תבנית אבריו ובפעולות לא ידמה לקונן, אם כן ראוי שימצאו בו י"ג פעולות כנגד י"ג מדות של רחמים של הכתה, ורמוזות בסוד פסוקי מי אל כמוך וגו': הא' מי אל כמוך הורה על היות הקב"ה מלך נעלב סובל עלבון מה שלא יכילהו רעיון, הרי אין דבר נסתר מהשגחתו בלי ספק, ועוד אין רגע שלא יהיה האדם נזון ומתקיים מכח עליון השופע עליו, והרי תמצא שמעולם לא חטא אדם נגדו שלא יהיה הוא באותו הרגע ממש שופע שפע קיומו ותנועת אבריו, ועם היות שהאדם חוטא בכח ההוא לא מנעו ממנו כלל, אלא סבל עלבון כזה שיהיה הקב"ה משפיע בו כח תנועת אבריו, והאדם היה ממש מוציא אותו כח באותו רגע בחטא ועון ומכעיס, והקב"ה סובל, ולא תאמר שהוא מפני שאינו יכול למנוע ממנו הטוב ההוא ח"ו, שהרי בכחו ברגע כממריה ליבש ידי ורגליו כעין שעשה לירבעם, ועכ"ז שהכח בידו להחזיר הכח הנשפע ההוא, והיה לו לומר כיון שאתה חוטא נגדי תחטא בשלך ולא בשלי תחטא נגדי, ועכ"ז לא מפני זה מנע טובו מן האדם אלא סבל עלבון והשפיע הכח, והטיב לאדם טובו, והרי זה עלבון וסבלן מה שלא ישועה, והרי על זה קוראים מלאכי השרת להקב"ה מלך עלוב, והיינו אומרו מי אל

כמוך, אתה אל חסד המטיב, אל בעל כח לינקם, או בעל כח לאסוף את שלו, ועכ"ז אתה סובל ונעלב עדי ישוב בתשובה. הרי זה מדה שצריך האדם להתנהג בה בסבלנות, וכן היותו נעלב אפילו למדרגה זו, ועכ"ז לא יאסוף טובתו מן המקבל:

נושא עון: והרי זה ענין גדול מהקודם, שהרי אין לך מעשה שיעשה האדם שלא יבא משחית, כאמרו העושה עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד, והרי אותו הקיטרוג עומד לפני הקב"ה ואומר פלוני עשאני, ואין לך בריה שיתקיים בעולם אלא בשפעו של הקב"ה, והרי המשחית הזה עומד לפני הקב"ה ואומר פלוני עשאני, ואין לך בריה שיתקיים בעולם אלא בשפעו של הקב"ה, והרי המשחית הזה עומד לפניו, ובמה מתקיים, הרי הדין נותן שיאמר הקב"ה איני זן משחיתים ילך אצל מי שעשאו ויתפרנס ממנו, והיה המשחית יורד מיד ונוטל נשמתו או כורתו או נענש עליו כפי ענשו עד שיתבטל המשחית ההוא. ואין הקב"ה עושה כן אלא נושא וסובל העון, וכמו שהוא זן העולם כולו זן ומפרנס המשחית הזה, עד שיהיה אחד משלשה דברים, או שישבו החוטא בתשובה ויעכלהו ויבטלהו בסגופיו. או יבטלהו ביסורים ומיתה. או ילך בגהינם ושם יפרע חובו. והיינו שאמר קין גדול עוני מנשוא, ופירשו רז"ל כל העולם כולו אתה סובל, ירצה זן ומפרנס, ועוני כבד שאין אתה יכול לסובלו ופירוש לפרנסו עד שאשוב ואתקן. אם כן הרי מדת סבלנות גדולה שהרי סובל שיזון ויפרנס בריה רעה שברא החוטא עד שישבו. ילמוד האדם כמה צריך שיהיה סבלן, יסבול עול חברו ורעותיו שהריע עד שעור כזה שעדיין רעתו קיימת שחטא נגדו והוא יסבול עד יתקן חברו, או עד יתבטל מאליו וכיוצא. וזמש"ל: עכ"ה.

ל. ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים

וביאר ברוח החיים שאדם שלומד תורה יכול לעשות דברים למעלה מן הטבע. ויש בזה סיפורים לאלפים ואכמ"ל. וכפי שאמר הגאון הגדול רבי משה הלל הירש שליט"א שהיו מופתים בלי סוף רק אין זה דרכנו לספר. ונביא רק ענין א'. הרה"ג רש"א זצ"ל היה חולה במחלת קראוהו והיה מאושפז בבית חולים בחו"ל במצה אנוש ולא היה יכול לאכול רק דרך מכשיר מסוים, וגיסו נכנס לפני י"ח שנה לרבנו זצ"ל וביקש ברכה, ואחר שרבנו בירר את הפרטים אמר לו שהוא חייב להחזיר אותו מיד לארץ ישראל שזה סכנה גדולה בשבילו לישאר שם, כי לא דואגים לו שם מספיק, ואמרו לו הא כיצד הרי הוא על ערש דוי אמר להם תסעו מיד ותביאו אוו זה פיקוח נפש כל רגע וטענו שצריך אישור מיוחד להביא את המשכיר לארץ ואמר להם תשימו במזודה ותבואו לארץ, והוא נסע לחו"ל ומיד הגיע לשם התחל מצבו של גיסו רש"א להשתפר במצב שכבר יכול לנסוע חזרה, ועדיין היו צריכים את המכשיר, והביאו את זה במזודה ולא שמו לב השלטנות והכניסו את זה לארץ.

ואחרי תקופה בארץ השתפר מצבו מאוד ויכול היה לאכול, ועדיין הי חלש אבל זכה להקים ישיבות וכוללים, ובשנה האחרונה נחלש, ובאותו רגע שרבנו נלב"ע באותו רגע איבד הרה"ג רש"א את הכרתו ויומים אח"כ נלב"ע, והתחושה של בני משפחתו שיחו שרבנו החזיקו בחיים בכוח תפילתו וקדושתו ואז כשרבנו נלב"ע איבד את הכרתו רח"ל.

הקב"ה יעזור שאגרא דספדא דלוי כתוב בספרים להתרומם. והגרש"ז היה אומר כל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גניזו. מתעוררים ובוכים ומרגישים שרוצים להתעלות או הקב"ה מניח את זה בסיף "כספת" ואחר זמן מוציא את זה ורואה האם עומד בקבלתו ובמה שחשב להתעלות. ונלמד מתורתו ובתורתו ואז בודאי הוא יהיה מליץ יושר עלינו. רבנו תמיד היה אומר מה זה שבלויה כבר מבקשים מהנפטר שימליץ טוב? הרי הוא עסוק כל כך עם עצמו עם הדינים, אבל מן ר' חיים אמר רבי אהרן ליב שאני שומתר כבר לבקש בקשות ממנו על קברו. ונתפלל על הצדיקים והחסידים וזקני שארית עמך בית ישראל שליט"א לקיים בנו חכמי ישראל הם וכו' בנו אנחנו צריכים אותם והותירך ה' לטובה הקב"ה משאיר בשבילנו, יקום פורקן משמיא רבנו ותלמידיהו ונתפלל עליהם. ובלע המות לנצח ומחה ה' אלוך דמעה מעל כל פנים וחרפות עמו יסיר ונאמר אמן.

והנה זכינו לישועות ה' בעקבות ההספדים וכמ"ש בדרשות חת"ס עמ' שעו ע"ב וז"ל ועתה בזכות ההספד על ת"ח כעין לבישת שק יתבטלו כל הקליפות וירדו גשמי רצון ברכה ונדבה. וכמו דביאר שם החת"ס לעיל מיניה (עמ' שעה,ב) ואחז"ל (יבמות ע"ה, א) על שאול שלא נספד כהלכה, ר"ל כי בהסתלקו הצדיק הרי נוטל שפעו וצינור תורתו אתו עמו ונשאר המקום פנוי לקליפות ר"ל והקדושה מסתלקת, ואם מספידים אותו כהלכה יוחזר להם ע"י זכות ההספד וקדוש השם עכ"ה.

כן יזכנו לראות בישועות ה' מכח ההספדים שימלא ה' חסרונו ונראה בביאת משיח במהרה.

ליקוטים נפלאים

פרשת וארא

עוסקים בתורה, ממילא לא שמעוהו פרעה, והיינו שאין להם זכות תורה שפרעה ישמעוהו.

"מקוצר רוח ומעבודה קשה" (ו, ט)

כותב הרב יוסף צבי הלוי דינר בספרו "מקדש הלוי": מהנהגתו של פרעה, דומה שאנו יכולים ללמוד לקח חשוב שנוגע אלינו דבר יום ביומו. שכן מה בעצם פרעה ביקש? הוא רצה למנוע את בני ישראל מלחשוב, למנוע מהם מלהתקומם ולנסות לחולל מהפך במצבם העגום. לשם כך הוא הכביד עליהם את עול העבודה, על מנת שהעיסוק הבלתי פוסק, ימנע מהם אפילו רגע אחד של הרהור, כידוע פרעה מסמל את היצר הרע. הדמיון בין שניהם, בא לידי ביטוי גם בנקודה הזו: גם היצר הרע, בדיוק כמו פרעה, מפחד מפני הרגע בו האדם יתעשת, יבין את שפלות מצבו, וינסה לקום מעפר. לפיכך הוא דואג להעסיק אותנו בהבלים כאלו ואחרים, בכדי לוודא שלא תהיה לו אפילו דקה פנויה להרהור של תשובה, להתעוררות רוחנית... לבל יוכל להגיע לידי מצב של יש קונה עולמו בשעה אחת.

לשם כך, הוא מעסיק אותנו בפרנסה, טורד אותנו בצער גידול בנים, מייגע אותנו בזוטות, העיקר - שלא יקום ויעשה מעשה... אדם אחד נאשם בעברה שעבר נגד המלך, ונכלא בבית הכלא עד למועד משפטו. כאשר הגיע זמן המשפט הוצא האיש מן הכלא על ידי שומר שהובילו אל אולם בית המשפט.

השומר שחשש כי האסיר ינסה להימלט, הוציא מכיסו זוג אזיקים - אזיק אחד הצמיד לידו של האסיר, ואזיק שני שם על ידו שלו, וכך צעדו הם ברחובות העיר.

בצדי הדרך התאספו עוברים ושבים שחזו במחזה ולעגו לאסיר. "טועים אתם", אמר האסיר שנעלב, "לא הוא המוביל אותי, אלא אני הוא זה המוביל אותו... אני הוא זה שנעלתי את ידו באזיקים". "אם כך", אמר חכם אחד מתוך הקהל, "פתח נא את האזיק שעל ירך וניווכח שאמת בפיך! אם תנתקו סימן הוא שאתה שולט בו!" אמר הסבא מנובהרדוק שסיפור זה הוא משל ליצר הרע שכוכל את האדם בתאוות והרגלים רעים, ואם רוצה האדם לבדוק מי שולט במי, ינסה להתנתק מתאוותיו ויראה אם הוא מסוגל לכך. כך היצר הרע מסמא את עינינו, כל אחד בדרגתו הוא: אם זה אדם שרץ כל ימיו אחר הפרנסה ואחר עסוק במרוץ ולא מתבונן, ואם זה אדם שעסוק בחומריות ובהבלי הזמן. (אמונה שלמה)

"מעבודה קשה" (ו, ט)

מעשה בבחור בעל כשרון אדיר שבוקר אחד התעורר וגילה שכשרונותיו עזבו אותו. הוא רץ ל"סטייפלר", פרץ בבכי וביקש ברכה שזכרונו יחזור לו. נענה הסטייפלר ואמר: "אדם לעמל יולד" (איוב ב) בקש הבחור שיברכו, נענה ואמר: "אני לא יכול לקלל אדם, הברכה בעולם זה עמל". זה עיקר השכר שאדם מקבל בעולם.

ידוע המאמר בארבעה ציירים שנלקחו על מנת שיציירו את קירות המלך, שלושה עבדו וציירו, והרביעי כילה את זמנו בהבל וריק. לבסוף הביא מראה והניחה מול ציוריהם.

"וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל" (ו, ה)

ולכאורה מהו וגם אלא הקב"ה אמר למשה אם בני ישראל ישמעו אחד את השני אני גם ישמע אותם.

"ויאמר אליו אני ה'" (ו, ב)

מבאר רש"י: "אני ה'", "נאמן לשלם שכר טוב למתהלכים לפני". בעולם הזה - אמר "החפץ חיים" - אין די שכר לשלם תמורת מצוה, כפי שאומרים חז"ל (משנה באבות ד, ז): "יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם הזה". ונשאלת השאלה, מפני מה מקבלים הרשעים שכר מצוותיהם בעולם הזה? הסביר "החפץ חיים" לפי דרכו בפשטות: חז"ל אומרים (מדרש רבה רות) יהודי, בשעה שהוא מקיים מצוה, מקבל שטר חוב כתוב בכתב ידו של אליהו נביא וחתום בחותמו של הקב"ה. משום כך פעמים רבות נכתב בתורה לאחר מצוות מסוימות: "אני ה'" - "נאמן לשלם שכר", שמשמש כחתימתו כביכול, שמבטיח שכר בשביל מעשים טובים. וכמו הנוהג שבעולם שכדי לפרוע המחאה על סכום גדול, שנושאת חתימה וחותם מלכותי, נזקקים לפנות אל הבנק הממלכתי בעיר הבירה, שהרי בנק של עיירה קטנה אין די בידו לפרוע המחאה בעלת ערך רב. כך גם מצוותו של הרשע אינה חשובה די כשל הצדיק, ומשום כך אינה נושאת את חתימתו של הקב"ה, לפיכך ניתן שכרו להשתלם גם בעולמו הקטן, ואלו המצוה שהצדיק מקיים, שהיא בשלמות, וכדי לקבל את שכרה העצום יש להמתין לתשלומו ב"בנק הממלכתי"-בעולם הבא. (חפץ חיים על התורה)

"וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם

מתחת סבלות מצרים" (ו, ז)

כאן הבטיח השם יתברך הבטחה, כי לא זו בלבד שבני ישראל יגאלו ממצרים, אלא גם יכירו וידעו, כי השם יתברך גאל אותם. והגאולה תגביר ותעמיק בהם את ההכרה והאמונה באלוקים, שכן זוהי התכלית של הגאולות והישועות, להכיר ולדעת על ידן את הגואל והמושיע האמתי. (שפת אמת)

"קוצר רוח" (ו, ט)

מתוך שלא היו עוסקים בתורה לא היה להם לב לקבל דברי משה רבינו האור החיים הקדוש מבאר כי לצד שלא היו בני תורה לא שמעו, ולזה יקרא "קוצר רוח", כי התורה מרחבת לבו של אדם. ובהמשך דבריו מיישב על פי זה הקל וחומר שדרש משה לפני הקב"ה "הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים" ומקשים העולם והלא יש לפרוך הקל וחומר, כי חילוק גדול יש בין בני ישראל שלא שמעו מקוצר רוח ומעבודה קשה, אבל פרעה לא היה שייך בו טעם זה, (וראית מי שתירץ שגם פרעה היה טרוד כל כך לשעבד את ישראל, לא פחות מטרתם של ישראל ועל זה נתכוון משה שלכך לא ישמעו, ודפח"ח), אך לאור האמור מיושב, שכיון שלא היו בני ישראל

ליקוטים נפלאים פרשת וארא

שהייתה כוונתם ח"ו לגדולה ולהתנשאות שהם שלוחי ה'. והנה על משה רבינו אנו יודעים שלא לכבודו עשה, דהא סירב בשליחות כמה פעמים ובעל כרחו הלך, אבל אהרן אולי לכבודו עשה, לכן מספרת לנו התורה "ומשה בן שמונים ואהרן בן שלש ושמנים שנה", וא"כ היתה שליחות זו לאהרן לפחיתות כבוד, שיהיה הוא לפה ולמתורגמן לאחיו הצעיר, ולולי שהתכוון לשם שמים לא היה הולך לשליחות זו, ומזה שהלך מוכח שכוונתו היתה אך ורק לקיים ציווי ה'. (כתב סופר)

"ותבאש הארץ" (ח, י)

רגילים אנו לחשוב שהנס היה בבוא המכות כדבר ה' ביד משה: דם וצפרדע, כינים דבר ושחין. אבל רבינו אברהם בן רבינו הרמב"ם ז"ל השמיענו חידוש גדול מזה, וכתב עליו שהוא דרוש מתוק: לאחר שהמוני הצפרדעים מתו וגדשו את הרחובות החצרות והבתים, נרקבו והתעפשו והריחו, הלא היה זה נס שלא באו מיד כל המכות הבאות, שמיד לא שרצה מצרים רימה וכינים, לא הוכתה במכת דבר ולא פשה בה שחין, אלא כל מכה נדחתה עד שהגיע תורה!...

"ושמתי פדות בין עמי ובין עמך למחר יהיה

האות הזה" (ח, יט)

פירש הרב מבארנוב שבזה יא ניכר ההבדל וחילוק בין גוי ליהודי- האם הוא חי שמחר יהיה האות הזה. היינו, כי היהודי אינו מאבד שלוות נפשו בעת צרה, שהרי יודע אל נכון כי מצבו זה לא נעשה ממאלי ח"ו, אלא הוא עומד ותלוי בידי שמים, ואף אם היום נחתה עליו צרה וצוקה, הרי שלמחר יסיר הבורא מאתו את הצרה. כמו כן להיפך כשטובה באה לו אינו מתגאה בזה, ואינו מרגיש כי הוא ואפסו עוד, אלא יודע אל נכון שהבורא נתן לו את הטובה, וברצונו יכול לקחתו ממנו, משא"כ הנכרי, בבוא אליו עת צרה הינו מצווח ובוכה בייאוש שלא מדעת, וישקע עמוק בצרתו מחוסר אמונתו שיש מנהיג לבירה, ואילו בשעה שהטובה באה עליו הרי הוא מתגאה- כי מי ישווה לו ומי יערוך לו. וזהו פדות בין עמי ובין עמך, ש'עמך' חיייהם מרים, ואילו עמי חיים בשלוות ומנוחת הנפש, אחר שהם מבינים להתבונן גם על יום 'מחר'.

מספרים על הגאון החסיד הנודע רבי שמואל מונקיס זצ"ל מגדולי חסידיו של הרה"ק בעל התניא זי"ע, שפעם אחת פרצה שריפה בביתו וכילתה את כל רכושו עד שנותר בעירום ובחוסר כל, ורק בקבוק 'משקה' הצליח להציל, תיכף רץ אל בית המדרש לשתיית לחיים, ובתוך כך פתח בריקוד בשירה ובזמרה 'שלא עשני גוי... שלא עשני גוי', ידידי חשו אליו מיד בחשש שמא השתבשה דעתו מגודל צער השריפה, נענה אליהם רבי שמואל ואמר, הן אילו הייתי מגויי הארצות שהמה משתחוים להבל וריק לאילים, אזי גם 'אלוהי' היה 'נשרף' בשריפה זו, אך עתה שיהודי אני ואלוקי הגדול חי וקיים, על זה בלבד ראוי להודות בכל לב, ולכן הנני מפזז ומכרכר - 'שלא עשני גוי'... (באר הפרשה)

המלך הגיע לביקורו ונעמד מול הכתלים. הוא נהנה מהציור על הקיר הראשון, התפעל מהציור על הקיר השני, ושיבח מאוד את הקיר השלישי. אך הרביעי, הכיל את כל הטובות של כולם. מה עשה המלך? ציווה שיתלו על כל קיר שק מלא דינרים זהב, ובקיר הרביעי יניחו מראה שתשקף את שאר השקים... זהו השכר של עבודה בלי יגיעה. (מפי הרב אלימלך בידרמן שליט"א)

"ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה

קשה" (ו, ט)

האור החיים הקד' מפרש: "אולי לצד שלא היו בני תורה לא שמעו. ולזה יקרא קוצר רוח כי התורה הקדושה מרחבת דעתו של אדם".

שואל הגר"ש אלישיב זצ"ל מדוע כאשר בא משה בתחילה לבשר על הגאולה נאמר "ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני", ז"א שהם האמינו מיד וכאן לא?

והוא משיב: כאן יחד עם בשורת הגאולה - "והוצאתי אתכם מסבלות מצרים" - מוסיף משה "ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלוקים וידעתם כי אני ה'". זאת אומרת שדורשים ותובעים מהם להשיג את מטרת הגאולה, להיות עם המקבל את התורה, ממלכת כהנים וגוי קדוש, את זה כבר היה קשה לבני" לקבל במצבם השפל ולכן "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח". אבל כאשר רק מבשרים על הגאולה העתידה ולא מציגים תביעה נלווית, לזאת הייתה דעתם נוחה לשמוע ולהאמין.

"הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני

פרעה ואני ערל שפתיים" (ו, יב)

ואפשר לפרש שמשה היה מתירא פן ישמע אליו פרעה גם אחרי היותו ערל שפתיים, וזה יגרום ח"ו קצף על עדת בני ישראל, אם פרעה מלך מצרים ישמע לדברי ה' מערל שפתיים והם בני אברהם יצחק ויעקב לא שמעו אל נביאות ה' בדבר הגאולה, (דוגמתו מצינו ביונה הנביא שאמרו חז"ל שלא רצה לילך לנינווה, כי היה מתירא פן ישבו אנשי נינווה שהם גויים וזה יגרום חלילה קצף על בני ישראל) ולפי"ז יפורש הפסוק "ואיך ישמעני פרעה" עם הפסק בין תיבת "איך" לתיבת "ישמעני", ורצונו לומר "ואיך", כלומר ואיך יפול הדבר אם ישמעני פרעה אע"פ שאני ערל שפתיים, "והן בני ישראל לא שמעו אלי", ועל זה השיבו הקב"ה "ויצום על פרעה" שבתורת ציווי ישלחם פרעה, ולא מרצונו הטוב, ולכן משה היה בטוח שלא ישמע אליו פרעה. (מרוך החתם סופר זי"ע)

"ויעש משה ואהרן כאשר ציווה ה' אותם כן

עשו ומשה בן שמונים שנה ואהרן בן שלש

ושמונים שנה" (ז, ו-ז)

ולכאורה קשה, מה ענין סיפור מספר שנותם לכאן? וי"ל דקרא מעיד על משה ואהרן שקיימו את שליחותם רק מפני שהשי"ת ציווהם ללכת, ולא

סיפורים נפלאים פרשת וארא

"ויאמר אליו אני ה'" (ו, ב)

נאמן לשלם שכר (רש"י).

היה זה בזמן שבית המקדש היה קיים, באחת השנים עלו יהודים לרגל בחג הסוכות. מכל קצות הארץ באו לירושלים, להתפלל בבית המקדש ולשמוח לפני ה'.

באותם ימים היו מי הגשמים נאגרים בבורות, ומתוכם שאבו אותם, שתו והשתמשו לשאר הצרכים. חג הסוכות הוא, כידוע, בתקופת סוף הקיץ, ועל כן הבורות היו כמעט ריקים, שכן גשם עדין לא ירד באותה שנה.

צמאו עולי הרגל למים, צמאו הזקנים והילדים הרבים, צמאו בהמות שעליהן רכבו העולים, צמאו גם הבהמות שהובאו להקרבה בבית המקדש. הכל צמאים ומים אין!

איש עשיר ונכבד גר בימים ההם בירושלים, ושמו נקדימון בן גוריון, כמו כולם, ראה נקדימון את צערם ומצוקתם של עולי הרגל, ביקש נקדימון לעזור לאחיו הסובלים. חשב וחשב עד אשר מצא עצה.

הוא נזכר לפתע כי לשר רומאי אחד, אשר גר אז בירושלים, יש שנים עשר מעיינות של מים הנובעים מן ההרים. ידע נקדימון בן גוריון, כי גם בעונה זו של השנה נובעים מהמעיינות הללו מים רבים ומתוקים.

הלך נקדימון אל השר הרומאי וביקש: "הלווה נא לי את שנים עשר המעיינות שלך, כדי שישתו ממימיהם עולי הרגל הצמאים. מבטיח אני לך כי בעזרת ה' אשיב לך בעוד זמן מה את כל המים שישתו!"

"וכיצד תשיב לי את כל המים?" לא יכול הרומאי להסתיר את צחוקו.

השיב נקדימון בן גוריון: "בחג הסוכות מתפללים אנחנו על הגשמים. בשנה זו נבקש מה' שיוירד גשם רב, לכשירד הגשם יתמלאו מעיינותיך ותקבל בחזרה את כל המים שתתן לנו עכשיו".

"ומה יהיה אם לא ירדו גשמים?" הקשה הרומאי. "כיצד תשיב לי אז מים כה רבים?" גם לזאת היתה תשובה בפי נקדימון: "אם לא ירדו גשמים עד יום פלוני", אמר, "אשלם לך שנים עשרה ככרות כסף בעבור מים. ככר כנגד כל מעייני".

שנים עשרה ככרות של כסף היו הון עתק. קיווה אפוא השר הרומאי בליבו, כי לא ירדו גשמים ואז צפוי לו רווח עצום. "אני מסכים להצעה", אמר ובעיניו נדלקה תאוות הבצע. לאחר שסיכמו בניניהם כיצד ומתי יתן לו נקדימון את הכסף אם לא ירדו גשמים - עברו המעיינות לרשותו של נקדימון.

עולי הרגל הצמאים שתו לרוויה, והחג עבר עליהם בשמחה רבה.

עם תום החג שבו עולי הרגל לבתיהם. הימים עברו, שבועות חלפו, בא הסתיו, ובשמים אין אף עננה קלה. חלף עוד זמן מה וגשם אין. יבשה הארץ, יבשו הבורות, יבשו גם המעיינות ומים כמעט ואין.

בין כך ובין כך, התקרב היום בו חייב היה נקדימון בן גוריון להשיב את המים או את הכסף לשר הרומאי. השר שמח בלבו על שאין יורדים גשמים. מעיינותיו לא התמלאו במים, ועל כן ישלשל לאוצרו שנים עשרה ככרות של כסף.

בבוקרו של היום המיועד שיגר השר שליח אל נקדימון בן גוריון, לאמור: "שלח לי את המים או את הכסף!" "עוד גדול היום!" השיב נקדימון בשלוה ובביטחון בה'.

שעת הצהריים הגיעה, ועמה הגיע בשנית שליחו של השר אל בית נקדימון בן גוריון. "שלח לי את המים או את הכסף!" ציווה השר.

"הן רק שעת צהריים עתה", השיב נקדימון, "יש עדין זמן רב". לפנות ערב בא השליח השלישי ובפיו דברי השר: "שלח לי מיד את המים או את הכסף!"

"עדין לא כלה היום", ענה נקדימון, "יש זמן". לעג השר הרומאי לתשובותיו של נקדימון: "עד היום הזה לא ירדו גשמים ודווקא עכשיו ירדו? בוודאי שלא! בטוח אני, כי שנים עשרה ככרות הכסף שלי יהיו אזמין אפוא את רעי להשתתף בסעודה חגיגית לרגל המאורע המשמח!"

וכך עשה: ציווה על משרתיו להכין סעודה משובחת, והוא עצמו פנה לבית המרחץ.

כשראה נקדימון כי עבר רובו של יום, וגשם אין היה עצוב מאוד, מאין יבוא עזרו? הלך לבית המקדש, התעטף בטלית והתפלל: "רבנו של עולם! גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי ולכבוד משפחתי עשיתי זאת, רק לכבודך למען יהיו מים לעולי הרגל הצמאים, אשר באו להתפלל בבית המקדש ולשמוח בחג כפי שציווית בתורתך, באין מים לא היו העולים לרגל שמחים ולא היו מקדשים את שמך. ועתה, מנין אקח מים להחזיר לשר הרומאי?"

אך סיים נקדימון את תפילתו בקשתו, ופני השמים כוסו בעננים כבדים. עוד רגע קט וגשם עז ניתך ארצה. בתוך זמן קצר מלאו הבורות והמעיינות במים ואפילו עלו על גדותיהם.

בדיוק באותן דקות שהה השר הרומאי בבית המרחץ. ובצאתו שפסף עיניו בתימהון מה קרה פה, לפתע פתאום? כיצד החלו יורדים הגשמים החזקים?

עודנו עומד ותוהה למראה עיניו, ונקדימון בן גוריון יצא מבית המקדש. ובדרכו פגש ברחוב את השר הרומאי רטוב מבלבל וגם כועס. שמח וטוב לב פנה אליו נקדימון: "אדוני השר, השבתי לך יותר ממה שנתת לי, מגיע לי אפוא עודף!"

הטיח בו הרומאי ברוגה: "יודע אני שאלוקיך עשה את הנס הזה בגללך. אך שמחתך מוקדמת היא. את הכסף נתון תיתן לי כי כבר שקעה השמש, והגשם לא ירד בו ביום שאמור היית להחזיר לי את מימי!"

אכן, הרחוב היה חשוך, השמש כבר שקעה. פנה נקדימון בשנית אל בית המקדש התעטף בטליתו ופתח בתפילה: "רבנו של עולם! הראה נא לכל העולם שאוהב אתה את עמך ישראל! עשה נא לנו נס נוסף!"

לעי"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

סיפורים נפלאים פרשת וארא

היה להשאיר את עיניו פקוחות. סלק האב את הקש מהמיטה. נאנק הבן מהשכיבה על הקרשים הקשים, והאב חיפש בינתיים זרדים. אבל כעבור כמה דקות התרגל הבן אל הקרשים ושקע בשינה. האב מיהר להעירו, והורה לו לרדת מן המיטה ולשכב לארץ. הבן ציית לאביו ושכב על גבשושיות הקרקע. התהפך מצד לצד, עד שמצא את התנוחה הנכונה ונרדם. התחיל האב לטלטלו, לצעוק עליו ולגעור בו, ולא נתנו להירדם כי בנפשו הוא.

והנמשל טיבו של אדם, שהוא מתרגל לכל מצב. כאשר הקב"ה ביקש לייסרנו, כדי שנחוש את עול הגלות, די היה בתחילה, בימי האבות, בסבל מועט. אבל מה שנחשב כסבל ליצחק, לא נחשב כבר כגרות ליעקב אבינו, והוא נאלץ לשהות עשרים שנה בבית לבן ולסבול את צרת יוסף. כשהתרגלו לכך, נאלצו לרדת למצרים. כשהתרגלו לחיים שם, התחיל עול השעבוד, והלך והכביד. נמצא, שכל ארבע מאות השנים היו רצף אחד של גירות וצרות, שאם לא היו הולכות וקשות, היינו מתרגלים אליהן ו"שנים", ולא היינו זועקים להושע, וממילא לא היינו נגאלים.

"אצבע אלוקים היא" (ח, טו)

אמר המגיד מדובנא זצ"ל: משל לאדם שנצרך לאחד מעשירי העיר. מעולם לא ראהו ולא פגש בו, רק שמע את שמעו, את רוב עושרו וכבודו. הלך למעונו של העשיר ונפעם ממראה עיניו. החומה והשער הענק, גינת החמד וערוגות הפרחים. שדרה רחבת ידיים הובילה אל מדרגות הארמון החצובות שיש, והללו הוליכו אל הטירה הענקית. ביד רועדת נקש על דלת האלון הכבדה. הדלת נפתחה אל טרקלין רחב ידיים, מואר בנברשת ענק שהאירה את התמונות היקרות שעל הקירות ואת השטיח הססגוני היקר. דמות הדורה ניצבה לפניו ושאלה לרצונו. "אני... רצייתי לשוחח עם בעל הבית, בבקשה", אמר בהתרגשות. "אני הוא בעל הבית", ענהו הלה ביהירות "מה מבוקשך". לפתע פתאום נשלחה יד מאחור, לפתה את צוואר האיש שבטרקלין, וקול לוועג נשמע: "האתה הוא בעל הבית?!"... והאיש כאילו התגמד, הצטמק. התמזער. עיניו התגלגלו בחוריהן והוא גמגם: "סליחה, אדוני, אך לצון חמדתי..." ואז יצא האלמוני מבין הצללים ואמר: "אל תשים אליו לב, אינו אלא אחד מהשרתים. בוא נא עמי ללשכתך, ואשמע את אשר בפיך"... כך, כאותו משרת מתייחר, נהג פרעה מלך מצרים בהציגו עצמו כאלוה, התפאר לאמור: "לי יאורי ואני עשיתיני". אני ואפסי עוד, ומי ה' אשר אשמע בקולו. לפתע לפתה יד אדירה את צווארו, והקדוש ברוך הוא - בעל הבית של העולם - הנחית עליו את המכות בזו אחר זו, עד שידע שאינו יכל לעמוד בפני אצבע אלוקים ויד ה', והודה ואמר: "ה' הצדיק, ואני ועמי הרשעים"... (המגיד מדובנא)

ברגע זה באה רוח חזקה, פיזרה את העננים, ונתגלו קרני השמש. או אז נוכח השר הרומאי כי בעצם היום ירד הגשם (מסכת תענית) (יודגש: בגמרא נכתב ש"בוני" שמו, ועל שם אותו מעשה ש"נקדה חמה בעבורו" נקרא שמו לדורות "נקדימון").

זה שכרם של מצוות שהקב"ה לא מקפח שכר של שום בריה.

"ושמי ד' לא נודעתי להם" (ו, ג)

בסנהדרין (קיא.) איתא אמר לו הקב"ה חבל על דאבדין ולא משתכחין, חבל על אלה שמתו ולא נשאר מהם זכר. לכאורה מי נקרא חי וקיים ומי נקרא מת וקבור. ויש להבין על פי המעשה שהיה בראשי קהילה גדולה שהיו בה מעט מאוד בני תורה ורצו למנות גאון גדול בתור רב לקהילתם. התפארו לפניו שגדולי ישראל כמו הטורי זהב, והמגן אברהם, ורבי עקיבא איגר קבורים בעירם כדי להראות לו חשיבותה של העיר. לימים נתבאר לגאון הזה שכל מה שסיפרו לו ראשי העיר היה שקר גמור, הטורי זהב נקבר בלמברג, המגן אברהם בקליש, ורבי עקיבא איגר בפוזן. פנה אותו הגאון אל ראשי הקהילה ושאל אותם למה רימו אותו. על זה השיבו לו. בלמברג, קליש, ופוזן, יש לומדי תורה והטורי זהב, והמגן אברהם ור' עקיבא איגר חיים וקיימים גם כעת שם, אבל אצלנו אין איש שלומד בספרים שלהם ובכך כאן הם באמת מתים וקבורים, וזה פירושו של המאמר 'חבל על דאבדין' אם אין המשך בדורות, ילדים תלמידים וכו' שממשיכים בדרך רבם והוריהם אז חבל על דאבדין, דבאמת מתו ולא קיימים, ולא משתכחין, אבל אם יש המשך עם ילדים ותלמידים בני תורה, אף שכבר עזבו אותנו ממשיכים הם להיות חיים וקיימים בינינו. (שער בת רבים)

"ואזכור את בריתי" (ו, ה)

הקב"ה חישב את ארבע מאות השנים של גלות מצרים מיום לידת יצחק רבינו. שאל המגיד מדובנא זצ"ל: אם מצבו של יצחק אבינו וחיייו של יעקב אבינו, נחשבו אף הם לגלות וגרות, מדוע הכביד הקב"ה על בניהם לרדת למצרים, ולהורידם שם מדיוטא לדיוטא, לעבודה בחומר ובלבנים ולשעבוד רע ומר. ותרץ במשל, אב ובנו הלכו בדרך בעיצומה של סופת שלג נוראה. הקור חדר לעצמות, איבריהם קפאו, אצבעותיהם הכחילו וכל גופם רעד. הבן בקש לרבוץ תחתיו, לנוח. האב ידע, שאם ינוח כאן לא יקום עוד. בצד הדרך הייתה בקתה נטושה. אמר האב: "אזור כח, ונגיע לבקתה. שם נמצא מחסה מפני הרוח הנוראה!" הגיעו שניהם בשארית כוחם אל הבקתה, ולשמחתם, מצאו בה מיטת נסרים מצופה קש. צנח עליה הילד, ועצם את עיניו בלא כח. אבל האב ידע, שאדם ישן - חם גופו יורד, ובכפור הנורא יקפא בנו למות. "אל תירדם", אמר לבנו, "עד שאדליק כאן מדורה ואבעיר אש". אבל הבן לא יכול

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

וארא

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת וארא

- א סבלות מצרים – המשתדל השתדלות יתירה עדיין משועבד בשעבוד מצרים
- ב על מי מנוחות – ע"י האמונה והכמחון יבוא לשמחת החיים ושלוות הנפש.
- ג אני ה' והוצאתי אתכם – באמונתו בהשגחת ה' יצא מכל צרותיו
- ד ה'מטה' אשר בירי – אין כח בעולם להזיק או להועיל אם לא ציווה כן ה'
- ה וירא בסבלותם – בסבלנות וקבלת היסורים באהבה ואמונה יינצל ממצריו.
- ו שלא יבזו המלך – במעלת הבזיונות להציל מכל רעה.
- ז שומע תפילה – הקב"ה שומע תפילת הכל יהיה מי שיהיה.
- ח שמסרו נפשם - מסירות נפש שייך לכל אדם בכל מצב.
- י שמעתי את נאקת – כל מהותו של יהודי לשמוע אנקת רעהו ולהיטיב לזולתו.
- יא יושב תהילות – ענין התיקון ע"י אמירת תהלים.
- יב ותן חלקנו בתורתך – המהרה ושפע טוב ע"י עסק התורה.

וארא

ישראל לקראת צאתם ממצרים, לקחת טלה הרמוז לבכור המזלות, לשוחטו כ'קרבן פסח' ולזרוק דמו לשם ה', להורות שכח המזלות ג"כ כפוף תחת השגחתו והכל תחת שפעו ויכולתו יתברך.

ומבאר שכאז כן עתה, ישנם אנשים שעדיין משועבדים הם תחת סבלות מצרים - וכל הילוכם, שיחם ושינם הוא כמו שה'טבע' שולט בעולם ח"ו, ובעיניהם העובד ומתייגע מרוויח פת לחמו, וחושבים שכפי ריבוי העבודה והיגיעה כך ריבוי הפרנסה, אבל מי שכבר יצא ממצרים מאמין שהבורא יתב"ש מנהיג עולם ומלואו, וזה האיש לא ישתגע ולא יתלהט אחר מצוות ה'השתדלות' לפרנסה, בידעו כי ממילא הכל בידי הקב"ה, ומה יתן ומה יוסיף לו ריבוי ההשתדלות, וזה לשון ה'בני יששכר', והנה כשנתוודע כל זה בעת צאתינו ממצרים, הנה יצאנו לחירות עולם היינו חירות עולמי מעסקי עבודת העולם. כי הנה מי שלא נתאמת אצלו ההשגחה בסוכרו שהכל נתון תחת הטבע, הנה הוא מוכרח לעסוק בעבודת העולם כל ימי חייו, עובד ביום ובלילה להשיג מבוקשו וכו', והנה הוא עבד לאשה וללחם ולמזון ולבגד ולהון ורכוש וכיוצא, מה שאין בן מי שנתאמת אצלו ההשגחה הנה יוצא לחירות מעבודת העולם באומרו - 'בשלום יחדיו אשכבה ואישן כי אתה ה' לכרד לבטח תושיבני' (תהלים ד ט), והכל הוא בהשגחה נפלאה מיוחדת מאתו ית"ש, ואם כן איש כזה אינו מבלה ימיו במסחר ובניינים והבלי הזמן, ולבו פנוי לעבודת השי"ת ולתורתו וליראתו ולעסוק במושכלות להשלים צרכי נשמתו כל ימי חלדו.

סבלות מצרים - המשתדל השתדלות יתירה עדיין משועבד בשעבוד מצרים

בפרשתן (ו ז), 'וידעתם כי אני ה' אלוקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים'. עוד נאמר 'וידעו מצרים כי אני ה' (ז ה), 'למען תדע כי אני ה' (ח יח), וכן לקמן (ט יד) 'בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ, ואף בפר' בא נאמר (י ב) 'וידעתם כי אני ה''. וביארו רבותינו הראשונים (הרמב"ן סו"פ בא, ועוד) שלשם תכלית זו הפלה ה' ועשה את כל האותות ומופתים בעשרת המכות, למען ידעו כל באי עולם כי אני ה', ולחזק האמונה בהשגחה פרטית - 'שהקב"ה מנהיג כל פרט ופרט מענייני העולם כולו כרצונו על פי השבון ותכלית.

הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע מבאר (חודש ניסן ד ד) כי טומאת מצרים היא עצם היותה ממלכת ה'כפירה', ואף מלכם 'פרעה הרשע' הכריז 'מי ה' אשר אשמע בקולו...' (ה ב), ומהות הכפירה היא שלא ראו שיש מנהיג לבירה, רק חישובו שהטבע שולט בעולם ועולם כמנהגו נוהג ומעצמו הוא מתנהל ח"ו, ולכן לא מצאו אל נכון אלא להעמיד את ה'טלה' שהוא בכור וראש למזלות כעבודה זרה שלהם, ונעשו כמי שאומרים הנהגת העולם בידי הטבע היא... ולכן בבוא זמן גאולתם ב'פקוד פקדתי' אתכם שידד הקב"ה מערכות שמים וארץ באותות ומופתים, והראה השגחתו שהוא למעלה מן הטבע, וכל הטבע כלא היה, להורות על הנהגת העולם בידי הקב"ה, וזוהי 'ציאת מצרים' - שנאמן ונדע כי הקב"ה מושל בכיפה ולא המזלות וטבע העולם ח"ו. ולכן נצטוו בני

א. הנה, איתא ב'מדרש הגדול' (פרשת שמות יג) על הפסוק (א יג) 'ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך', ר' אלעזר אומר בפה רך, שהמצריים הבטיחו תשלום הגון על כל לבינה, אמרו כל מי שהוא עושה לבינה נוטל שקל, כדי לפתות את ישראל, והיו מייגעין עצמן יתר מדאי כדי לטול שכר הרבה (חוף מעמרם שלא נתפתה לבו, אלא היה עושה לבינה בכל יום) ולבסוף מה הוא אומר (ה ה) 'ואת מתכונת הלבנים אשר הם עושים תמול שלשום תשימו עליהם לא תגרעו ממנו', שחייבו אותם להכין כמתכונת זו כל יום ויום משנות השעבוד.

ולמדו מכאן מפרשי התורה גודל שכרן של הבוטחים בה' והפסדם של אלו שלא שמו בו מבטחם, שכן מי שהאמין שממילא מזונו ושכרו קצובין מן השמים ולא 'נתייגע יותר מדאי' הרוויח לכל שנות הגלות, שהרי בכל אותן השנים לא נדרש מעמו להתייגע כל כך בהעמדת הלבנים ולא הוכרח להעמיד אלא כאותה כמות שהעמיד ביום הראשון. ב. וכתב עוד, הנה נצטוינו במצוה הזאת דוקא בימי צאתנו מארץ מצרים מעבודת לחירות, להורות כי מה שהוציאנו השי"ת לחירות הוא כדי שנהיה באמת בני חורין גמורין רק משעובדים לו ולתורתו ומצותיו, וכמו שאמרו רז"ל

ליגון קודר, שהרי יודע אל נכון כי מצבו זה לא נעשה מאליו ח"ו, אלא הוא עומד ותלוי בידי שמים, והכל ממעל בא לו במדה ובמשורה, ואף אם היום נחתה עליו צרה וצוקה, הרי שלמחר יסיר הבורא מאתו את הצרה. כמו כן להיפך כשטובה באה לו אינו מתגאה בזה, ואינו מרגיש כי הוא ואפסו עוד, אלא יודע אל נכון שהבורא נתן לו את הטובה, וברצונו יכול לקחתו ממנו על פי חשבונו בכל עת שירצה, וממילא אין דעתו זחה עליו, משא"כ הנכרי, בבוא אליו עת צרה הינו מצווח ובוכה בייאוש שלא מדעת, וישקע עמוק עמוק בצרתו מחוסר אמונתו שיש מנהיג לבירה, ואילו בשעה שהטובה באה עליו הרי הוא מתגאה - כי מי ישווה לו ומי יערוך לו. וזהו פדות בין עמי ובין עמך, ש'עמך' חיהם מרים, ואילו עמי חיים בשלוות ומנוחת הנפש, אחר שהם מבינים להתבונן גם על יום 'מחר' - הן בעת צרה הן בעת ה'טובה'.

ובזה מבאר ב'דרך פיקודך' (מ"ע יח) מדוע קידשה תורה את הבכורים, וכל 'ראשית' קדוש לה', כי לזכר זה נצטוינו אנחנו עמו אשר בחר אותנו לחלקו, להקדיש לו כל צורת ראשית, דהיינו בכור פטר רחם, וראשית פרי אדמתינו, וראשית דגנינו, וראשית עריסותינו, להורות על כל ראשית הטבע והמזל וכל עסקינו בטבע הכל משועבד להבורא עולם והוא המשגיח על כל, עכ"ל.

על מי מנוחות - ע"י האמונה והבטחון יבוא לשמחת החיים ושלוות הנפש

בפרשתן (ח יט) 'ושמתי פדות בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה', ופירש הרב מבארנוב (בספרו 'חמרא טבא' פרשתן) ושמתי פדות בין עמי ובין עמך - שבזה יהא ניכר ההבדל וחילוק בין גוי ליהודי - האם הוא חי וחושב על המחר - מחר יהיה האות הזה. כלומר, היהודי אינו מאבד שלוות נפשו בעת צרה, ואינו נכנס

(אבות פ"ו מ"ב) 'אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה', מה שאין כן מי שמבלה ימיו בהשתדלות להרבות הון וברדיפת התאוה הנה הוא עבד משעובד לכסף וזהב ולתאוות שונות, הנה איש כזה יצא ממצרים מתחת שעבודן ונכנס תחת שיעבודים שונות, בלילה לא יישן וביום לא ינוח, ואכתי מעבדי פרעה הוא עובד לכסף וזהב, הנה לחנם יצא ממצרים, דיציאה ממצרים נקרא חירות עולם שיהיה לנו חירות משעבוד העולמי, מה שאין כן איש כזה אכתי מעבדי פרעה הוא.

וז"ל ב'דרך פיקודך' (מ"ע ו חלק המחשבה) ממילא בידיעה זאת יתבונן האיש הישראלי שלא יועיל לו שום השתדלות העולמי למלאות רצונו, רק הפקת רצון השי"ת בחוקי התורה אשר הם רצונו, בזה יתמלאו טובותיו בנפשו וגופו בכל עניני עוה"ז ועוה"ב, ויוציא זמנו רק בעבודתו ית"ש ולא בעבודת העולם וענייניו כי אין בזה תועלת, ולא יגרע ולא יוסיף בהונו ורכושו וכל ענייניו ברוב השתדלותו בטבעיות במסחר וכיוצא ובמלאכה וברפואה, ומחוייב האדם להשליך כל יתרו וכל עניניו על המשגיח וכל יכול.

ג. מספרים על הגאון החסיד הנודע רבי שמואל מונקיס זצ"ל מגדולי חסידיו של הרה"ק בעל התניא זי"ע, שפעם אחת פרצה שריפה בביתו וכילתה את כל רכושו עד שנותר בעירום ובחוסר כל, ורק בקבוק 'משקה' הצליח להציל, תיכף רץ אל בית המדרש לשתיית לחיים, ובתוך כך פתח בריקוד בשירה ובזמרה 'שלא עשני גוי... שלא עשני גוי', ידידיו חשו אליו מיד בחשש שמא השתבשה דעתו מגודל צער השריפה, נענה אליהם רבי שמואל ואמר, הן אילו הייתי מגויי הארצות שהמה משתחוים להבל וריק לאלילים, אזי גם 'אלוהי' היה 'נשרף' בשריפה זו, אך עתה שיהודי אני ואלוקי הגדול חי וקיים, על זה בלבד ראוי להודות בכל לב, ולכן הנני מפזז ומכרכר - 'שלא עשני גוי'...

ד. לשון נפלא כתב הטור והובא ב'שולחן ערוך' (א"ח רכב ס"ג) חייב אדם לברך על הרעה בדעת שלמה ובנפש חפצה, כדרך שמברך בשמחה על הטובה, כי הרעה לעובדי השם היא שמחתם וטובתם, כיון שמקבל מאהבה מה שגור עליו השם נמצא שבקבלת רעה זו הוא עובד את השם, שהיא שמחה לו.

ובשם מרן הבעש"ט זי"ע אמרו (עיי' בעש"ט עה"ת, פרשת מקץ בהערה ד, ועוד) כי זה הנפק"מ והחילוק שבין האמירה 'כל דעביד רחמנא לטב עביד' (ברכות ס:) לבין נחום איש גם זו שהיה אומר 'גם זו לטובה' (תענית כא.), כי ביאור 'לטב עביד' הוא - כדי שתצא טובה מתוך הרעה, מוסיף עליה נחום איש גם זו ואומר גם זו - אותה רעה טובה היא בעצם, וכדרך שנתהפך עפרו של נחום איש גם זו לחיצים, נמצא שטובה היתה לו בעפר עצמו... ואכן, באמירה זו מהפך האדם את הרעה עצמה להיות לו לטובה.

והאמת תורה דרכה, שעפ"י רוב עינו של אדם מטעה אותו - להביט על הרע במיעוטו תחת ההבטה על רוב

אני ה' והוצאתי אתכם - באמונתו בהשגחת ה' יצא מכל צרותיו

בפרשתן (ו ז), 'וידעתם כי אני ה' אלוקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים'. נתבאר בספרים

הקדושים (עיי' שפ"א וארא תרל"ד ד"ה והוצאתי) כי ידיעה זו - וידעתם כי אני ה' אלוקיכם, היא המוציאה את האדם מסבלו, משעבודיו ומיצריו. כי באמונתו הינו יודע שהקב"ה משגיח עליו בכל עת ורגע, וכל הבא עליו מאתו יתברך הוא ואין כאן כל סבל ומיצר אלא טובה וברכה, שמחה ותענוג. וכך כתב הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמרנא זי"ע (וזהר חי בפרשתן ד"ה בטחו בה) 'תאמינו לי אחי (אחרי כל הרדיפות וחלישות הדעת שעדו עלי), אם לא הייתי יודע בעצמי שבכל תנועה שבעולם נמצא כביכול ה', והשגחתו יתברך היא על כל פרט ופרט, הרי כבר מימים רבים הייתי אובר מן העולם - ממה שעבר עלי מן הדוחק והעוני והצער והגלות והבזיונות, ואחרון הכביד מחמת חלישות הדעת, אך השי"ת עוזר לי שאיני מרגיש בזה, כי בכל תנועה ותנועה הקב"ה מחיה אותי שלא ארגיש לא מהם ולא מהמונם. וכאשר אדם מאמין באמת שאין בעולם כלום חוץ מהשי"ת, אז כל הדינים נמתקים לו על ידי אור האמונה, ואינו צריך לצעקה ותפילה אלא על ידי ביטחון ואמונה מיד נהיה חסד ה'".

ובזה מבאר את הכתוב (סוף פר' שמות, ה כב) 'וישב משה אל ה' ויאמר ה' למה הרעותה לעם הזה למה זה שלחתני, נתכוון לשאול, למה הרעותה לעם הזה - כי לכבודת המלאכה נחלשה אמונתם, ומתוך חסרון אמונה

הנה איתא מהרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (דבר"י הנדמ"ח ח"ב ליקוטים עמ' תח) כי 'השמחה ושלוות הנפש' הם הם הוכחה וראיה לתוקף אמונתו של אדם בה', שהרי פעמים אין האדם מאמין באמת. אלא, בראותו שאין לו פתח הצלה אחר הרי הוא אומר 'בעל בטחון' הנני וה' יהיה בעזרי, בחושבו הרי לא אפסיד ע"י הבטחון. לזה אמר הקרא (ירמיה ז' ז) 'ברוך הגבר אשר יבטח בה', והיה ה' מבטחו, ר"ל, ברוך הגבר אשר יבטח בה' - ובמה יודע אם הוא בוטח באמת, והיה ה' מבטחו - אין 'והיה' אלא לשון שמחה (בר"ר מב ג), והיינו אם הוא שמח בכל מצב שהוא" אות הוא שקנה את מידת הביטחון בנפשו. כי הבוטח רק מתוך ייאוש, יתהלך ביגון ואנחה. משא"כ ה'בוטח' באמת יעלוז לבו בהיותו בטוח וסמוך על הישועה הקרובה.

והאמת היא, שלא יוכל האדם לחיות מבלעדי חי עולמים, כי בכל מקום בכל עת ובכל מצב נמצא הקב"ה עמו, וכביאורו של הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע בשם מרן הבעש"ט הק' זי"ע (תולדות' בפר בשלח, בפסוק 'ויצעקו בני"י) שהחושב לברוח ממצבו הרע ומהצרה שנחתה לפתחו, אינו דומה אלא לחולה שתקפתו החולי (כגון בעת הכלי לידה) שרוצה 'לברוח' מייסוריו, ולכן הינו בורח ומהלך ממקום למקום, שאין זה אלא חוכא ואיטלולא - שבכל מקום שילך ילך עמו חלויו. כיו"ב הוא ה'בורח' כביכול מהקב"ה... אין לו אלא עצה אחת לברוח אל בעל הבירה, שהכל מאתו בא, יתפלל ויתחנן אליו שיטיב מצבו ויסיר מאתו כל המצוקות והקשיים.

טובה שהקב"ה משפיע עליו בכל עת ושעה. פעם הראה הרב אליהו דסלר זצ"ל לתלמידיו דף לבן עם נקודה שחורה כתובה בו, ושאלם - מה הם רואים, ויענו כולם כאחד - נקודה שחורה אנו רואים, נענה ר"א ואמר להם, הרי לכם שאתם רואים את הנקודה השחורה על אף שכל הדף 'כולו לבן'... דעו כי זהו טבעם של בני אדם לראות רק את השחור את הרע אף שאינו אלא נקודה קטנה שבקטנות לעומת הלבן השולט בכל הדף... ודרך הישר להיפך היא. ה. הרה"ק ה'אמרי חיים' מויז'ניץ זי"ע היה אומר (בעיי"ז בדברי בינה להרה"ק מביאלה זי"ע) עה"כ (ג כא) 'והיה כי תלכון לא תלכו ריקם'. כי כאמור אין והיה אלא לשון שמחה, וזה דבר הכתוב והיה כי תלכון אם תהלכו במידת השמחה הטובה, אזי לא תלכו ריקם - לא תחסרו כל טוב, כי השמחה היא בחלקכם.

ו. ידוע שהרה"ק בעל התניא זי"ע היה אומר, שלא מצבו של אדם מעמיד את האדם בשמחה ונחת, אלא אדרבה, האדם מחליט מה יהא מצבו, כי בבטחון אמיץ וחזק, יחיה בשלוות ומנוחת הנפש, ומביא עצמו לשערי השמחה. וכך כתב הרה"ק משאץ בסוף ימיו (במכתב) לעת זקנותו, ידי ורגלי והאצטומכא כבר אינן בכוחם הראוי להם. אך מעודי ביקשתי מהקב"ה 'אל תשליכני לעת זקנה', שגם לעת זקנתי יהיה לי בהירות הדעת, וכן שאראה בעיני כרגיל - שאוכל לעסוק בתורה הקדושה. ואכן הקב"ה סייע בעדי והריני יכול ללמוד במנוחה. ובאשר לשאר האיברים - שידאגו כל אחד לעצמו.

ה'מטה' אשר בידי - אין כח בעולם להזיק או להועיל אם לא ציווה כן ה'

בפרשתן (ו ט-יב), 'ואמרת אל אהרן קח את מִטְּךָ והשלך לפני פרעה... ויבלע מִטְּה אהרן את מִטְּתוֹם'.

רמזו בה קמאי שבא לומר לו ולהורות לנו לדורות שאין אדם מזיק לחברו, וכל מעשי איש כנגד רעהו לטוב או למוטב אינו אלא כ'מטה' הנתון בידי אדם - שאיש לא יאמר 'מטה' זה היכני, כי כל בר דעת מבין שאין כל כח במטה עצמו לעשות איזו פעולה מטוב ועד רע, ולא נעשתה הפעולה רק ע"י האדם האוחז את המטה ובכוחו... כך על הניזוק - הנרדף - הנפגע מרעהו להחשיב את המזיק - הרודף - הפוגע בו כ'מטה' הנתון כביכול בידי הבורא, והוא הוא העושה את כל הנעשה אתו" - בחשבונות שמים... וממילא לעולם לא ירך לבנו מהעומד לבוא עליו וכדו', בידעו שאין כח ביד שום 'נברא' לעשות איזה דבר מעצמו, ולשנות את אשר נגזר עליו מן שמיא. שהרי הבורא ית"ש הוא 'עשה ועושה ויעשה' לכל

בוודאי מאבדים את זכותם מלהגאל... אם כן - שחסרים הם את האמונה למה זה שלחתי להתייגע לריק, הרי בהעדר האמונה לא תהיה ולא תבוא גאולתם המצופה.

זאת ועוד לימד אותנו הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע (משפטים ד"ה ואלה) וז"ל, שמעתי ממורי (מרן הבעש"ט הק' זי"ע) כשרוצין ליפרע העונש למי שהוא ראוי לעונש או נוטלין ממנו מדת מדרגת הבטחון, כי בשעה שהאדם מאמין בלבו ונפשו בבוראו ובהשגחתו, אין כל כוח שבעולם שיכול להזיקו, עכ"ל. נמצא שהמחזיק עצמו באמונה ובטחון לא תימוט רגלו לעולמים.

וכן איתא מהרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרומה תרל"ד) בשם זקנו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו' (ירמיה יז ז), כי כפי אשר יבטח האדם בה' כך מוכטח הוא באמת, כי עצם הביטחון מביא ישועה רבתי לאדם.

ז. , מעשה ביהודי שתינה את צערו ומכאובו בפני הרה"ק מנעשכיו זי"ע כי הוא זקוק לרפואה. אמר לו הרבי פנה נא לרופא של העיר אניפולי ומשם תבוא ישועתך. כעבור כמה ימים חזר האיש אל הרבי ב'טענה' שנסע לאניפולי ואין שם רופא כלל. שאלו הרבי, מה עושים בני העיר בעת חולי ומכאוב, ענה היהודי, יפנו ל'קל רופא נאמן' - ה"ה אביהם שבשמים. נענה הרבי, הוא אשר דברתי, פנה ל'רופא' שלהם, והרי הוא מלך ממ"ה הקב"ה, השכל והבן שרק עליו יש לסמוך ואין ביד רופא לסייע לך, קווה והתפלל אליו ותבוא לבריאות שלימה ואיתנה.

סיפר הרה"ק רבי גדליה משה מזוועהיל זי"ע שהוא עצמו הכיר בני עיירה אחת, שלהם היה רק 'רופא' אחד ו'רוקח' אחד, והיו אלו השניים מפקיעים את השערים הן בבדיקת הרופא הן בסממני הרפואה, התאספו בני העיר ל'אסיפה דחופה', ויצא ה'פסק' שמהיום והלאה לא יפנו בני העיר אליהם, אלא כל מי שיש לו חולי בביתו, יזעק אל ה' אלוקיו בתחינה ובבקשת 'רפאינו ה' ונרפא', וה'רופא' כל בשר' יפליא לעשות, לרפאותו ולהחיותו. כעבור שנה בדקו ומצאו שלא מת אפילו אחד מבני העיר בכל השנה שעברה, זולתי הרופא והרוקח. כי המתפלל מתוך עמקי הלב ואמונה פשוטה בבורא עולם, ינצל מכל פגע ומכל מחלה.

ח. כתב ה'חזון איש' בספרו 'אמונה ובטחון' (פ"ב), וז"ל. וממידת הבטחון - להעמיד עצמו על נקודת האמונה... כי לא המקרה פגעו, שאין מקרה בעולם כלל, רק הכל מאתו ית'.

ומוכיח זאת מדברי הגמרא (תענית יח:), כשבקש טוריינוס להרוג את לולינוס ופפוס אחיו בלודקיא, אמר להם - אם מַעֲמֹו של חנניה מישאל ועזריה אתם - יבא אלוקיכם ויציל אתכם מְיָדִי - כדרך שהציל את חנניה מישאל ועזריה מיד נבוכדנצר. אמרו לו, חנניה מישאל ועזריה צדיקים גמורים היו, וראויין היו ליעשות להם נס, ונבוכדנצר מלך הגון היה, וראוי לעשות נס על ידו. ואותו רשע (אליו היו הדברים מכוונים) הדיוט הוא, ואינו ראוי לעשות נס על ידו. ואנו נתחייבנו כליה למקום, ואם אין אתה הורגנו - הרבה הורגים יש לו למקום, והרבה דובין ואריות יש לו למקום בעולמו שפוגעין בנו והורגין אותנו. אלא לא מסרנו הקב"ה בידך - אלא שעתיד ליפרע דְּמֵינוּ מידך. בהשקפה כזאת יש לו לאדם להביט על כל אשר יארע - כי הכל ממילא נעשה מן השמים, והעושה... אינו אלא שליח, ואם לא היה שליח זה עושה כן היה שליח אחר עושהו במקומו.

וכן כתב ה'ברטנורא' (אבות ב ו) על דברי המשנה 'וסוף מטיפיך יטפון' - שלא היה הדבר מסור בידן להרגך, אלא לבית דין, והקב"ה מסרך בידן - שמגלגלים חובה ע"י חייב, ועתיד הוא אח"כ לתבוע מהן מיתתך.

ולדידן הדברים אמורים, הן לענין מעשה ידי האדם עצמו, שלא יחשוב 'אני' עשיתי... אלא ידע כי ה' עשה לו את כל החיל הזה, הן כמה שאחרים מעוללים לו. בכל עת ורגע יזכור שאין דבר הנעשה מעצמו או ע"י איזה בריה שבעולם, אלא הכל במוצא פי ה' הוא - 'כי הוא אמר ויהי, הוא ציוה ויעמוד'. ואז אשריו בעולם הזה וטוב לו לעולם הבא. כי כאשר אי מי קלל, או הזיק, ביזהו או לקח ממנו, דיבר עליו רע וכו' וכיו"ב. הרי באמונתו יודע הוא אל נכון שלא פלוני ביזהו, ולא אלמוני קיפח את פרנסתו, לא ראובן קלקל לו את השידוך, ולא שמעון דיבר עליו סרה לעיני כל הקהל, לא לוי לקח לו את ה'עמוד' ולא יהודה... וכו'. אלא יביט על כל אלו המעשים והמאורעות - כמו שנעשו על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו. ומה לו כי ילון על חברו.

וירא בסבלותם - בסבלנות וקבלת היסורים באהבה ואמונה יינצל ממצריו

בפרשתן (ו ו) והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצילתי אתכם מעבודתם. מבאר הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (ד"ה והוצאתי), וז"ל. כי התורה מלמדת אותנו עיקר ענין הסגולה אשר בעבודה יצאו ממצרים, והוא בהיות עם בני ישראל... תחת כור הברזל, ויעבידו מצרים אותם בכל עבודה קשה, ככל זה נאמנה את א-ל רוחם, ולא הרע לבכם לאמר, למה זה אנחנו בני ישראל עניים ומרודים יותר מכל שארי האומות להיות נרדים בעבודת הפרך. וכי מפני שאנחנו 'מיוחסים' נשתעבד למצרים הפחותים והשפלים. אך בכל העת היא קבלו הכל באהבה וסבלו עליהם גזירת הקב"ה, (באמרם) כי אם בעיניו הוא טוב, גם לנו כיושר. וזהו שנאמר (ב יא) 'ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם...' שראה ברוח הקודש את מדת הסבלנות של בני ישראל, כי נתנו שבמם לקבל הכל באהבה בגזירת השי"ת... לא הוקשה בעיניהם כלום על השי"ת, ולכך זכו לגאולה.

המעשים, וכל מעשי רעהו אינם אלא מעשי שמים לטובתו השלימה. וכך פירש ה'חת"ם סופר' זי"ע (תו"מ הגש"פ ד"ה ובאותות) כמה שנאמר 'ויבלע משה אהרן את מטותם', ונתפרש בגמ' (שבת צו.) שהיה נס בתוך נס, שתחילה חזרו כל התנינים להיות מטות ואז בלע משה אהרן את מטותם, ויש להקשות, לשם מה נעשה נס זה, מדוע לא היה די בהראות המופת שמטה אהרן בעודו תנין יבלע את כל מטותם כשהם בדמות תנינים. והרי כלל מסור בידינו - 'לא עביד קודשא בריך הוא ניסא למגנא' (זוהר מקץ רא:), אלא מבאר החת"ם סופר, שבא הקב"ה לרמוז לפרעה, הנך קורא לעצמך 'תנין הגדול' (עי' יחזקאל כט ג), אינך לא 'תנין' ולא 'גדול' - כי אם 'מטה' אשר בידי (כיד ה'), אין בכוחך לעשות מאומה בלתי אם אתן לך את הכוח ואת הרשות לכך.

וגם בענין ה'טובה' ייאמר כן, דהנה כתיב בפרשתן (ו ל, ז א-ב) 'ויאמר משה לפני ה' הן אני ערל שפתים ואיך ישמע אלי פרעה, ויאמר ה' אל משה ראה נתתיך אלוקים לפרעה ואהרן אחיך יהיה נביאך, אתה תדבר את כל אשר אצוץ... ושלח את בני ישראל מארצו'. ומבאר ה'ר"ן' (דרשות הר"ן, הדרוש הה' ד"ה וזה דבר) מדוע לא עשה הקב"ה גם להסיר ממושה את ה'כבוד פה' שלו. כי רצה הבורא שנדע שהוא הבורא והמנהיג, וכל הנעשה בהאי עלמא על פי ה' הוא, ומלכותו בכל משלה, שלא נטעה שכוחו של משה - 'מושיען ומנהיגן של ישראל' היה בזכות 'מתק לשונו' ואמרותיו הנוטפות נופת צוף וכל טעם, על כן עשהו הבורא ערל פה וכבוד שפה, למען יראו הכל שכוחו היה מן השמים - 'כי אנוכי אהיה עם פיך'. ומכאן ילמד כל אחד ש'יצאת מצרים' הפרטי שלו - כל חד וחד בדיליה, אינה תלויה כלל באיזה סיבה טבעית אלא ב'דבר שמים'.

ט. פעם אמר הרה"ק משינאווא זי"ע לתלמידיו, הנה מדרך העולם, כשזקוק אדם לסכום כסף קטן אינו טרוד כלל ובשלוות נפשו הוא סמוך ובטוח שהמעות יבואו לידי, ואילו בשעה שנצרך לסכום גדול הריהו כולו עסוק ב'כסף מנל', ודואג מניין ישיג את הממון הרב. אך האמת דאיפכא מסתברא, כי הזקוק לממון רב ויודע היטב שאי אפשר לו להשיגם בכוחות עצמו, ובעל כרחו משיג הוא את שברו על ה' אלוקיו, איש הלזה בוודאי ישיג המעות בבטחונו הגדול בה'. אך לעומתו, הנצרך לסכום קטן, ונראה בעיניו שאפשר לו להשיגם בכוחות עצמו, ואינו נשען לגמרי על בורא כל העולמים, זה האיש עליו לדאוג ביותר, כי מתרחק הוא מהבטחון בה' אם כן 'מאין יבוא עזרו'.

י. על כגון דא רמזו בלשון הכתוב (תהילים לו ז) 'צדקתך כהררי קל, משפטיך תהום רבה', כי בעת שנמצא האדם במצב של צדקתך שכביכול הכל הולך למישרין ונקל לו להצדיק את הנהגת הבורא עמו אזי כהררי קל מותר לו להתבונן

קול צווחה בעיר ואמר מוכטחני שזה איננו בביתי, והאיך היה בטוח בזה הלא כל ימיו היה נדחק ביסורי עוני. אלא שידע כי אין זה מדרך אנשי ביתו לזעוק על הבא להם חלילה, כי מדת הסבלנות הוא מלומד בבית הצדיקים כל הימים, עב"ל".

שלא יבזו המלך - במעלת הבזיונות להציל מכל רעה

נוראות מצינו ב'חתם סופר' (ד"ה ויצום) על דברי רש"י על הפסוק (ו יג) 'ידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים' - צום עליו לחלק לו כבוד בדבריהם. וז"ל, נראה דרצה להזהירם שלא יבזו המלך, ויתכפרו לו עוונותיו, ולא יבואו המכות עליו בדין. בין והתבונן אם פרעה הרשע העומד ומשעבד שישים רבוא מבני ישראל - בעינויים קשים ומרים, ובדין הוא שילקה כהנה וכהנה, אפילו הכי בזכות בזיון מועט - שלא ינהגו בו כבוד כראוי ייפטר לגמרי מהמכות, ק"ו בן בנו של ק"ו לדין - אף מי שאינו במצב הראוי, עדיין רחוק הוא מלהיות פרעה, ובוודאי שע"י הבזיון ייפטר מכל מיני מכות ה"י".

וממשיך התפא"ש, כי כן נכון להיות האדם מאמין בה' בכל דרכיו ומקריו, וכשם שמברכין על הטובה, כך יברך אף אם ישיגוהו פגעי הזמן חלילה, ורבו עליו המטרידים המבטלין אותו מעבודתו ולימודו, ואילו לחברו הגרוע ממנו יש עושר ונכסים ומנוחה. ולא ירע לבבו לאמר למה זה ה' תרדפני באפך חנם, ולרעי הפחות ממני נתת כל טוב, וכי לא טוב היה לך להעניק לי מטובך, הרי כל כוונתי לשבת בבית ה' באהלי תורה ואלה הסיבות מבטלים אותי חנם. כי לא כן הדבר. כי עמקו מחשבות ה' לא יבינם כל יושבי תבל. כי אולי רצון הש"י לנסותו אם יהרהר אחריו.

אך זה ענין עבדות להש"י להאיר מתוך חשיבה את לבבו לשמים, כמ"ש (דברים ו ה) 'ואהבת את ה' אלוך בלבבך בכל נפשך' - אפילו הוא נוטל את נפשך, והנה 'נפש' הוא מלשון רצון, כמו שנאמר (בראשית כג ה) 'אם יש את נפשכם', ולזה אמר הכתוב 'אפי' הוא נוטל את נפשך' - פי' רצונך. (היינו) שנוטל ממך הרצון להש"י ע"י טרדת הפרנסה וכיוצא אעפ"כ ואהבת. ולא יקשה בעיניך על הש"י.ת. וכמו שמצינו בהלל (ברכות ס.) ששמע

כמי שעמד למרגלות ההר ומתבונן בגדלו ויופיו של הר. אבל משפטיך כשיש עמו הנהגת משפט ודין, יראה עצמו עומד במקום גבוה והתהום פעורה מתחת לרגליו, שבאם יביט לאחוריו, ולא יתבונן כראוי אל אשר לפניו, הרי בירגע קטן מסוכן הוא ליפול אל עמקי התהום, כמו כן, בשעה של הנהגת דין וייסורים לא יביט על מצב נפילתו אלא יתבונן ויקשר את מוחו ולבו לעבותות האמונה התמימה בחי עולמים.

יא. סיפר הרה"ק רבי יחזקאל מקאז'מיר זי"ע שכך היו בודקים בימיו את ה'חתן' - מניחים לפניו פקעת של צמר שנקשרה בסבך נימה בנימה, וכך היו בודקים מידת 'סבלנותו' - כמה סבלנות יש בו להתיר 'פקעת צמר' זו... סיים הרה"ק ואמר, כך הוא גם בעבודת הקודש, כי העולם דומה לפקעת של צמר הסבוכה... ואם ירצה האדם לצאת מסבך מיצריו, עליו להתיישב ביישוב הדעת, יישוב דעת זה ישיג ע"י אמונה טהורה וביטחון גמור בבורא ית', ועל ידי זה יצא מכל המצרים הפוקדים אותו בזה העולם חדשים לבקרים.

להגה"צ רבי משה קליערס זצוק"ל רבה של טבריה, היה בן ושמו ר' אברהם מרדכי, ששימש בערוב ימיו כמזכיר הישיבה דשם, ביום מן הימים שלח רא"מ את אחיו הצעיר ר' אלישע שימסור לשלוחי הבי דואר מכתב האמור להגיע לאחינו שבגולה - לטובת הישיבה. וזירזו ביותר לאמר, רוץ נא מהרה כדי שתספיק את השלוחים (באותם הימים היה הדואר נשלח אחת בחדש). רבי משה שמע את הדברים מתוך חדרו, ומיהר לעברו, אלישע הנני מזהירך שלא תרוץ ולא תיבהל, כי שווה לו לאדם להפסיד אפילו מאה אלף פונט ובכדי שלא יאבד אפילו רגע אחד קטן של יישוב הדעת חלילה. כי המאמין שהכל מן השמים לא ימהר ולא יאבד משלוות נפשו, שהרי יודע הוא אל נכון שאף אם ירוץ לא יגיע אל יעדו אלא אם כך גזרה חכמתו יתברך.

יב. אמרו בגמרא (ב"ב ט.) גבי ענין ה'צדקה' שגדול המעשה יותר מן העושה, ומבאר שם ביעב"ץ, וז"ל. לפי שטורח וסובל עלבונות מן הנגבים על ידו...

בימי המלחמה בשנת תש"ח ישבו בני ירושלים במקלטים (שעלטער) מאימת הפגזים שנחתו בזה אחר זה מהישמעאלים על השכונות (החדשות) בירושלים. באותו מקלט ישב הרה"ק רבי גדלי' משה מזוועהל זיע"א בנו של הרה"ק רבי שלומק'ה - ישבה עוד אשה אחת שלא הייתה שפויה בדעתה, וכל יושבי המקלט סבלו מרורות ממנה-

כי בין התקפת פגז לפגז היו פגזים יוצאים מפיה, והייתה מביישת את כל יושבי המקלט ב'טוב טעם ודעת' לכל אחד ואחד בשלו, למלמד בענייני מלמדות וכו' לשאר בעלי המקצועות, משנתמלאה סאתה ניגשו דרי המקום לשאול את פי הרה"ק רגד"מ אולי נוותר עליה ונזכה עוד מקלטים בפה מפיק מרגליות כמוה, נענה הגד"מ, מן הדין מותר לכם לשלחה חוצה (שלא בעת סכנה) שתמצא לה מחסה ומקלט אחר, אלא שבטרם תעשו זאת אספר לכם עובדה שהייתה עם אבי הק':

בת חולנית הייתה לאבי, שכל אימת שעלה חום גופה הייתה נתונה בסכנת חיים עצומה, יום אחד עלה ונתעלה חום גופה למעלה למעלה, מיד לבש אבי את הרזולקע (מעיל עלין) ויצא לרחובה של עיר – בהיות אבי ממונה על ההקדש היה ממונה גם על גביית 'שכר לימוד' מהורי תלמידי הת"ת, באותו מעמד ניגש אבי אל אשה אחת קשת רוח וביקש ממנה שתסלק חובה לת"ת שכבר בן כמה חדשים הוא החוב, פתחה האשה את פיה שלא בחכמה ובבזיון נורא ביזתה את אבי, מי אתה, ומי שמך לאיש שתדרוש מעמי שכר לימוד וכו'... כל אותה שעה שמע אבי ושתה בצמא ובשתיקה את דבריה. משגמרה את ה'דרשה' חזר אבי הביתה ובזכות אותם בושות יצאה בתו – אחותי מכלל סכנה. לא עבר זמן רב ושוב עלה חומה של אחותי וכמעשהו בראשונה יצא לרחובה של עיר לחפש בזיונות... ולא מצא... מכיוון שכן שב לביתו ונענה בצער, לא מצאתי אפי' בזיון כל שהוא, ואכן הבת – אחותי שבקה חיים לכל חי באותו זמן. מעתה אמרו נא, הנה, אבי הק' אמר שבזיונות מכפרים להפטר מן המיתה, ובמצב כזה שאנו עומדים בו – שפגזים נופלים מכל עבר והכל נתונים תחת סכנת מוות, וכי לא עדיף להיפטר מהסכנה ע"י בזיונותיה של האי איתתא.

סיפר לי אברך הדר באחד מערי הגליל מעשה נפלא שאירע עמו, לפני כשנתיים בחודש אדר שנת תשע"ו עמד הלה בסיומם של שבע שנות ציפיה וייחול להפקד בזרע של קיימא ולא ראה כל ישועה באופק, באותה שעה נתגלגל לידי אמו גליון באר הפרשה בו נתבאר בארוכה במעלתם וגדולתם של השומעים חרפתם ואינם משיבים ועונים, והחליטה לתור אחרי 'שומעי חרפה' לזכות בנה זה, לא ארכו הימים והנה היא שומעת ברחובה של עיר אשה אחת 'שוטפת' (וואשט אפ) את שכנתה וגרת ביתה והמתביישת שותקת בכוחות עילאיים, מיד ניגשה אליה ובקשתה שתברך את בנה המצפה לזש"ק... ואכן, בחודש כסלו נולדה בתו הבכורה (באופן רגיל מבלי כל רפואות וכיו"ב).

מעשה נפלא שאירע אך לפני כשבוע ימים, באברך שנסע עם חבר מרעיו ל'שבת התוועדות' בשבת פרשת ויחי תשע"ח, על הדרך היה לבוש ב'כאלעטל' הנקרא 'שלאף ראק' (חלוק דק ביותר), וכל אותה העת היה לבו שמח וטוב לב על חלקו ששפר עליו להצטרף לקבוצה חשובה זו לערוך עמהם את כל יום השבת הבעל"ט, אך בבואו לזמן כניסת השבת חשכו עיניו בראותו ששכח להביא עמו את ה'קאפוטא' (בעקטישע - מלבוש מכובד הנהוג בין בני קהילתו לכבוד השבת), ולא ידע את נפשו, כי היה נראה שיצטרך להתפלל ולערוך את כל השבת כשהוא לבוש באותו חלוק דק, ובקרב מחנהו נחשבת לבישת חלוק כזה כלבישת 'בגדי שינה' באמצע 'חתונה'...

ידידו הנאמן שראה בצר לו, אמר לו, הנה, קח את הלבוש – הקאפוטא שלי ואני אלביש עצמי ב'שלאף ראק' שלי, וכל הבזיונות שיהיו מנת חלקי ע"י השלאף ראק ייזקפו לזכות בני המבוגר ביותר – שעדיין לא בא בקשרי שידוכין ואירוסין... למען מציאת זיווגו בקרוב. לא ארכו הימים, ובליל שישי פרשת שמות (כחמשה ימים אחר אותה שבת) בא בנו בברית האירוסין – ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל.

הרה"ק רבי מנחם מענדל מפרימישלאן זי"ע ערך פעם סעודת הודאה גדולה, ומשנשאל 'הודאה' מה זה עושה, הרי לא חולי ולא נס אחר היה כאן, הסביר להם הרבי שיש לו בקבלה מאבותיו הקדושים, שאם נגזר על אדם חולי מסוכן – ויש לו זכות עצמו או זכות אבות, ממירין לו את החולי לבזיונות ובושות, והנה היום ביזה אותי מאן דהו בבשוות נוראות עד עמקי הנפש, נמצא שניצלתי על ידי זה מחולי ומכאוב, על כן עלי לעשות סעודת הודאה, ככל חולה שנתרפא מחוליו, כי אינני שונה ממנו, ואדרבה ביותר מוטל עלי החיוב להודות, שלא רק שנתרפאתי מחוליי, אלא ניצלתי שלא חליתי כלל.

לפי זה אמרו, שהמבייש את חבירו ומנע ממנו 'חולי', הריהו כרופא גדול – שמרפא את האדם בלא שום כאב וייסורי הגוף, ועליו נאמר (קידושין פב.) 'טוב שברופאים לגיהנום'. וכמו שאמרו חז"ל (ב"מ נט.) 'המבזה את חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא', ואף שהיצר ממתיק לו את הדבר עד מאד, יזכור את המשל שאמרו, פעם היה יהודי שלעבודת פרנסתו היה מנקה חלונות בבניין גבוה מאד, וכך היה המנהג חברו היה נעמד על גג הבניין ואוחז בקצות

המכות - אשר היו מגיעים לו ביושר... ק"ו בן בנו של ק"ו לבר ישראל שיכול לפעול בתפילתו גדולות ונצורות" - כי אף הפחות שב ישראל לא נגע באפס קצהו מרשעותו של פרעה י.

עוד מצינו 'בספר העיקרים' (מאמר ד' פט"ז) שהתפילה מועילה לכל אחד ואפילו פחות שבפחותים, וראיתו ממנשה בן חזקיה מלך יהודה, שהיה רשע גמור ולא היה מי שהמרה את פי ה' והפליג בעוול כמוהו לא לפניו ולא לאחריו, ואף על פי כן נאמר בו (דה"ב' לב יב-יג) 'וכהצר לו חילה את פני ה' אלוקיו ויכנע מאד מלפני אלוקי אבותיו, ויתפלל אליו ויעתר לו ה', וישמע תחינתו וישיבהו ירושלים למלכותו', ולמדנו מכאן שאף אם יהיה המתפלל בתכלית הרוע כמנשה הרי הוא מוכן לקבל החסד על ידי התפילה.

שמסרו נפשם - מסירות נפש שייך לכל אדם בכל מצב

איתא בגמ' (פסחים נג): מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת ה' לכבשן האש, נשאו קל וחומר בעצמן מן הצפרדעים, מה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו (ו' כח) 'ובאו ועלו בביתך ובתנוריד'... אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה. ולכאורה צריך ביאור, מדוע הרחיקו לכת עד ה'צפרדעים', ולא למדו זאת מ'אברהם אבינו'

כתב ב'ראשית חכמה' (שער הענוה פ"ג לט) וז"ל. 'נפשי תידום' - כיצד אפשר שיהיה דומם, ולא ירגיש, ע"י שיהיה מורגל כבר כל כך לקבל הבזיונות, כעפר שהוא מוכן לקבל דריסות בני אדם עליו תמיד. ואמר החכם כבוד הרב אברהם הלוי נר"ו שנלמד מדת הענוה מהעפר, שהעפר כל זמן שהוא גם לא יועיל למלאכה, כל שכן לעשות ממנו בלי, וכל יותר שהוא שחוק הוא יותר טוב. כן האדם, ואני אומר שלזה אמר 'נפשי כעפר לכל תהיה' - שכל יותר שיקבל הבזיונות תתעלה נפשו יותר.

שומע תפילה - הקב"ה שומע תפילת הכל יהיה מי שיהיה

בפרשתנו (ח טז) 'ויאמר ה' אל משה השכם בבוקר והתייצב לפני פרעה הנה יוצא המימה', נוראות איתא במדרש (שמו"ר יא א) היה פרעה רוצה לעסוק בתפלה, אמר הקב"ה למשה, עד שלא יצא - לך והתייצב לפניו. המתבונן בדברים אלו תתפעל נפשו ותינתר ממקומה, כי מכאן נסתמו כל טענותיו ותלונותיו - שהוא חוזר ואומר בכל עת ושעה - הנני העני ממעש, מכף רגל ועד ראש אין בי מתום, מה אני ומה חיי שאוכל לעמוד ולהתפלל לפני הבורא, כיצד תעשה תפילתי רושם. כי ישא ק"ו בעצמו, אם זה הרשע - פרעה ששעבד שישים רבוא מכני ישראל ורחץ בדמם של בני ישראל וכו' מכל מקום תפילתו תצילנו מן

ה'שלייקעס', ו'המנקה' היה תולה עצמו בין שמים לארץ, כשכל אחיזתו היא ב'שלייקעס' שרעהו מחזיק על הגג, יומא חד, נשמטה אחיזת ה'תלוי' מהשלייקעס, וכאשר החל ליפול כלפי מטה ה"י, החל לצחוק, גער בו העליון 'מדוע הינך מצחק' עוד רגע קט והינך נפגש עם אבי זקנך אשר בגן עדן מנוחתו, נענה ואמר, מצחק אני בראותי בדמיוני איזה 'פליק' הינך עומד לקבל מהשלייקעס שיקפצו אליך הגגה... אחי ורעי אהובי וידידי - המתעלל בחברו ומביישו, ועוד 'מצחק' ונהנה מכך, הרי הוא ממש כאותו שוטה 'תלוי', כי אף שנכון הדבר שחברו נצבט ב'פליק' על ידי הבושה הצורבת, אך הוא בביישו את רעהו נחשב לו הדבר כמוות לנשמתו, ומי ישיבנו לחיי העולם הבא.

יג. שמעתי מ'בעל המעשה' בעצמו, לפני זמן היה מהלך הוא ובנו ברחובה של עיר, בדרכם פנה הבן אל אביו ואמר לו, אבי אבי, אנא ממך, עשה עמי חסד ואמת וקנה לי 'אופניים' (Bike), אמר לו האב, אכן, ברצוני לקנותם עבורך, ומה אעשה שנתקיים בי מקרא שכתוב 'כי אם תם הכסף', קום קרא אל ה' ובקש מאתו על כך, אמר הבן לא ידעתי תפילה כזאת מה טיבה, אמר לו אביו, שא עיניך השמיימה ואמור עמי, 'רבש"ע שלח נא מעות לידי אבי למען תשיג ידו לקנות לי אופניים'. אחר הדברים האלה, באו אב ובנו לביתו נאוה קודש... שם נתבקש האב לשוב לרחוב העיר לקנות חפץ מסוים במקום פלוני, והנה לנגד עיניו מונחים 'שלוש מאות וחמישים שקלים' (באופן שלא נתחייב בהשבת אבידה) - באותו מקום שבו התפלל לפני 2 דקות 'תפילה קצרה' יחד עם בנו. מיד נשאוהו רגליו הביתה ויצא עם בנו לחנות האופניים, שם אמר לו המוכר מיד בהיכנסו מחירו של אופניים עומד על 350 שקלים, לא פחות ולא יותר.

יד. ואגב אורחא יסופר, כי כשעלה המשגיח רבי אליהו דסלר זצ"ל לכהן בישיבת פוניב'ז שם אל ליבו שרבו הבחורים האומרים קדיש יתום, מיד תיקן להאריך בפסוקי דזמרה באומרו שקבלה בידנו כי פסוקי דזמרה מועיל לזמר עריצים ולהכרית המקטרגים, ובזכות זה יתמעטו הקדיש יתום'.

עריך כמנונו לא שייך כלל ענין זה. על כן אמרו לעצמם ללמוד ק"ו מהצפרדעים, שאם היה (טמאה) שלא נצטווה על כך כלל, מסרה נפשה למיתה למען קדושת שמו ית', הרי שכל בריה ובריה יש בכוחה למסור נפשה למענו ית', ואם כן וודאי ש'אדם' אפילו שפל וקטן עריך מחויב למסור נפשו^{טו}.

שהשליך עצמו לתוך כבשן האש באור כשדים, וביאר ה'אלטער (סנא) מסלאבאדקא' זצוק"ל שאם היו מתכוננים ללמוד ממסירות נפשו של אברהם אבינו היו יכולים לומר לעצמם, מה ענין 'אברהם אבינו' לגבי דין - הרי הוא היה אחד מג' האבות, ולפום ערכו היה לו לקיים בנפשו מדרגה גדולה זו של מסירות נפש, אך לפחותי

טו. וכבר מילתנו אמורה, כי בימינו אין הכוונה למסור נפשו למיתה כאשר גוי אנס עומד מולו ומכריחו להמיר דתו ח"ו, כי ב"ה אין לנו נסיונות כאלו, אמנם מסירות הנפש לוותר על התאוות והרצונות הגשמיים - כל חד וחד בדליה... גם זה בשם 'מסירות נפש' ייקרא, כי 'נפש' מתפרש נמי מלשון 'רצון', (כמו שפירש רש"י את הכתוב (בראשית כג ח) 'אם יש את נפשכם - רצונכם') וזו מדרגה גבוהה וגדולה יותר ממסירות נפש ממש, וכדברי ה'שפת אמת' (פרשת אמור שנת תרמ"ג) על דברי רש"י (ויקרא כב לב) 'ונקדשתי בתוך בני ישראל - מסור עצמך וקדש שמי', דעיקר 'מסירות נפש' הוא כשאדם חי בעולם הזה והוא מתגבר באופן תמידי על הנסיונות הפוקדים אותו חדשים לבקרים - אם במידות שבין אדם לחברו שלא לכעוס, שלא לנטור, שלא לבייש את מי שחייב לו בזיון... לבלום פיו פון א פעטע שטיקל 'לשון הרע' (לשון הרע עסיסית), וכן בינו לבין קונו בשמירת עיניו וכל חושיו בקדושה וטהרה, לעסוק בתורה מתוך הדחק הרוחני או הגשמי, להתפלל באופן הראוי - כפי כוחו, בכל זה יקרא 'שמסר נפשו על קדושת השם'... אבל הנהרג אינו מוסר נפשו אל ה' כי אם פעם אחת לרגע כמימרא ותו לא, כי לאחר פטירתו שוב אינו מרגיש בשום צער, ובלשונו הק': 'אכן הוא ענין חפזון ומהירות, אבל מה שאדם פועל ביטול הרצונות בימי חייו בישוב הדעת ובמתינות - הוא נאה ביותר' (וע"ע בפרשת ואתחנן שנת תרנ"ד ד"ה בפסוק בכל).

שאל הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע את אחד מאנשי הצבא ברוסי, הלא בכל פעם שהנך יוצא להילחם בשדה הקרב, הנך מעמיד עצמך בספק של 'מחצה ומחצה' - ספק חי ספק מת אתה במלחמה, ובכל זאת 'תצא למלחמה' בשמחה ובטוב לבב, והיאך מתיישב דבר זה עם מה שענינו רואות שאדם החולה יסכים לסבול כל קושי, צער וייסורים בעולם הזה, והכל בכדי להישאר בחיים עוד מעט קט, אם כן איך יכול אתה להפקיר את חיך במלחמה, ועוד בכזאת שמחה רבה, ענהו החייל, בעת היציאה עלי קרב למלחמה תתגבר בנפש הלוחם 'תאוות הניצחון', ותאוה זו רבה וגוברת על 'רצון החיים' פי כמה וכמה.

ובזה ביאר הרה"ק דברי חז"ל (ברכות ה.) 'לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע', רק בדרך הרגזה ומלחמה יהא עמל להתגבר נגד יצרו הרע, כי אז תהיה תאוות 'ניצחון היצר' חשובה אצלו יותר מעצם חייו.

ודע, שדיקא בהאי עלמא המלא בנסיונות הוא המקום הגורם לעשות נחת רוח לבורא יתב"ש ובו נתעלה האדם ביותר, וכן מצינו להגר"א (בביאורו לשיר השירים א א) שמקשה בשם קדמונים מדוע לא נזכר בכל 'תורה שבכתב' מענין ה'עולם הבא', ומבאר הגר"א 'כי עיקר החשיבות כשהוא דבוק בה' כאן למטה בהאי עלמא, כי לזה היתה כוונת הבריאה, וכל קורת רוחו של הבורא יתב"ש הוא מאנשי העולם הזה קרוצי חומר המתגברים על תאוות עולם הזה ומוסרים רצונם אליו, על כן לא נזכר 'עולם הבא' בתורה שבכתב.

על פי זה יובן תפילתו של דוד המלך ע"ה (תהלים סא ה) 'אגורה באהלך עולמים', ואמרו חז"ל (יבמות צו:): שבקשתו היתה שלאחר פטירתו מהעולם הזה יאמרו דברי תורה בשמו בבית המדרש, ובזה יהיו שפתותיו דובבות בקבר, ולכאורה צריך ביאור, וכי דוד המלך צריך שיהיו שפתותיו דובבות בקברו שבהר ציון בעולם הגשמי והשפל, בשעה שמקום כבודו בגבהי מרומים, ולא עוד אלא שהוא 'רגל הרביעי' במרכבה, אלא, חיבה יתירה נודעת להעשייה בעולם הזה יותר מכל המדרגות העליונות בעולם הבא.

יש שאמרו לדמות ענין זה לילד 'חאלאקע' היושב על כתפי אביו, אשר כל הנאספים רוקדים ומפזזים סביבו, ומביטים על כל תנועה ותנועה שהוא עושה אף שאין בו כמעט דעת, ואין מביטים על אבי הילד ושאר העם אף שהם בעלי דעת. על דרך זה אנו נאמר - הקב"ה אינו משגיח על כל המלאכים והשרפים כי הם 'בעלי דעת' ואין בהם לא קנאה ולא שנאה וכו', אלא בוחר להביט ולהתבונן במעשה התחתונים 'בשר ודם' מעוטי הערך, ומכל מעשה קטן אשר אנו מתגברים על 'החומר', הרי הוא נהנה בקורת רוח מרובה.

באר הפרשה - וארא

שמעתי את נאקת - כל מהותו של יהודי לשמוע אנקת וביארו צדיקים אומרו 'וגם' - כי כך היא הנהגתו של בורא עולם, כאשר ישמע איש את צעקת רעהו ויתמלא בפרשתו (ו ה) 'וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל', רחמים עליו"ש לעמוד לימינו להסיר ממנו כל צער רעהו ולהיטיב לזולתו

כתב הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע לנכדו הבח' מוה"ר מנחם נתן הי"ד, וז"ל. ב"ה, א' פר' בא. לנכדי היקר מ' מנחם נתן שי... ואשר כתבת לכתוב לך בענין יראת שמים, הנה אתמול נקרא בפרשה (וארא) 'הירא את דבר ה' (ט ב) וכתוב (פסוק כא) 'ואשר לא שם לבו' וכו', משמע כי ענין יראת ה' היא לשים לב לכל דבר, שלא לעשות דבר שלא יהיה לרצון לפני אדון כל, ולהאמין כי מלא כל הארץ כבודו, ובזה משיגים יראת שמים, זקינך הדו"ש, חיי"ק. וכבר כתב המסילת ישרים (פ"ב) 'וההולך בעולמו בלא התבוננות אם טובה דרכו אם רעה, הרי הוא כסומא ההולך על שפת הנהר אשר סכנתו וודאי עצומה ורעתו קרובה מהצלתו'.

כי באמת תימה רבתי היא על אנשי מצרים, הרי כל אותם הימים המה ראו עין בעין היאך שמתקיימים דברי משה אחת לאחת, והדעת נותנת לחוש לדבריו ומדוע לא הכניסו כולם את מקניהם לתוך הבתים למען לא ינזקו בברד, ואף אם לא האמינו בודאי לדבריו, אך על כל פנים מדוע לא חששו מן הספק, ותגדל הפליאה ביותר על פי מה שמצינו במדרש (שמו"ר יב ב) 'הירא את דבר ה' מעבדי פרעה אמרו רז"ל זה היה איוב, ואשר לא שם לבו זה היה פרעה ועמו', ונמצא שבכל ארץ מצרים לא נמצא רק איש אחד שהאמין שעתידה מכת ברד לבוא עליהם. אלא שאף שידעו בשכלם אך ליבם רחק מהם ולא התבוננו בלב. וכך גם בענייני יר"ש שכולנו חכמים וכולנו נבונים, אך הידיעה נשארת במח ובראש ואינה מחלחלת ויורדת ללב, ועל כך נאמר (דברים ד ט) 'וידעת היום והשבות אל לבבך', שאין די בידיעה כי אם בהתבוננות בלב. וכבר פרשו בלשון הכתוב (במדבר כד ב) 'ראשית גוים עמלק' שזה דרכו של עמלק הרשע לומר כי די ב'ראשית' - שידע בראשו ואין צריך גם להחדיר זאת בלב.

טז. האמת אגיד, כי מי מביננו אינו 'מתברך' שיזכה במהרה ל'רחמים' מן השמים - מדוע לא ידבק בעצה זו שאמרו חז"ל מפורש (שבת קנא:) 'כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים', והיינו אף כשאינו ראוי מצד עצמו לרחמים, די ב'סגולה' זו להריק עליו רוב רחמים מן השמים. אל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע בא יהודי ושמו רבי יענקל קראקובער (יעקב מהעיר קראקא) הלה סיפר שהוא מתלמידיו דמר מלפני ארבעים שנה, שאלו הח"ח לשלומו ולמצב פרנסתו, ויענהו ר"י בשבח והודאה לבורא עולם על שנתברך בעשירות מרובה, כי בשעה שהכל מרוויחים סך ארבעים רובל בחודש הוא מרוויח סך אלפיים רובל בחודש, וכיצד - שאלו הח"ח, כי חבילת עצים אשר שוויה ברוסי" 100 רובל נמכרת בפולין תמורת 200 רובל, ובזה מסחרו להעביר עצים מרוסי" לפולין מתחת עיני שוטרי הגבולות - שלא יבקשו מכס העולה להון תועפות. שאלו הח"ח וכי לא חושש מר שמא יתפסוהו שוטרי הגבולות... והרי הם חשודים גם על הרציחה על 'עבירה' כזאת, אמר לו ר"י, אנו כיהודים מוצאים עצה לכל דבר וענין, כי בתחילה הייתי מעביר את חבילות העצים ומשחד בכל פעם את שומר הגבול, עד שביום אחד שאלתיו יגלה לי מר כמה הוא מרוויח בחודש, אמר לי השומר כארבעים רובל, אמרתי לו, שמע נא, אני נותן לך מעתה מאתיים רובל בכל חודש, שאלני השומר תמורת מה תתן לי שכר עצום כל כך, אז קבעתי עמו כי בכל עת וזמן שאנכי עובר בין הגבולות הרי אני כמי שהוא 'רואה ואינו נראה' - יעשה עצמו כמי שלא ראני כלל... וכן הוה, ומשם באה עשירותי העצומה. לשמע דבריו אמר לו החפץ חיים, חזור על דברך ושוב לספר את המעשה ג' פעמים. אחרי הדברים האלה ביקש ר"י את ברכת הח"ח שהשומר הנכרי יאריך ימים על ממלכתו כי הלה הזקין לאחרונה ואינו יודע מי יהיה השומר הבא לאחריו ומה טיבו בעסקי השוחד...

אח"כ אמר לו הח"ח הבה נכנס יחדיו להיכל הישיבה, אף שבאותה תקופה כבר לא היה הח"ח נכנס לישיבה, כאן יצא מגדרו ונכסו יחדיו, ויאמר הח"ח לר"י עלה נא על 'ארון הקודש' במקום המיוחד ל'דרשנים' וספר להם את מעשה עשירותך, אך ר"י לא רצה (מחמת הבושה) לפתוח פיו ולדבר, מכיוון שכן עלה הח"ח וסיפר את המעשה, ולמד מזה, בכוחו העצום של 'שוחד' שע"י הרוויח היהודי שלא די שלא הרגוהו על גניבת הגבולות, אלא שזכה לעשירות עצומה. אף אנו פעמים שנראה לנו ברוב ייאוש כי מצוותינו ריקים מכל, יבשים מבלי כל לחלוחית ואינם חשובים מאומה, אבל באמת פעמים שיבוא מלאך יגדיל וינפח אחת ממצוותיו עד שתגדל מעל כל עבירותיו יחדיו... וכשישאל האדם את המלאך איזו מצווה הגדלת כל כך, יענהו תפילת שחרית, שמא שחרית של יום הכיפורים, לא ולא, אלא

ומכאוב", ישמע גם ה' לקול נאקתו"י ויפקדו בדבר זי"ע (וארא ד"ה אהרן) עה"כ בפרשתן (ו כו-כח) 'הוא אהרן ומשה... הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל ממצרים, הוא משה ואהרן'. וברש"י 'הוא אהרן ומשה וכו' לומר לך ששקולין כאחד'. והקשה השלה"ק, היאך אמר שהיו שקולין כאחד הרי מפורש אמרה תורה עד אין קץ, כביאורו של הרה"ק ה'כתב סופר'

שחרית של יום רגיל מימי החול... ומדוע כי איש זה שיחד כניכול כלפי שמיא, ומהו ה'שוחד' - כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים. כי ברחמיו על הבריות קנה לעצמו כאותו ששיחד את שומר הגבולות גדלה עשירותו ע"י לאין ערוך (ועיי' במהרש"א חידושי אגדות, ברכות כח: ד"ה ואיני - בעולם הזה יכולין לפייסו בדברים שהיא התפילה, ולשחדו בממון שהוא הצדקה).

יז. עובדא הווה ב'חתן' שהגיע לפני הרה"ק משינאווא זי"ע וסיפר שבשבת הקרובה תתקיים 'עליה לתורה' שלו, ואינו יכול להשית עצות בנפשו, הואיל ואינו יכול להגות כראוי את תיבות ברכות התורה וההפטרה, ונפשו מרה עליו בגין הבושות שיהיו מנת חלקו מהמתפללים וממחותנו, אמר לו ה'שינאווער' שלא ידאג מאומה והכל יבוא על מקומו בשלום, בשבת זו הגיע הרה"ק לשבות בכפר שדר בו 'חתן דנן', ותיהום כל העיר כי 'צדיק בא' לשכון בתוכם, בצפרא דשבתא שימש הרה"ק משינאווא בעצמו כ'בעל קורא' כמנהגו, ומשהגיעה שעתו של החתן לעלות לתורה ואך החל לברך את הברכות בקול שבור ובהגייה שאינה נכונה, החל הרה"ק להתלהב בזעקו אוי אוי אוי... והחל דופק על הבימה בקול רעש גדול עד שלא היה ביד הקהל לשמוע את קולו של החתן, כך חזרה אותה התלהבות בשעה שבירך החתן את שאר הברכות, וכל הקהל עמדו מרעידים בראותם את הרבי בוער בלבת אש, וחשבו שהנה כוונותיו הקדושות משוטטות להם כעת בשמים מעל, ולבר מאותו חתן לא ידע אף אחד שהתלהבות זו היא ממסירותו של הצדיק למען לא יבוש ולא יכלם נער בישראל.

מעשה שהיה בבית מדרשו של הרה"ק מסאטמאר זי"ע, באמצע קריאת התורה מצאו פסול ב'ספר התורה', הרבי החל מתעמק ברעיוניו בבדיקת הספר תורה, והורה שיביאו לפניו ספר פלוני וש"ת אלמוני, ורק לאחר 'דרישה וחקירה' רבה אמר שאכן לכתחילה עדיפא ליה להביא ספר אחר לקרוא בו. לאחר מעשה שאלוהו מקורביו הרי היה פסול גמור וברור בספר, מדוע האריך הרבי כל כך עד שהורה להביא ספר אחר, ואף לא 'פסק' שהוא פסול, ענה הרה"ק - וכי לא ראיתם שהסופר אשר כתב את הספר הלז היה נוכח בבית המדרש, ואם הייתי תיכף קם ומכריז שהספר פסול מטעות סופר הוא היה בוש ונכלם, על כן הארכתי בדבר שייראה כ'חומרא' וכו', ובזה חסכתי בושה מאחד מאחינו מבני ישראל. הגה"צ רבי שריה דבליצקי שליט"א סיפר מאי דבדידיה הוי מעשה, בימי חורפו היה צריך להתיר איזה נדר ולצורך כך עלה לביתו של הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע, באותו זמן ישב בביתו של החזון"א עוד יהודי שפלפל עמו בתורה. מששמע החזון איש את רצונו נענה, הנה אני ותלמיד חכם זה שניים אנו, עתה צא נא החוצה והבא יהודי נוסף בכדי שנוכל להתיר לך את נדרך בבית דין של שלשה. רבי שריה יצא חוצה והכניס עמו הלך שלא היה חכם וצדיק... תיכף משנכנס החל החזון איש לברר את הפתח שיש לו להתיר את הנדר, לאחר מכן התיישב ועשה התרת נדרים כדת וכדין בכל פרטיה ודקדוקיה, ושלושתם ענו בקול רם 'מותר לך, מותר לך, מותר לך'. משיצא אותו אחד נענה החזון איש לרבי שריה ואמר, הנה יהודי זה אין לו כל שיג ושיח בהלכה ולא הבין כלל מה שאמר עתה, לכן, אין כאן כל 'התרת' נדרים, לך שוב והבא יהודי בר אוריין ונתיר לך את נדרך. מעובדא זו נראה כמה יש להזהר בכבוד הבריות, שהחזון"א הטריח עצמו לעשות עצמו כאילו הוא 'מתיר נדר' עם כל הסדר המקובל להתרה זאת. והכל בכדי שיהודי זה לא יכלם חלילה. הרבה יש לנו ללמוד ממעשה זה, ויש לנו להעמיק בעובדא זו דהחזון איש לא פחות מאשר בפסקיו בחושן משפט. יח. פעם שאל הגאון בעל 'שבט הלוי' זצ"ל את הגאון רבי יעקב איידלשטיין זצ"ל כיצד זכיתם ל'כח' עליון כזה שכל ברכותיכם ותפילותיכם מתקבלים בשמים ופועלים פעולתם לטובה... תחילה ניסה ר"י לבטל את עצמו ושאל מנין לכם שהם פועלים... אבל משלא נתקבלו תירוציו נענה ואמר, שמא כל זה ב'מידה כנגד מידה' כי קהל גדול בא אלי והנני שומע ומקשיב לכל יחיד ויחיד מהם ב'סבלנות' עצומה, אין איש היוצא מביתי מבלי שנשמעו כל דבריו באוזן קשבת, על כן גם בשמים אומרים נשמע בסבלנות את כל דבריו עד תומם ונמלא את בקשותיו ותפילותיו. יט. מעשה בשני אחים שאחד מהם עלה לגדולה ונתעשר בעשירות מופלגת, ואילו השני נשאר עני מרוד חסר כל.

כי הוא גדול ממנו בשנים ולא בוש ממנו, ומכיוון שאהרן הקריב מעצמו בן נתעלה באותו זמן להיות שקול כמשה רבינו. כי מאד גדלה חשיבותו של המשבר מידותיו ומבעיו בין אדם לחבירו, להתעלות בעילוי אחר עילוי.

כתב הרא"ש (ריש מסכת פאה) על המשנה 'אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום בין אדם לחבירו...' ומבאר טעמא דמילתא 'כי הקב"ה הפיץ יותר במצות שיעשה בהם גם רצון הבריות ממצות שבין האדם לקונו, והרי שמחשיב

ולא קם עוד נביא כמשה, ואף לאהרן הכהן עצמו אמר הקב"ה (במדבר יב ז) 'לא בן משה עבדי' - ואיכבה יאמר 'שקולין היו'.

ומבאר ה'כתב סופר', כי אכן משה רבינו היה גדול מאהרן אחיו, אלא שבאותה שעה שעמדו אל מול פרעה נתעלה אהרן להיות כמשה, ולכל זה זכה כשקיים בנפשו וראך ושמה בלבנו - אעפ"י שמושה היה צעיר ממנו בשנים ולא התקנא בו כלל. וגם הוסיף והלך עם משה להיות לו לפה לפני פרעה - אעפ"י שידע שגנאי הוא לו דבר זה, שהרי פרעה מכיר אותם ויודע

ויבוא היום ובנותיו של האח העני הגיעו לפרקן, ולרש אין כל, החל העני לחשב - אלך לארמונו של אחי, אספר לו על מצוקתי, אולי יחוס עני ואביון אולי ירחם, וכך עשה, בהגיעו לבית אחיו ביקש מ'שומרי הסף' שיכניסוהו אחר שהוא אחיו של 'בעה"ב'. מיד הכניסוהו אל הבית, אך 'העשיר' החליט לעשות עצמו כמי ש'אינו מכיר', ושאלו 'מי אתה', ויענהו העני אחיך אנכי, אך העשיר בשלו - מי אתה, ויענהו בבושת פנים - 'אחיך ובשרך אנכי', אמר לו העשיר 'איני יודע מה אתה סח', כי בן יחיד אנכי להורי, ואין לי אח כלל, נראה לי שטעית באדרעס (כתובת), ויצא העני מלפניו בבושת פנים ובפחי נפש.

כעבור ימים אחדים פנה האח העשיר לבקר כדרכו את אביו הזקן (שממנו עדיין לא שכח), מיד כשנכנס הבן - העשיר, הביט בו האב בפליאה ושאלו - מי אתה, ויען העשיר 'אנכי ראובן בןך בכורך', אמר לו האב 'איני יודע מה אתה סח', אין לי בן הנקרא ראובן, נראה מתוכן דברך שטעית באדרעס, כי איני מכירך ולא ידעתך, הבן העשיר - שהחל לחשוש שמא אירע משהו לשפיות דעתו של האב לא ידע את נפשו, והחל מתחנן אל אביו - אבי, אבי, הלא שני בנים לך ואני הוא ראובן בכורך, אך האב לא חזר בו ועמד על שלו... עד שבסוף נענה האב ואמר לו, אני הנני אביו של שמעון (העני), אם הינך אחיו הרי אני גם כן אביך, ואם לאו... על דרך זה יהודי המכיר באחיו, והוא גומל חסד ומרבה להטיב לרעהו, אומר הקב"ה אף אני אביך - ואתנהג עמך כרחם אב על בנים' (תהלים קג יג)...

עוד מסופר על יהודי אחד מארץ הקודש מחברי 'חברא קדישא', שבהגיע לפרק 'האיש מקדש בבנו' לא הספיקה ידו כדי ההצטרפויות המרובות לעת כזאת, על כן שם היהודי פעמיו לטאראנטא שבקאנאדא, שם היה דר אחד מקרוביו שהיה עשיר מופלג. משאך דפק על פתח ביתו של שאר בשרו הפך הלה את עורו - ושאלו לשמו ולשם משפחתו כאומר - איני מכירך, ואיני יודע באיזה 'קירבה' אתה מדבר, ולא נתן לו מאומה כי אם כמה פרוטות שחוקות שלא היה בהם בכדי לכסות אפילו קימעא מהוצאות הדרך, כראות היהודי את גודל קמצנותו, קם ועשה מעשה - נענה ואמר לו, כידוע לך שאני נמנה על חברי ה'חברא קדישא', מכיוון שהנני שאר בשרך, חס אנכי עליך, ולזה טרחתני את טרחת הדרך לבוא הנה, להודיעך כי על פי הסימנים המקובלים אצלינו - לא נותרו לך לחיות כי אם ימים מועטים. כשמוע העשיר את דבריו נבהל עד מאוד, וישב לקבלו שוב בסבר פנים יפות, וישאלהו למבוקשו, ענה לו שעומד להשיא את בנו ולרש אין כל, ונקב בסכום הגדול שנוקק לצורכי שמחת החתונה. העשיר בפחדו כי רב באשר ראה את המוות לנוכח עיניו העניק לו על אתר את מלא הסכום...

לאחר מכן שאלו העשיר, האם נכון הדבר שבידכם להבחין על אדם שקיצו קרב. נענה לו היהודי - האורח בפקחותו, הנה פעמים רבות נקראים אנו לבית הנפטר בעת 'ציאת נשמה', ואחד הסימנים המובהקים כי תוך זמן קצר מאד ישיב החולה את נשמתו ליוצרה - כאשר החולה מפסיק להכיר את סובביו, עתה בבואי הנה וראיתי אשר הפסקת להכיר את סובביך (בראותי שלפתע אינך מכירני), הבנתי כי חולה מסוכן אתה, על כן בישרתי לך את הבשורה הנוראה, אך עתה שראו ראיתי כי חזרה אליך 'ההכרה' וחזרת להכיר את קרוביך (באשר הכרתני ונתת לי סכום הגון), מבין אני שחלפה הסכנה ממך, ועוד תחיה שנים רבות ומתוקות.

יושב תהילות - ענין התיקון ע"י אמירת תהלים

תיקון נפלא ונורא הובא בקדמונים לימים הללו - להרבות באמירת 'תהלים', וכמו שאמרו צדיקים (עיין 'דברי יחזקאל' ריש פרשת שמות) לרמוז בפסוק שבראש פרשיות השובבי"ם (שמות), 'ואלה שמות בני ישראל הבאים' שסופי תיבות עולים לתיבת 'תהלים', להורות על אמירת תהלים בימים אלו שבסגולתם יצאל אדם מגלות מצרים - כל חד וחד ב'מוצרי' ומצוקותיו. והיינו שטמון וגנוז בהם כח רב ועצום לטהר את נפשותינו מכל סוג ופגם, ולהחיש ישועה רבה לכלל ולפרטי.

הקב"ה את עשיית המצוות שבין אדם לחברו ממצוות של בין אדם למקום. ולכן הקרן קיימת לעולם הבא ואוכל מפירותיהם בעולם הזה.

והנה ענין זה דהטבה לזולתו, שייך לימי השובבי"ם, כנרמז בדברי חז"ל (תענית לא.) אותו יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב, והאותיות שכתבת 'ביתר' ניתנות להכתב גם כן בתיבת 'ברית', ולזה תקנו הטוב והמטיב - שהתיקון 'להרוגי ביתר' נעשה ע"י שיהיה טוב ומטיב לאחריו, אם בזהירות בכבודם, אם בהטבה בממונו או בגופו כל אחד כפי שידו משגת..

ב. בעיה"ק טבריא היה דר יהודי אחד שלא היה שלם בדעת והיה חסר דעה ל"ע. והנה המקווה טהרה היה קטן ביותר ולא החזיק כי אם איש אחד או שניים. יומא חד בשעה שפנה הרה"ק רבי מוטל סלאנים זי"ע לבית הטבילה שהו שם אנשים הרבה ואף אותו יהודי נכח שם. בראותו את רבי מוטל עומד ומחכה בין האנשים קרא להם ואמר, פנו מקום לרבי קדוש שבינותינו. לאחר שיצא הרה"ק מן המקווה פנה לסובביו ואמר להם, הביטו נא וראו, הנה יהודי זה אינו בריא בנפשו, ולא עוד אלא שלא עמד במקום ובאופן מכובד כלל וכלל. ואעפ"כ נהייתי מאד ממעט הכבוד שהנחילני, מכאן נלמד כי כן טבע הקב"ה בבריאתו - ליהנות מדברי עידוד הנשמעים באזניו יהיה ממי שיהיה. ושכרו של המעודד ומחזק גדול עד מאד.

והנה, אף שנצטוונו 'להזהר בכבודן של ישראל' אין זה אלא ענין לאיש על רעהו, אבל אי"צ לומר שעל כבוד עצמו לא 'נצטווה' האדם להיזהר - שיכבדוהו אחרים... אלא אדרבה יכוף עצמו ויהא נכנע בפני כל איש ואיש מישראל... וכן מצינו בפרשתן (ט לא-לב) 'הפשטה והשעורה נוכתה, כי השעורה אביב והפשטה גבעול. והחטיטה והכוסמת לא נוכו כי אפילות הנה' וברש"י, 'השעורה אביב - כבר ביכרה ועומדת בקשיה ונשתברו ונפלו, וכן הפשטה גדלה כבר והוקשה לעמוד בגבעוליה. כי אפילות הנה - מאוחרות ועדיין היו רכות ויכולות לעמוד בפני קשה'. יש שביארו כי אדם הקשה העומד על שלו, ואינו יכול לכוף עצמו בפני חברו (לוותר בעת הצורך), הרי הוא לוקה הרבה ומאבד טובה בחייו. אבל מי שהוא רך כקנה פני כל, אינו נשבר מהתלאות הבאות עליו, ויכול לעמוד בכל מצב שהוא. ובפירוש אמרו בגמרא (סנהדרין צב.) אמר רבי אלעזר לעולם הוי קביל וקיים, ופירש"י, הוי עניו ותחיה.

ויזהר האדם בתוספת זהירות בפרט בימים אלו מלפגוע בחבירו חלילה, וכבר אמר הרה"ק מווארקי זי"ע כי הנה העולם אומר שימי השובבי"ם ניתנו כתיקון ל'חטא הנודע', אך אני אומר, דבאו לתקן את ה'חטא' שלא נודע, והיינו שפגע בחברו וכדו' ואינו מרגיש שהרג כאן את הנפש ושפך כאן דם, ורציחה ממש נעשתה כאן, 'ואינו יודע' כמה דמעות הזיל הנפגע מחמתו, וכמה לילות התהפך על משכבו מצער הפגיעה...

כא. אמרו רז"ל (מדרש תהילים א) שביקש דוד מלפני הקב"ה שיהא נחשב אמירת תהלים כמו העסק בנגעים ואהלות. יש שביארו הדמיון בין תהילים לנגעים, שהרי ב'נגעים' ואהלות' מצינו ש'הטומאה והטהרה ביד כהן' (נגעים ג א), ואם הכהן אינו בקי בדיני נגעים עומד עליו ישראל תלמיד חכם ואומר לו - נגע זה טמא ואומר הכהן 'טמא' ונטמא האיש, וכן להיפך אם טהור הנגע אומר לו הישראל אמור טהור והוא אומר כדבריו ונטהר האיש. והרי, שטומאת הנגעים וטהרתן תלויים ועומדים ב'מאמר פיו' של הכהן אף אם אינו יודע מהו סח, על דרך זה כוחם של אמירת תהילים שאף אם אינו מבין מה שמוציא בשפתיו, הרי דבריו עושים פירות ופועלים גדולות ונצורות בשמי מרומים. כתב החיד"א ב'מדבר קדמות' (מערכת ת' - תהלים) וז"ל: דוד המלך התפלל 'יהיו לרצון אמרי פי' שהקורא תהלים יהא חשוב כעוסק בנגעים ואהלות. וכתבו גורי האר"י זצ"ל כי העוסק בסדר טהרות הוא תקון לעוונותיו של אדם. ואפשר שזו הייתה כוונת דה"ה דהקורא תהלים יהיה חשוב כנגעים ואהלות, וממילא יהיה בזה תקון לפגמיו... וראיתי לרבינו אפרים בפירושו על התורה (כ"י פ' וזאת הברכה) שכתב וז"ל, 'כל האומר תהלים בכל יום כאלו קיים כל התורה כולה, וזהו תוכו לרגלך ישא מדברותיך' (דברים ג א) ר"ת תלים, וסמיך ליה תורה ציוה לנו משה' עכ"ל. ועוד כתב רבנו

באר הפרשה - וארא

יד

אפרים (פ' ויגש) את כל כבודי במצרים (בראשית מה יג) ס"ת תלים, לרמז שכל האומר תהלים כל יום זוכה להיות תחת כסא הכבוד, עכ"ל.

על כן מן הראוי לכל הרוצה להיטהר ולתקן עצמו - להרבות בתהלים, ובפרט שאכשר דרא ורבו בקרב כל הארץ מניינים לאמירת תהילים בימים אלו, וכל המזרז עצמו יזכה לרוב טובה.

הרה"ק מגאסטינין זי"ע היה ידוע כפועל ישועות בקרב הארץ, והיה מכונה ה'תהילים רבי', באשר הרבה תדיר באמירת תהילים, ואף היה אומר לכל מי שפנה לפתחו בבקשת ישועה ורחמים שיאמרו קאפיטל פלוני ופלוני, ומשנשאל על כך, אמר 'שמעתי ממורי ורבי הקדוש מקאצק זי"ע', שאם היה דוד המלך ע"ה מסדר את ספר התהילים לפי הסדר (פירושו לפי סדר חייו) היו יכולים באמירת תהילים אפילו להחיות מתים, וסיים הרה"ק מגאסטינין, שיש לדייק מדבריו, שעתה לאחר שדוד המלך סידר את ה'תהילים' שלא לפי סדר תהלוכות חייו (כהא דחזוין שפרק ג' אמר דוד 'בברחו מפני אבשלום בני', ואילו פרק נט אמר 'בברחו מפני שאול במערה', שקדם הרבה שנים לבריחתו מאבשלום), אז אין בכוחנו להחיות מתים על ידי אמירת תהילים, אך את כל הישועות - עד תחיית המתים ולא עד בכלל - יכולים לפעול על ידי אמירת פרקי תהילים.

הגה"ק רבי יוסף חיים זאנענפעלד זי"ע רבה של ירושלים עיה"ק היה ידוע כגברא דמאריה סייעיה, ועל כתיפיו נשא הן מה שישב על מדין להורות ההלכה בעיר הקודש, וגם נשא במשא העם, לעזור ולייעץ לכל אחד מאנשי ירושלים בענייניו הפרטיים. ואף היה משכין השלום בין איש לאחיו, וראו בחוש היאך שבכל אשר הגרי"ח היה מעורב בו היתה הברכה שורה. פעם שאלוהו מקורביו במה זכה להיות 'גברא דמאריה סייעיה', והשיב, שזכה לכך מפני שהוא מסיים את ספר התהילים כולו בכל יום ויום. והוא נוהג כן אחר שהוא נישא לאחר שנת העשרים, וידועים דברי חז"ל על הנישא לאחר שהיה בן כ' שעליו להישמר כל ימיו (ראה קידושין כט:), וכיון שאין דבר המטהר את נפשו של אדם כמו אמירת תהילים, על כן מסיים אני בכל יום כל ספר התהילים.

כן כתב הגה"ק ה'נודע ביהודה' זי"ע בתשובותיו (מהדו"ק או"ח לה), לאיזה חוטא - ידבק מאד בשירות ותשבחות של דוד המלך ע"ה שזה דבר גדול להלהיב בלב האדם אהבת הבורא ב"ה. כיו"ב מספרים על הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע שהיה מסיים את ספר התהילים בכל יום ויום.

וכבר כתב ב'עמק המלך' (שער תיקוני תשובות דף ט"ו, הובא בשל"ה מס' חולין), מצאתי כתוב בספר שחיבר מורינו הר"ר אביגדור קרא... שבכפר אחד הסמוך לערפורט היה איש פשוט שלא היה יודע כי אם פשוטי המקרא, והיה זקן ונפטר בשיבה טובה, ותוך שלושים יום לפטירתו בא בחלום לחכם אחד מופלג וחסיד שהיה שם בעיר, ובין זרועותיו נשא עמו ספר קטן, שאלו הרב וכי לא אתה זה שקברנוהו ביום פלוני, אמר לו, כן אני הוא, שאלו הרב מהו הספר הזה אשר לך, אמר לו 'ספר תהילים', ובאתי להזהירך שתזהיר את כל בני הישוב שהייתי דר בו, שימלטו נפשם משם, כי כלתה עליהם הרעה, כי כל זמן שהייתי חי וגמרתי את כל ספר תהילים בכל יום (הגוי בשל"ה כל שבוע), כמה שנים, בזכות זה האריכו שלוה, ומעתה אין מי שיגן עליהם. למחרת קרא הרב לכל בני הקהילה ומסר להם את הדברים הנוראים שראה בחזיון הלילה, ואכן כל אלו אשר נסו מהעיר הצילו את נפשם, ואלו שנשארו בבתיהם פגעה בהם יד ה' רח"ל. חזינו מכאן כוחם של מזמורי התהילים שהצילו את כל העיר מכליון וחרץ.

ומהיום ההוא ששמע אבי מורי הקדוש ז"ל, היה מסיים בכל שבוע את כל ספר תהילים... כי מי שהוא רגיל ודש בו בספר תהילים הוא דוחה כל מיני פורענות וכמה פגעים רעים, מעליו ומעל משפחתו, ומעל כל בני דורו, ומגלגל עליו ועליהם כל מיני שפע ברכות והצלחות, אשרי הזוכה ומזכה הרבים, ע"כ מצאתי בספר הנ"ל דר' אביגדור קרא (עכ"ל עמק המלך). ואם בכל השנה הדברים אמורים, ק"ו בימים קדושים אלו.

הגה"צ ר' אליהו רוט זצ"ל (הובא בספר תולדותיו 'איש חסיד היה') ביאר את בקשתינו ב'יהי רצון' כאילו אמרם דוד המלך עליו השלום בעצמו במשל למלך ששלח את עבדו הנאמן למדינה רחוקה למלאות אחר שליחות חשובה, כעבור זמן החלו בוערים בקרבו געגועים עזים למלך, מה עשה, ישב וכתב בדם לבו מכתב עוז חביון - כבוד המלך הגדול אנכי יושב במרחקים ולבי מלא געגועים אל כבוד המלך... לא שכחתי לרגע מאדוני המלך... צמאה לך נפשי כמה לך בשרי, רוצה אני להיות קרוב למלך... ואני תמיד אייחל... אחזתי באהבתו ולא ארפנה... ימלא פי תהילתך כל היום תפארתך... כי אתה הוא מלך רם ונישא, כל חיותי אינה באה אלא ממך... לעולם לא אשכח פיקודך כי בם חייתני... זכרתי ימים מקדם הגיתי בכל פעלך... ושלח את המכתב לבית המלכות.

לקטרג שם והוא רחמים גמורים ושם נמתק הכל, ולכך נקראים שירי דוד מלכנו 'תהלים' שיכולין לפעול על ידם הכל (בעולם שנקרא תהלה) ואין שטן ואין פגע רע, עכ"ל. ודבר שפתיים אך למותר.

ותן חלקנו בתורתך - הטהרה ושפע טוב ע"י עסק התורה בפרשתן (ו ט) 'ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה', ומבאר ה'אור החיים' הק' לבאר האמור אולי כי לצד שלא היו בני תורה לא שמעו, ולזה יקרא קוצר רוח כי התורה מרחבת לבו של אדם, עכ"ל¹. והיינו שהתורה מיישבת ליבו של אדם², ומסלקת ממנו כל דאגה, ומרעיפה עליו טללי תחיה לעמוד בכל צרה. ואף אם תלמודו קשה עליו ואינו מרגיש טעם עריבות התורה, לא יתרפו ידיו אלא יתחזק לעסוק בתורה וסופו שיתעורר בו החשק וההתלהבות³.

ה'פלא יועץ' (ערך תהלים) מאריך בגודל התיקון שנעשה על ידי אמירת תהלים, וכתב שלסיים תהלים אחת בשבוע אין בכך משום ביטול תורה⁴, ומוסיף ה'פלא יועץ' - 'ויש קבלה מאנשי שם הקדושים, שמי שיש לו איזה דוחק השעה או צער או שהוא מהלך בדרך או עובר בים או בנהרות, יקרא כל התהלים בכל יום בלי הפסק, כבוונה והכנעה ויראה נפלאות, וזה בדוק ומנוסה'. וכך כתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לזאת חנוכה) 'באמירת תהלים אפשר לצאת מכל השטותים, ומכל השינויים, ומכל המצרים שיש לו לאדם'.

צא ולמד מדברי קדשו של הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע (ליקוטי שושנה ד"ה שירו) שלעיתים יש קטרוג גדול על האדם שאפילו הצדיק אינו יכול לבטל את תוקף הקטרוג בתפלתו, 'ואז צריך לקשר את האזן גברא בעולם הגדול הנקרא 'תהלה'... ששם יש אור גדול ואין כח בדין

אי אפשר לתאר על הכתב את שמחת והנאת המלך לקרוא את המכתב. כעבור זמן הגיע מכתב נוסף אל המלך, בו מבואר שוב בטוב טעם ודעת געגועיו של העבד הנאמן ותשוקתו לקרבת המלך, והנאת המלך גברה ביותר. כך כתב העבד מאה וחמישים מכתבים מלאים אהבה וגעגועים עזים למלך ירום הודו, אחר הדברים האלה נפטר העבד, והמכתבים פסקו מלבוא.

המלך שכבר נהנה לשמוח באלו המכתבים התעצב אל לבו על כך. מה עשה המלך, צוה לאחד מעבדיו שבכל עת וזמן יקרא לפניו מתוך מאה וחמישים המכתבים שהגיעו אליו במשך השנים, ותעל שמחת המלך על גדותיה - אעפ"י שהקוראם לא היה זה שכתבם, מ"מ הייתה קריאתם מעלה לפניו נח"ר למשמע המכתבים שכתבם עבדו הנאמן אליו בכל לב. וזאת אנו מבקשים שתהא אמירת התהלים שלנו כמו שאמרם דוד - שיגרמו לפניו נייחא כאותה נייחא שגרם דוד המלך, כדאיתא בזה"ק (ח"ב זק). 'דוד בדיחא דמלכא הוה'.

כב. בודאי אין כוונתו לביטול תורה כפשוטו, שהרי אף התהלים הם בכלל תורה, ומהיכי תיתי שייחשב לביטול תורה, אלא בא לחדש שאין בכך אפילו ביטול תורה באיכות.

כג. מסופר שהרה"ק מהורנסטייפל התארח בבית חותנו הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע, כאשר עמד לשוב לביתו שבמדינת רוסיא, נעמדה בתו של הדברי חיים ושפכה מר ליבה בפני אביה הק' אודות המלכות הרשעה, ובתוך דבריה אמרה שהיא קשה יותר ממצרים. נענה לה אביה הדברי חיים, אל תאמרי כן, שהרי במצרים עדיין לא היה לבני ישראל את התורה המשיבת נפש, אולם אנו יש בידנו את התורה שבכוחה נחזיק מעמד.

כד. ואכן החזון איש היה מייעץ למי שמסתפק כדת מה לעשות ואינו יכול להכריע, שילמד דף גמרא ועל ידי זה תתיישב דעתו עליו ויוכל לגמור בדעתו ולהכריע צדדי הספק.

כה. וכפי שהיה אומר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, שסגולה ללמוד תורה היא עצם ישיבת האדם ועסקו בתורה... וידע נאמנה כי ביותר חביב לפני הקב"ה הלומד תורה מתוך הדחק. מעשה בשני אחים, אחד עשיר ואחד עני ואביון, העני היה יושב באוהלה של תורה ואחיו העשיר היה משגר לו שמונה זלוטי למחייתו מדי שבוע בשבוע. לימים אמר העשיר לאחיו ברצוני להתחלק עמך בשכר לימודך תמורת זאת שאני מעלה לך מעות לפרנסתך. השיב העני שברצוני להתייעץ על כך עם רבו הגה"ק רבי חיים מוואלאז'ין, ויען הגר"ח, שהנה ודאי מקבל העשיר שכר על לימוד העני אף אם לא יתנו ביניהם, שהרי לא גרע חלקו מאותם הנשים המקבלים שכר על כך שמסייעים לבעליהם ללמוד, וכפי שאמרו בגמ' נשי במאי קזכי וכו', אך בשכר המיוחד לעמלי תורה מתוך הדחק אין לו שום שייכות, ולא יועיל אם יתנה על כך, שהרי מ"מ אינו מתוך הדחק.

כה איתא בתנא דבי אליהו (רבא פ"ה) 'בא וראה כמה גדולה כוחה של התורה, שממחרת את פושעי ישראל בזמן שעושיין תשובה, אפילו מעבודה זרה שבידם, שנאמר (יחזקאל לו כה) 'זורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גילוליתכם וגו', ואין מים אלא תורה, שנאמר (ישעיה נה א) 'הוי כל צמא לכו למים' ואין טהרה אלא דברי תורה'.

הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע (פר' האזינו ד"ה כשעירים) היה אומר, שהנה מצינו בגמ' (יומא פו.) ארבעה חילוקי כפרה, ומבואר ברמב"ם (עיי' ריש הל' תשובה) שכל זה אינו אלא בזמן הזה, אבל בזמן שביהמ"ק היה קיים נתכפרו כל ד' החילוקים ב'שעיר המשתלח' ביום הכיפורים. ולפי זה מבאר דברי ה'ספרי' בפסוק (דברים לב ב) כשעירים עלי דשא - שהתורה מכפרת כשעירי יוהכ"פ, והיינו שעסק התורה מכפר ב'שעיר' של יוהכ"פ - אפילו על עונות החמורים ביותר, בעודנו בחיים חיותינו. והרה"ק בעל התניא (עיי' איגרת התשובה ט י) כתב שעל ידי עסק התורה ניתן להשיג 'תשובה עילאה' - לכפר על דברים שנאמר עליהם שאין מועיל עליהם תשובה.

הגה"ק ה'סטייפלער' זי"ע כתב (קריינא דאגרתא, ח"א מכתב יז) לאחד שהיה מסגף עצמו 'נבהלתי... שאתה צם תעניתים... ושעה אחת של לימוד חביב אצל הקב"ה יותר מאלף תעניות'.

יהא רעוא קמיה שנוכה להאמין בו ובהנהגתו, ועי"ז תשלוו ותשקט נפשנו, ויושפע שפע רב בכל העולמות, להאיר עצמנו באור התורה, בנו יקוים 'שובו בנים שובבי'ם' והקב"ה יקיים שובה ה' עד מתי, ובא לציון גואל בב"א.

איתא בגמרא (ע"ז יט.) 'כל העוסק בתורה, הקב"ה עושה לו חפציו'. ובמהרש"א מבאר, כי ה'עוסק בתורה' יצליח בכל עניניו אף ללא השתדלות כלל, וסני לו לחפון ולרצות בדבר מסוים - והקב"ה עושה לו 'חפציו'.

איתא מהרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע (זרע קודש בא, ויקרא) כי הנה 'ארבע תקופות' בשנה הן, והם כנגד ד' היסודות מהן נברא עולם העשייה - אש, רוח, מים עפר. והנה תקופת טבת שבה אנו נמצאים, היא נגד יסוד האש. על כן, בתקופה זו מתגברת באדם תאוות היצר, ובווערת בלבו של אדם כאש אוכלה עד שכמעט ומפילתו לפח יקוש ולדברי עוון רח"ל, על כן נתנו לנו 'מתנה' מן השמים - 'ימי השובבי'ם' אשר כוחם רב להילחם בהם נגד היצר הרע, להדיחו מפנינו לבלתי ישוב להסית לבבנו חלילה.

ואיכבה נוכל לו, על ידי שנעסוק בימים אלו בלימוד התורה הקדושה בהתמדה מרובה. כי כוחה של תורה, בייחוד באלו הימים, יש בידה לשתק את ידי השטן ולומר אל המלאך המשחית הרף. וכמו שכתב ה'זרע קודש' בעצמו בהרחבה במקום אחר (פרשת תרומה ד"ה ועשו ארון עצי שטים) ז"ל. 'ועיקר תשובה הוא התורה, כמו שאמרו חז"ל, אם היה רגיל ללמוד דף אחד, ילמוד שני דפי'. ועיקר חסידות הוא התורה הקדושה בהתמדה. כי אמרו ז"ל - איזהו חסיד המתחסד עם קונו, הפירוש - כי אורייתא וקודשא בריך הוא חד, והתורה"ק נקראת 'תורת חסד' (משלי לא כו), וקוב"ה 'חסד קל כל היום' (תהלים נב יג), ואם תרצה אתה ג"כ להיות חסיד, תתחסד עם קונך, שתדבק בקוב"ה ותורתו שהם חסד ותקרא ג"כ חסיד, עכ"ל.

כו. הנה עומדים אנו בפתחו של חודש שבט, וכתוב (דברים א ג-ה) 'ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חודש (שבט) באחד לחודש... הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר', ואמרו צדיקים (לדורותיהם) שהשפעה רבה לדורות עולם ניתנה לימים אלו, להתחיל ביגיעה חדשה, בהתחדשות בהתמדת התורה מ"ח שבט והלאה, כי ב'ביאורו' של משה השפיע שבכל שנה ושנה יבוא ביום זה מן השמים 'בהירות' בתורה לכל אחד מישראל.

ה'חידושי הרי"ם' זי"ע היה אומר דביום זה נפתחים כל מעיינות החכמה, וכל דבר חידוש שתלמיד וותיק עתיד לחדש במשך כל השנה נמשך מהאי יומא, על כן, על כל אחד לעורר את נפשו בלבו מזה היום והלאה בהתחזקות בתורה. ומשמיה דהרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע (י"א בשם חי' הרי"ם) מתאמרא, שיש בידו להרגיש חילוק בין דברי תורה שהתחדשו מקודם לר"ח שבט, לבין אלו שהתחדשו תיכף לאחר ר"ח שבט.

כז. וכתב עוד שם, מי שרוצה לסגף עצמו לשם כפרת עוונות, ילמד ב'חזרה' על דבר שכבר הוא יודע היטב - דללימוד זה אין לו חשק, והוי לימוד זה לשם שמים ממש והוה גם כן סיגוף...